

PERSONHISTORISK TIDSKRIFT

1929

UTGIVEN

AV

PERSONHISTORISKA SAMFUNDET

GENOM

BENGT HILDEBRAND

ÅRG. XXX.

HÄFT. 1—3

INNEHÅLL.

TEXT.

	Sid.
Brev under Pommerska kriget 1757—1762 från F. A. von Fersen till Carl Sparre. Meddelade av översten H. L. VON DARDEL	1—23
Hans Järta och Fredrik Bogislaus von Schwerin. Några anteckningar kring en politisk paskill av Järta. Av fil. d:r ERIK FAHLBECK	24—36
Mårten Pedersson Blixencrons almanacksanteckningar i Uppsala universitetsbibliotek. Utgivna av bibliotekarien fil. d:r HARALD J. HEYMAN	37—111
Den polska »prinsessan» i Småland. Av kyrkoherden H. SÖDERSTEEN	112—116
C. J. L. Almquists levnadsepilog. Med särskild hänsyn till hans ställning under 1840-talet. Av docenten fil. d:r HENRY OLSSON	117—139
Recensioner:	
Härnösands stifts herdaminne. Av professor NILS AHNLUND	140—148
Svenska Riksarkivet 1837—1846. Av förste arkivarien BERTIL BOËTHIUS	149—150
Smärre meddelanden	151—177
Frågor	178
Insända böcker	179—181
Notiser	182

ILLUSTRATION.

Porträtt av landsbokhållaren över Nordlanden Peder Månsson Blix och hans hustru Elisabeth Fluor och Anna Johansdotter Nortman	38
---	----

Brev under pommerska kriget 1757—1762 från F. A. von Fersen till Carl Sparre.

Meddelade av H. L. von Dardel.

I den del av Sparreska arkivet, som länge förvarades på Börstorp, funnos åtskilliga brev från greve F. A. von Fersen till sedermera överståthållaren, friherre Carl Sparre.¹ Dessa märkliga män voro med varandra befryndade, i det att den förstnämndes äldre broder Carl var förmäld med Sparres syster; båda tillhörde hattpartiet. Att Sparre redan tidigt omfattades med vänskap av den mäktige partichefen framgår av ett brev från 1753, där Fersen skriver till S.: »Ni är en av de få personer, som intressera sig för det som rör min person, och vilken jag högaktar och älskar.» Detta brev, liksom de följande i korrespondensen mellan dem, äro författade på franska språket; nedanstående utdrag ur desamma återgivnas här i översättning.

Då Fersen efter kungaparets misslyckade revolutionsförsök 1756 anförtroddes chefskapet för livgardet, var det sålunda ej underligt, att Sparre, som vid denna tid var major vid Älvsborgs regemente, påföljande år erhöll transport till enahanda beställning vid livgardet.

Vid utbrottet av det pommerska kriget 1757, då Sverige slöt sig till de mot Fredrik den store i Preussen allierade makterna, erhöll Sparre, som sedan 1747 var överstelöjtnant i armén, befälet över den i fälthären ingående delen av livgardet, vars styrka uppgick till omkr. 1,000 man. Överstelöjtnant på stat vid regementet var vid denna tid översten friherre J. A. Strokirch, som på grund av sin höga ålder, 74 år, fick kvarstanna i huvudstaden. Vad Fersen själv beträffar skulle han i egenskap av generallöjtnant senare sluta sig till högste befälhavarens för armén stab.

De brev, som mellan Fersen och Sparre växlades under krigsåren, röra sig givetvis mycket om förhållandena vid livgardet och

¹ Dessa brev ingå ej i den del av Börstörpsarkivet, som nu finnes i Riksarkivet.
1—291062. *Personhist. tidskrift* 1929.

innehålla väl ej något egentligt nytt beträffande krigsoperationerna, men torde likväl vara av ett visst intresse ur personhistorisk synpunkt. Av Sparres brev till Fersen finnas en del förvarade i arkivet på Stavsund, varav utdrag införts i 8:e delen av »F. A. v. Fersens historiska skrifter».

Sparres första uppgift, att leda regementets transport från Stockholm till Pommern, synes efter Fersens brev av den 28 juli 1757 ha varit förenad med vissa obehag. Sålunda heter det: »Herr Gyllenstorm¹ överlämnade till mig i går afton kl. 11 rapporten om er marsch. Den förvånade mig ej. Med hänsyn till det onyktra tillstånd, i vilket jag sett regementet vid dess avfärd, var det ej möjligt att det skulle kunna med ordning uppnå sin bestämmelseort, men jag hoppas att edra efterliggare förenat sig med er i dag. Jag har sökt få tag på dem, som uraktlåtit att inställa sig, men fann ingen, och Ehrenkrook,² som i dag på morgonen vid rapporten efterhörde sig härom, har försäkrat mig, att de farit i natt för att begiva sig till sina avdelningar. För resten är det ej förvånansvärt, om vid uppbrottet från en så stor stad och från ens ständiga garnisonsort, känslorna av sorg eller glädje dränkas i vin. Samma förhållande skulle ha inträffat, om man uppskjutit avmarschen en dag, med den skillnad att man då ej skulle kunnat samla regementet med sådan lätthet. — — — Jag är er särdeles förbunden för de artigheter, ni säger mig angående min befälsföring, och för den saknad, ni visar över vår skilsmässa. Jag smickrar mig med att hjärtat har någon del häri, jag bleve otröstlig, om så ej vore fallet.»

Emellertid anlände Sparre med regementet till Pommern i början av augusti, där det i avvaktan på krigsoperationernas igångsättande förlades i kvarter i Barth. Fersen nödgades ännu någon tid kvarbliva i Stockholm enligt vad följande brev av den 19 augusti utvisar: »Jag är ännu föga återställd efter det senaste recidivet av min sjukdom, som överraskade mig den 12, två dagar före den jag bestämt för min avresa. Jag behöver ej säga er, hur mycket jag lidit. Ni såg mig på Ladugårdsgärdet, jag blev sedan ännu sämre och är för närvarande konvalescent, men roten till mitt onda är ej hävd, och läkarna våga ej angripa den, emedan det skulle medföra en kur om 8 à 10 månader och kanhända några år. Ehuru linkande beräknar jag att kunna avresa någon av de sista dagarna i månaden — — — Vi ha i dag mottagit nyheten om

¹ Carl Peter G., löjtnant vid livgardet, slutligen överste.

² Carl E., sekundmajör vid livgardet, slutligen friherre och generalmajör.

er ankomst med regementet till Pommern. Man började att oroa sig härför. Ni vet hur många olycksprofeter vi hava här. Jag hoppas att Lantingshausen givit er ett gott kvarter. Barth är en liten stad, där ni kunna vara ensamma. Gardesregementets 30 ammunitionsvagnar äro ännu kvar här. Jag har väsnats och manat på för att äntligen få dem i väg, man håller på att packa dem, och sedan 3 dagar skicka vi 16 man för denna handräckning, som aldrig tycks sluta. Hamiltonska regementet¹ har ännu ej anlät, vilket gör oss mycket besvär.»

Generallöjtnant J. A. von Lantingshausen, som längre fram skulle beklädas med högsta armébefälet, var den, åt vilken uppdragits att ordna förläggningen och underhållet av de till Pommern överförda trupperna. Han var gift med en syster till v. Fersen och synes hava varit en varm vän till såväl denne som till Carl Sparre. 1757 års fälttåg blev allt annat än lysande för de svenska vapnen och slutade med arméns inneslutning i Stralsund och på Rügen.

Följande året i augusti kunde dock åter en framryckning företagas, som utsträcktes ända till Neu Ruppin och Fehrbellin, endast 6 mil från Berlin, men redan i oktober drogo svenskarna sig tillbaka till Prenzlau för att söka samverkan med en öster om Oder befintlig rysk kår. Fersen erhöll därvid befälet över de till skydd för linjen Pasewalk—Ückermünde avdelade trupper. Från sitt kvarter i Pasewalk skriver han den 13 november till Sparre, som befann sig vid huvudkvarteret i Prenzlau: »Ert senaste brev av den 9 dennes innehåller flera saker, som beröra gardet, såsom den angående en ny beklädnad, men då man bättre kan uttala sig om detaljerna muntligen än skriftligen, så ber jag er, min käre baron, att anhålla hos general Hamilton² om tjugufyra timmars permission för att komma hit. Jag lovar er en vänlig uppsyn, gott kvarter, medelmåttig kost och ett vänskapligt mottagande. I morgon beger jag mig till Torgelow för att göra upp med herrar Gjös³ och Carnal⁴ angående deras truppers underhåll. Jag beräknar att vara tillbaka här kl. 3 eller 4 e. m. Det skulle göra mig ett stort nöje att få träffa er i övermorgon eller om torsdag, och jag smickrar mig med hoppet, att armén åtminstone gör en framryckning mot slutet av veckan. Jag fick i går underrättelse om en andra seger, som marskalk Daun vunnit mot konungen av

¹ Ett värvat infanteriregemente, i allmänhet garnisonerat i Landskrona.

² Gustaf David H., greve, sedan fältmarskalk.

³ L. J. G., överstelöjtnant vid Upplands regte, sedan landshövding.

⁴ C. C. de Carnall, major vid Österbottens regemente, slutligen generalmajor.

Preussen,¹ herr Königs² brev nämner med visshet härom. Det förefaller mig alltför lyckligt för att jag skall våga helt hängiva mig åt glädjen, utan uppskjuter härmed till dess jag erhåller bekräftelse härpå, som jag avvaktar med otålighet.

I dag på morgonen träffade jag Carl Järta,³ som reser till Stockholm i egenskap av kurir. Jag befarar storligen, att man i Stockholm kommer att ogilla en sådan åtgärd. Han är den ende regementsofficern vid Älvsborgs regemente och skickas med depescher, som lika väl kunnat anförtros åt en stalldräng, och under tiden kommenderas regementet av en kapten.»

1758 års fälttåg slutade även denna gång med svenska härens återtåg, och i december månad erhöll överbefälhavaren, generalen greve Hamilton avsked från sin befattning, som då övertogs av generallöjtnant v. Lantingshausen, vilken under alla de tre överbefälhavare, som företrätt honom, på ett synnerligen förtjänstfullt sätt innehaft chefskapet för generalkrigskommisariatet.

Sedan svenska hären på grund av överlägsna preussiska kårers anfall nödgats draga sig tillbaka i skydd av Stralsunds befästningar, kunde på sommaren 1859 åter en framryckning av densamma företagas. Medan huvudhären tågade söder ut mot Peeneövergångarna, skulle Fersen med ett detachment, vars styrka uppgick till nära 4,000 man, jämte galereskadern söka bemäktiga sig Oderöarna Usedom och Wollin för att därifrån hota Stettin. Under Fersen fördes befälet över eskadern med å densamma embarkerade landstigningstrupper av generalmajoren Vilhelm Carpelan, under det att befälet över själva fartygens besättning utövades av kaptenlöjtnanten vid amiralitetet Carl Rutensparre. Sedan detachmentet samlats vid Wollgast, övergick Fersen med en del av trupperna till Usedom. Ehuru i denna styrka även livgardet ingick, var Carl Sparre ej deltagare i denna expedition utan följde med i högsta befälhavarens stab, där han innehade befattning såsom generaladjutant. Svenskarna bemäktigade sig utan större svårighet ön Usedom, och med storm intogs Swinemünde, därvid livgardet⁴ särskilt utmärkte sig. Under tiden skulle Carpelan med galäreskadern ingå i Stettiner Haff och angripa den där befintliga preussiska flottan. Det trånge sundet och grunda farvattnet föranledde emellertid stora svårigheter för eskaderns for-

¹ Syftar möjligen på Dauns seger vid Hochkirch d. 14 okt.

² Troligen Johan Fredrik K., svensk resident i Hamburg.

³ Avses tydligen Carl Hierta, sedan friherre och landshövding.

⁴ Formerat på en bataljon under befäl av kapten Magnus Fromhold Anrep, sedan överstelöjtnant.

cering av sundet, varvid vissa friktioner mellan befälhavarna uppstodo, varom Fersens brev till Sparre av den 4 och 6 september, daterade Caminke vid södra ändan av Usedom, tydligt bära vittne.

I det av den 4 skriver han: »Jag har haft den turen att få hit Putkamers bataljon. Jag är mycket nöjd med truppen, den visar god vilja. Jag ber er meddela mig något om edra operationer, övertygad som jag är, att ni ej har något bättre att göra. Galärerna ha givit mig ett förbaskat bekymmer. Jag har använt mildhet och övertalning för att få mina order utförda, men förgäves. Om ej detta tar en annan vändning, förutser jag en rättegång mellan herrar befälhavare på galärerna och mig. Om ni jämför mina order med general Carpelans rådplågningar, skall ni finna en motsättning, som måste stöta mig.»

Och den 6 utlåter han sig på följande sätt: »Min vänstra flygel, bestående av pråmar och fregatter, och min högra av galärer förorsaka mig ett fasligt besvär. Det felas dem ständigt något, men vad som huvudsakligen fattas på den högra, det är huvudet, hjärtat och den goda viljan. Också kan ni vara övertygad om, att jag hjärtligt avskyr densamma, och att det ej gives någon förbannelse, som jag ej nedkallar över den varje stund.

I mitt lilla läger lider man av brist på livsförnödenheter. Det har sålunda ej felats mig sysselsättningar, men de hindra mig ej att till fullo uppskatta er vänskap, som skänker ökad tillfredsställelse med den lilla framgång, vi haft vid vår operation mot Swinemünde. — — — Affären vid Pasewalk¹ har gjort mig förtvivlad. Förlusten av 200 man av våra lätta trupper är mycket stor, vi ha så litet att förlora. Säg mig, vems är skulden härtill? Hade de fått order att förläggas i garnison där, eller har det hela berott på bristande intelligens? Skadan går ej att reparera. Även om man återger oss folket, så ha vi varken hästar eller vapen att lämna dem. Olyckan förföljer vår armé. Mätte Gud skänka densamma fred, det är det enda tillstånd, som passar såväl den som vårt arma fosterland.

Jag tillönskar er ett lugnt sinne, en god matsmältning samt ved för vintern i Stralsund. Trampa Adlerfelt² på tårna från mig i avvaktan på att jag kan få det nöjet att ge honom en spark i ändan. Patriarken Gyllenborg³ håller på att dö i Stockholm, och f-n

¹ Syftar på huruledes ett detachment under befäl av major Psilanderhjelm, som besatt Pasewalk, lät sig den 2 september där övrumplas av en underlägsen preussisk styrka.

² Carl A. A., friherre, överste för kronprinsens regte, sedan generalmajor och landshövding.

³ Torde avse Fredrik G., greve och president.

spelar quadrille med Carpelan, Pechlin¹ och Rutensparre på galärerna.»

Först den 10 september gick den svenska eskadern till anfall mot den preussiska, vilken strid ändade med en avgörande seger för den förstnämnda. Därigenom voro svenskarna herrar i Stettiner Haff och besittningstagandet av ön Wollin kunde verkställas.

Två dagar efter denna lyckliga drabbning skrev Fersen åter till Sparre från ankarplatsen vid Barehöft. »Havet är ett infamt element, Neptun och Eolus äro tvenne skurkar, de ha låtit mig löpa som en galning och hållit mig instängd i en usel hamn, där jag gungar på en förbannad kabel dag och natt. Jag vet ej, när de tänka släppa mig ut på öppna sjön, men jag inser, att jag ej har någon tid att förlora. Om jag vore av ett melankoliskt temperament, skulle jag förlora förståndet. Falkenberg,² min sorgsne sällskapsbroder, är sjuk, förut talade han litet, men är sedan några dagar stum. Jag ligger illa, är illa förplägad, och min tanke, som förflyttar sig mellan Sverige och armén, upptäcker ej annat än avgrunder, fruktansvärdare än den, jag har för mina fötter. Man kan omöjligen vara mindre belåten, sämre till lynnet och i fråga om magens tillstånd, än vad jag är. Mina vänner Marcus Antoninus och Lafontaine räcka mig sin hjälp, men förnuftet, de olyckligas sorgsna tillflykt, skänker endast en inbillad tröst, medan de saker, som oroa mig, äro verkliga.

Jag är otröstlig vid tanken på att behöva lämna armén, Lantingshausen och det lilla antal vänner, som jag äger där.

Känslorna av vänskap och ärelystnad skola förlora därpå, och i Sverige finner jag intet, som kan tillfredsställa varken den ena eller den andra. — — — Dagen för min avresa från Stralsund såg jag en liten, obetydlig präst, som riksrådet Scheffer skickat oss på halsen i stället för vår fältpredikant Hedengren.³ Jag ålade honom att genast bege sig till regementet för att han skulle bekomma traktamente såsom vikarie.» — — —

Hur lysande framgången av Fersens expedition än varit, blev den utan egentligt inflytande på krigshändelserna i stort, emedan de tilltänkta operationerna mot Stettin, som skulle hava företagits i samverkan med en rysk kår, ej heller detta år kommo till stånd. I stället återkallades redan i slutet av september större delen av det Fersenska detachementet från Oderöarna för att sluta sig till

¹ Carl Fredrik P., överstelöjtnant vid Jönköpings regte, som ingick i galärernas besättning, sedan generalmajor.

² Conrad F., friherre, överadjutant åt Fersen.

³ Anders H., sedan kyrkoherde i Glanshammar och kontraktsprost.

huvudarmén, som vid denna tid efter långsamt framryckande nått Pasewalk, där högkvarteret förlades. Fersen skriver dit till Sparre den 27 september från Wolgast. »Jag har i dag ankommit med trupperna. Hästar och fordon samt artilleriet äro ännu på väg, och man ägnar häråt all möjlig drift, men en transport av denna art är ett förskräckligt göra. Jag beräknar att åter kunna sätta mig i marsch i övermorgon och skall skynda på min återförening med er. Men vid ankomsten till Pasewalk finner jag måhända intet kvarter, utan allt redan taget. Jag ber er, min käre baron, att göra er den mödan att taga reda härpå. Jag har många hästar och betjänter, och om ni ej visar mig den vänskapen att fästa avseende härvid, löper jag risken att få stanna någon tid på gatan, vilket vore mindre nöjsamt. General Carpelan bör ha anlant till armén med en del av de trupper, som använts på galärerna. Jag lyckönskar mig att vara av med honom; han äger ej sin like.»

Från senare delen av fälttåget 1759 finnes intet brev från Fersen till Sparre bevarat, men sedan hären intagit sina vinterkvarter, varvid högste befälhavaren med stab tagit sin förläggning i Greifswald, skriver F. till den i Stralsund varande Sparre den 8 december: »Det är ej fråga om någon trupprörelse, allt är lugnt här; man pratar smörja i Stralsund. — — — Jag kommer dit i afton för att gapa på marknaden och de lysande fester, som man giver för stadens damer.»

Efter det av preussärna företagna och av svenskarn kraftigt avslagna anfallet mot de sistnämndas vinterkvarter under januari 1760, fingo de svenska trupperna vara ostörda för fienden ända till i augusti månad, då striderna åter började. Dessförinnan finna vi Fersen under juli månad förlagd i Stralsund, sysselsatt med inspektion av därstädes och i grannskapet förlagda truppförband.

Sparre, som sedan slutet av föregående år erhållit det makt-påliggande chefskapet för generalkommissariatet, befann sig då hos högste befälhavaren. Fersen skriver den 2 juli: »Av bifogade brev från herr Franc¹ finner ni, att H. M. funnit för gott att ge baron Leijonhufvud² en fänriksbeställning vid livgardet. Jag är ej ledsen häröver, han är en bra karl, och jag skulle önska att H. M. alltid överraskade mig på sådant sätt. Jag återkom sent i går afton från Tribsees, efter att ha hållit revy med jägarkåren och sett Älvsborgs regemente exercera, vilket gick mycket bra; det marscherar bättre än det någonsin gjort, undantagandes re-

¹ Johan Carl F., kanslist (troligen denne).

² Sebastian L., sedan överste för Österbottens regte.

kryterna, som jag ej sett, och vilka, efter vad man säger, äro lika osäkra, som då de utgingo från sina hålor. I morgon skall jag inspektera Drottningens regemente och därpå de återstående av garnisonens regementen, undantagandes Spens¹ där ingenting eller åtminstone ej mycket är att se. Jägarna äro ganska prydliga, i synnerhet 2. skvadronen, ävensom remonteringen, men de behöva tid för att samexerceras; större delen består av rekryter, som ej hunnit vänja sig vid manövrerna.

Jag har ej ännu tagit reda på om markis de Caulaincourt² befinner sig i staden; hans avsikt var att begiva sig till Greifswald förliden tisdag. Hans myckna prat har surrat i mina öron en hel dag, så att jag fått nog härav. Jag dricker fortfarande hälsovatten och finner mig väl av detta. Efter att ha slutat inspektionen här, går jag att tillbringa några dagar i Kents, besöker där efter Barth och Damgarten för att se skaraborgarna och husarerna.»

Den 5 juli upptog Fersen åter korrespondensen. »Jag fruktar liksom ni, att herrar Strokirch och Ehrenkrook icke beflita sig tillräckligt angående de rekryter, som vi skola få från Lillieswärds regemente.³ Deras nit och arbetslust äro mig misstänkta, och ni gjorde väl uti att ge er gamle kusin,⁴ som ni står på vänskaplig fot med, någon känning av sporrarna, utan att därför såra eller stöta hans sjuttioåriga svaghet. — — — Jag är uttråkad på Stralsund såsom ni på Greifswald, och det är av detta skäl som jag beger mig till Kents på några dagar tillsammans med markis de Caulaincourt. Man säger, att där finnes trevligt sällskap, och jag drar fördel av denna tripp för att få se Damgarten och Barth samt denna del av Pommern. Ni behagar skämta, då ni inbjuder mig att återkomma till Greifswald, på samma gång ni med de livligaste färger målar den ledsnad, som råder där. Lantingshausen är för mycket upptagen för att utgöra ett lämpligt sällskap, ni på samma sätt, och er fru gemål är sjuk, varför jag sålunda bleve hänvisad till att leva ihop med general Medniansky,⁵ en visserligen älskvärd man, men ej en sådan, som man särskilt söker upp.»

I september 1760 finna vi Fersen återkommen till Stockholm.

¹ Ett värvat infanteriregemente, i allmänhet garnisonerat i Stralsund.

² Fransk militäresident vid svenska armén i Pommern. Blev den 16 aug. 1760 vid Volksdorf tillfångatagen av prussarna, då han vid en strid åtföljde förtraven till Fersens kår.

³ Ett i Landskrona garnisonerat, värvat regemente.

⁴ Strokirchs hustru var född Strömfelt och sysling till Sparres fru.

⁵ Österrikisk general, som sedan sommaren 1759 uppehöll sig vid svenska armén.

Han hade på kallelse av regringen lämnat hären, av sitt parti ämnad till lantmarskalk vid den riksdag, som skulle samlas där den 15 oktober. Med anledning härav avreste också de officerare, som skulle deltaga i krigsbefälets förhandlingar, från Pommern, varjämte de flesta av huvudmännen för adliga ätter framställde anspråk på att få lämna hären för att närvara vid riksdagen, något som dock ej bifölls. Denna s. k. capitaaffär föranledde bl. a., att en del av ifrågavarande officerare hos högste befälhavaren anhöllo om s. k. interimssavsked, varigenom bristen på officerare vid armén i fält bleve mycket kännbar.

Fersen skriver från Stockholm till Sparre den 30 sept.: »Ni har inlagt stor förtjänst genom er fasthet beträffande capitaaffären. — — — Vid armén och bland allmänheten i Stockholm tänker man ju annorlunda härom, och saken gör här ej mycket väsen av sig, men det kommer nog. Ännu har ingen anlant hit från armén, och Pechlin väntar på de missnöjda för att uppmuntra deras kiv; han har redan åtagit sig chefernas sak¹ men har ännu rönt föga understöd. — — — Den hedersmannen Storkirch har begärt sitt avsked efter pensionskassans regler men har ännu ej gjort upp ackord med någon. Jag skall göra mitt bästa för att förmå honom att nöja sig med endast pensionen och avstå från ackordsumman.

Kungen har noga underrättat sig om regementets förhållande i Pommern. Jag har lämnat honom en exakt redogörelse härför och uttalat mycket beröm över dess uppförande, dess puts och exercis.

Min käre vän, sök att ordna så, att jag ej blir dementerad härutinnan. Den bataljon, som befinner sig här, är genomusel, det är allt vad jag kan säga er; den gör sin tjänst så dåligt, som det är möjligt, och väcker allas åtlöje. Jag är skamsen häröver men kan ej finna något botemedel häremot, man överhopar mig för mycket med andra göromål, för att jag skall få tid att ägna denna sak den uppmärksamhet och omsorg, som jag borde.

Beträffande de allmänna angelägenheterna, så är det synnerligen smärtsamt att se staten på väg till sin undergång utan att kunna avvända olyckan.»

De närmast följande breven under år 1760 handla mest om befodringsförhållanden inom livgardets officerskår och försöken att ordna så, att successionen med anledning av överstelöjtnantens

¹ Torde åsyfta de regementschefer, som lämnat armén i Pommern för att med krigsbefälet närvara vid riksdagen.

väntade avgång skulle komma att ske inom regementet. Då det torde vara av ett visst intresse att taga del av de svårigheter, som voro förknippade med denna tids ackordsväsende, kunna utdrag ur Fersens brev i detta ämne vara på sin plats.

Den 3 oktober heter det: »Vår gamle Strokirch har äntligen talat vid mig om sin avgång, han önskar ovillkorligen bekomma ackordsumman, och jag är glad i min själ öfver de dispositioner, ni träffat för att bidraga härtill. Jag har talat vid Ehrenkrook, som givit mig fria händer att bestämma det belopp, han bör giva för majorsindelningen, fänriken skall ge 18 tusen dal. och är funnen, men då jag ej vet för vilken summa ni bestämt er, eller om det är möjligt att förmå greve Wrangel¹ att härför lämna något, då han ej därigenom kan förbättra sin ställning, ber jag er att noga meddela mig er plan, angivande för varje grad vad ni tror att man skulle kunna utfå för att tillfredsställa denne gamle Harpagon. — — —

Överste Volfrath² vill nödvändigt ha Strokirchs plats, hovet är gynnsamt stämt härför, men rådet lånar sig ej härtill. — — — Hela denna fråga vilar i avvaktan på ert svar.

Beträffande de politiska nyheterna hänvisar jag er som alltid till mina brev till den käre och värdige general L. Allt vad jag kan säga är, att galenskapen, oresonligheten, stöld och plundring, avund och oordning hava nått sin höjdpunkt.»

Den 25 oktober återkommer han till affären Strokirch. »Den affär är svår att klarera, gubben vill ej slå av något på summan, och överste Wolfrath, stödd från ett mycket förnämt håll, gör allt vad han kan för att förhindra mina mått och steg.» — — — Sedan övergår Fersen till andra ämnen. »Baron Strömfelt³ skulle önska få se sin son,⁴ om den unge mannen har lust att komma hit och hans tur kan tillåta, att han tjänstgör vid bataljonen [här], så vore det lämpligt beordra honom att, likväl på egen bekostnad, fara hit, och jag skall söka att skicka en annan härifrån i hans ställe. För resten är saken ej absolut nödvändig. Jag har i dag sett er son⁵ för första gången; han liknar er, med undantag av att han är mera allvarsam och sedig — — — Jag säger er intet om riksdagen, den är för svår, orimlig och tokig. Det vore väl om jag sluppe härifrån med mitt förnuft i behåll.»

¹ Johan Reinhold W., greve, kapten, överstelöjtnant i armén, sedan överste.

² Baltzar Philip Wulfrath, sedan generallöjtnant.

³ Carl Harald S., friherre, landshövding.

⁴ Carl Axel S., fänrik, sedan greve och general.

⁵ Carl Johan Fredrik S., död ung.

I ett brev av den 30 december säger sig Fersen vara »förtjust över att greve Wrangel tagit det viktiga beslutet att bidraga till uppgörelsen vid överste Strokirchs avsked. Den hedersmannen», fortsätter han, »har redan bekommit 28 tusen daler, jag skall i morgon lämna honom min anvisning för er och för greve Wrangel, d. v. s. 4,000 för er och 2,000 för Wrangel. Ehrenkrook betalar 6,000. Jag skall påskynda avskedstagandet för att kunna ingå med förslaget. Carpelan,¹ som betalat 8,000 för kompaniet, skall uppföras, sedan herr Corfitz Beck-Friis² givit mig skriftligt på att varken hans bror³ eller herr Duwall⁴ göra anspråk härpå för sagda belopp. Med ett ord, det blir den enda goda affär, som jag kommer att ha gjort hittills efter min hitkomst, och det är er jag har att tacka härför.

Ni har en hel mängd fiender, som kommissariatet förskaffat er, men allt detta förändrar ej känslorna hos en vän från gamla tider, som ej tröttnar på att hålla av er och göra er rättvisa.

Er syster Lotta⁵ befinner sig väl, jag har råkat henne på Steninge, omgiven av hela sin lilla familj och sin extravagante make, som är ofantligt fästad vid er».

General von Lantingshausen, vilken redan 1759 blivit utnämnd till överståthållare i Stockholm, hade vid upprepade tillfällen uttalat sin önskan om befrielse från överbefälet i Pommern, men nödgats kvarstanna i denna befattning till dess greve Ehrensvärd under sommaren 1761 efter många övertalningar bestämt sig för att mottaga befälet. Lantingshausen erhöll emellertid tillstånd att hemresa i slutet av maj, sistnämnda år, ehuru Ehrensvärd först i juli månad anlände till Pommern. Medan underhandlingarna mellan regeringen i Stockholm och Ehrensvärd om övertagandet av detta befäl ännu pågingo, skriver v. Fersen till Sparre den 20 mars 1761:

»Jag har talat med general Ehrensvärd om er, han utgöt sig i de vackraste ordalag angående sin vänskap till er. Jag frågade honom, om han hade sikte på någon för handhavandet av intendenturen vid armén, emedan ni vore beslutna för att lämna denna befattning, då general Lantingshausen avlämnade befälet. Han visade sig bekymrad häröver, och föreföll det mig, som om han ön-

¹ Carl Niclas C., kaptén vid livgardet.

² Corfitz Ludvig B., kaptén vid livgardet, sedan friherre och generalmajor.

³ Johan B., stabskaptén vid livgardet, sedan friherre och landshövding.

⁴ Gustaf D., friherre, stabskaptén vid livgardet, sedan överste för Dalregementet.

⁵ Grevinnan Charlotta v. Fersen, f. Sparre, g. m. greve Carl Reinhold v. F., sedan överhovjägmästare, innehavare av Steninge fideikommiss.

skade, att ni behölle ifrågavarande detalj, men jag fäster mig ej härvid utan skall, då det blir definitivt avgjort att han skall övertaga befälet, åter taga upp detta samtalsämne och ej underlåta att ge er erforderliga upplysningar. I avvaktan härför ber jag er att vara lugn och ej låta skrämman er av allt det man berättar er härifrån om den legion av fiender, som ni skulle ha förskaffat er, och vilken jag anser föga farlig. Redbarheten är av sig själv mäktig nog att hålla stånd mot en hel här av dårar.

Jag ber er, min vän, ha godheten sända mig några av mina hästar, det är onödigt att betunga konungen med underhållet av mina två- och fyrbenta varelser, och då jag förutser att ej på länge kunna återvända till armén med anledning av riksdagen, på vilken jag ej kan se något slut, synes det mig lämpligt att lätta på statens utgifter.

Se här vad jag skulle önska få mig tillsänt: 1:o) min kusk Nils, 2:o) en stalldräng Broman eller fodermarsken, 3:o) min mecklenburgska häst, 4:o) min gamla grå jämte deras sadlar, schabrak, betsel, pistoler och hästtäckan, 5:o) de två bästa av vagnarna. Resten av hästarna kunna säljas. Jag har lämnat i Stralsund en mängd effekter, tillhörande min tross, bestående av bord, stolar, seldon, sadlar, vapen etc., köksattiralj och koffertar av alla slag, gör mig den tjänsten att låta ilasta allt detta på en båt till Stockholm.»

Följande brev av den 27 i samma månad synes vara närmast föranlett av en del gardesofficerares ansökningar om att få lämna armén i Pommern.

Fersen skriver följande: »Er oro beträffande armén med anledning av händelserna vid riksdagen finner jag helt naturlig.

Om försynen ej av barmhärtighet skänker oss fred, ser jag ingen möjlighet att bringa ordning i våra förstörda affärer och den förvirring, som råder inom styrelsen.

De memorial, ni skickat mig, hava väckt min harm. Det är skamligt att begära såsom en nåd att få lämna kriget. Huruvida våra lagar än må vara beskaffade, så finnes det i människohjärtat en omutlig domare, som aldrig frikänner för brott mot dygd och heder. Våra militärer skola aldrig kunna gottgöra den orätt, de gjort sig skyldiga till i fråga om Capitaaffären, som är känd vid alla hov och överallt väckt löje. Gardesregementet, som ej har flera vänner vid armén, än det behöver, och ej har något av sitt anseende att förlora, bör ej utsätta sig för en dylik knäck. Den

tid kommer, då allmänheten åter hunnit fatta sig, och då kommer skammen att träda i stället för entusiasmen.

Den unge Silfverberg,¹ som ej äger mer än sin värja, som varken har ägodelar eller anhöriga att taga vård om, har förefallit mig minst konsekvent. Jag är helt och hållet indignerad över detta steg från regementets officerares sida, och jag ämnar till konungen ingiva ett memorial, i vilket skall framhållas alla de olägenheter, som måste följa av ett dylikt ombyte, vilket dock förefaller mig mera uthärdligt än den förödmjukelse, som en sådan framställning från en officerskårs sida innebär.

Ett sådant exempel borde ej gardesregementet giva åt armén. Med artilleriregementet är förhållandet enahanda, men det har ej ännu tagit något mått och steg för att manifesteras sitt nit att få tjäna staten på Stockholms gator och vid eldbrasan på ett kafé. Vilken depravation i sederna! Om det är herrar Linroth² och Löwenhielm³ vi ha att tacka för denna hemkänsla, är jag synnerligen missnöjd med dem och har fått en helt annan tanke om våra kamraters omdöme i allmänhet. Deras uppförande har alltid synts mig respektabelt, men jag vet ej vad jag skall säga om dem, som låta leda sig eller taga intryck av två sådana ljushuvuden. — — — Den order, som han (Lantingshausen) gjort framställning om, angående en fregatt till flodmynningen vid Warnemünde för att hindra skadegörelse å skogarna i Mecklenburg, har i går expedierats av sekreta utskottet.»

Att Sparre, som utnämnts till överste i armén 1760 och till överstelöjtnant vid livgardet 1761, i sammanhang med ombytet av högste befälhavare för armén i Pommern gjorde allvarliga försök att få lämna sin post vid generalkommissariatet, framgår av följande brev från Fersen av den 13 juni 1761.

»Det var en särdeles obehaglig överraskning för mig, att ni söker landshövdingebefattningen i Österbotten. Denna post kan ej komma att tillfredsställa er, och jag skulle bli förtvivlad, om ni erhöle den. Jag skulle med er göra en förlust, som bleve kännbar under hela mitt liv, men jag är något lugnare sedan några dagar, då jag hörde, att det vore fråga om ett arrangement för att få placera överste Grooth⁴ på denna landshövdingeplats. Ständerna

¹ Svante Didrik Sölvverberg, fänrik vid livgardet, sedan major.

² Johan L., löjtnant vid livgardet, sedan major (troligen denne).

³ Carl Gustaf L., löjtnant vid livgardet, sedan överste (troligen denne).

⁴ Gustaf von G., kommandant i Bohus, sedan landshövding i Österbotten och generallöjtnant.

blanda sig i saken, vilket är det säkraste ehuru minst lagliga och i mina ögon det oegentligaste sätt att vinna sitt mål.

Jag skriver ej till general Lantingshausen, jag hoppas snart få tala vid honom, vilket är bättre. — — — Enligt min beräkning får jag se honom här i början av nästa vecka, det skall bli en verklig glädjedag för mig, och jag får då åtminstone en vän, åt vilken jag kan anförtro mina bekymmer och som kan stödja mig. Ni får inom kort se general Ehrensvärd, han avvaktar endast sin instruktion för att avresa, vi ha satt upp den i sekreta utskottet, och kungen skall expediera den. Jag beräknar, att han avreser i början av nästa vecka och önskar honom lycka av hela mitt hjärta. Han kommer måhända att tjäna staten bättre än sin föregångare, men han kan ej ådagalägga större nit än denne, därom är jag fast övertygad. — — —

Gör mig det nöjet att skriva till mig litet oftare, det kan alltid vara till någon nytta, att jag får höra vad som händer i edra kvarter. Då Lantingshausen ej längre finnes där, ber jag er träda i hans ställe, jag litar ej på general Ehrensvärds punktlighet i fråga om brevskrivning.» Nästa brev är av den 16 juli samma år. »Ni kan med skäl beklaga er», skriver han, »över bristen på officerare vid gardet, och jag har här samma orsak till klagan. Herrar huvudmän göra ej något slags tjänst här, och jag kan ej tvinga dem härtill. Den anda, som är rådande inom adeln, är dem gynnsam.

Beträffande greve Wrangel och baron Strömfelt får jag äran meddela er, att den förstnämnde efter sitt giftermål¹ rivit upp himmel och jord för att få stanna här, att hans släkt och alla de, som intressera sig för honom, legat över mig för att han skulle erhålla order om att tjänstgöra såsom major vid härvarande bataljon, och order härom har nyligen till hans förmån av konungen utfärdats. Baron Strömfelt, vilkens hälsa är särdeles dålig, medan hans affärer befinna sig i den största oordning, har träffat en överenskommelse med greve Cronhielm,² att denne skulle hjälpa honom, och C. har avrest för att sluta sig till er i Stralsund eller Greifswald. Herr König³ är hitkommen för att ombesörja anskaffningen av kappor ävensom fanor, men som de sistnämnda ej hinna tillverkas på mindre tid än tre månader, skall jag bland sådana, som finnas kvar här, utvälja de bästa, som skola tillsändas er.

¹ Med Charlotte Wachtmeister.

² Gustaf C. af Flosta, fänrik vid livgardet, slutligen generalmajor.

³ Jakob Leonard K., stabskapten och regementskvartermästare vid livgardet, sedan överste.

Jag är mycket belåten med att ni låtit anställa en hop hautboister, det felas mig tre här, och jag beräknar att av dem, som ännu återstå, en eller två snart skola dö, men akta er för att anställa dåliga individer. Bataljonen är i detta som i alla andra avseenden i ett obegripligt förfall, den har varken officerare, underofficerare eller soldater, påvliga milisen är att föredraga framför denna.

Det var med verkligt nöje jag läste den delen av ert brev, som handlade om Lantingshausens avresa. Han har äntligen ankommit hit och från alla håll mottagits med bevis på vänskap, man börjar göra rättvisa åt hans redbarhet. Jag hoppas, att man vid armén mottager general Ehrensvärd med lika mycken välvilja, som man visat saknad vid företrädarens avfärd. Han har begivit sig dit med föresats att göra nytta, och han har blivit försedd med den makt, han åstundat. — — — Det har förefallit mig, som om han ej för sig klargjort alla de svårigheter, som komma att möta honom, och jag har tyckt mig märka, att han ej ägde en verklig uppfattning om kommissariets detaljer. Han har velat använda herr Berger, som han tänker sätta på herr Vatz' plats. Jag känner ej Berger, men om han motsvarar general Ehrensvärds tanke om honom, så måtte han vara särdeles skicklig. Man lovar oss bl. a. som frukt av hans förmåga, att kommissariatets räkenskaper skola vara ordnade och avslutade varje månad, och ni förstår vad en sådan sak måste vara behaglig för en så misstrogen och misstänksam nation som vår. Det händer dock ofta, att den som lovar för mycket, tror sig ingenting behöva hålla; jag hoppas, att detta ej här blir fallet.

Vår riksdag framskrider i sin vanliga sakta mak — — —. Prästerna och bönderna ha bestämt riksdagens avslutning till Mikaelsmässan, men det är ju löjligt, den har nu räckt i nio månader, vi ha haft 82 dagar plenum, och vi ita behandlat 28 allmänna ärenden; döm om resten.

Jag är mycket smickrad över er svåger Adlerfeldts vänliga hågkomst, jag börjar frukta, att ett mot Sverige ogynnsamt öde kommer att placera honom i rådet. Tillstå, min ärade vän, att det måste betecknas såsom ett skämt med riksstyrelsen att däruti använda visst folk, gjort efter viss modell och med en viss begåvning, ni förstår vad jag menar, åtminstone är jag själv på det klara härmed. Säg honom, att om han inbillar sig komma utom räckhåll för mina oförskämdheter uti rådskammaren, så bedrager han sig, en apa förblir alltid en apa även om den draperas i purpur.

— — — Men, allvarligt sagt, blir det fråga om honom, förslaget skall av elektorerna uppsättas i denna vecka, och det skall glädja mig att se honom gå i sin värdige faders¹ fotspår. Hovet väntas tillbaka hit den 30; det påstås, att baden gjort kungen gott. Riksrådet Löwenhielms² bortovaro har varit orsaken till att vi ej på någon tid hört talas om utredningens affärer. I sådana angelägenheter bör ni ej vända er till någon annan, han är den ende, som gör något häråt, de övriga ledamöterna tjänstgöra endast såsom hans vittnen. För resten får ni nog i sådana saker allt det stöd, som general Ehrensvärd förmår ge er.»

Efter mottagandet av ett brev från Sparre, besvarar Fersen detsamma den 14 augusti. »De detaljer, ni lämnat mig angående armén äro utmärkta, de äro målade efter naturen, och ni är en god målare. Tavlan är vid närmare undersökning ej vidare tilltalande, men för mig är det av ofantlig vikt att ha klarhet rörande dessa ämnen. Jag beklagar er att på något sätt vara inblandad häruti och skulle ge mycket för att ha er här, befriad från tvånget med kommissariatet, vars detaljer måste tynga er förskräckligt. Jag drömmer om sättet att kunna befria er därifrån, men det torde vara för tidigt att nu nämna något härom, ty förutsatt att kriget kommer att fortfara, skall jag göra allt vad jag kan för att få hem gardesregementet nästa vår och få det ersatt av några andra bataljoner av garnisonsregementen. Regementets totala undergång samt tjänsten hos konungen, som ej kan gå för sig med de invalider, som här återstå mig, utgör härför en god förevändning. I avvaktan härpå ber jag er, min vän, att ha tålmod och betänka, att fäderneslandets väl utgör det förnämsta målet för en man av ära, och ni kan ej upphöra att förbli det, liksom ej heller jag att vara er intime vän. Det är många intriger för erhållande av riksrådsplatsen, Duvall³ gör sig all upptänklig möda, men det finnes utsikt för att kungen härtill utser antingen Adlerfelt eller Hjärne.⁴ Riksrådet Stromberg⁵ har lämnat rådet, greve Tessin har nyligen begärt avsked och villigheten att avstå sin plats vid Höpkens⁶ återinträde befäster honom i denna hans föresats. Jag har smitit ifrån sekreta utskottet för att kunna tillskriva er dessa rader i sekreterare Francs⁷ kabinett. Vad jag sagt er om gardet stannar oss emellan.»

¹ Per A., friherre, riksråd.

² Carl Gustaf L., greve, riksråd, sedan kanslipresident.

³ Johan Didrik D., friherre, generalmajor, sedan lantmarskalk.

⁴ Gust. Adolf H. (Fersen skriver: Järne), överste, sedan riksråd.

⁵ Claes S.

⁶ Höpken återinträdde i rådet vid Strombergs avgång 1761.

⁷ Ulrik Gustaf F., statssekreterare.

Sparres längtan att få lämna befattningen med kommissariatet synes på grund av bristande förtroende från högste befälhavarens för armén sida ha gjort sig alltmer kännbar, enligt vad som framgår av Fersens tvenne sista brev samma år. I det första av dessa, daterat den 6 november, heter det: »Sekreterare Risell har hitkommit, jag har talat med honom om trakasserierna vid armén. Han har lämnat mig en mycket noggrann redogörelse för er ställning till arméns general en chef, den är ledsam för er men dock mindre än för honom, de stora svårigheterna komma på hans räkning. Emellertid gör jag till en huvudfråga att få er tillbaka hit nästa vår, vare sig genom fred eller order om gardets återsändande. Jag vet vad det måste kännas påkostande för er att nödgas fullgöra ert värv, då ni står på en sådan fot med er chef, och min vänskap har behov av er här.

Jag är förtvivlad över den olycka, som drabbat min bror genom hans hustrus sorgliga tillstånd. Hon fick ett slaganfall i tisdags, hela högra sidan av hennes kropp är förlamad och utan känsel; huvudet och alla hennes sinnen äro normala, men hon har tidtals konvulsiviska ryckningar i hela kroppen, vadan föga hopp förefinnes om hennes tillfrisknande. Försynen gör någon gång underverk, och här vore ett tillfälle därtill. Min stackars bror är förtvivlad, hela er och min familj är i tårar.»

Det sista brevet under året är av den 29 december, vilket utgör svar å tvenne brev från Sparre av den 29 november och den 10 december.

»Det förstnämnda», skriver Fersen, »har gjort mig bekymmer med hänsyn till gardesregementets företrädesrättigheter. Baron F. Ribbings¹ anspråk i sådant hänseende har syntts mig mindre överraskande än general Ehrensvärds beslut. Jag är glad i min själ över att ni lyckligen gjort slut på detta gnabb. Jag fruktar krångel, och detta hade kunnat medföra en brytning mellan mig och arméns chef, och det överensstämmer varken med mitt tänkesätt eller det allmänna bästa, att jag stöter mig med honom, jag har nog av bekymmer med anledning av den söndring, som ödelägger staten. — — —

Efter ständernas ferier, som sluta den 22, ämnar jag framlämna en promemoria till konungen med begäran om gardets återkallande. Detta ärende kommer att översändas till sekreta utskottet, och det är dit jag vill hava det. Jag smickrar mig med att kunna ordna denna sak efter min önskan, och i så fall tror jag, att ni gjorde

¹ Fredrik R., överstelöjtnant vid Närke-Värmlands regemente, sedan greve och riksråd.

klokt i att begagna er av detta tillfälle att lämna kommissariatet, som måste plåga er mer och mer. — Vår gemensamme vän Lantingshausen är av min åsikt.

Jag är ej i stånd att kunna meddela er något angående nästa fälttåg. Vi behöva fred eller också ansenliga fonder, och till erhållande av sådana finnas inga utsikter. Vad återstår då för oss att göra, döm själv härom.

Ställningen inom riksdagen är högst beklaglig. Jag vet ingen råd för att bringa ordning i de allmänna angelägenheterna. Om man någonsin har haft bruk för sinnesstyrka, tålmod, moderation och ihärdighet, så är det här fallet, jag arbetar som en slav, men jag har en ofruktbar jordmån att bearbeta, människornas hjärtan.

Tillåt mig att åt er uppdraga en kommission, nämligen att skaffa mig fullmakter för grevarna Hessenstein¹ och Putbus.²

Vi hoppas, att ni måtte få lugnt i kvarteren med hänsyn till ryssarnas ställning i närheten av Kolberg. Det är den enda angenäma händelse, som vi kunna påräkna från andra sidan havet.»

Förhoppningen om att svenska armén i Pommern skulle få bli ostörd i sina vinterkvarter gick likväl ej i uppfyllelse. Visserligen lyckades ryssarna bemäktiga sig Kolberg i december 1761, men i slutet av samma månad gick det preussiska detachementet Belling till anfall mot svenskarnas gränsposteringar. Det var under dessa strider, som den sedermera så ryktbare majoren Jakob Magnus Sprengtporten utmärkte sig vid det hjältemodiga försvaret av staden Malchin. Då sedermera vid årsskiftet prinsen av Württemberg med sin från trakten av Kolberg kommande armé även ingrep i dessa gränsstrider, nödgades Ehrensvärd med en stor del av sina trupper uppbryta från vinterkvarteren för att tillbakakasta de fientliga styrkorna.

Först den 16 april 1762 synes brevväxlingen hava återupptagits från Fersens sida. »Jag har med smärta erfarit edra lidanden på den bana, som fallit på er lott vid armén; det är omöjligt att handhava en så viktig detalj utan arméchefens förtroende och stöd, som ni är långt ifrån att äga. Er general misstror hela universum, och snart kommer universum att göra detsamma med honom själv. Er otålighet att bli befriad både från honom och intendenturen är mycket naturligt, det har behövts er sinnesstyrka för att ha stått ut så länge med de förtretligheter och chikaner, som ni varit utsatt för. Lantingshausen och jag ha känt det allra största deltagande med

¹ Fredrik Wilhelm H.

² Moritz Ulrik P.

er, och möjligheten att med fördel kunna få er därifrån har mer än en gång utgjort föremål för våra samtal.

Men den kännedom, jag äger rörande det nuvarande politiska tillståndet och som kommer mig att hoppas på ett snart slut på vårt krig med konungen av Preussen, tvingar mig att i berörda avseende göra er föreställningar i strid med era önsknningar. Antag att till följd av fredsslutet våra militära åtgärder under nästa sommar komma att inskränka sig till anordningar för våra truppers hemförande från Pommern, vore det då ej bättre om ert handhavande av generalkommissariatet först upphörde med fredsslutet? Det synes mig att det skulle vara mer hedrande för er och mer i överensstämmelse med det nit, ni ådagalagt i fäderneslandets tjänst, att ej övergiva en syssla, som på så goda grunder blivit er anförtrodd; och i det fall att general Ehrensvärd, såsom hans avsikt är, lämnar befälet över armén och detta faller i händerna på general Lybecker,¹ så förutser jag tusen olägenheter med hänsyn till konungens tjänst. Det fordras talang för att få armén med ordning överförd till Sverige, och om herr Lybecker finner sig ensam med detta bestyr, kan man hålla vad om att det får en dålig utgång.

Om jag hade något gott att säga om riksdagen, skulle jag ej underlåta att ge er del härav, men därifrån är intet sådant att förvänta. Hela min ärelystnad inskränker sig till att rädda styrelseformen. Gud är mitt vittne, att det kostar mig min ro, mina pengar, min sömn, min matsmältning.»

De fredsunderhandlingar med Preussen, som från Sveriges sida inletts i början av april månad 1762, resulterade såsom bekant i en separatfred mellan de båda länderna den 22 maj samma år. Redan den 7 april hade emellertid general Ehrensvärd avslutat en konvention med prinsen av Württemberg om vapenstillstånd, varefter E. avreste från Pommern.

Fersens första brev efter fredsslutet är daterat den 5 juli. »Himlen vare lov, jag andas åter, och lugn har inträtt i staten, sedan ständerna åtskilts, och genom den separatfred, som vi slutit med konungen av Preussen. Jag vet vad det kostat mig att bringa sakerna därefter, och jag kunde fylla volymer, om jag skulle för er uppräknat alla enskildheter, som sedan 20 månader trakasserat mig. Jag uppskjuter härmed, till dess jag får glädjen träffa er och få tala öppet med er. Jag skall då ej undanhålla er den minsta omständighet, det är alldeles nödvändigt, att ni blir underkunnig om

¹ Erik L., friherre, generallöjtnant.

de märkliga förändringarna inom landet och om partiernas nya sammansättning.»

Fersen har emellertid fått meddelande om en av Sparre träffad överenskommelse med överste v. Otter angående ackord, varigenom Sparre skulle erhålla chefskapet för Jämtlands regemente. I fortsättningen av sitt brev berör Fersen denna sak. »Jag hade trott», skriver han, »att uppdraget att vara överste vid gardet, vilket general Ehrensvärd begärt för er, och som jag understödjer med hela mitt inflytande, ännu skulle binda er för någon tid vid regementet. Riksrådet Löwenhielm, med vilken jag talat angående er sak, ådagalägger i sina uttryck mycken vänskap för er och säger sig skola i rådet framhålla nödvändigheten av att visa dess tacksamhet för de tjänster, ni gjort arméns intendenturväsende.

Jag rekommenderar åt er regementets intressen vid dess avfärd från Pommern. För all del glöm ej hautboisterna, trumslagarna, flöjtisterna och piparna, vår musik gör oss skam och det är vid sådant gyckelmakarna mest fästa sig. För övrigt har jag uppdragit åt herr König att meddela er allt som rör den miserabla falangen i Stockholm.»

Fersen skriver åter den 11 juli: »Jag måste tillstå, att jag ej är ledsn se er plan gå om intet. Det ligger mig om hjärtat att få behålla er vid gardet, och jag har den tillfredsställelsen att finna, hurusom officerskåren vid regementet häruti instämmer med mig, det är det berömvärdaste drag, jag på länge upptäckt hos den. Före min avresa från staden talade jag med riksråden Löwenhielm och Scheffer i och för utfärdandet av fullmakt för er såsom överste vid gardet; dessa båda herrar ha för närvarande det största inflytandet under sessionstiden. Riksrådet Liewen¹ är frånvarande för åtminstone tre månader, ni känner honom, han tycker ej om att vistas där hans tjänst binder honom.

General Ehrensvärd kan ej tillskriva er, han är sedan fjorton dagar med hovet rest till Loka för baden och vattnet; han fikar något efter gunsten, men han kommer ej att passa för hovkarriären, hans framgång där blir aldrig betydande. Han tycker för mycket om att själv utdela ynnestbevis för att söka vinna sådana med det fjäsk och den smidighet, som är utmärkande för en mignon.

Ja, käre vän, riksdagen är slut, men för mig har den varit det först den dag, jag kommit till mitt kära Mälsåker, där jag med min familj inandas en frisk luft, och där jag äntligen kan njuta av min frihet och av mig själv — —. Jag reser härifrån den 16 för att

¹ Hans Henrik L., greve.

göra en tripp till Östergötland och kasta ett öga på mina egendomar därstädes.

Jag skulle gärna vilja vara i Stockholm den dag, regementet återkommer, men det går ej, enligt min beräkning inträffar det där någon av de första dagarna i augusti, då jag ännu är i Östergötland.»

Sedan Fersen återkommit till Mälsåker skriver han åter därifrån den 13 augusti: »Jag har med all den saknad, som vänskapen ingiver, erfarit, att konungen utnämnt er vid Jämtlands regemente. Jag är utom mig av förargelse — — — Det förefaller mig omöjligt, att ni skall kunna besluta er för att slå er ner på Frösön, och jag när det hoppet, att ni kommer att avstå ifrån den utmärkelse, som Kungl. Maj:t har velat visa er, i det ni helt öppet tillstår, huruledes er plan med v. Otter misslyckats. Överste Wrede¹ avsåde sig chefskapet över Geniekåren under en mindre god förevändning, och baron Herman Fleming gjorde detsamma med Smålands kavalleriregemente.

Fördelning av rekryterna till gardet, varmed ni uppskjutit till dess återkomst till Stockholm, kommer att vålla mig vissa bekymmer med hänsyn till general Ehrensvärd, men det är bättre jag får dem än ni. Ni har haft tillräckligt med trakasserier med denne gamle vän utan att behöva råga måttet med detta. Jag är ej orolig härför, han är i den ställning, att han har behov av att stå på god fot med mig, och ingen är mer uppmärksam än han på allt vad han tror vara till hans egen nytta; det är en omsorg, som förtär honom men som Gud ske lov bekymrar mig föga.

Jag är er mycket förbunden för att ni delgivit mig den ukas, som utgivits från ryska högkvarteret i Anklam. Jag tror dock ej, att Katarina II åter börjar kriget med Preussen. Hon begagnade sig av Peter III:s fred för att göra hans namn förhatligt och med framgång kunna giva honom det hugg, han så väl förtjänat, men hon har icke desto mindre den brandenburgska politiken i blodet. Jag bedrager mig allt för mycket, om ej denna furstinna i högsta mått besitter konsten att förställa sig, men kan ni låta bli att beundra försynens skickelse med hänsyn till hennes olycklige och ovärdige make? Vilket slag för holsteinska huset och vilket exempel för fåniga furstar!»

Emellertid hade Sparre, som tydligen ångrat sin ansökan om Jämtlands regemente, vidtagit vissa mått och steg för att utnämningen härtill skulle annulleras. Fersen återkommer till denna sak i brev från Mälsåker den 20 augusti. »Officerarna vid regementet

¹ Fabian Casimir L., sedan generallöjtnant.

(gardet) ha aldrig kunnat göra mig större glädje än med deras hänvändelse till er att avsäga er Jämtlands regemente, som på intet sätt passar för er. Jag ber er att till dem framföra min tacksamhet. — — — Jag skulle själv begiva mig till Stockholm, om jag ej drack vatten och tog avförande medel för att bota mig från ett sus i huvudet, som hotar mig med dövhet och kanske med slag, om ödet vill det. Jag skall åtminstone försöka att om möjligt få rådets beslut uppskjutet till min återkomst till staden, och till dess det sammanträder in pleno. Tro ej att det beror på liknöjdhet från edra vänners sida, att greve Ehrensvärds anhållan för er räkning ej har blivit bringad till ett så snabbt avgörande, som önskligt varit. Man måste taga i betraktande, att den framstälts under sista dagarna av riksdagen, då alla människor voro upptagna från 5 på morgonen ända till 10 på kvällen, då rådet var överhopat av anordningar och skrivelser med anledning av sekreta utskottets politiska och finansiella mått och steg, och då det var fråga om att göra uppoffringar för att rädda spillrorna av en regering, anfallen från alla sidor och utsatt för ständigt oväder sedan tjugu månader. Lägg till alla dessa bekymmer det som förorsakats av den oberäknelige Peter III, som med lock och pock ville indraga oss i sitt krig med Danmark. Den dag då riksdagen slutade, började riksrådets tjänstledigheter, greve Ekeblad, riksrådet Liewen och riksrådet Scheffer äro ännu frånvarande, och det är dessa, som kunna giva något stöd åt mina vänners intressen.»

Sparre, vilkens biträde alltjämt erfordrades i Pommern, fick genom följande brev av Fersen den 31 augusti från Stockholm meddelande om att försöket att annullera utnämningen till chefskapet för Jämtlands regemente definitivt strandat.

»Samma dag, jag skrev till er från Mälsåker, erhöll jag på aftonen nyheten om regementets ankomst till Dalarö. Jag for dagen därpå till Stockholm, helt upptagen av er sak i rådet, varom jag vid min ankomst hit genast gjorde mig underrättad, och man meddelade mig då, att er sista inlaga blivit framlämnad och avslagen i rådet. Jag erhöll bekräftelse härpå av er sväger riksrådet Törnflycht,¹ vilken såsom skyddsherre väl spelar den ynkligaste roll. Kungen lär emellertid ha i rådet förklarad, att han ej skulle förgäta de utomordentliga tjänster, ni gjort armén, och att han kommer att transporterera er till det första vakanta regemente, som kan passa för er. Emellertid ha mina förhoppningar strandat och min förtvivlan nått sin höjdpunkt. Jag skulle önska, att ni för tillfället ej vidtoge nå-

¹ Carl Fredrik T., greve.

gon annan åtgärd än att hos konungen anhålla om sex veckors tjänstledighet för att i egna angelägenheter resa till Stockholm. Vi skola tillsammans bättre kunna finna några utvägar, än om vi äro åtskilda. Hela officerskåren är även så upprörd som möjligt. Jag säger er intet om regementet. Jag ger erkännande åt era omsorger, era talanger, ert nit och er vänskap för mig. Hautboisterna äro mycket bra, trumslagarna och flöjtisterna likaså. Farväl, jag har bråttom för presentation av officerare för kungen i dag och för att giva honom rapport angående regementet.»

Ännu tvenne brev mottog Sparre från Fersen under sin fortsatta vistelse i Pommern, mest avhandlande angelägenheter rörande denna provins. I det första av dem, daterat den 7 juni 1763, beröres även en fråga av ett visst militärt intresse.

»Jag har», skriver F., »min käre vän, en kommission åt er från den nya militärkonseljen. Våra överläggningar ha sedan någon tid rört sig om utrustningen, beväpningen och beklädnaden för vårt kavalleri och infanteri. För att angående dessa saker kunna framställa ett klokt och gott förslag hava vi beslutat att från alla nationer hopsamla modeller, och som ni befinner er i närheten av Preussen, hava vi ansett att ingen bättre skulle kunna hjälpa oss. Det gäller att inköpa ett exemplar av varje vapen och utredningspersedel för preussiska infanteriet och kavalleriet, såsom sadel, tält, klövsadel, ränsel, bandolär, kruthorn etc. För en militär såsom ni behöver jag ej specificera varje sak, som vi behöva. Ni känner vår armés bristfälliga tillstånd, jag behöver ej säga er mer.»

Under tiden hade Sparre i januari månad 1763 utnämnts till landshövding i Gävleborgs län, där ett nytt fält för hans stora administrativa förmåga öppnade sig.

Hans Järta och Fredrik Bogislaus von Schwerin.

Några anteckningar kring en politisk paskill av Järta.

Av Erik Fahlbeck.

Leopolds kända apostrofering av Hans Järta såsom ordföranden i svenska prosan bringar närmast i tankarne Järtas författarskap i Odal mannen, hans historiska avhandlingar och, kanske främst, konstitutionsutskottets klassiska memorial den 2 juni 1809 till Regeringsformen. Allbekant — och på sin tid allmänt fruktad — är emellertid även en annan sida av Järtas litterära alstring, nämligen den rent polemiskt-satiriska. Alltifrån ungdomsåren var hans bitande penna känd inom vänkretsen, och hans lilla pamflett från 1799 »Några tankar om sättet att upprätta och befästa den urgamla franska monarkien» räknas fortfarande till de kvickaste i sitt slag. Järtas polemik var klassisk, träffande och kryddad av det finaste attiska salt, säger Bernhard von Beskow i sina Lefnadsminnen, och en kritisk eftervärld har sannerligen ingen anledning att jäva detta omdöme. Den satiriska ådern synes överhuvud taget ha varit oskiljaktigt förenad med Hans Järtas natur. Den bryter fram, ohejdad, i hans privata korrespondens likaväl som, vederbörligen dämpad, i officiella ämbetsutlåtanden. Vi kunna beundra alstren av den hela hans liv igenom — från den unge mannen i verken på 1790-talet, från advokatåren i början av 1800-talet, från statssekreteraretiden, från landshövdingen i Falun och den politiserande privatmannen ända till den åldrande riksarkivarien.

Järtas satiriska kraft var parad med en ytterligt stegrad känslighet för kritik av egna åtgärder, särskilt när denna riktades från håll som han själv betraktade såsom otillbörligt. Trolle-Wachtmeister, som beundrade Järta men med öppen blick för hans svagheter, har i sina Anteckningar och Minnen skildrat hans våldsamma lynnesutbrott, som kunde förläda honom att i en »paroxysm af

elakt lynne» lämna statstjänsten. Järta utgjorde, menar antecknaren, ett slående exempel på, huru lätt snillet, i jämförelse med den gyllene medelmåttans söner, låte hänföra sig av passionen. Bekant är också Trolle-Wachtmeisters omdöme,¹ att i ämbetsmannakåren ej finnes värre despoter, än de forna frihetsmännen Järta, Adlersparre och A. G. Mörner. Järta ägde förvisso de äktsvenska karaktärsegenskaper han i memorialet till Regeringsformen så mästerligt tecknat med orden »— det urgamla, aldrig utplånade och outplånliga svenska individuella lynnet af manlig stolthet utan öfvermod, af frihets-känsla utan yra, af sannings-nit utan swärmeri, af redbar verksamhet utan skryt och ifwer», ehuru just *iwern* hos honom understundom nådde oproportionerlig styrka. Detta lynnestråk har å andra sidan i den polemiska satirens skepnad åt eftervärlden skänkt mästerstycken, varav vi ännu odelat kunna njuta. Nedanstående, förut veterligen ej publicerade lilla stridsskrift är ingalunda av märkligare art, men utgör ett typiskt prov på Järtas polemiska metod. Den är riktad mot den kände liberale politikern, prosten i Sala, greve Fredrik Bogislaus von Schwerin.

Järta och Schwerin ägde i själva verket till sina naturer vissa framträdande överensstämmelser. Liksom Järta var Schwerin en stolt och rakryggad karaktär, lättantänd och aldrig ryggande för striden. Trolle-Wachmeister, som skattade honom högt och vid tiden för hans första politiska framträdande sympatiserade med hans strävanden, skildrar »den excentriske presten» — »en af de mest marquanta personer i vårt stånd» — såsom oböjlig så i skick som meningar, och prisar hans tal, fullt av kraft och eld.² Det var oundvikligt, att två män sådana som Järta och Schwerin skulle, om deras banor korsades, råka i harnesk mot varandra. Så blev ock i hög grad fallet.

Schwerins tidigt och öppet tillkännagivna anslutning till den nya, romantiska skolan inom vitterheten var kanske den första anledningen till misstro från Järtas sida. När Schwerin sedermera under 1815 års riksdag framträdde såsom huvudman för oppositionen mot regeringens ekonomiska politik under de gångna åren³ kände sig Järta, som i egenskap av statssekreterare för finansärenden 1809—11 inaugurerat denna, djupt träffad. Hans förbittring mot ständerna, och därmed givetvis främst mot den som framför

¹ Anteckningar och minnen, del II, s. 69 f.

² A. a., s. 50 ff.

³ Om Schwerins insats 1815 speciellt i Särskilda Utskottets arbete se Nils Ahnlund, Det ekonomiska programmet för oppositionen vid 1815 års riksdag (1923).

andra förde oppositionens talan, skildras roande av Trolle-Wachtmeister.¹ När Järta efter riksdagens avslutning hösten 1815, på regeringens enträgna anmaning, åter tillträdde statssekreterarbrevet för finansärenden, ansåg han den främsta uppgiften vara, att, såsom han drastiskt uttryckte det i brev till Wetterstedt, »mocka undan de orena och illa digererade lemningarna efter rikets sist församlade höglofliga tjurar och kalfvar».² Järtas återinträde i konseljen blev emellertid kort: redan i mars 1816 begärde och erhöill han sitt entledigande på grund av åsiktsmotsättningar till Karl Johan, vilken i stort sett gillade det av riksdagen (Schwerin) uppgjorda ekonomiska programmet med höjda tullar, importförbud på s. k. överflödsvaror, förbud mot yppighet m. m. Under sin korta statssekreteraretid lyckades Järta emellertid genom ett nedgörande anförande till statsrådsprotokollet den 10 jan. 1816³ stäcka den i en riksdagsskrivelse föreslagna utgivningen av en statsekonomisk journal, Schwerins särskilda skötebarn. Och när regeringen sedermera skred att förverkliga riksdagens skrivelse om medlen att förekomma skadlig yppighet, insände landshövding Järta sitt prisade, förintande utlåtande av den 24 okt. 1816,⁴ vilket otvivelaktigt bidrog till att hela frågan kom att rinna ut i sanden. Järta stod dessa år i permanent stridsställning mot Schwerin och umgicks med olika planer att med pennan bekämpa honom, därtill för övrigt ivrigt uppmanad av de forna kollegerna i regeringen, A. G. Mörner, Wirsén, m. fl.⁵ Järtas försvar för regeringens dittills förda, frihandelsvänliga politik grundades givetvis främst på egen övertygelse i saken, men i hans bitande kritik, som i hög grad syftar åt Schwerin, spåras även den hetsige ämbetsmannens kränkta självkänsla. Han betraktade oppositionen såsom småaktig för att ej säga inkonstitutionell samt dessutom som osvensk. Schwerins öppna lovprisande av engelskt författningsliv fördömde han som skadlig anglomani, och fann för övrigt Schwerins uppträdande oförenligt med dennes prästerliga kall.⁶

Schwerin å sin sida var från början fullt på det klara med,

¹ A. a., s. 69 ff.

² Tr. hos H. Forssell, Valda skrifter av Hans Järta, del I, s. LXXXIII.

³ Tr. hos Forssell, a. a., del I, s. 86 ff.

⁴ Tr. ib., s. 103 ff.

⁵ Järtas brev till A. G. Mörner från denna tid (Esplunda arkiv) bära flerstädes vittne om dylika projekt. Så ock breven till Wirsén, R. A. I ett den 9/11 1817 daterat brev til A. G. Mörner synes Järta f. ö. syfta på nedan intagna paskill.

⁶ Att Järta ej ansåg världsliga sysslor överhuvudtaget bära vara främmande för kyrkans män framhålles av H. Wallengren, Hans Järta som politisk teoretiker, s. 171, vilken härvidlag citerar en passus ur nedan intagna skrift av Järta.

att hans politik stod i motsats till Järtas åsikter, och han fick snart känning av dennes anfall mot honom. Järta använde sig härvidlag även av den då för tiden gängse formen av anonyma handskrivna stridsskrifter, vilken i betraktande av hans officiella ställning låg nära till hands. Redan i brev den $\frac{3}{8}$ 1815 till Lorenzo Hammarsköld säger sig Schwerin hava hört omtalas en »piece», »ett stycke poesi i homerisk vers», vari Järta skulle hava ridiculerat honom.¹ Schwerin förmodar, att Järta på omvägar erfarit och förtörnats över ett yttrande av Schwerin att det vore lika förtjänstfullt att förekomma revolutioner som att göra dem. »Han är un bel esprit och efter mitt begrepp ingen ting mer», lyder här Schwerins omdöme om Järta, varmed kan sammanställas några vändningar från ett senare brev, till Livijn och Palmblad,² där brevskrivaren förklarar sig ej besväras av den sinnets tyckmyckenhet, som retar upp sig och vänder om därför att det ligger en sten på vägen. »En sådan retlighet tillhör enbart de så kallade *quicks* hufwuden, litteraturens och philosophiens sprättar», som äro missnöjda med alla utom sig själva. Vem brevskrivaren haft i tankarna torde vara uppenbart nog. I ett annat brev till samma adressater ($\frac{18}{7}$ 1816) säger sig Schwerin önska avskrift av ett till J. O. ingivet memorial av Järta, vari denne anhållit bliva ställd »under riks rätt» för att få tillfälle att »expectorera» sig. Schwerin kommenterar: »Jag är förwånad öfver denna product utaf en man som af en del af nationen är ansedd såsom ett vidunder af genie. Sannolikt är denna skrift aldrig ingiven till Just. Ombudsmannen, utan heter det *memorial* endast för att undgå att sjelf kalla det pasquill. Det skulle kunna hända att jag yttrar mig öfver denna skrift. Onyttigt vore det icke att i ljust framhafva sådana som ällska att i mörkret kringgå och bita hederligt folk i hälorna.» Schwerin vill med det senast anförda brännmärka de man och man emellan cirkulerande handskrivna diatriber, vilka veterligen härrörde från Järta.

För Schwerin var *publicitet* livsvillkoret för allt sunt offentligt liv. Under hela sin politiska bana kämpade han mot hemlighetsmakeri och för offentlighet i statsaker så långt ske kunde. Öppenhjärtighet vore en nödvändighet i varje fritt samhälle, fram-

¹ Hammarsköldska brevsamlingen, K.B. Bland Hans Järtas papper i Uppsala Universitetsbibliotek finnas flere tillfällighetsvers av parodierande slag, riktade mer eller mindre direkt emot Schwerin («För prosten Grefve Schwerin», «Den constitutionella punschologens visa», «Enfaldiga betraktelser af Dumbomsson», m. fl. dikter, där allmänna opinionen förhånas, volym F 857: X).

² Den $\frac{24}{8}$, utan årtal, skall tydligen vara 1816 (K.B.)

höll han i en uppmärksammas skrift, och redbarheten och den praktiska nyttan fordrade, att på allmänhetens opinion verkande omdömen över offentliga handlingar och yttranden offentliggjordes i tryck och ej cirkulerade »genom i omlopp satta handskrifna afhandlingar».¹ Järtas »i omlopp satta handskrifna» stridsskrifter voro tydligen väl bekanta för samtiden. I fosforisternas stora straffdikt över de litterära motståndarna, Markalls sömnlösa nätter, första delen av år 1820, karakteriseras Järta, »Riddaren Hans —, den Jans nu mera sig skrifer», såsom den där

— — »ströfvade ut bland phosphoriske männer,

Ämnande sticka dem ner med i mörkret smygande infall,
Och till förlägenhetens bestånd lät han skina sin visdom,
Snyttande händigt det ljus, som spriddes af frihet att trycka.»²

Fruktan för offentligheten kan Järta emellertid ej beskyllas för. Det visar till fullo, för att blott taga ett exempel, hans under landshövdingetiden till regeringen avgivna, ofta synnerligen kritiska ämbetsutlåtanden i olika frågor. Järta umgicks för övrigt dessa år med planer att åstadkomma ett organ, en tidskrift där statsmakten kraftigt togs i försvar mot ohemula oppositionella angrepp.³ Samtidigt ville han bjuda den litterära fronden, fosforisternas falang, spetsen. Dessa planer gingo emellertid av olika anledningar om intet. Hänsyn till hans ämbetsställning torde härvidlag ha spelat in (jfr nedan citerade brev till Wallmark). Först 1823, efter avskedet från landshövdingestolen, fick Järta tid och möjlighet att i tidskriften Odal mannen öppet säga sin mening i tidens frågor.

Det yppades med åren ett gynnsamt tillfälle för Schwerin,

¹ Förordet till Läsning till utbredande af Medborgerliga kunskaper, 1816, s. 24, not ib. Yttrandet avser närmast hovkanslern Wetterstedts famösa ingripande år 1816 i den litterära striden mellan gamla och nya skolan genom ett varnande handbrev till fosforisterna i Uppsala.

² S. 38. För Järta synnerligen karakteristiskt är, att han i ett bekant brev till P. A. Wallmark (d. 22/10 1820, Wallmarkska brevsamlingen, 10, K.B.) betecknar Markallsnätterna såsom den nya skolans mästestycke. Dess förf. »skjuter med salt oss i benen, och sådant fröjdar hela det respektiva Swenska publicum. Således tror jag, att vi nu böra förswara oss, icke directe, utan genom en mängd oroande ströfverier i fiendens rygg.» Järta bidrog som känt är härtill genom anonyma insändare till Allmänna Journalen.

³ Men tillika önskade han där föra en »ärlig opposition» av principiell art och skild från »allt fronderi och skrik». »Schwerin i Sverige är föga bättre än Hunt i England» heter det i brev till Wirsén d. 22/a 1817, R. A.

att, om han så hade önskat, giva sin förbittrade antagonist ett kännbart hugg. Det var vid 1823 års riksdag, då regeringen till ständerna avlät sin bekanta proposition om pension till Hans Järta. Statsutskottet hade avstyrkt propositionen under framhållande av faran för prejudikat, enär Järta ej ännu befunne sig i pensionsåldern. Frågan rev upp vidlyftiga debatter inom stånden och främst hos Ridderskapet och Adeln. Schwerins ord vägde givetvis tungt i en sak som denna. Han anslöt sig nu till dem, som yrkade återremiss till utskottet. Opinionen borde få avgörande inverka på denna fråga utan hinder av lagens bokstav. Såsom villkor för åtnjutande av pensionen borde dock föreskrivas, att den upphörde, därest Kungl. Maj:t åter skulle anlita Järtas snille och förmåga i fäderneslandets tjänst — Schwerin förmodar att Järta, som tagit så verksam del i stiftandet av de nya grundlagarna, komme att beredas plats i statsrådet. Statsutskottet inkom med förnyat utlåtande, däri pensionen — såsom fordrad av »allmänna rösten» inom stånden — tillstyrktes med det av Schwerin föreslagna villkoret, och pensionen blev sålunda bifallen av riksdagen. Schwerins anförande innehåller emellertid även följande karakteristiska betraktelser: »Jag har hört talas om snillet och kraftens anspråk på nationens uppmärksamhet. Jag värderar dessa egenskaper; men i en constitutionel stat tror jag det egentligen blott vara characteren och försakelse-förmågan, som kunna påkalla medborgares erkänksamhet. Jag för min del ser resignation uti Herr Järtas offentliga lefnad.» Huruvida snillet och kraften, såsom under debatten påståtts, frikallade från ringare värv lämnade han därhän; Fredrik II av Preussen, som förenade båda dessa egenskaper, försmädde ej att påtaga sig även enkla uppgifter.¹ — Schwerins värdiga uppträdande i denna sak, så överensstämmande med hans nobla karaktär och strävan att i det offentliga livet bortse från rent personliga hänsyn, framträder vackert mot de häftiga angreppen från övriga antagonister till Järta, t. ex. Lorenzo Hammarskölds hätska motstånd mot pensionen.²

Schwerin har »i sin själ utan allt tvifvel en stor högaktning

¹ R. o. A., 12 juli, s. 631 f.

² Jfr förf:s uppsats »Lorenzo Hammarsköld på den politiska vädjobanan» i Svensk tidskrift 1929, s. 43 f. Muntrande äro Järtas ord i brev d. 29/7, 1823 till A. G. Möerner (Esplunda, arkiv): »Jag skulle önska att få läsa Lorenzos anförande i frågan om min pension, det skulle roa mig ju ovettingare det vore». Järta torde ha fått sitt lystmäte vid studiet av Hammarskölds yttrande.

för dig», skrev G. F. Wirsén till Järta 1824,¹ och uppträdandet vid 1823 års riksdag bestyrker detta. Märkligt hade varit, om ej Järtas uppfattning av Schwerin därefter blivit förändrad.² Ett offentligt uttryck härför synes också föreligga. Det förekommer i Järtas berömda, i sept. 1824 utkomna, Svar på Allmänna Journalens anmärkningar, då han prisar en ädel, aktningvärd opposition såsom motsatsen till fronderi och konstaterar tillvaron av en dylik opposition i Sverige med ord, som efter allt att döma måste syfta på Schwerin: »Men idén af ett sådant, för hvarje fri statsförfattnings lif nödigt, organ är dock länge sedan uppfattad och med ädel redlighet framställd af en ibland vår nationalrepresentations mest utmärkta ledamöter.»³ Den tid var dessutom nu kommen, då den starkt rojalistiske Schwerin öppet började taga avstånd från den framträdande radikalare, demokratiskt-republikanskt anstuckna oppositionen, den av de konservativa så förkättrade falska liberalismen.

Såsom kommentar till Järtas nedan intagna paskill må erinras om, att Schwerin efter avsked från nyss börjad militärtjänst år 1788 av Gustaf III — enligt dennes med förkärlek tillämpade system — utnämndes till prost i Sala indräktiga kontrakt tvärt emot gällande förordningar och de öppet uttalade önskemålen från församlingen, vilken med allt annat än blida blickar emotsåg den 24-årige högvälborne själasörjaren.⁴ Den egentligen kyrkliga delen av sitt kall kom också Schwerin, som saknade religiösa intressen, att ägna föga omsorg: den överlämnades åt komministrar och underordnade. I stället nedlade han så mycket större energi på iståndsättandet av bostället, »grevegården», och dess jordbruk, vilket han med tiden försatte i mönstergillt skick.

¹ Oscar Alin, Ett bidrag till Hans Järtas biografi (1899), s. 9. Schwerins höga uppskattning av Järtas förmåga framgår även därav att han önskade se honom såsom justitieombudsman (efter Ehrenborg 1823), se K. Warburg, Johan Gabriel Richert, I, s. 172.

² Att Järta känt sig illa berörd av statsutskottets första, ovan nämnda, avstyrkande utlåtande framgår bl. a. av brev till Wallmark d. 5/7, 1823, däri J. härom yttrar: »Jag borde vara bedröfwad, men är det dock icke, öfwer statsutskottets beslut rörande min pension. Nog kunna dessa herrar bringa mig i en annan art af nöd, än den allmänt öfwerklagade, men icke kunna de bringa mig at hylla deras oädra factions välde. Jag skall underkasta mig mit öde, med öfvertygelse at jag förtjent et bättre, och utan afund til de prostar, som finna en orklöb embetsman böra swälta, under det at de sjelfwe innehafwa indräktiga embeten, som adjuncter förrätta». — Pikens udd fick Järta anledning eliminera efter pensionsfrågans gynnsamma utgång; jfr ovan i texten.

³ Forssell a. a., del II, s. 420,

⁴ Jfr Cecilia Bååth-Holmberg, En svensk storman.

Driven av utpräglat sinne för praktiskt ekonomiska frågor och ett brinnande kunskapsbegär fördjupade sig Schwerin i tidens ekonomiska och historiska litteratur och uppträdde från och med 1800-talets första år själv som flitig författare i dessa ämnen. Vid 1812 års riksdag beträdde han den politiska banan, där han sedermera verkade som liberal oppositionsman, outtröttlig i ekonomiska och särskilt bankfrågor, till sin död — »prost till löneinkomster, men politicus till professionen» enligt Skjöldebrands litem elåka karakteristik.¹

De i paskillen nedan, s. 34, nämnda publikationerna utkommo 1816 resp. 1817, och i den senare av dessa, Bidrag til kannedom af Fäderneslandet, utsattes den av Järta förfäktade ekonomiska politiken för amper kritik. Järtas å sid. 35 gjorda, fyndiga sammanställning av *excentricitet* och *concentricitet* alluderar på dessa termers användning i Schwerins uppsats Nationalkarakteren i Läsnings till utbredande av Medborgerliga kunskaper.² Järtas polemik anlitar den gamla beprövade metoden att gissla den angripne med hans egna vapen. Det i början anförda citatet är nämligen hämtat från fosforisternas ledande organ, Svensk Literatur-Tidning, och utgör ett av Järta interpunkterat och understruket, ej alldeles korrekt återgivet, utdrag ur E. G. Geijers berömda recension av C. U. Broocmans Magasin för Föräldrar och Lärare,³ vilken avgörande influerade på romantikernas, och även Schwerins, ställning i tidens brännande skolfråga. Uttalandet härrör sålunda från en auktoritet, som Schwerin själv, bland annat vid 1815 års riksdag, hade bekänt sig till.

Beträffande tidpunkten för paskillens tillkomst kan denna sättas till hösten 1817. I Wallmarkska brevsamlingen å Kungl. biblioteket finnes ett uppmärksammat brev till Wallmark från Hans Järta i Falun av den 2 nov. 1817, vilket enligt blyertsanteckning av Harald Wieselgren kommit från Riksarkivet den 28/12 1898. Järta skriver här rörande den liberala oppositionen, Schwerin och sin kamp mot denne följande upplysande satser: »Om det lyckas denne anförare (sc. Schwerin såsom chef för Sällskapet utan sunt förnuft!) at bemäktiga sig af (!) riksdagen, så anser jag det snart wara gjordt med den flersidiga cultur som swenska nationen uppnått. — — — Jag förutsade under och genast efter 1815 (!) Riksdag det som sedermera händt; men mina onda

¹ Memoarer, del V, s. 235.

² Häfte 2, s. 74 ff.

³ Svensk Literatur-Tidning 1813 nr 9 ff. Citatet från nr 11, s. 166 f.

profhetior äro ännu på långt när icke uppfyllda. Mina barn skola först se deras yttersta fullbordan. Så mycket min förmåga och min individuella belägenhet medgifwit har jag sökt motverka det, från den politiska och statseconomiska sidan frambrytande, barbarit. Men embetsgöromål och nödvändiga embetsmannas considerationer hafwa fjättrat verksamheten af min wilja. — — — — Emellertid tror jag det wara nödigt at snart öppna et ordentligt krig mot gr. Schwerin — en man, som wisseligen icke borde wara farlig, men som i flera afseenden är det. Jag åtnjuter för det närwarande och ännu, till slutet af denna månad, en sökt tjenstledighet. Redan har jag företagit mig at, i särskilda stycken, utarbета kritiker af hans skrifter. — — — — Första skotten wille jag rikta mot den fientliga anföraren.» Järta bifogar till Wallmark det första av ifrågavarande »stycken» med förfrågan om det kunde intagas i Allmänna Journalen. »Jag har», fortsätter han, »sökt påkläda persifflagen, som i detta fall blef den nödvändiga formen, en alfwarsamt anständig kappa. Utan nytta tror jag det icke wara at framställa den märkliga contrasten af samma scholas theorie och praxis, samt at bringa wissa herrar, isynnerhet andliga män, at ogilla endera. — — — — Sålunda will jag småningom bereda allmänheten at betwifla mannens ofelbarhet, innan jag företager mig at discutera de frågor, uti omdömena hwaröfwer enskilda intresser för dagen fördunkla sanning och rättwisa». Därest Wallmark ej kunde publicera stridsskriften säger sig Järta skola låta avhämta den. »I alla fall litar jag på Herr Kongl. Bibliotikariens discretion. Ännu må jag kanhända gissas, men ej wara *känd*, såsom författare af ifrågavarande stycken. Framdeles torde min ställning tillåta mig at samman-smälta de tillfälliga fragmenten til något helt, hvilket jag då kan erkänna för mit foster.» Utdraget är synnerligen belysande för Järtas syn på oppositionen och sin ställning till denna vid ifrågavarande tid. Det av Järta nämnda, jämte brevet till Wallmark sända stycket är, såsom av dess karakteristik framgår, utan allt tvivel nedanstående paskill.¹

Denna består av 22 med Järtas stil spatiöst skrivna foliosidor, försedda med överstrykningar och rättelser. Den förvaras i justitierådet Södergrens samling å Kungl. biblioteket (Handskrif-ter Nr Vf 128), dit den enligt anteckning av Harald Wiesel-

¹ Schwerins i paskillen berörda arbete Bidrag till Fäderneslandets historia annonserades såsom nyutkommet i Upsala Tidning den 24 sept. 1817 (nr 25), wadan Järtas skrift tydligen härrör från tiden slutet sept.—början nov. 1817.

gren å första sidan i dec. 1808 överbragts från Wirsénska samlingen i Riksarkivet, antagligen samtidigt med nyss citerade brev.¹ Stridsskriften blev aldrig införd i »regeringsorganet» Allmänna Journalen. I stället påträffa vi här några veckor senare en genom trenne nr sig sträckande, på det hela taget mycket välvillig anmälan av Schwerins av Järta i paskillen häcklade arbete Bidrag till Fäderneslandets kännedom (Allmänna Journalen 1817, nr 274 ff., 26—28 nov.). Det är ej osannolikt, att Wallmark fått en vink om arbetets gynnsamma behandling från Karl Johan, vilken, som nämnts, delade Schwerins ekonomiska uppfattning och vid denna tid på olika sätt sökte vinna den fruktade oppositionschefen för sin politik.²

Orginalets stavningssätt och interpunktion återgivas nedan i något normaliserat skick.

Försök at, i et gifwet fall, förlika speculation och erfarenhet.

Uti et och annat memorial wid 1815 års riksdag, äfwensom uti flere sedermera utkomne andeliga tal och skrifter, har man klagat deröfwer, at presterskapet blifwit, i sednare tider, så öfwerhopadt med werldsliga befattningar, at det icke hade nog tid och sinnesledighet öfriga för vården af sit *heliga* kall. Man har äfwen befarat, at denna blandning af andlig och werldslig sysselsättning skulle förringa religionslärarens anseende hos menigheten, samt i följd deraf förswaga folkets religiositet. Redan år 1813 lästes härom, uti Upsala *Literatur Tidning*, N:o II, följande reflexioner, inbragta i en afhandling om Sveriges offentliga läroverk: »Ingenting tyckes wara tydligare än at en prest hwarken skall wara ekonomi-intendent, eller polis förvaltare, eller, som länsman och fogde, redskap för länens befallningshafvande, eller, will Gud, fältskär och läkare. Likwäl will man at han skall wara allt detta och derhos — prest; likasom han wore en öfwerflödigg person i samhället, om han blott wore hwad han bör wara. Eller tror man at denna i ögat springande slutföljd ej göres? Tror man at folket ej märker detta statens erkännande af religionslärarens öfwerflödighet, såsom sådan? Jag tror mig icke öfwerdrifwa, om jag säger, at embetsmän i allmänhet ej ha mer at göra för at sköta sina sysslor, än en prest för det, som ej tilhör hans, ja strider emot den. (???) Med alrastörsta delen af sin tid nödvändigt uptagen af werldsliga och heterogena göromål, skall han ej fästa sin Själ vid det, som måste uptaga hans omtanka? Hur skal han kunna äga detta, *öfwer werldsliga bekymmer uphöjda lugn*, denna *milda wördnadswärdhet*, som utgör hans andliga character, och i bättre tider bibehöll honom i det wackra för-

¹ I en av just.-rådets Södergrens volymer av Järtas samlade skrifter (Vf 127: II, ss. 147 ff.) finnas såväl brevet d. 2/11 1817 som paskillen i avskrift; Södergren uppger, att konceptet till paskillen åtföljt brevet, vilket också otvetydigt framgår av detta.

² Jfr Cecilia Bååth-Holmberg, a. a., s. 147 ff.

hållandet af herde til sin Hjord, af far til sin församling? isynnerhet då flere af hans *opresterlige befattningar* lätt taga åt sig et slags *fiscalisk natur*, af alla för folket den mest förhatliga. Hur skall han äga tid och sinnesledighet för egen sysselsättning med andliga saker och med studier, som egnar honom såsom medlem af et lärdt stånd? — Jag tvekar ej at påstå, at detta är at *angripa et folks seder med roten*; ty de bero på et folks religiositet. Det samhälle i hwilket *de religiösa angelägenheterna blott behandlas som en bisak* til economiska och polisinteressen, det gräfvor sig sjelf en graf. Innan denna hufwudsakliga oordning (*til hwilken man måste erkänna at prestståndet är sjelft til en stor del wällande*) är afhjelpt, är ännu mycket för tidigt at tala om undervisningsanstalter för den stora hopen af folket o. s. v.»

At dessa reflexioner kunna wi wäl icke lämna det oinskränkta bifall, som åt det öfriga af den mäterliga afhandling, hvartil de höra. Vi tro det icke wara aldeles oförenligt med presterskapets kall, at taga en wiss wårdnad om folkets fysiska wälstånd, hwaraf dess sedlighet så hufwudsakligen beror; at upmuntra och leda den arbetsflit, som mäktigast återhåller laster; at hafwa en wiss polisuppsigt öfwer folkets werldsliga handlingar, uti hwilken dess andliga tilstånd, dess onda eller goda böjelser uppenbara sig; ja äfwen at med en wiss yttre verksamhet befordra all mensklig ordning, samt derigenom bidra til uprätthålla och befästa staten, uti hwilken, efter protestantiska begrep, kyrkan är införlifwad. Det för swenska presterskapet stadgade löningssätt afleder äfwen, ofta nog, våra religions lärares sinnen från det andliga til åtskilliga werldsliga omsorger och förrättningar. Men långt ifrån at deras anseende hos menigheten derigenom owilkorligen förminska, ser man merändels den driftige odlarn af sit prestbol och den billige tiondetagaren winna en ökad aktning både åt sig och åt det embete, som han deremellan sköter lika sorgfälligt och fogligt. Med lära och med lefwerne, såwidt detta är synbart, predikar munken endast *ora*; den lutherske religionsläraren åter *ora & labora*.

Men då wi således finne de ofwanberörda reflexionerna tåla någon begränsning, medgifwa wi gerna, at werldslige befattningar icke böra, utan ganska sparsamt och med urskillning, åläggas presterskapet. Det må likwäl anmärkas at wissa sådana, hwarmed en talare inför Bibelsällskapet i Stockholm funnit religionslärarne wara oskjäligen beswärade, t. e. (!) taxeringsförrättningar, tilhöra swenska presterskapet såsom et riksstånd, såsom en beståndsdel af den skatläggande nationalrepresentationen. Den som i detta fall will uphäfwa verkningen måste också, för at wara consequent, wilja undanröja orsaken.

Emellertid, under det at man sålunda sökt innesluta all verksamhet af swenska prester innom det andligas omfång; under det at man funnit en pastor icke, utan at wanwårda sit heliga kall, hinna, eller, utan at förringa sin wärdighet, kunna uprätta namnlistor öfwer sina åhörare, til contrôle för skattskrifningarna; har likwäl en pastor, herr prosten grefwe *Fredr. Bogisl. von Schwerin*, företagit sig wida mödosammare werldsliga arbeten. Först uti en journal kallad *Läsning til utbredande af Medborgerliga kunnskaper*, och sedan uti särskilda *Bidrag til kändedom af Fäderneslandet* har han sökt utreda invecklade förhållanden

af Sweriges statshushållning i äldre och nyare tider; samlat och i tabellarisk form framställt uppgifter af spannmålspris, myntvärden, rörelsecapital m. m. under nära twenne sekler; ifrån dessa uppgifter dragit långt förda slutledningar, dels til ogillande af särskilda administrationsanstalter, dels til nya förslag o. s. v. Denna utsträckta verksamhet af en *prost*, synes, i första ögonblicket, wederlägga det ofwananförda utdraget ur Upsala Literatur Tidning. Vi antage, såsom otwifwelaktigt, at herr prosten grefwe Schwerin ingalunda upoffrat åt de ifrågavarande, honom icke åliggande, arbetena, någon tid som han owilkorligen bordt egna åt sina embetspligter. Vi göra oss förwissade, at han icke ens tillåtit denna främmande sysselsättning, at afhålla sig ifrån *någon* af de mångfaldiga omsorger för sina sockneboers underwisning i religionens sanningar; och för deras hugswalelse deraf, hwarigenom han kunnat bereda sig detta *öfwer werldsliga bekymmer uphöjda lugn, denna milda wördnadswärdhet, som utgör en prests andliga character, och i bättre tider bibehöll honom i det wackra förhållandet af herde til sin hjord, af far til sin församling*. För vår öfwertygelse härom hafwa wi en lika säker borgen i herr *grefwens* kända adelhet, och i herr *prostens* varma religionsnit. Men äfwen om den icke hwilade på dessa fasta grunder, kunde wi dock med full tilförsigt stödja den på herr *grefwens* statsmannaklokhet. Det är ej tänkbart, at herr *grefwen* skulle hafwa offentligent upträdt såsom en sträng domare öfwer andra embetsmäns förmenta misstag, såframt han icke warit säker om oklanderligheten af *sin* embetsförwaltning. Jesu bud: *dömen icke så warder I icke dömd*, uttrycker icke blott en samvetets fordran, utan äfwen et råd af visheten.

Nog tyckes författandet af statseconomiska afhandlingar vara en äfvenså *opresterlig befattning*, som den at, enligt Jesu efterdöme, använda några läkemedel, för at rädda undan döden en dygdig husfader, eller återgifwa en mor åt barn, hwilka behöfwa hennes wård om sina seder och sin gudsfruktan. Nog tyckes klandret af allmänna administrationsåtgärder, under en statsförfattning som bestämmer rådgifwande embetsmäns ansvarighet, kunna lika lätt *taga åt sig et slags fiscalisk natur*, som beifrandet af någon oordning, begången inom en församling. Annat är likwäl en *friwillig*, och annat en *iwungen* religionslärares sysselsättning med icke-andliga göromål. Det kan således wara otilbörligt, och föranleda til religiositetens förfall, at *dlägga* en prest något opresterligt bestyr; men om han, af *egen böjelse*, åtager sig et sådant, må det dock icke sägas at et *folks seder derigenom angripas vid roten*, eller at *de religiösa angelägenheterna blott behandlas som en bisak*.

Då det nu är omöjligt at herr prosten grefwe v. Schwerin kunnat åsidosätta de widsträckta och dagliga plikterna af sit heliga kall, för at werldsligen uträkna spannmålspris och coursförhållanden ifrån 1624 til närvarande tid; så bewisar detta herr *grefwens* och *prostens* *friwilliga* arbete endast hans utomordentliga verksamhet. Excentriciteten deraf kan lika litet tjena til efterdöme för de flesta bland hans andliga medbröder, som concentriciteten af deras arbeten inom det blott pres-terliga, må hejda den friare utvecklingen af hans medborgerliga kraft.

Vi hafwa sålunda sökt indifferentiera twenne polariska motsatser, nämligen fordringen af ren andlighet hos prester, och den verldsliga kraftyttringen af herr prosten grefwe von Schwerin. Genom en högre potentiation af denne religionslärares individuella förmåga, och genom en nödig begränsning af de ur Upsala Literatur Tidning anförda satser, hafwe wi sökt uphäfwa den skenbara conflicten af dessa satser med herr grefwens och prostens afsprång ifrån presterlighetens bana. At kunnigare män öfwerlämne vi granskningen af herr grefwens och författarens arbeten. Måhända at de finna hans *känedom af fäderneslandet* icke wara, i alla delar, säker och fullständig. I sådant fall böra de likwäl ihågkomma, at herr grefwen, til inhämtande af denna känedom, endast haft at använda de afbrutna stunder, som han ej behöft egna åt sina trägna, och derföre tämeligen väl betalade, embetsgöromål. Äfwen wi hafwa, under en flyktig läsning af herr grefwens statseconomiska skrifter, anmärkt en och annan oriktig uppgift, en och annan, efter vårt omdöme, förhastad slutsats, et och annat förslag, som wi ansedt icke hafwa hunnit mogna. Men hwarje misstag, hwilket wi tyckt dessa skrifter innefatta, har, om det varit möjligt, ökat vår aktning för herr grefwen och prosten. Vi hafwe betraktat dem såsom ärofulla monument af det embetsnit, hwilket ryckt författaren ifrån ännu ofulländade undersökningar. Den oriktiga ziffran uptecknades kanhända i ögonblicket af et hastigt påkalladt barndop. Kanhända framstörtades på paperet en icke nog öfwertänkt sats i samma stund, då budet ankom at en döende usling längtade at se herr prosten vid sin sjukbädd. Mot en enda genom hans skyndsamma besök sålunda räddad eller hugswalad själ, hwad betyda wäl några statseconomiska missräkningar?

Mårten Pedersson Blixencrons almanacks- anteckningar i Uppsala universitetsbibliotek.

Utgivna av **Harald J. Heyman.**

Mårten Pedersson Blix, adlad Blixencron, tillhörde en gammal jämtländsk släkt av bönder och präster. Hans farfader var sålunda kyrkoherden i Undersåker, Mogens Karlsson Blix. Hans fader, Peder Månsson Blix, gick däremot i administrativ tjänst och slutade som »Landbokhollare öfwer Nordlanden». Denne ägde Styrnäs gård i socknen med samma namn i Ångermanland, och vid hans begravning den 14 augusti 1632 i socknens kyrka höll sedermera kyrkoherden i Boteå, Jonas Johannis Hernodius, en likpredikan över honom, vilken är bevarad i en handskrift i Palm-sköldska samlingen (vol. 423) i Uppsala universitetsbibliotek. Mårten Pedersson erhöi liksom sina 19 syskon en god uppfostran. I personalierna, som åtfölja den likpredikan, som Nicolaus Rudbeckius, sedermera biskop i Västerås, höll vid hans begravning år 1667, omtalas, att sedan han genomgått Gävle skola, begynte han »medh alfwar slå sigh til skrijff- och räknekonsten: til hwilken han framför annat war bequem och hogse». Redan vid 17 års ålder, år 1613, antogs han till kopist i kammarkollegium och avancerade steg för steg till generalkamrerare 1637. Åren 1625—28 deltog han i Gustav Adolfs fälttåg i Livland och Preussen, vilket kan vara värt att observera på grund av det relativt stora antal personer från Riga och Viborg, med vilka han tydligen då knöt vänskapliga förbindelser. Under denna tid avslutade han även den första generalhuvudboken i Sverige. Återvänd till Stockholm ägnade han en del av sin lediga tid åt de sociala plikter, en man av stånd hade att uppfylla, såsom att bevista begravningar, barndop och bröllop. Han tyckes även med liv och lust ha deltagit i huvudstadens glada umgängesliv. Hans intimaste umgänge utgjordes utom av hans tre bröder, Salomon, Peder och Måns, ämbets-

na släktskap med en rad personer, som förekomma i hans anteckningar. Med sin hustru erhöll Märten Pedersson säkerligen någon förmögenhet, och deras hem blev snart ett ställe, där man kunde råka en mycket stor del av den medelklass, som under Kristinas regering arbetade sig upp och så småningom befolkade riddarhusets svenneklass. 1646 erhöll Märten Pedersson den säkert efterlängtdade »förbättring på det förre namnet Blix, den ähretitulen at han skal heeta BlixenCron». Sex år senare utnämndes han till preses och kommissarie i kammarrevisionen. För sina barns uppfostran sörjde han på bästa sätt. Samuel Columbus var en av hans söners preceptorer, och det var efter allt att döma i Blixencrons hus, som denne gjorde bekantskap med Stiernhielm.¹

De almanacksanteckningar, som här publiceras, omnämnas så vitt jag vet första gången av Ernst Meyer i hans avhandling, Gustaf Rosenhane (1888). Meyer var då ännu ej anställd vid Uppsala universitetsbibliotek, och det är väl troligt, att han underlät att underrätta biblioteksledningen om sin upptäckt. Tyvärr är också Meyers citat icke fullt exakt. Han säger, att Blixencron omtalar, att han varit bjuden till Stiernhielm tillsammans med Gustav Rosenhane d. 25 jan. 1650, men denna händelse inträffade i stället samma dag år 1651. På grund härav ha senare efterforskningar i biblioteket visat sig fruktlösa, tills nyligen vid en genomgång av »äldre almanacksanteckningar av okända personer» de Blixencronska almanacksanteckningarna återfunnos och visade sig erbjuda intresse ur flera synpunkter. Anteckningarnas historia kan för övrigt följas mycket längre tillbaka i tiden.

Redan i den förut omnämnda likpredikan finna vi uttalanden, som kunna tydas som hänsyftande på dessa almanacksanteckningar. Rudbeckius säger, att Blixencron var en god kristen, som flitigt gick i Guds hus: »Så snart han är kommen heem i sitt huuss har han fattat i pennan, ther han något märkeligit i synnerheet, uthi kyrckian har hört.» Han har även ihopsatt »många wackra, gudelige böner och andelige wijsor, som til hans störste beröm och åminnelse, finnes ännu ibland hans papper wäl förwarade, uthi godh ordningh och under sine wisse tittlar». Troligen uppdelades den litterära kvarlåtenskapen mellan Blixencrons arvingar och en del gick säkerligen förlorad. Den rest, som fanns kvar vid sonen Gustafs död, togs emellertid säkerligen om hand av dennes måg, den berömde Elias Palmköld, för att med dennes övriga samlingar hamna i Uppsala universitetsbibliotek. Det finnes näm-

¹ R. Ekholm, Samuel Columbus, Uppsala 1924.

ligen inte skuggan av ett tvivel, att dessa anteckningar ursprungligen tillhört de Palmsköldska samlingarna. I professor Georgiis på 1700-talet uppgjorda katalog över Palmsköldska handskriftssamlingen upptagas inom avdelningen XI (Historica), tomerna 18 och 19 av almanackor från tiden 1632—1660. Enligt anteckning av universitetsbibliotekarien Annerstedt äro dessa volymer »slagtade» (troligen för att göra svenska avdelningens almanacksserie komplett). Nu överensstämna de Blixencronska almanackorna fullständigt med dem, som funnits i Palmsköldska samlingen, och till yttermera visso finnas på almanackornas första sida kvar de med Georgiis hand skrivna nummer, som de haft i den ursprungliga Palmsköldsvolymen (med ett undantag). Detta nummer stämmer alldeles överens med katalogen: 1633 års almanack bär siffran 3, 1645 siffran 18, 1649 siffran 3, 1651 siffran 5 och 1659 siffran 17; endast för 1643 års almanack, som borde ha beteckningen 14 har Georgiis siffra, som kanske placerats på ett försättsblad, fallit bort. I katalogen anger Georgii almanackorna 1645, 1649, 1651, 1659 såsom »Interfol.» »Annöt.», vilken anmärkning icke finnes gjord om någon annan almanacka från här ifrågavarande tidsskede.

Tiden har icke medgivit mig ett noggrannare genomforskande av den Palmsköldska samlingen. Troligt är ej, att några större delar av Blixencrons litterära kvarlåtenskap finnas där, då hans namn ej nämnes av S. Bergh i hans uppsats, »Elias Palmskiöld och hans samlingar», i Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsen 1915. På ett ställe har jag dock påträffat några spår av Blixencrons hand, nämligen i vol. 195 (gammalt signum XIII (Genealogica) T. 4), där man bland annat finner två koncept till personalier över hans bröder Salomon och Peder, samt ett vattenskadat blad »Explicatio de BlixenCron». Elias Palmskiöld själv synes hyst ett livligt intresse för sin hustrus anor och släkt, som bland annat tog sig uttryck i, att han infordrade uppgifter från olika håll om Blixsläkten. Bland bevarade brev kan nämnas ett par från kyrkoherden i Råneå Gulich Blix. Palmskiöld har även studerat de Blixencronska almanacksanteckningarna, och det är troligt, att följden varit något fullständigare då än nu, åtminstone tyckes almanackan för år 1653 ha varit i behåll. Om ett par personer har nämligen Palmskiöld antecknat »Mårten Persson Blixes frände 1653». En lista på de mera bekanta personerna, som förekomma i Blixencrons anteckningar, ger han på ett blad med överskrift: »Blixernes skyld- eller swågerskap med desse effterföllian-

de, skal nermare effterspörjas.» Listan upptager namnen »Stiernhielm; Nills Stiernflyckt; Nills Sölfwergreen; Gyllenklo; Märten Olofsson; Jonas Abrahamsson; Baltzar Geese, ux[or] Sara; Hans Brehmer; Jonas Matson Palmgren; Olof Månson; Peter Gees; Erik Johansson Klöfwersköld; Olof Anderson Strömberg eller Strömskiöld; Jacob Barkman; Beijer; Bengt Hanson Renfelt; Hans Klärrik; Börie Olofsson Cronoberg; Anders Boije; Oluf Mårtensson Bärling».

Till slut endast några ord om almanacksanteckningarna själva och sättet för deras utgivande. Som redan nämnts äro de sex till antalet, alla i formatet 10 gånger $7\frac{1}{2}$ cm. De äro interfolierade med ett blad för varje månad utom för juli, som har två blad. Dessutom äro några blad insatta efter december, som dock i alla almanackorna utom den sista lämnats blanka. De olika almanackorna¹ äro: 1633 (Kexlerus, tillägnad Blixencron), 1643 (Eichstadius), 1645 (d:o), 1649 (Schwartz, med dedik.), 1651 (Schwartz), 1659 (Fuhrman). De ha numera inbundits i två band, som erhållit signa Y 152 a och b. Blixencrons handstil är utomordentligt lättläst och tydlig, även där bokstäverna äro mycket små på grund av de hopade anteckningarna. Detsamma kan tyvärr icke sägas om hans förkortningar, vilka öka i antal, allt eftersom bristen på utrymme tilltager. Jag tror mig dock i nära nog alla fall ha lyckats rätt supplerat texten, varvid jag följt hans egen rätt oregelbundna stavning så, att jag som regel tagit den form, som överensstämmer med ordlistan i J. A. Comenius, *Janua linguarum*, Stockholm 1641.² Normaliseringar av texten ha endast företagits i följande fall: Personnamn och början av anteckning ha skrivits med stor bokstav, det etceteraliknande tecken, som återfinnes i slutet av de flesta anteckningarna, har icke alls återgivits, inuti texten har det ett par gånger ersatts av kommatecken. De föråldrade orden och uttrycken äro påfallande få (valedicerede = tog avsked, lijniespringandet = lindansning, process = procession o. s. v.). Blixencron har under de sex år, hans almanacksanteckningar omfatta, aldrig lämnat Stockholm eller dess närmaste omgivningar, och de lokaliteter, han omtalar, äro ju alla välkända, med undantag av Kårnäs, som är det nuvarande Beate-lund i Ingarö socken.

Av de omkring 500 personer, som förekomma i anteckningarna, har jag med större eller mindre säkerhet lyckats identifiera

¹ Jfr G. E. Klemming & G. Eneström, *Sveriges kalendariska litteratur*, 1878.

² Av opportunitetsskäl ha en del mindre inkonsekvenser fått kvarstå.

ungefär 370 stycken. Vid detta tillfälle får jag frambära mitt värdsamma tack främst till arkivrådet Almquist, som haft godheten meddela mig ett trettiotal identifieringar, samt till överbibliotekarien Bygdén, förste bibliotekarien Walde och denna tidskrifts redaktör, vilka i ett par fall givit mig värdefulla upplysningar. Min vän biblioteksamanuensen D. Strömbäck har jämfört avskriften i dess helhet med originaltexten, samt dessutom hjälpt mig med en hel rad språkliga svårigheter.

Mårten Pedersson Blixencrons almanacksanteckningar.

1633

J. H. S.

- Jan. 1. Til Herrans Högwärdighe Nattw[ardh].
 6. H[er]r Swen²⁵¹ och jagh til Ped[er] Perss[on]s⁵⁵.
 8. Hindrich Olss[on]²⁶⁷ och And[ers] Nilss[on]²⁵³ hoos migh.
 13. Herr Swen²⁵¹ hoos oss.
 20. Uthj Wewitzers³¹¹ huus och spelte på H[err] Samuels¹²⁰ häst, i Wermbdön.
 26. Uthj Badstugu, medh S[yster] Karin²⁶⁴.
 27. Til gäst hoos Ped[er] Perss[on]s⁵⁵ medh M[este]r Jacob, Daniel Hanss[on]¹⁶².
 29. Til gäst hoos Sec[reterere] Olof Erss[on]s¹²⁴ medh Daniel Hanss[on]¹⁶², Erich Erss[on].
- Febr. 3. Uthj Schroderi³²² Bröllop. — 4. Ibidem, til aftonmåltidh.
 9. Uthi M[este]r Hanses Badstugu på Malmen medh Ol[of] Burman⁸³.
 10. Secret[erere] Olof Ersson¹²⁴ hoos migh sampt Olof Burman⁸³.
 15. Begyntes Richzdaghen, och alle Ständerne opå Richzsalen församblade.
 17. Samuel Christophersson och Jagh hoos Ped[er] Perss[on]s⁵⁵ til aftonmåltjd.
 25. Til middagzmåltjdh hoos Secret[eren]¹²⁴ jämväl och om aftonen medh Per Perss[on]s⁵⁵.
- Mart. 3. Uthi Hindrich Olss[on]s²⁶⁷ Bröllop, och sedhan om Natten medh Jacob Grundel¹⁴⁹ heem i sitt huus.
 4. Uthj be[mähl]te Bröllop, medh 2 andre Brudher.
 8. Uthj Badstugu medh Cam[ereren] Niels Olss[on]⁶⁹ och sed[han] medh honom heem til aft[on] m[åltjdh].
 10. Uthj Erlandz²⁸⁷ Bröllop uthj And[reæ] Burei⁷⁷ huus, doch först hoos Mårt[en] he[mma?].
 11. Hoos Grels¹⁵³ och Botwedh til Middagz Måltidh, sedan om aftonen til Anders Jönss[on]s¹²⁴.
 14. Beslötz Richzdaghen i alle Ständernes närwaro på Richzsalen.
 17. Olof Burman⁸³, her[r] Swen²⁵¹ och någre flere hoos oss; Jagh til afton målt[ijdh] hoos Borgemest[ere]n Hans Nielss[on]²⁵⁴.
 24. Til Herrans höghwärdighe nattward.

1633

- Mart. 25. Hoos Hans Jöronss[on]s¹⁵⁸ til aftonmåltijd.
 28. Til giäst och Middaghz måltijd hoos Secret[ereren] Olof Erss[on]s¹²⁴ samt Wewitzer³¹¹, Grubben¹⁴⁸, Cassper²²⁴.
- Apr. 2. Hadhe Salmon⁵⁷ giäster Sec[reterere]n¹²⁴, Wewitzer³¹¹, Grubben¹⁴⁸, Cassper²²⁴.
 3. Stoodh Hindrich Flemingz¹²⁵ Bröllop.
 7. Begrofz S[aligh] Peter Grönebärgh¹⁵².
 14. På Södermalm medh Hans Jöronss[o]n¹⁵⁸ och herr Swen²⁵¹, hoos dragons¹⁰⁹.
 Hans Jöronss[on] sed[han] heem medh mig til aft[on] måltidh.
 20. Uthj Badstugu och til aft[on] målt[ijdh] hoos Sec[retereren]¹²⁴.
 22. Til giäst hoos Hans Bremers⁷³.
 27. Om Märgonen kallade Gudh min Brodhersson Salmon⁵⁸. Jost Hanss[o]n¹²⁶ hoos migh om aftonen.
 28. Hoos Hans Páwelsson²³² på Slottedt.
- Majus 1. Begrofz S[aligh] Salomon Salomonss[o]n⁵⁸ i Stockholms Store Kyrkia.
 7. Höltz S[aligh] Gref Magni⁷³ Lijkpredikan i Store kyrkian och blef sedhan derifrån utburin til S[ancta] Klara Gierde och fördes til Wästeråhrs.
 11. Drogh Salomon⁵⁷ medh Dochter Bengt¹⁰⁰ át Göteborgh.
 12. Hoos Ped[er] Ped[er]ss[on]s⁵⁵ til aftonmåltidh samt Anundh Jöronss[o]n²⁴ och hans hustru. Medh dem sedhan heem til Brenwijns.
 19. Til giäst hoos Öf[werste] Michil Jordan¹⁷⁹.
 20. Höltz den förste stoore Bönedaghen.
 24. Grels Göst[afzson]¹⁵³ och Jagh til aftonmåltid hoos öf[werste] Michil Jordan¹⁷⁹.
 25. Burman⁸³ och Jagh hoos Jacob Gerner¹⁴⁴ på Rosenkrantz, samt Klerck, J[acob] Feif¹³⁰.
 26. Burman⁸³ och Capt[tein] Gipson hoos migh til midd[agz] måltidh, sådhan medh dem på Södermalm hoos dragons¹⁰⁹ och spelte, Jagh omsidher in til Tönes²⁰⁸ och Hans Jöronss[o]n¹⁵⁸. På sidste mötte And[ers] Jönss[on]¹⁶⁴, och Börje P[er]sson²⁸⁶ migh, gick så medh til Anders Jönss[on]s.
 29. Jöron Lilia³³⁹, Johan Bur[e]⁸⁰ och Jagh til hopa i Skyttens³²⁸ hus och spelte, medh dem heem til And[ream] Bur[eum]⁷⁷. Då bran på Södermalm.
 30. Wij dersamastädz och spelte, samt Hindrich Olsson²⁸⁷, som sedhan fölgde migh heem til aft[on] måltidh.
- Jun. 2. Secret[ereren] Olof Erichss[o]n¹²⁴ hoos migh.
 3. Kommo de Ryske Gesanterne in i Stadhen, och infördes med process.
 9. Til Herrans Höghwärdighe nattward.
 10. Hoos Johan Carlss[on]s⁹⁴ til afton måltidh.
 11. Til Waxholmen medh Sec[retereren] Olof Erichss[on]¹²⁴.
 12. Dersamastedes.
 13. Derifrån til Stockholm igen, när 12 slogh.

1633

- Jun. 16. Spasserede medh Ped[er] P[ersson]⁵⁵ och Syst[er] Marg[areta]²⁶⁵ och Elisabeta⁴⁶ i Biörnö, uthj Norremalms trågård och ladugårdz giärde, sedhan medh dem til aft[on] målt[idh].
23. Captein Gipson och Jagh tilhopa hoos Jacob Gerdner¹⁴⁴. Sedhan jagh til Sec[retereren] O[lof] E[rsson]¹²⁴ och blef til aft[on] målt[idh] samt Jacob Johanss[on]¹⁷⁷.
24. Besöchte Olof Burman⁸³, Samuel Nielsson, sedhan hem medh Sec[retereren] Olof E[rsson]¹²⁴ til aftonmålt[idh]. Kempen¹⁸⁹ kom och dijt. Mag[ister] Lars Stigselius³⁴¹ och Canterus⁹¹ komo och då dijt heem ifrån Upsala.
29. Medh Ped[er] Perss[o]n⁵⁵ på Munckelåghret.
30. Medh Stigselio³⁴¹ uthj Norremalms trågård samt Clärich⁹⁵, sedhan til Sec[re]t[ereren]¹²⁴. B[urmann]⁸³ och a[n]dra d[er].
- Jul. 2. Stigselius³⁴¹ och Jagh medh Ped[er] Perss[on]s⁵⁵ på Ladugårdz giärdet, sedhan medh dem heem til afton måltidh.
5. Drogh Syster Karin²⁶⁴ sin koos åt Giöteborgh, drucko sedhan hoos Secret[ereren]¹²⁴ samt Burman⁸³, Måns⁵², Christopher³³².
6. Uthj Badstugu på Norremalm, samt Secret[ereren]¹²⁴. Sådhan til Waxholmen.
7. }
8. } På Waxholmen.
9. }
10. Heem til Stockholm igien när 12 slogh.
12. Höltz den 2. stoor Bönedaghen.
14. Hos Mårten Jacobzsons til Middagzmåltidh, opföljde Anders Jönss[on]s barn⁹, sådhan til Wewitzers³¹¹ och Spelte på en Crona.
- Dito 14. Niels Perss[o]n fölgde migh heem i Lille trågården.
16. Förreeste Mag[ister] Laur[entius] Stigselius³⁴¹ och Lars Bertilsson⁹¹ af åt Tyskland.
17. Förreeste H[enne]s M[ajeste]tt [v]ngha Drotningen åt Nyköping.
22. Sec[retereren] Olof Erss[on]¹²⁴ och Jagh hoos P[eder] P[ersson]s⁵⁵ och dr[u]cko.
23. Medh Sec[retereren]¹²⁴ i Badstugu på Norremalm.
25. Afreeste Sec[retereren]¹²⁴ och Mod[her]²⁵⁸ åt Waxholmen.
28. Hoos Grels Göstafzsons¹⁸³ på Norremalm, sedhan heem medh Anders Haraldzson¹⁵.
- Aug. 4. Til giäst hoos Ped[er] Pedherss[on]s⁵⁵ samt Sec[retereren]¹²⁴. Mod[her]²⁵⁸ och Olof Burman⁸³.
10. Hoos Jochum Baghers³²³ medh Burman⁸³, Hindrich Ols[on]²⁶⁷ och Måns⁵², sedhan i Skyttens³²⁸ huus och hoos Falentins²⁶⁶.
15. Drogh medh Secret[ereren]¹²⁴ åt Waxholmen, samt Ludwik Bille⁴¹.
17. Derifrån til Wårmbdö Prästegård.
18. Ifrån Prästegården til Waxholmen.

1633

- Aug. 20. Heem til Stockholm igen, 3 slogh [klockan].
 23. I Badstugu med sec[retereren]¹²⁴ på Södermalm.
 24. Secret[ereren]¹²⁴ och Jagh hoos Jochum Baggers³²³, sedhan hemma och drucko.
 25. H[ustru] Sara⁴⁹[.] Balzars hust[ru][.] Dordj och Ped[er] P[er]sson⁵³ til afton m[åltijd]h hoos Sec[retereren]¹²⁴.
 [28.] Etc. etc. etc.
 31. Min Frände Her[r] Olof Arnaesius²⁰ hoos migh, sådhan til Ped[er] P[er]sson⁵⁵ medh honom, Grels Göstafzson¹⁵³ war omsidher för migh hoos Secret[ereren]¹²⁴ och bödh.
- Sept. 7. Höltz den 3. stoore Bönedaghen, giordes och då tackseyelse och frögdeskott öf[we]r victorien wedh Hamelen.
 8. Till Herrans höghwyrdighe Nattward.
 15. Sec[retereren]¹²⁴ drogh medh Niels Perss[o]n åt Waxholmen. Jagh til Johan Ottesson¹⁹³ och Erich Johansson¹⁹⁴ på Norremalm. Sedhan om natten på Bååt heem.
 21. Sec[retereren]¹²⁴ drogh til Erich Larss[on]s²²⁸ gårdh, sedhan Grels¹⁵³, Botwedh och Jagh tilhopa i Grels Gårdh på Malmen. Sedhan Ludwich⁴¹ och Jagh til Ped[er] Pers[son]s⁵⁵ och blef der quar om natten.
 22. Gick omkring medh Anders A[ndersson]¹⁴ och Bödh til Grels¹⁵³ Bröllop.
 24. Stodh Grels Göstafss[on]s¹⁵³ Bröllop.
 25. Först hoos Niels Perss[on]s och spelte, sedhan uthj Bröllopshuset.
 26. Sec[retereren]¹²⁴ och jagh hoos Niels Perss[on]s.
 29. Sec[retereren]¹²⁴ och Mod[her]²⁵⁸ drogho åt Waxholmen, Matz Jör[ansson] Niels Perss[on] och jagh sedhan hemma och woro lustighe drucko miödh.
- Oct. 1. Kom H[ustru] Anna Olofzdotter til oss.
 2. Hoos Casparum Kening²²⁴ til Middagz Måltidh til giäst, Om aftonen medh Bugislao Rosen³⁰⁴ til Anders Haraldssons¹⁵.
 4. Jöron Lilia³³⁹ och jagh hoos dragons¹⁰⁹ på Södermalm, sedhan han medh migh heem til afton målt[ij]dh. Omsidher til Bugisl[aum] Rosen³⁰⁴, dedan hem til Sec[retereren]s¹²⁴.
 5. Kom Sec[retereren]¹²⁴ heem ifrån Waxholm.
 6. Sec[retereren]¹²⁴ hadhe Hans Prysses Mågar til giäst. Jagh der quar om Natten, emel[lan] A och B
 9. Hoos Ped[er] Ped[er]ss[on]s⁵⁵ til giäst om aftonen, medh Sec[retereren]¹²⁴ H[ustru] Anna och hennes Mågar, Burman⁸³ och flere, om natten quar hoos Sec[retereren].
 13. Opföljde i Söriestadh Hans Jöronssons¹⁵⁸ Barn, mijn Gudh-dotter.
 19. Om quällen föddes m[in] B[rodher]s Pedher Perss[on]s⁵⁵ dotter Anna⁴⁵.
 20. Medh Erich Johanss[o]n¹⁹⁴ hoos Jacob Erichzson^{123a}, och der til aftonmåltijdh. Er[ich] Johanss[o]n fö[ll]gde migh heem til sängz.

22. Blef be[mähl]te Anna Ped[ers]dotter⁴⁵ Christnat, der til Middagz måltidh.
- Dito. Aflade Conrat Falkenbärgh¹²⁷ och Johan Bärenz³⁷ deres Cammerådz Eedh.
27. Jöron Lilia³³⁹ och jagh efter Middagzmal til Bugislaum Rosen³⁰⁴ och blefwo der til afton måltidh.
28. Hoos And[ream] Bureum⁷⁷ och Jöron Lilia³³⁹ medh Johan Bure⁷⁹ och Pet[er] Dobero¹⁰⁸.
- Nov. 1. Spasserade vt til Johan Ottess[on]s¹⁹³ gård, fan[n] der ingen för migh.
3. Bödh Johan Ottess[o]n¹⁹³ god natt, på sijn skuta wedh Bomen.
4. Fick Erich Johanss[on]¹⁹⁴ hoos migh afskeedh och drogh af åt Findland.
10. Begrofz herr Göstaf Horns¹⁷¹ Fru.
- Dito. Hölt Casper Kenig²²⁴ sijn Pijgas Bröllop.
11. Uthj bemälte Bröllop.
14. Stodh Fadder uthj And[reæ] Burei⁷⁷ hus til Jöran Liliass³³⁹ Son Göstaf³³⁷, blef der sedhan quar til dryckz medh Andreas, Jonas⁸⁰ och Jöran.
17. Begrofz S[aligh] Dochter Bängtz¹⁰⁰ Hustru, S[aligh] Karin Hartmans¹⁶⁵.
20. Sec[retereren]¹²⁴ och jagh hoos Ped[er] Perss[on]s⁵⁵ til Badstugu sed[han] der quar til aftonmålt[ijdh].
24. M[agiste]r Märten i Upsala, Niels Perss[on] och flere hoos oss, hoos Sec[retereren]¹²⁴.
26. Stodh Tönne Hinderss[on]s²⁰⁸ Bröllop medh Erich Larss[on]s²²⁶ dotter.
27. Jagh och någre i be[mel]te B[rö]l[lop].
30. Jagh sampt medh Sec[retereren]¹²⁴ til Herrans Högw[ärdighe] Nattward.
- Dec. 1. Uthj Christopher Springers³³² a Bröllop hoos Börie Ped[her]s[s]on]s²⁹⁸ på Norremalm.
3. Grels G[östafzson]s¹⁵³ och Jagh til Middagz måltidh hoos Anders Haraldss[on]n¹⁵, Jagh omsid[her] til Hans Jörenss[on]s¹⁵⁸, blef liggendes quar om Natten hoos P[eder] P[ersson]s⁵⁵.
4. Hoos Ped[er] P[ersson]s⁵⁵ til Mid[dagz] måltijd medh Mester Segher¹⁹⁸.
6. Uthj Badstughu på Norremalm medh Secret[ereren]¹²⁴, wedh S[anct] Jacob.
8. Stodh Linnar Torstenss[on]s³⁵⁵ Bröllop wij til giäst hoos Jochum Baghers³²³.
9. Sammaledes.
14. Bödh til Linnar Torstenss[on]s³⁵⁵ heemkomme Öel, medh Märten Jacobss[o]n.
15. Stodh samma heemk[omme] öel i Lunt[er] k[rögares]¹⁰³ hus. Til Sängz hoos Ped[er] Perss[on]s⁵⁵.
16. Ped[er] P[ersson]s⁵⁵ och jagh hoos Märten Jacobss[o]n.

1633

- Dec. 21. Jöron Lilia³³⁹ och jagh spelte trock på Suartmunckegatun N[ota] B[ene].
22. Jöron³³⁹ och jagh hoos Ped[er] Perss[on]s⁵⁵ medh Jöns Speelman²⁴⁷, Jagh quar til sängz.
23. Valete medh Jöron Lilia³³⁹ hoos And[ream] Bureum⁷⁷.
24. Til Badstugu hoos Ped[er] Perss[on]s⁵⁵.
25. War Juledagh.
26. Jagh hoos Botwed och Grels¹⁵³ på Malmen, sådan heem til Secret[ereren]s¹²⁴ gäst[e]r, woro der lustige.
27. Hoos Sec[retereren]¹²⁴ medh flere til giäst, til sängz hoos Ped[er] Perss[on]s⁵⁵.
28. Til giäst hoos Märten Jacobzsons, sedhan medh Ludwich⁴¹ och Hans Haneke til Ped[er] Perss[on]s⁵⁵. Der quar til sängz.
29. Åter til M[årten] Jacobss[on]s der hele dagen. N[ota] B[ene]: Bran på Norremalm om Natten der efter. Gudi Lof.

1643
Jan.

- Hielp Herre Jesu til ett lycksaligt nytt åhr. Amen.
1. Til Herrans höghwärdighe Nattward.
6. Heem ifrån Kyrkian, medh Cantero⁹¹ til middagz målt[ijdh]. Sed[han] wij ut til Glasbruket på Munckeläg[re]jt, tilbaka igien, lijtet op medh Cantero.
8. Besökte Noreum²⁵⁷ efter midd[aghen] en stundh, sed[han] emot aft[on] m[åltijdh] heem igien.
10. Uthj Samuel Anderss[on]s¹⁰ Bröllop, på Grundels¹⁴⁹ huus.
11. Efter mid[dagz] m[åltijdh] Jagh til Erich Johanss[on]s¹⁹⁴ [;] han, Jac[ob] Woll²⁷⁴ och jagh til Börje Perss[on]s²⁸⁶. Der tilhopa en stund på aftenen. Sed[han] på Slottet.
15. Uthj Christopher Baghers¹⁹¹ dotters¹⁹² Bröllop på Grundels¹⁴⁹ huus.
20. Erich J[ohansson]¹⁹⁴ och jagh af Slottet ut på Malmen och til S[amuel] Kempes¹⁸⁹ til mid[dagz] målt[ijdh]. Börje²⁸⁶ kom och til, Sed[han] på Slottet.
21. Efter mid[daghen] Albrecht⁷ hoos oss.
22. Efter mid[daghen] til Per Perss[on]s⁵⁵, sed[han] Salomon⁵⁷ och jagh til Öfwersten Strijkz³⁴², opfolgde hans lille Son til Clöstreet. Medh Salomon heem til aft[on] målt[ijdh]. Per och S[yster] Marg[are]ta²⁶⁵ medh.
23. Kempen¹⁸⁹ och jagh af Slot[tet] heem medh Erich J[ohansson]¹⁹⁴ til mid[dagz] målt[ijdh], sed[han] op igiän.
25. Erich J[ohansson]¹⁹⁴ heem medh migh til mid[dagz] målt[ijdh], sed[han] kom Canterus⁹¹, wij ut medh Philip Ap[othekare]³²⁰ til Södermalms Tompterne.
26. Erich¹⁹⁴ och jagh före midag[he]n ut til Börje Perss[on]s²⁸⁶. Åte der frukost, sed[han] til Hind[rich] Olss[on]s²⁶⁷. Om-sijd[her] medh dem in til Marskalkz²³⁵ på Sörm[alm]. Börje och Hind[rich] reeste bortt. Erich och Olof Jönss[on]n heem medh migh på sidstone.

1643

- Jan. 27. Kempen heem medh migh til mid[dagz] måltijd. Sed[han] opfölde Docht[or] Henckel ifrån Grundels¹⁴⁹.
29. Efter mid[dagz] målt[ijdh] kom Jacob Johansson¹⁷⁷ til migh, speelte och blef qvar til aftonmålt[ijdh].
- Febr. 2. Efter mid[dagz] m[åltijdh] til Erich J[ohansson]s¹⁹⁴ [;] han och jagh gingo öf[we]r Isen åt Norrem[alm] til Claes Erichzsons¹²³ och honom valedicerede och fölgden til wäg.
5. Efter aft[on]sång[e]n spasserade åt N[or]re[malm], in til Kempens¹⁸⁹, och der til afton måltidh.
6. Erich J[ohansson]¹⁹⁴ och jagh til Olof Anderssons²⁴⁵ til mid[dagz] målt[ijdh] och der sed[han] heele dag[he]n.
7. S[amuel] Kempe¹⁸⁹ heem medh migh til mid[dagz] målt[ijdh]. Wij sed[an] medh våra hustrur³⁶³ til Glasbruket, hoos Kempens til aft[on] målt[ijdh].
9. Nils Perss[on] och hans Stalbrod[her] som bödho på Fält-herrens¹⁰⁶ wägner, til H[er]r Göstaf Oxenst[jernas]²⁷⁸ Bröllop, hoos migh til mid[dagz] målt[ijdh].
11. Erich J[ohansson]¹⁹⁴ och jagh medh Börje Persson²⁸⁶ heem til mid[dagz] målt[ijdh] och der sed[han] heele dagen. Marg[are]ta³⁶³ drogh åt Wärmdöen til Olof Samuelss[on]s³¹⁶ begrafning.
12. Till mid[dagz] m[åltijdh] hoos Er[ich] J[ohansson]¹⁹⁴, sed[han] ut på N[or]re[malm], opfölde Mårten Månss[on]s barn. In til Hind[rich] Olss[on]s²⁶⁷ en stund, sågho processen. Sidst uthj Bröllopet i Fält-herrens¹⁰⁶ huus.
13. Er[ich] J[ohansson]¹⁹⁴ och jagh ut på Söd[er]m[alm] spasserade. Dito. Jagh til mid[dagz] m[åltijdh] hoos Canterum⁹¹. Erich J[ohansson] kom och til, och sed[han] Israel J[sraelsson]²⁰⁵ och blef we d[er] til aft[on] målt[ijdh].
14. Marg[are]ta³⁶³ och jagh i Badstugu. Albrecht⁷ medh oss.
16. Til giäst och aft[on] målt[ijdh] hoos Jochum Baghere³²³, som giorde sijn dotters troolofningh medh Jacob Hanss[on].
19. Efter aft[on]sången til Canterum⁹¹, wij spass[era]de sed[han] åt Södermalm, talte med tollenäererne.
22. Samuel Anderss[on]¹⁰ hoos migh til mid[dagz] m[åltijdh].
24. Erich¹⁹⁴, Börje²⁸⁶ och jagh vt til S[amuel] Kempes¹⁸⁹ efter mid[daghen] speelte volet och der til aft[on] målt[ijdh].
26. Canterus⁹¹, hans hustru²⁶², Marg[are]ta³⁶³ och Jagh vt på Södermalm til Tompterne. Åkade så der ifrån och åt Horn, och sed[han] wijdere op åt Mälaren, och öf[we]r til h[er]r Åke Axelssons²⁵⁰ Gårdh, Åkehof. Derifrån tillbaka åt Norremalm och heem igiän. Til afton målt[ijdh] hoos Canterum.
- Mars 4. Om middagen vt til Hans Marskalkz²³⁵ på Södermalm medh Börje²⁸⁶, Erich¹⁹⁴, Måns⁵² och Hin[drich] Olss[on]²⁶⁷ [,] som oss der trachterede in til aftonen.
5. Erich Johanss[on]¹⁹⁴ til migh efter middagen. Speelte volet. S[yster] Brija¹² besökte.

1643

- Mars 6. Kempen¹⁸⁹, Erich¹⁹⁴ och Jagh heem medh Börje Perss[o]n²⁸⁶ til mid[dagz] målt[ijdh]. Klock[a]n 4 op igien.
7. Til giäst och afton målt[ijdh] hoos Canterum⁹¹. Sigstadh Frun²⁷⁴ och Jungfrun woro der medh, Item Abr[aham] Kempe¹⁸⁷, Dureus.
10. Emellan 11 och 12 om middaghen föddes min lille k[ära] dotter Cicilia⁶⁴, och blef samma daghen emellan 3 och 4 om aftonen Christnadt her hemma i husedt, Gudh låte henne opwäxa til sitt namns prijs, och hennes ewigha saligheet Amen.
12. F[ru] Susanna³²⁵ och Syst[er] Brijta¹² besökte oss.
14. Stodh h[er]r Ture Bielkes⁸⁹ Bröllop. Efter mid[daghen] jagh af Slottet eensam, och vt til Kempens¹⁸⁹ på N[orre]malm, der qwar til aft[on] målt[ijdh].
15. Canterus⁹¹ och Jagh spasserade vt til Tompterne sed[han] heem til aft[on] målt[ijdh] hoos Canterum.
19. Spaserede efter aftonsång vt på Söd[er]malm besåggh Bremers⁷³.
25. Efter aft[on]sången, Erich Johanss[on]¹⁹⁴, L. Fritz¹⁴¹ och jagh vt på Södermalm besågo lägenheeterne.
26. Opfölgde S[aligh] hust[ru] Malins, Lars Hind[richssons] hustrus lijk sed[han] jagh in til Ingenieurens på N[orre]malm.
27. Om aftonen af Slottet. Börje²⁸⁶, Erich¹⁹⁴, Måns⁵² och Jagh och medh Jacob Woll³⁷⁴ heem til aft[on] målt[ijdh].
29. Till Canterum⁹¹ om aftonen, och der vthj Badstugu och til aft[on] målt[ijdh].
- Apr. 2. Om aftonen Canter⁹¹ och hans hustru²⁸² hoos oss och til aft[on] målt[ijdh].
3. Efter aftonsång[e]n Erich J[ohansson]¹⁹⁴, L[udwik] Fritz¹⁴¹ och jagh spaserede på broen, Erich heem medh migh en stund.
4. Erich J[ohansson]¹⁹⁴ och jagh vt til Börjes²⁸⁶, blefwe sed[han] der heela daghen.
5. Vthj aft[on]sång[en] i S[ancta] Klara[;] Kempens¹⁸⁹ Barn Christnades. Wij sed[han] vt på Munckeläg[re]t til Glaasbruket, woro der Mälcher Jungz¹⁸¹ gäster.
6. Efter mid[daghen] jagh til Canter⁹¹. Dijt kom Brämer⁷³, wij 3 fölgdes sed[han] åt, på Södermalm, der til afton målt[ijdh] vthj Brämers gårdh.
8. Stodh Fadder Åt Dochter Graans¹⁴⁷ Barn¹⁴⁶, i D[ochtor] Robertzonij³⁰³ huus.
9. Efter aftonsången Erich Joh[ansson]¹⁹⁴ och jagh besökte Anders Jönss[on]¹⁸⁴ en stundh . . . N[ota] B[ene].
15. Marg[are]ta³⁸³ gick i Badstugu, medh hustrurne[,] Item Salomon⁵⁷, Måns⁵² och jagh. Sed[han] heele hoopen heem medh oss til giäst och afton måltijdh . . . och Canterus⁹¹.
16. Börje Ped[er]ss[o]n²⁸⁶ och Erich Johanss[o]n¹⁹⁴ heem af Slotzkyrkian, medh migh, och til mid[dagz] måltijdh och emot aftonen.

1643

- Apr. 18. Efter middaghen, Brämer⁷³ och jagh till Grundel¹⁴⁹ om Malmgård. Jagh sedhan heem medh Breem[e]r och der til aft[on] målt[ijdh].
20. Efter aft[on] måltijdh, opföljde D[ochtor] Grans S[aligh] hustrus³⁰² lijk nedher til Klöstret.
22. Marg[are]ta³⁶³ gick i Kyrkia medh hustrurne.
23. Canterus⁹¹ kom til migh efter mid[dagz] målt[ijdh] wij sed[han] vt på N[orre]malm medh Erich E[rrsson] Swanf[elt,]³⁴⁸ honom fölgde wij heem, en stund.
25. Brämer⁷³ och jagh efter midd[aghen] vt på Söd[er]malm om Trägårdztompterne, bestältes inthet.
26. Om Märgonen medh Brämer⁷³, Grundel¹⁴⁹, Ingenieuren vt på Söd[er]malm. Då slötz Contract emellan Dawidh Rebener²⁶⁶ och migh. Efter middaghen medh Cammeråd[h] til Cantzleren²⁶⁸.
28. Intogh til en purgation.
29. Samaledes. Doch medh en stoor swårheet i sängen för den Siukdomen skuldh, i höghre Länden och Beenet, som då togh Öfwerhanden, sedhan ifrån den 1 Maj in til Pinges dagh måste jagh af den swåre wårcken i Beenet och Lend[e]n mäst holla wedh Sängen, brukadhe i medler tijdh, vnder D[ochtor] Sparman²⁸¹, åtskillighe medicamenta, Swettebadh, Kopsättiande, Karbadh, omsijd[her] Purgierwijn och Swette-dryckier, någre dagher efter annan.
- Maj 9. Föddes Sy[ster] Margretas²⁶⁵ lille dotter Karin⁵⁰.
11. Blef hon⁵⁰ Christnat.
14. Syst[er] Marg[are]ta²⁶⁵ blef mächta swagh doch begick hon Herrans Nattward.
18. Om natten emot den 19. kalladhe Gudh Saligh Syst[er] Margreta²⁶⁵, ifrån denne wärlden.
24. Blef hon²⁶⁵ begrafwen vthj S[anct] Jacobz kyrkia. Gudh förhäne oss allom medh henne, en frögdefull opståndelse.
25. Mijne Systrar H[ustru] Ingridh⁴⁹ och Sara⁵⁹ besökte migh och woro qwarre til mid[dagz] målt[ijdh].
26. Her[r] Olof⁶ i Åker kom til migh och blef til mid[dagz] målt[ijdh].
28. Canterus⁹¹ och hans hustru³⁰² vthj Trägården medh Marg[are]ta²⁶⁵, de sed[han] hoos oss til afton målt[ijdh].
31. Let slå migh Ädher. Caspers Fru¹⁷⁶ besökte oss. D[ochtor] Sparman²⁸¹ och Jagh fölgdes åt vt på Södermalm, först in til Marskalkz²³⁵, sedhan vthj min Trägårdh[;] i heem gåendet besökte jagh Ped[er] Ped[her]ss[o]n⁵⁵ en stund, sed[han] Canterum⁹¹.
- Jun. 1. 2. 3. Hölt migh inne.
4. Gick i Kyrkian, efter m[iddagz] målt[ijdh] besökte S[amuel] Kempe¹⁸⁹ och hans hust[ru] migh, sed[han] fölgdes åt, och lete roo oss til Munckelägret, medh Fischalen³⁷⁰ och Len[nar]t Hanss[o]n¹⁶⁴ omsijd[her] til Kempens til aft[on] målt[ijdh].

1643

Jun.

5. 6. 7. 8. Hölt mig åter inne.
9. Gick i Kyrckian och sed[han] förste reesan på Slottet.
10. Till Skrift.
11. Till Herrans höghwärdighe nattward, eft[er] aft[on]sång[e]n vt på S[öder]malm, intil Bremers⁷³ en stund.
14. Börje Perss[o]n²⁸⁶ blef frijet hoos Regeringen. Erich Joh[ans]son¹⁹⁴ och jagh fölgde honom heem til aft[on] målt[ijdh].
17. Bengdt Hanss[o]n²¹⁸ och Nils Johanss[o]n³⁰⁷ gjorde deres Camererere Eedh.
Om aftonen jag till Canterum⁹¹ i Nye Regeringens Cammar, sed[han] medh honon heem til aft[on] måltijdh.
18. Fölgde medh Johan Erichsson¹⁷ i sörgestadh efter hans Son, til S[ancta] Klara, der han begrofz. Til afton målt[ijdh] hoos Johan Er[icsson] hema hoos migh, Albrecht⁷ och h[an]s hust[ru].
19. Om aftonen af Slottet heem medh S[amuel] Kempe¹⁸⁹ til aft[on] målt[ijdh] samt Erich Johanss[on]¹⁹⁴.
21. S[amuel] Kempen¹⁸⁹ heem medh migh til mid[dagz] målt[ijdh] sed[han] opföljde v[ng]e Johan Baners²³ lijk åt Clöst[re]t sed[han] Börje²⁸⁶, Erich¹⁹⁴ och jagh hoos h[er]r Johan Krus¹⁰¹ i huset, sidst til aft[on] m[åltijdh] hoos M[älcher] Jung¹⁸¹.
24. Opföljde S[aligh] hust[ru] Saras, hans Wetzeles, Lijk, som begrofz i store kyrckian, sedhan reeste vt til Salomons⁵⁷ gård, medh honom, Jöron Lilia³⁸⁹, And[ers] Jönss[o]n¹⁸⁴ docht[or] Daniel¹³¹.
25. Herr Swen²⁵¹ kom til oss, och Predikadhe för oss sed[han] tracteredes wij och woro lustighe.
26. Emot aftonen derifrån, och kommo om Natten heem igiän, hele hoopen.
29. Begrofz S[aligh] Olof Holm¹⁷⁰ i store Kyrckian.

Jul.

2. Efter aft[on]sången fölgde migh Dochter Sparm[an]²⁸¹ och Dochter Figrolius¹³¹ vt på Södermalm, in til H[ans] Marskalkz²³⁵ och lete oss der tractera omsid[her] heem medh D[ochtor] Sparman.
6. Erich Johanss[o]n¹⁹⁴ och jagh gingo och bödho till Skattmäst[eren]s²⁷⁴ Bröllop, för H[er]r Gustaf horn¹⁷¹ och h[er]r Erich Oxenstierna²⁷², begynte i Caspari²²⁴ gård, til mid[dagz] målt[ijdh] hoos Salomon⁵⁷, och lyctade hoos Canterum⁹¹.
7. War den förste Store Bönedaghen; efter aft[on]sången i S[ancta] Klara, begynte igiän, hoos Mest[e]r Staf först, sed[han] til Böries²⁸⁶ til mid[dagz] målt[ijdh] fulföljde på Norremalm och lyctede hoos admiral Styfwerts³⁴⁶.
8. Begynte åter biudha, först Biskopen i Wijborgh⁴⁹, lijtet vt på Norremalm, sed[han] hoos Mest[e]r Samuels¹⁵⁹ til mid[dagz] målt[ijdh]. Sidst på Södermalm, Först hos Mest[er] Niels, och sed[han] i mijn Trägård. Bohman kom dijt. Jagh på sidstone in til Ped[er] Perss[o]ns⁵⁵.

1643

- Jul. 9. Fölgde jagh Brudgummarne efter, in på Gråmunckeholm, måste sedhan gå heem, för det swåra reefwet skull.
10. Kommo om Mårgonen til migh Börje Pederss[o]n²⁸⁶ och Erich Johanss[o]n¹⁹⁴, wij fölgdes åt vt til Slysån, sed[han] tilbaka, medh Börje heem til frukost mot aftonen Erich och Jagh först ljetet in på Bröllopszgården sedhen in til Niels Niels-s[o]n³³⁴ och saluterede Harald Bengtss[o]n¹⁷².
16. Uthj det Bröllopet som Börje Perss[o]n²⁸⁶ hölt åt sijn Syster-dotter och Ped[er] Jönss[o]n.
17. Stod Fadder i store Kyrkian åt Hans Carlss[on]s Barn, sed[han] til Erich Johanss[on]s¹⁹⁴, der medh Jacob Woll³⁷⁴, Tomas T.²¹⁵, Harald Bengtss[o]n¹⁷² en stund tilhopa sed[han] vt til Böries²⁸⁶ och Bröllopet igiän.
20. Erich¹⁹⁴ och Jag fölgdes åt om middaghen ifrån Slottet, vt til min Malmgård, dijt komo och Börje²⁸⁶ och Lars Hindrichz-son, der woro wij sed[han] tilhopa Lustighe heele dag[he]n; lät opsättia mitt Planck.
23. Ifrån Kyrckian heem medh Cantero⁹¹ til mid[dagz] måltijdh der war och en professor. Dochter Olof⁸² kom och til oss en stund. Emot aftonen vt på Södermalm in hoos M[este]r Niels ljetdh. Jagh sidst in til Månses⁵² talte medh Syst[e]r Brijta¹².
25. Marg[are]ta³⁶³ kl. 6 om mårgonen åt Kärnäs. Jagh opfölgede S[aligh] hust[ru] Karins lijk, S[aligh] Hans Jöronssons¹⁵⁸, Sed[han] spasserede vt i Ny Stadhen, heem medh Måns⁵² til aft[on] måltijd.
27. Om aftonen af Slottedt, Kempen¹⁸⁹ och jagh heem medh Fisc[halen] Vestio³⁷⁰, och der til aft[on] målt[ijdh].
28. Heem medh S[amuel] Kempe¹⁸⁹ til mid[dagz] målt[ijdh;] om aftonen medh Cantero⁹¹ vt på Munckelägret. Jagh heem medh honom til aft[on] m[åltijdh].
29. Af Slottet til Måns⁵² til mid[dagz] målt[ijdh]. Måns och jag ihoop medh Börje²⁸⁶ wedh Store Kyrkian fölgdes in til Benie-mins¹⁹¹ dotter. Sed[han] wij på S[öder]malm in til Marskalkz²³⁵ medh Arf[wedh] Ped[er]sson.
30. Ifrån kyrkian heem medh Olof And[er]ss[on]s³⁴⁵ och hoos honom til middagzmåltijdh medh Erich J[ohansson]s¹⁹⁴ och hans folck, om afton[e]n Erich, Tomas²¹⁵ och jag på Gråm[uncke]holm in hoos Schomerum³²¹ en stund. Sed[han] in hoos Anders Jönss[on]s¹⁹⁴ en stund, sidst in til Philipz³²⁰, jagh op til Bugislaum³⁰⁴.
31. Om aftonen af Slottet med Kempen¹⁸⁹ til Nils Nilss[o]n³³⁴ och Haraldh¹⁷², med oss fölgde Erich Johanss[o]n¹⁹⁴ och Vestius³⁷⁰. Cronenstiern⁹⁷ war der för oss.
- Aug. 3. Om afton, Erich J[ohansson]s¹⁹⁴ och Jagh vt på N[orre]malm. Jagh ljetdh in hoos Mårten Månss[o]ns.
4. Höltz den andre store Bönedaghen. Efter aftonsången D[ochtor] Sparman²⁸¹ och hans Fru²²⁵ medh oss vthj Trägården, dijt kommo och Måns⁵² och S[yster] Brijta¹² och sed[han]

1643

- Kempen¹⁸⁹, hans hustru och dotter, samt Abr[aham];¹⁸⁷ de fölgde oss heem til afton måltijdh.
- Aug. 5. Kempen¹⁸⁹ heem medh migh til mid[dagz] målt[ijdh]. Sed[han] wij vt på Söd[er]malm och opföljde S[aligh] Antonij Skrederes lijk.
6. Opföljde h[er]r Bengt Oxenstiernas²⁶⁹ lijk. Kempen och Jagh sed[han] vt i Drotning[en]s lusthus en stund, der efter heem medh Kempen¹⁸⁹ til a[fton] m[åltijdh].
7. Kempen¹⁸⁹ heem medh migh til mid[dagz] målt[ijdh]. Jacob Persson kom.
9. Erich J[ohansson]¹⁹⁴ och jagh in med Kempen til aft[on] målt[ijdh].
10. Kempen¹⁸⁹ och jagh med Brämer⁷³ vthj sin Trägård om aftonen, der war Märten A.²¹⁹, L. Fritz¹⁴¹, Wästerman²²³.
11. Kempen¹⁸⁹ heem medh migh til mid[dagz] målt[ijdh]. Reben²⁹⁶ hos migh.
12. Om aftonen Erich J[ohansson]¹⁹⁴, Harald Bengtss[o]n¹⁷² och jagh af Slottet, vt i Barnehuset, omsijd[her] heem medh Erich Johanss[o]n til afton måltijden.
13. Drottningen til Gudz bord i Slotzkyrkian, efter aft[on]sången Kempen och Jagh vthj Brämers⁷³ Trägård medh våra qwinfolck. Cam[erere] Nils Nilsson³³⁴. I heem gången Israel Isr[aelsson]s hustru²²¹ medh oss[.] henne fölgde wij heem, en stund.
20. Canterus⁹¹ och hans hustru²⁶² heem medh oss ifrån kyrkian til mid[dagz] målt[ijdh]. Om aftonen min h. Styfmoder, samt Albrecht⁷ och ha[n]s hust[ru].
21. Sec[reterere] Kempen¹⁸⁹ och Erich Johanss[o]n¹⁹⁴ medh migh heem til mid[dagz] målt[ijdh]. Om aftonen Canterus⁹¹ och jagh medh Kempen vt på N[orre]malm, spasserede långt vt, medh Kempen heem til aft[on] målt[ijdh].
24. Canter[us]⁹¹, hans hust[ru]²⁶² Is[rael] Israelss[on]s hust[ru]²²¹ Albrecht⁷ och hans hust[ru] vt i Drottningens Trägårdh, dess lusthus[.] sed[han] besöchte Joen och hustru Gunnila på Lad[u]gårdzlandet, i heemgåendet valedicerede Cronenstiern⁹⁷.
26. Kempen¹⁸⁹, hans hust[ru], Cant[erus]⁹¹, hans hust[ru]²⁶², Börje²⁶⁶, Erich J[ohansson]¹⁹⁴, Tomas T[omasson]²¹⁵, Marg[are]ta²⁶³ och jag reeste vt til Skattmest[eren]s²⁷⁴ Gårdh, Rosenbergh, om afton[e]n.
27. Efter beseeningen på Gården och dess lägenheeter, samt Predikenen och gott tractament af de vnge Herrar Oxenstiernerne^{270; 275}[.] reeste heem igiän[.] in til Börjes²⁶⁶.
28. Erich Joh[ansson]¹⁹⁴ Olof Jönss[o]n och jagh besökte Erich Swanfält³⁴⁸ en stund. Jagh heem medh E[rich] J[ohansson] til mid[dagz] målt[ijdh] der war och Bispen³¹³ i Åboo som afreeste. Om aftonen hoos Börje Perss[on]s²⁸⁶. Kempen¹⁸⁹ Erich och jagh, i Salen.

1643

- Aug. 29. Kempen¹⁸⁹ och Jagh til mid[dagz] målt[ijdh] hoos Cant[er-
rus]⁹¹ då kommo Portugische Gesanterne in, min h. St[yf]-
mod[her] Marg[are]ta³⁶³ och jagh, qwar hoos Kempen til giäst
och aft[on] måltijdh.
- Sept. 1. Höltz den 3. store Bönedag[e]n om aftonen Erich J[ohans-
son]¹⁹⁴ Tomas T[omasson]²¹⁵ och jagh i Bremers⁷³ Trägård
en stund.
3. Harald Bengtss[on]¹⁷² heem medh migh ifrån Slotzkyrkian
til giäst, Canterus⁹¹ kom och till.
4. Kempen¹⁸⁹, Erich J[ohansson]¹⁹⁴ och Tomas T[omasson]²¹⁵
heem medh migh til mid[dagz] målt[ijdh], om aftonen Erich
Johanss[o]n och jagh hoos Kempen til aft[on] m[åltijdh].
5. Stodh Öf[wers]t Flemmingz¹³⁷ Bröllop på Slottet. Kempen¹⁸⁹,
Bengt Hanss[o]n²⁹⁸ och Jagh til mid[dagz] målt[ijdh] hoos
Lovijs de geer¹⁰⁴ på Söd[er]m[alm]. Sedhan heem medh
Kempen, Vestius³⁷⁰[,] Lars Hind[richsson] och jagh, dijt
kommo och Niels Niels[s]o[n]³³⁴ hans hust[ru]²¹⁰ och Haraldh
Bengtss[on]¹⁷².
6. Om afton[e]n, Kempen¹⁸⁹ och jagh i Bröllopet på Richzsal[en].
7. Om afton[e]n Vestius³⁷⁰ och jagh til Nils Nilss[o]ns³³⁴, der
war för oss Kempen¹⁸⁹, Jören Lilia³³⁹, Haraldh B[engtsson]¹⁷².
8. Om afton[e]n heem medh Erich Johanss[o]n¹⁹⁴ til aft[on]
m[åltijdh] dijt kom och Haraldh Bengtss[o]n och valedicerede,
han fölgde omsijd[her] migh heem, och bödh far wäl.
9. Om aftonen Erich J[ohansson]¹⁹⁴ och Jagh in hoos Börie²⁸⁶
[en] stund.
10. Mijn h. Styfmod[her] Erich J[ohansson]¹⁹⁴, hans hustru²⁶,
Tomas T[omasson]s hust[ru]¹⁹⁶ besökte oss efter middagen.
Erich i Mörby.
16. Marg[are]ta³⁶³ och Jagh til skriff.
17. Till Herrans Höghwärdighe Nattward.
Erich J[ohansson]¹⁹⁴ och Tomas Tomass[on]²¹⁵ besökte oss en
stund före aftensången Måns⁵².
19. Kempen¹⁸⁹ medh migh til mid[dagz] måltidh.
20. Marg[are]ta³⁶³ och jagh i Badstugu.
21. Uthj Bengdt Hanss[o]ns²⁹⁸ Bröllop på Gillstugun.
- Dito. Stodh och Biälkenstiernas⁴⁰ Bröllop på Åkeshof.
22. Efter mid[daghen] jagh in til Notar[ien] Erich Erss[o]n på
N[orrej]malm der war Börie²⁸⁶, Erich J[ohansson]¹⁹⁴ omsijd[her]
Erich och jagh in til Jacob Woll³⁷⁴ en stund, sed[han] in hoos
Albrecht Skreddere⁷ en stund.
23. Efter mid[daghen] kommo Måns⁵² och jagh tilhopa spasserede
i husen hans. Sed[han] vt på Malmerna.
24. Fölgde Brudgummen som fick Sec[retereren] Niels Pers-
s[on]ns Stifdotter, til S[ancta] Klara i aftonsången. Sed[han]
lijtedh in til Olof Anderss[o]ns³⁴⁵[,] Marg[are]ta³⁶³ och jagh
til aft[on] m[åltijdh] hoos Canterum⁹¹.

1643

- Sept. 26. Kempen¹⁸⁹ hoos migh til mid[dagz] m[ältijdh] Abrah[am]¹⁸⁷ om aftonen.
27. Hans Hanss[o]n Flur hoos migh til mid[dagz] m[ältijdh].
- Oct. 29. Efter Aft[on]sången, vt och besågh Marcknadz platzen.
1. Efter mid[dagz] målt[ijdh], Jagh til Casparum²⁸⁴ och Sparman²⁸¹, der qwar til aft[on] målt[ijdh] medh Bugislaus³⁰⁴ R[osen] N[ota] B[ene].
8. Olof Andersson³⁴⁵ heem medh migh ifrån kyrkian til mid[dagz] målt[ijdh]. Om aftonen han och Jagh till Månses⁵², dijt kom Ped[her]⁵⁵, han och jagh til lille husedh, sed[han] til Salomon⁵⁷. Jagh heem medh Pedhe[r] til aft[on] m[ältijdh].
10. Begyntes Richzdaghen, på R[ichz] Salen.
11. Födde S[yster] Brijta¹² Månses ett dödt Pijghebarn, begroftz om afton[e]n i store Kyrckian.
13. Efter mid[dagz] målt[ijdh] besökte Doct[or] Ped[er] G[ave]lius¹⁴² en st[und] N[ota] B[ene].
14. Erich J[ohansson]¹⁹⁴ och Jagh til mid[dagz] målt[ijdh] hoos Börie Perss[o]n²⁸⁶, jagh reedh h[ee]m.
15. Efter mid[dagz] målt[ijdh] jagh til Canterum⁹¹ sed[han] han och jagh til Salomons⁵⁷. Jagh der qwar til aft[on] målt[ijdh] medh Ab[raham] Kempe¹⁸⁷.
16. Anders Jönsson¹⁸³ i Swartsjö hoos migh til mid[dagz] målt[ijdh].
20. Om mårgonen, afsompnadhe Per Perss[o]ns⁵³ yngste dotter.
21. Gulich Larss[o]n²¹² kom til migh, vnder mid[dagz] målt[ijdh] blef qwar hoos migh emot qwällen.
22. Begroftz B[rodher] Peders⁵⁵ lilla dotter vthj S[anc]t Jacobz Kyrckia, hoos honom til aft[on] målt[ijdh] medh någre fleere.
23. Efter mid[dagz] målt[ijdh] kommo til migh Börie Ped[her]s[s]o[n]²⁸⁶ och Sigfridh Wolcker³⁷², en stund.
28. Om mårgonen före Predican, jagh till Skattmäst[ere]n²⁷⁴ och Herr Ped[er] Bahner²⁴ i husen[,] efter mid[daghen] på Slottet en stund, medh Piper²⁸⁹. Sed[han] till Månses⁵² i Nye husedt, förste gång[e]n. Marg[are]ta³⁶³ och jagh der til aft[on] målt[ijdh].
29. Ifrån Kyrkian, heem medh Cantero⁹¹ till mid[dagz] målt[ijdh]; der war och Arkebiskopen²⁸⁴, sed[han] jagh i aft[on]sången, hörde h[er]r Olof Antelius¹². Der efter på Slottet en stund. Sed[han] vt på Malmen, lijtet in til Börie²⁸⁶, besökte och Erich J[ohansson]¹⁹⁴ i Nya huset. i:e gången. Omsijdh[her] kom P[edher] Perss[o]n⁵⁵ til migh, och blef til aft[on] m[ältijdh].
- Nov. 1. Strax efter mid[dagz] målt[ijdh] fölgde Bugislaum³⁰⁴ R[osen] til Siöes och honom valedicerede. Sed[han] lijtet heem medh D[ochtor] Sparman²⁸¹. Der efter til Erich J[ohansson]¹⁹⁴ på Malmen; han, jagh och Jac[ob] Woll³⁷⁴ till Staffan Hanss[on] der valedicerede[,] sidst kiörde in til Er[ich] J[ohansson], Kempen¹⁸⁹ och sed[han] heem.

1643

- Nov. 5. M[agister] Stigselius³⁴¹ heem medh migh ifrån Kyrckian, til mid[dagz] målt[ijdh] til giäst. Omsijd[er] kom och Canterus⁹¹ til oss.
6. Kemperne¹⁸⁷, ¹⁸⁹ hoos migh til mid[dagz] målt[ijdh] sed[han] Swen Gullsmeth en stund.
9. Til giäst och aft[on] målt[ijdh] hoos Bengdt Hanss[on]s²⁹⁸ sampt medh wåre Cammer Colleger.
12. Opfölgde Camm[er] Boekbind[ere]³⁶⁹ til sitt Brudehuus[.] Kempen¹⁸⁹ och jagh besökte Salomon⁵⁷ en st[und]. Til giäst och aft[on] målt[ijdh] hoos Camm[er] Nils Nilss[on]s³³⁴ sampt medh de andre.
19. Blef D[ochtor] Johan Mathia²³⁶ giord til Biskop i Strängnäs. Börje²⁸⁶ och Erich J[ohansson]¹⁹⁴ kommo til migh öf[we]r mid[dagz] målt[ijdh] sed[han] wij vt på Söd[er] m[almen] in til Keyzers¹⁰⁰ och Marskalkz²³⁵ en stund. Jagh omsijd[her] til Månses⁵³ och der til aft[on] målt[ijdh] med slechten.
20. Til mid[dagz] målt[ijdh] hoos Erich Joh[ansson]¹⁹⁴, han och jagh besökte Staffan Hanss[o]n.
21. Kempen¹⁸⁹ och Vestius³⁷⁰ hoos migh til m[iddagz] målt[ijdh:] efter mid[dagz] målt[ijdh] med Staterne til H[ennes] M[ajestät] Drottningen¹⁹⁹, hwilke Skattmest[ere]n²⁷⁴ presenterede i Cammeren.
22. Hölt Hind[rich] Fläming¹³⁵ sijne döttrars Bröllop[;] jagh til mid[dagz] målt[ijdh] hoos Canterum⁹¹, sampt Bisperne, Presterne, Israel²⁰⁵.
23. Til mid[dagz] målt[ijdh] hoos Kempen¹⁸⁹.
24. Simon Olss[o]n⁶¹ kom til migh och valedicerde.
26. Uthi S[anct] Jacobz kyrkia, som då i stoor myckenheet inwigdes[;] efter midd[aghen] Marg[are]ta³⁶³ och jagh besökte Jöron Lilia³³⁹ och hans hustru⁷⁸, och der til aft[on] m[ältijdh] medh M[este]r Anders⁷⁷, Bohmen⁶⁸ och Anna Hansdotter¹⁶⁰.
30. M[ichel] Jordan¹⁷⁹ kom til migh efter midd[aghen], Sed[han] Marg[are]ta³⁶³ och jagh til Salomons⁵⁷ at besökia honom. Sed[han] til giäst hoos Lars Hinderssons medh flere af Compagniet.
- Dec. 3. Opfölgde i söriestadh Ährland Ped[her]ss[on]s²⁸⁸ Barn til S[anct] Jacob. Sed[han] D[ochtor] Sparman²⁸¹ til migh, wij sed[han] fölgde Brudgumen³²⁴ åt H[ans] Lementz dotter, in på Grundels¹⁴⁹ huus, heem medh D[ochtor] Sparman til aft[on] målt[ijdh,] Marg[are]ta³⁶³ medh.
4. Efter mid[daghen] til Canter[um]⁹¹ om Sparmans²⁸¹ saak, om aftonen heem medh Cant[ero] til målt[ijdh].
8. Begick Hen[nes] M[ajestät] Drottningen¹⁹⁹ sin födelsedagh och hadhe giäster i Rikszalen. Jagh i Mårten Augustins[s]ons²¹⁹ huus och stodh fadder åt hans lille dotter²¹⁷.
10. Efter mid[dagz] målt[ijdh] Canterus⁹¹ och jagh reedho vt på Södermalm, och in emot Brännekyrkie, til afton målt[ijdh] hoos Canterum.

1643

- Dec. 11. Heem medh Erich Johanss[o]n¹⁹⁴ til midd[agz] målt[ijdh] S[amuel] Kempe¹⁸⁹ fölgde medh.
15. R[ij]kz] Cantzleren²⁶⁸ dundradhe på migh i Cammeren, doch oförskyt.
17. Ifrån Slotzkyrckian heem medh Börje P[edersson]²⁸⁶ til mid[dagz] målt[ijdh], tilkom Erich Johanss[o]n¹⁹⁴[.] Messenius²⁸⁹[.] kiörde dedan, och in til Pehr Kruses²⁹⁹ Fru, en stund.
20. I Badstu hoos Canterum⁹¹ och der til afton målt[ijdh].
21. 22. och 23. Alt träghit på Slottet.
24. Efter Predikan på Slottet, bestälte medh Johan Erichss[on]¹⁷ om rijfning i min Cammar.
25. Efter aft[on]sängen besökte B[rodher] Salomon⁵⁷ i sin swära siukdom. Om aftonen åter dijt igiän, då anammade han Herrans Nattward.
26. Woro der heele eftermiddaghen.
27. Marg[are]ta²⁶³ och jagh til skrift, sed[han] til Salomons⁵⁷.
28. I Ottésängen wij til Gudz bord. Efter aft[on]sängen klockan 4 afsomnade i Herranom Sal[igh] Brod[her] Salomon⁵⁷ Pederss[o]n⁵⁷.
29. Hoos Syst[er] Karin¹²¹ och bestälte något. Om afton[en] Måns⁵² och jagh hoos Ped[er]⁵⁵ til aft[on] målt[ijdh].
30. Hölt migh inne daghen igänoim, Af någhon Opasseligheet. D[ochtor] Sparman²⁸¹ lijtet hoos migh.
31. Intogh jagh en purgation. Om aftonen besökte migh Ped[er]⁵⁵ och Måns⁵². Jagh arbetede på S[aligh] Salomons⁵² Historiam. Ähra och Prijs wari Gudh i Ewigheet.

1645

J. H. S.

- Jan. 1. Om afton[en] jagh til D[ochtor] Sparman²⁸¹ och sed[han] medh honom på Slottet och sågh Balletten.
2. På Slottet.
3. och 4. Hölt migh inne, af fluss i Ögnlocket.
5. Besökte oss Canterus⁹¹ och hans hust[ru]²⁶². Item Mag[ister] Brunnius⁷⁴, en stund.
6. D[ochtor] Sparman²⁸¹ och jagh opföljde Brudg[ummen] Johan Trotzich³⁵⁶, sed[han] besökte wij Ped[er] Perss[o]n⁵⁵ en stund.
12. Besökte oss en hoop quinfolck: Anna h[ans]d[otter]¹⁶⁰ Böries²⁸⁶, Erich Johanss[on]s¹⁹⁴. D[ochtor] Sparman²⁸¹ och Börje Ped[her]ss[o]n hoos migh, drucko. D[ochto]r Sparm[an] och hans Fru²²⁵ hoos oss til aft[on] målt[ijdh].
15. Medh Olof And[er]ss[on]¹⁹⁴ i Badst[ugu] på Norrem[alm] samt Er[ich] Johanss[ons]¹⁹⁴ folck, Joch[um] Skyttes³²⁹.
19. S[yster] Karin¹²¹, Måns⁵² och jagh hoos Ped[er] P[er]sson⁵⁵ och öfwersågho S[aligh] Salomons⁵⁷ Giäldzhandling blefwe och der til aft[on] målt[ijdh].
20. Om Märgon[e]n medh D[ochtor] Sparman²⁸¹ til Ped[er] Ped[er]ss[o]n⁵⁵, då han vndfick Herrans Nattward. Sed[han]

1645

- Måns⁵² och Jagh til Jochum Baghers³²³ til Brennwijs. Måns heem medh migh til mid[dagz] målt[ijdh].
- Jan. 21. Om Natten afbrann Bryggerens huus, hoos Ped[er] Ped[er]-s[on]s⁵⁵.
25. Besökte Ped[er] P[edersson]⁵⁵, der war och S[yster] Karin¹²¹ och Måns⁵².
26. Opföljde S[aligh] Samuel Anderss[o]ns¹⁰ lijk. Sed[han] D[ochtor] Sparm[an]²⁸¹ och hans Fru²²⁵ hoos oss til aft[on] målt[ijdh,] sidst jagh heem medh dem.
28. Noreus²⁵⁷ besökte migh en stundh.
29. Johan Trotzich³⁵⁶ besökte migh en st[und]. Jagh sed[han] til Ped[er] Perss[on]s⁵⁵.
31. Vtfördes S[aligh] Herr Lars Sparres³³² lijk. Marg[are]ta³⁶³ och jagh i kaarbaadh.
- Febr. 1. Mag[ister] Scomerus³²¹ och Prestbeccius²⁹³ hoos migh en stund efter midd[ag]h.
2. Jagh til Canterum⁹¹ til mid[dagz] måltijdh medh Jerem[ias] Bolt. Sed[han] til Ped[er] Perss[o]n⁵⁵ en stund.
3. Caspari Fru¹⁷⁶ besökte migh efter midag[he]n.
4. Til aft[on] målt[ijdh] hoos Caspari Fru¹⁷⁶, medh D[ochtor] Sparm[an]²⁸¹ och Sonen.
5. Secret[erere] Baasen¹¹⁷ och jagh afladhe be[mähl]te Frues¹⁷⁶ wärf hoos Canterum⁹¹ i Cantzlijet. Sedhan han, Baasen, Noreus²⁵⁷, D[ochtor] Graan¹⁴⁷, Måns⁵² och S[yster] Brijta¹² hoos oss til giäst och Middagz Måltijdh, sed[han] heele daghen. N[ota] B[ene].
6. Jagh och D[ochtor] Sparman²⁸¹ til Månses⁵² der wij valedicerede Noreum²⁵⁷. Doch först der til frukost el[le]r mid[dagz] målt[ijdh], sed[han] vt medh Noreo til Barnehusportens giärde. I heemgången intil Börie Perss[on]s²⁸⁶, omsijd[her] medh D[ochtor] Sparman in til hans Swärmodher¹⁷⁶ och der til aft[on] målt[ijdh], h[ustru] Brijta i Kärnäs.
7. Opföljde Nils Perss[on]s dotters och dotter barns lijk til deres lägherstad i S[ancta] Klara Kyrckio.
8. Mijn hustru³⁶³ togz i Kyrckia. Efter mid[daghen] til Canterum⁹¹ i huset och sed[han] medh honom i Cantzlijet i RådCam[eren].
9. Til giäst heele daghen hoos D[ochtor] Sparman²⁸¹.
15. Canterus⁹¹ och jagh åkte til Wärmdbö Prästegård.
16. Stodh Fadder ibid[em] til Herr Peders¹¹ Barn.
17. Åkte wij dedhan, och kommo heem om aft[onen].
20. Kempen¹⁸⁹ och jagh til Böries²⁸⁶ til mid[dagz] målt[ijdh] der sed[han] heele daghen qwar.
23. Besökte Ped[er] Perss[o]n⁵⁵, der woro och Syst[er] Karin¹²¹ och Måns⁵².
24. Efter mid[daghen] kom Börie Perss[o]n²⁸⁶ til migh. Sed[han] fölgdes åt vt til Malmtorget.
26. Besökte D[ochtor] Ped[er] Gavelium¹⁴² en stund.

1645

- Febr. 27. Kempen¹⁸⁹ och jagh heem medh Erich Joh[ansson]¹⁹⁴ til mid[dagz] målt[ijdh]. Erich och jagh til Smedhen och besågo beslaget på mitt Schatoll.
- Mart. 2. Ifrån Kyrckian heem medh Cantero⁹¹ til mid[dagz] målt[ijdh] sed[han] der qwar, och blef til aft[on] målt[ijdh].
4. Kempen¹⁸⁹ och Erich Johans[on]¹⁹⁴ heem medh migh til mid[dagz] måltidh.
9. Opfölgde i söriestadh Erich Hanss[on]^{s111} Barn til S[anct] Jacobz Kyrkegård. Måns⁵² och jagh sed[han] til Ped[er] Perss[on]⁵⁵. Taltes om bytes brefwet.
16. Canterus⁹¹ och jagh til giäst och mid[dagz] målt[ijdh] hoos Olof Anderss[on]^{s345} på N[orre]malm, der woro och Börje²⁸⁶, Erich Johans[on]¹⁹⁴.
23. Giordes tackseijelse för victorien i Tysklandh och Danne-marck. Uthj aftonsång[e]n i S[anct] Jacobz kyrckia, och stodh Fadder til Johan Christopherss[on]s Barn. Sed[han] jagh i Drotning[en]s Trägård, dijt kommo och Marg[are]ta³⁶³ och S[yster] Brijta¹². Op til Trägårdz eft[er] en stund.
25. Efter aft[on]sång[e]n Anders Bohm⁶⁸ och jagh til Syst[er] Karin¹²¹, om Räkning. Dijt kom och Måns⁵²[,] honom fölgde jagh heem, der funno wij för oss, wår Brod[her] Joen Pedherss[on]⁴⁹. Jagh qwar til aft[on] målt[ijdh].
29. Erich Joh[ansson]¹⁹⁴ och Jagh om qwällen vt til min Smedh på Malmen om Schatollet.
30. Efter aft[on]sång[e]n Jagh i Bryggehuset en stund, sed[han] mötte migh B[rodher] Joen Perss[on]ⁿ⁴⁹ a. Han fölgde migh heem til aft[on] målt[ijdh].
- April 5. Til skriff. Sed[han] i badstu[gu] hoos Ped[er] P[ersson]^{s55}.
6. Til Herrans Nattward, i Ottsång[e]n.
7. Efter aft[on]sången Mårten Augustinss[on]ⁿ²¹⁹ och jagh, heem medh Cantero⁹¹ och der til aft[on] målt[ijdh].
8. Til giäst och mid[dagz] målt[ijdh] hoos Wellam Heijs¹⁶⁷[,] sed[han] heem igän.
9. Efter mid[dagz] målt[ijdh] Måns⁵² och Jagh besökte de siuke, först in hoos D[ochto]r Pedhers¹⁴², sed[han] til Basens¹¹⁷ på Södermalm. J heemwäghen mötte oss Weiler³⁶⁶, och medh honom in til Marskalckz²³⁵. Omsid[her] Måns och jagh in til Ped[er] Ped[er]ss[on]⁵⁵.
13. D[ochto]r Sparman²⁸¹ medh migh vt i Trägården en stund, jagh talte der med Trägårdz mest[eren].
15. Om afton[e]n af Slottet medh Kempen¹⁸⁹, op på Brunckeborgh, hoos honom til aft[on] målt[ijdh].
16. Af Slottet om aftonen till Brämers⁷³ Bodh, och hoos honom til afton målt[ijdh].
17. Opfölgde Olof Anderss[on]^{s345} barn, till dess lägherstadh i S[ancta] Klara Kyrckio.
19. Intogh en purgation.

1645

- April 20. Efter aft[on]sången Måns⁵² och jagh vt på Malmen, in til Erich Johanss[o]ns¹⁹⁴, der war Börie²⁸⁶ Staffan Hanss[o]n.
21. Til Canterum⁹¹ til afton måltijdh, der war och Johan Perss[o]n Vtter³⁸⁰.
22. Om afton[e]n spasserede medh Börie²⁸⁶ vt til wädher qwarnen; sed[han] jagh op til Kempens¹⁸⁹ till afton målt[ijdh] der war och Johan Unger³⁸⁹.
27. Giordes sollen tacksäjelse och frögdeskott för den store victorien i Behmen[;] efter mid[dagz] m[åltijdh] til Casparj Fru¹⁷⁸, dedhan in til Sparm[an]²⁸¹. Han och jagh opföljde i söriestadh Hans Bremers⁷³ Barn. Jagh sed[han] besökte Ped[er] Perss[o]n⁵⁵. Omsijd[her] heem medh Måns⁵², och der til aft[on] målt[ijdh].
28. Opföljde Jngemundz Barn i S[anct] Jacobz K[yrkio] sed[han] Börie²⁸⁶, Barckman²⁸ a, Måns⁵² och jagh in til Segher Wijnskanckz¹⁹⁸, dijt kom och Olof Matzss[o]n.
29. Opföljde Abreham Cabeliaus⁸⁹ lijk vthj Clöster Kyrckian.
30. Efter mid[daghen] Joen Perss[o]n⁴⁹ a och Olof Matzson hoos migh en stund[,] sed[han] på Slottet.
- Maj 1. Christnades Canterj Barn⁸⁰; Jagh efter aft[on]sången vt på Söd[er]malms Wallen. Sed[han] vt på N[orre]malm, in til Erich Joh[ansson]¹⁹⁴, medh honom, Olof And[er]ss[o]n²⁴⁵, Jngemund, Plågman²⁹⁰, spasserede vt på Munckelägrat. Omsid[her] wij heem medh Erich Joh[ansson] til afton måltidh.
3. Börie P[ersson]²⁸⁶, Erich J[ohansson]¹⁹⁴ och jagh vt i min Trägård, sed[han] wij til Marskalkz²³⁵, til mid[dagz] målt[ijdh], Börie och jagh sed[han] spasserede omkring fateburen; sed[han] heem.
4. Efter midhdag[e]n besökte Canterum⁹¹ en stund.
9. Höltz den förste store Bönedaghen. Joen Perss[o]n⁴⁹ a hoos oss til aft[on] målt[ijdh].
11. Efter aft[on]sång[e]n vt på Södermalm i And[ers] Dübens¹¹² gård, blef der, medh fleere Peter Forbusses¹³⁹ budne gäster, wäl tracterat.
12. Börie²⁸⁶, Erich J[ohansson]¹⁹⁴ och Jagh, före Middagen på Broen, der tilhoopa medh Forbuss¹³⁹ och så medh honom vt til Dübens¹¹², der wij sedhan heele daghen tracteredes.
15. Vt på Diurgården, medh Måns⁵² och hans sålskap. Forbuss¹³⁹ medh oss der tilhopa.
18. Efter aft[on]sången til Ped[er] Ped[er]ss[on]s⁵⁵ en stundh[;] vnd[er] aft[on] målt[ijdhen] Olof Matzss[o]n til oss.
20. Om afton[e]n Peter Forbuss¹³⁹ till migh, och qwar til aft[on] målt[ijdh], tilkom och D[ochto]r Sparman²⁸¹.
23. Medh Erich J[ohansson]¹⁹⁴ heem til midd[agz] målt[ijdh], sed[han] opföljde wår Cam[mers] bookbind[are]s²⁰⁰ lijk.
24. Uthj Badstu[gu] hoos Ped[er] Ped[er]ss[on]s⁵⁵, och der qwar til afton målt[ijdh].

1645

- Maj
25. Efter aft[on]sången, Jagh vt i Trägården en stund.
  26. Opfölgde i söriestadh, S[aligh] Dochter Ped[er]s Gavelij¹⁴² lijk.
  27. Efter mid[daghen] til Ped[er] Perss[on]s⁵⁵ en stund, sed[han] wij vt i Trägården, hadhe medh oss Br[odher] Joen Perss[on]⁴⁹ ^a, Per Perss[on]s Barn, Syst[er] Karins¹²¹ Systrar, Och der til afton måltijdh, förste gången i Nye byggning.
  28. Canterus⁹¹ heem medh migh ifrån Kyrckian til mid[dagz] målt[ijdh.] Sed[han] opfölgde Brudgummen Weilers³⁶⁶ mågh³³¹. Jagh omsid[her] j Bröllopet.
  29. Hastigt budh efter oss från Ped[er] Ped[her]ss[on]s⁵⁵, woro der en stund. D[ochto]r Sparman²⁸¹ och jagh fölgdes åt dedhan, och heem medh honom til Afton måltijdh, dijt kom och Marg[are]ta³⁶³.
- Jun.
1. Dochter Sparman²⁸¹ hoos migh til mid[dagz] målt[ijdh,] han och jagh sed[han] på Salen i afton predikan, omsid[her] heem medh Sparman en stund.
  2. Canterus⁹¹ och Jagh besökte om aftonen, Johan Pedhersson Utter³⁶⁰, och der til afton målt[ijdh].
  3. Jagh til giäst och afton målt[ijdh] hoos Michil Jordan¹⁷⁹.
  6. Den 2. stoore Bönedaghen. Canterus⁹¹ och jagh vt om ladugårdz ängien.
  7. Måns⁵² och Jagh til Johan Vtter³⁶⁰, och der til afton målt[ijdh], Slötz om gården Bårskär.
  8. Uthj Lars Erss[on]s³⁶⁷ dotters Bröllop, på Anders Larss[on]s²¹¹ huus[,] i heemgång[e]n besökte Syst[e]r Karin¹²¹.
  9. Her Olof⁶ i Åker kom om mårgonen til oss, ~~blef~~ til mid[dagz] målt[ijdh] och sed[han] heele daghen. Til kom Olof Andersson³⁴⁵, B[rodhe]r Joen Perss[on]⁴⁹ ^a, Per i tiustwijk.
  10. Syst[e]r Sara⁵⁹ hoos oss til aft[on] målt[ijdh].
  13. B[rodhe]r Joen Pedherss[on]⁴⁹ ^a och Olof Matzson hoos oss, och valedicerede.
  14. Om afton[e]n af Slottet medh Kempen¹⁸⁹ vt på Munckelägrat, der wij opsatte hans stolpar, Han och jagh til Olof Olss[on]s til Afton m[å]ltijdh.
  15. Ut i Trägården, sed[han] i Brämers⁷³ och der medh fleere, til aft[on] målt[ijdh,] åkte heem.
  16. Medh Erich Johanss[on]¹⁹⁴ heem til mid[dagz] målt[ijdh] om sijd[her] på Slottet.
  18. Om aftonen til S[aligh] Rosenst[ierna]s³¹¹ Bookholler, sed[han] til Canterum⁹¹ til aft[on] målt[ijdh], der woro och Krokens hustru²⁷, Essbiörn.
  21. Efter mid[daghen] jagh vt i Trägården, bestälte medh Snidkeren och Timmerkarlen.
  22. Syst[er] Karin¹²¹ och hennes Systrar hoos oss til midh[agz] målt[ijdh], Sed[han] wij vt i Trägården och der til aft[on] målt[ijdh] i lusthuset.
  23. Om afton[en] Kempen¹⁸⁹, Erich J[ohansson]¹⁹⁴ och Jagh vt på

1645

- Munckelägrat. Omsid[her] heem medh Erich J[ohansson] til aft[on] målt[ijdh].
- Jun. 24. Uthj Johan Bengdtzsons¹⁸ Bröllop på Norremalm. Doch tilförende in til Kempen¹⁸⁹, öf[we]r Berget och sed[han] til Er[ich] J[ohansson]s¹⁸⁴.
25. Medh Erich Johansson¹⁸⁴, af Slottedh vthj hans Trägård, sed[han] heem medh honom til mid[dagz] målt[ijdh]. Omsijd[her] in på Gillstugun och sågh Gycklespelet.
29. Efter aft[on]sången vt i Trägården medh Månses⁵² Barn, dijt kom och Syst[e]r Brijta¹².
30. Erich Johanss[on]¹⁸⁴ heem medh migh til mid[dagz] målt[ijdh] sed[han] tilkom Herr Swen²⁵¹ i Sänga och bödh.
- Jul. 1. Herr Swen²⁵¹ kom til oss om Mårgonen.
2. Efter aft[on]sång[en] D[ochto]r Figrelius¹³¹ och jagh heem medh D[ochto]r Sparman²⁸¹ en stund, Jagh sed[han] til Canterum⁹¹ och der til aft[on] målt[ijdh].
4. Höltz den 3 stoore Bönedaghen. Jöns Brynelss[o]n ifrån Hernösand hoos oss til aft[on] målt[ijdh]. Omsijd[her] Canterus⁹¹ til oss, en stund.
5. Efter middaghen, reeste wij åt Swartsiöö och Sänga Prästegård. Ped[er] Ped[er]ssons⁵⁵ Barn fölgde oss.
6. Marg[are]ta³⁶³ och Jagh stodho Faddrar til Herr Swens²⁵¹ Barn i Sänga Kyrckia, Sedhan i Barns Ölet.
7. Blefwo der qwar.
8. Ifrån Prästegården om Mårgonen och til Slottet, besökte först Trägårdz mest[are]n M[este]r Fallentin; sed[han] medh honom och Fougden A[nders] Jönss[o]n¹⁸³ i Trä- och Humblegården. Omsijdher heem medh Anders Jönss[on] till mid[dagz] målt[ijdh]. Och sedhan til Båätz och heem igän.
9. Af Cammaren medh Kempen¹⁸⁹, spaserede vt på Södermalm, in til Marskalkz²³⁵ och åto mid[dagz] målt[ijdh].
13. Opfölgde S[aligh] Strömfältz³⁴⁴ Lilla Sohn til sin lägherstadh i Clöster Kyrkian, sed[han] heem.
16. Hölt Skattmästaren²⁷⁴ sijn Dotters²⁷⁹ Bröllop på Gråm[uncke]-holm. Jagh först på Salen en stund, sed[han] til Månses⁵², som då wille resa åt Nyköping. Åter jagh på Bröllopsz Salen der de drucko och dantzadhe. D[ochto]r Sparman²⁸¹ och jagh fölgdes åt dedhan och heem.
17. Af Slottet, Kempen¹⁸⁹, Olof Olss[o]n, Måns Danielss[o]n och Jagh medh M[este]r Mickill Gulldsmedh⁸⁷ heem til mid[dagz] m[åltijdh], omsijd[her] vthj Drotningens Trägård[;] funno för oss Canterum⁹¹ och hans. Jagh heem medh Cantero och der til afton målt[ijdh] i närworo Johan Rosenkrantzes Fru²⁶⁵.
18. Marg[are]ta³⁶³ och Jagh vt i Trägården då och Portallet opreestes, Åto mid[dagz] målt[ijdh] i lilla huset. Timmerkarlen hoos oss.
19. Sälskapet åt Kårnäs at slå äng[en]. Jagh om aftonen sampt Erich J[ohansson]¹⁸⁴ i Cantzlijet hoos Canterum⁹¹ en stundh.

1645

- Sed[han] Erich och jagh vt på Malmen, der i hoop medh D[ochto]r Sparman²⁸¹, han och Jagh medh Er[ich] Johansson heem til afton målt[ijdh].
- Jul. 20. Efter aft[on]sång[e]n jagh til Cant[eru]m⁹¹, han och jagh vt i min Trägård och der til aft[on] målt[ijdh].
22. Stodh herr Göst[af] Steenbockz²⁸³ Bröllop. Wij vthj Trägården och opslogho Wäggebonan. Erich J[ohansson]¹⁹⁴ lijtjet in hoos oss.
23. Johan Perss[o]n Vtter³⁶⁰ och Canterus⁹¹ hoos oss til afton målt[ijdh]. Jagh til middagz målt[ijdh] hoos Mich[il] Jord[an]¹⁷⁹.
25. Uthj Trägården med Ped[er] Perss[on]s⁵⁵ barn.
26. Om aftonen vt på N[orre]malm medh Erich J[ohansson]¹⁹⁴ der ihoop medh Kempen¹⁸⁹ och hans Mågh. Jagh heem medh Kempen til aft[on] målt[ijdh].
27. Opföljde Lehusens Frues³¹⁰ lik i store Kyrkian; efter aft[on] målt[ijdh], Marg[are]ta³⁶³ och jagh vt och spasserede, och in til Månses⁵².
30. Gloria in exelsis Deo.
31. Om afton[e]n jagh til Canterum⁹¹ i Cantzlijet, sed[han] medh honom heem til afton måltidh.
- Aug. 2. Marg[are]ta³⁶³ och jagh til Skrift.
3. Til Herrans höghvärdighe Nattward, opföljde sed[han] Schlegels Systersons lik til S[anct] Jacob, vthj sorgestadh.
4. Erich J[ohansson]¹⁹⁴ och jagh til Rikz Admiralens¹⁵⁴ en stund.
5. Efter mid[daghen] jagh til Ped[er] P[er]sson[s]⁵⁵, dijt kom Wärmbdö Fougden²⁶⁶, Lehusens karl, Bertil. Om aftonen i Trägården, sågh på Målningen.
6. Om afton[e]n til Ped[er] Perss[on]s⁵⁵ och der til aft[on] målt[ijdh] medh H[er]r Swen²⁵¹ i Sänga.
7. Erich J[ohansson]¹⁹⁴ och jagh heem medh Börje Perss[on]s²⁸⁶ til mid[dagz] målt[ijdh,] stodho sed[han] Faddrar til Ped[er] Nielssons barn. Til Börjes igiän medh Gyllenkou¹⁵⁶. Wästerman²²³[,] Börje och jagh spasserede vt på Munckelaghret. Jagh heem. Bertil til migh medh bref.
10. Til giäst hoos Canterum⁹¹ heele daghen medh Fabian Tjensenhusen²⁵².
11. Efter mid[daghen] Canterus⁹¹ Niels Perss[o]n och jagh spasserede vt i Skepper Olofz äng. Medh Niels Perss[o]n heem om aftonen.
12. S[yster] Karin¹²¹ sände migh igiän. Jagh til Ped[er] Ped[er]s[s]s[on]s⁵⁵ en stund. Dijt kom och Måns⁵².
13. Kempen¹⁸⁹ och jagh heem medh Erich Johanss[o]n¹⁹⁴ til mid[dagz] målt[ijdh]. Om afton[e]n kom til migh Wellam Hey¹⁹⁷ och blef til aft[on] målt[ijdh].
- Dito. Slötz fredhen emellan Sverige och Dannemark.
17. Efter mid[dagz] målt[ijdh] til Ped[er] Ped[er]s[s]s[on]s⁵⁵ då han begick Herrans Nattward. Måns⁵² dedhan medh migh, vt i Trägården en stund.

1645

- Aug. 19. Heem medh Erich Joh[ansson]¹⁹⁴ til mid[dagz] målt[ijdh].
 20. Til Ped[er] P[er]sson's⁶⁵[;] dijtkom och Her Niels Cap[pe]lan³⁵³.
 23. Uthi Ryningens badstu, sed[han] til Månses⁵² til aft[on] målt[ijdh] medh Hökens fadher. Tackseyelse för fredhen.
 24. Vthj Christopher Springers³³² a Bröllop.
 25. Efter mid[daghen] vt til Erich J[ohansson]¹⁹⁴, han och Jagh vt på M[uncke]lägret, heem medh M[este]r Staffan en stund. Sed[han] i Bröllopet.
 27. Wellam Hey¹⁶⁷ hoos oss til aft[on] målt[ijdh].
 31. Hadhe jagh budna gäster i min Trägård: Börje P[er]sson²⁸⁶, Erich J[ohansson]¹⁹⁴, Israel Israelsson²⁰⁸, Canterus⁹¹, Mårten N[ielsson]³⁵⁴, Brämer⁷³, M[este]r Erich, Måns⁵², Wellam Hey¹⁶⁷, Qwinfolken[,] i heemgång[e]n jagh til Ped[er] P[er]sson's⁵⁵.
- Sept. 1. Canterus⁹¹ medh migh vt i Trägården til Frukost, der qwar til afton[e]n, jagh til aft[on] målt[ijdh].
 2. Heem medh Erich J[ohansson]¹⁹⁴ til mid[dagz] målt[ijdh].
 7. Efter mid[daghen] kom Mårten Nielss[on]n Talpå³⁵⁴ til migh, och blef in emot aftonen.
 14. Jagh heem medh Cantero⁹¹ til mid[dagz] målt[ijdh] (medh Skolenäst[are]n i Tälge). Sedhan wij til Ped[er] Ped[her]s[on]s⁵⁵ en stund.
 15. Skattmäst[ere]n²⁷⁴ valedicerede i R[äkne] Cammaren sampt H[er]r Knut Posse³⁹².
 18. Skattmäst[are]n²⁷⁴ Segledhe af, åt Rijgha, efter mid[dagz] målt[ijdh] jagh til Niels Nielss[on]s³³⁴ och valedicer[ede] Harald Bengtss[on]n¹⁷². Sed[han] på Slottet.
 20. Canterus⁹¹ och jag reedho til Tälge och sed[han] til hans gårdh Löfstadh.
 21. Besågho lägenheeterne ibidem. Reedho sed[han] til Tälge, til Åhleqwarn, och sidst rodde oss til Keholm.
 22. Leto roo oss ifrån Keholm och heem igän, kommo fram om natten, kl. 11.
 23. Börje P[er]sson²⁸⁶ och Erich J[ohansson]¹⁹⁴ heem medh migh til mid[dagz] m[åltijdh], tilkommo Kempens¹⁸⁹ bodhkarlar, sampt H[er]r Swen i Sänga²⁵¹, Mod[her]²⁵⁸ etc.
 28. Efter mid[daghen] besökte Mod[her]²⁵⁸, Marg[are]ta³⁶³ och jagh Ped[er] Ped[er]ss[on]s⁵⁵. Sed[han] wij vt i Trägården.
 29. Vthj S[amuel] Kämpes Dotters¹⁸⁸ Bröllop, i hans huus på Norremalm.
- Oct. 30. Opfölgde Sec[retereren] Swalehz Sons lijk.
 5. Efter aft[on]sången, vt på Marcknadzgatun, och sed[han] vt på Malmen in til Tønnes L.³⁰⁸ en stund.
 7. Opfölgde S[aligh] R[ikz] Drotzetens Frues¹⁰⁵ och S[aligh] H[er]r Johan Kruses¹⁰¹ Lijk. Sed[han] heem medh Cantero⁹¹, och der til aft[on] målt[ijdh].
 8. Michil Jordan¹⁷⁹ hoos oss til mid[dagz] målt[ijdh].
 9. Alb[recht] Skred[dere]⁷ hoos oss til mid[dagz] målt[ijdh].

1645

- Om afton jagh til Ped[er] P[ersson]s⁵⁵ i hans stora swagheet, och blef der til kl. 11.
- Oct. 11. Efter mid[daghen] i Bollhusgården och spelte på H[er]r Gabriel Gab[riellson]s²⁷⁶ Hästar. N[ota] B[ene].
12. Til Sam[uel] Kempes¹⁸⁹ til mid[dagz] målt[ijdh], fölgde sed[han] Brudgummen Anders Johanss[o]n. Om afton[e]n til P[eder] P[ersson]s⁵⁵, dijt war då kommen H[ustru] Anna Ol[ofs]-dotter. Til Ped[er] Perss[on]s, då han vndfick Sacramen[tet].
15. Begrofz Jungfru Pattkel. Då jagh vt i trågården och lät afhugga någre Trä.
16. Efter mid[daghen] M[este]r Fallentin Träg[årds]m[ästere] hoos migh.
17. Eft[er] mid[daghen] jagh medh en Man och besågh huset i Gråm[uncke]gränd, sed[han] til Månses⁵², han och jagh in til Ignatium²⁴⁰, j mitt hus ibid[em] och sed[han] til Ped[er] Ped[er]ss[on]s⁵⁵.
18. Medh Modher²⁵⁸ til Canterum⁹¹ en stund. R[ikz] Cantzleren²⁶⁸ om aft[onen] i Cammeren.
19. Eft[er] aft[on]sången til Månses⁵², S[yster] Brijta¹² medh oss til Ped[er] Perss[on]s⁵⁵ en stund.
20. Om Mårgonen klockan 6. afsomnade min Sal[igh] Brod[her] Pedher Pedherss[o]n⁵⁵.
23. Om afton[e]n dijt i huset och wakadhe.
24. Wart han⁵⁵ begrafwen vthj S[anc]te Jacobz Kyrkia.
25. S[yster] Ingri⁴⁹ til oss om Mårg[one]n och til mid[dagz] m[åltijdh] efter mid[daghen] Mårten Olss[o]n hoos migh. Item Qwinfolken, h[er]r Swens²⁵¹.
26. Begrofz Falkenbårgz Barn¹²⁸. Jagh hemma.
28. Swen Erss[on], Måns⁵², Erich Bandh²² hoos migh en stund. Mod[her]²⁵⁸ och Anna O[lofs]D[otter] hoos oss til aft[on] målt[ijdh].
30. Heem medh Erich J[ohansson]¹⁹⁴ til mid[dagz] målt[ijdh].
31. Jagh medh mijna til Skriff.
- Nov. 1. Til Herrans Höghwårdighe Nattwardh. S[aligh] Ped[er] Ped[er]ssons⁵⁵ Barn hoos oss. Sara⁶⁰ blef qwar.
2. Jagh på Salen i Predikan, efter midag[he]n i huset til Barnen en stund.
4. Hölt migh inne af opasseligheet och holl.
5. Intogh en Purgation.
6. Uthi Badstugu i Sal[igh] Ped[er] P[edersson]s⁵⁵ huus.
7. Höltz den Allmänne Tacksäijelse- och Bönedaghen. Efter aft[on]sången, Jagh heem medh Cantero⁹¹, och der, til aft[on] målt[ijdh].
8. Efter mid[daghen] talte medh Cantzleren²⁶⁸ i huset.
9. Medh D[ochto]r Sparman²⁸¹ vt til Hans Marskalkz²³⁵, Speelte på Sparm[ans] häst.
11. Uthj S[aligh] Ped[er] Ped[er]ss[on]s⁵⁵ huus och Inventerede der til mid[dagz] målt[ijdh].

1645

- Nov. 12. Inventerede[,] heem medh Måns⁵² til mid[dagz] målt[ijdh] der sed[han] qwar heele daghen medh D[ochtor] Graan¹⁴⁷.
13. Lychtade inventera; Alle Barnen gingo då vhr huset, och heem medh Måns⁵² och migh. Efter mid[daghen] til Månses en stund.
14. Efter mid[daghen] in hoos Wellam Hey¹⁶⁷, och der til aft[on] målt[ijdh].
15. På Slottet.
16. Efter mid[daghen] til Canterum⁹¹, och der sed[han] qwar til aft[on] målt[ijdh] sampt Marg[are]ta³⁶³.
17. 18. 19. 20. 21. och 22. hölt migh inne af holl och rygge-wärck.
23. Annica⁴⁵ och Helena⁴⁶ hadhes til Niels Pedherssons och Hind-[rich] Hanss[on]s.
24. Måns⁵² hoos migh och öf[we]r sågho P[eder] P[edersson]s⁵⁵ handling[a]r[;] han och Er[ich] Pryss²⁹⁴ til aft[on] m[åltijdh].
25. Måns⁵² och Erich²⁹⁴ hoos migh, och til mid[dagz] målt[ijdh]. Sed[han] in til aftonen.
26. 27. 28. och 29. hölt migh inne och åtskilde ifrån hwart annat S[aligh] Ped[er] Ped[er]ss[on]s⁵⁵ Handling[a]r.
30. Begynte gå vt igän, och i Kyrkian.
- Dec. 7. Till gäst och mid[dagz] målt[ijdh] hoos Canterum⁹¹, medh G[refwe] Erich Oxenstierna²⁷⁸[,] Gyllenkou¹⁵⁶, Israel J[sraelsson]²⁰⁵.
8. Til gäst och afton målt[ijdh] på Slottet, budhin medh fleere, af H[enne]s M[ajestä]t Drottningen¹⁹⁰ på födelse daghen.
14. Efter mid[daghen] in till Wellan Heys¹⁶⁷[,] wij åkadhe sedhan vt, medh homom, til Munckelägrer; J Kroghen ibid[em]. Hans Brämer⁷³, Wätzel³⁷¹ der tilhoopa medh oss.
21. Til Månses⁵² och valedicerede dem som då förreeste åt Gäfle.
23. Före mid[daghen] hemma och gaf vt Peng[ar]ne om afton[e]n wij vthi Badstu i S[aligh] Ped[er] Ped[er]ss[on]s⁵⁵ huus.
24. Inne heele daghen.
26. Efter aft[on]sången besökte S[yster] Karin¹²¹ en stund. Sed[han] til Wellam Heys¹⁶⁷, til gäst och afton målt[ijdh].
27. Til gäst och mid[dagz] målt[ijdh] hoos Börje Pedberss[on]s²⁸⁶. Sec[reterere] Niels Nielss[on]²⁵⁷ heem [medh] migh om Natten.
28. Åkadhe vt til Solna Prästegård, och der i Bröllopet²²⁹ in til aftonen och körde så heem.
29. Doctor Olof⁸² och M[jichil] Jordan¹⁷⁹ kommo til migh om Mårgonen. Om afton[e]n til gäst hoos Israel J[sraelsson]²⁰⁵.
31. Til skrift och aflösning.
Gudhj skee allena Åhrona, för alla Fadherligha Nådher och detta lycksalighe förledne Åhret.
1649.
Jan. J. H. S. Hielp Herre Jesu.
1. Til Herrans höghwärdige Nattw[ard].
6. Besökte wij Simon Olss[on]⁶¹ i hans Siukdom en stund.
7. PalmCrons²⁸¹ Barn hoos oss, leekte.

1649

- Jan. 14. Efter midd[aghen] besökte Apalgreen¹⁷ en stund och besåg h
rännorne.
15. Jöns Fallentinss[o]n kom til oss, till Herbärgz.
17. Jagh medh fleere på Ridderhusedt och leto antekna oss af
Sec[retereren] Kämpensköldh¹⁸⁹.
21. Opfölgde S[aligh] Johan Larss[on]s²¹³ lijk, som begrofz i
store Kyrckian.
22. Begyntes Richzdagen; Jagh vthi ordningen af Ridderhuset,
in på Rikzsalen, der då den förste propositionen oplästes och
vtgafz.
24. Hoos Lennart Hanss[on]s¹⁶⁴ om tiensten för Hartman; eft[er]
mid[daghen].
25. Efter mid[daghen] spasserede vt på N[orre]malm.
26. och 27. På Ridderhuset.
27. Eft[er] midd[aghen] D[ochtor] Brunnius⁷⁴ hoos migh en
stund.
28. Eft[er] midd[aghen] til Cantersteen⁹¹ en stund. Stiernhielms
Fru⁷⁸ och Ol[of] Blix⁶⁴ hoos oss til A[fton] M[åltijdh].
31. Uthj ordning[e]n af Ridderhuset, der då swaren oplästes och
sed[han] proponerades 16 punchter, om nye nyttighe Ord-
ning[a]r.
- Febr. 1. På Ridderhuset, der då de nye Ordningerne oplästes, såsom
och articlarna för det nye General Consistorio efter mid-
[daghen] vthj S[ancta] Klara och stodh Fadder åt Ernstz
Barn.
2. Eft[er] mid[daghen] besökte Archebispem Leneum²²⁰ och
D[ochtor] Brunnium⁷⁴ på N[orre]malm, en stund.
3. På Ridderhuset. Kämpen¹⁸⁹ hoos migh til mid[dagz] målt-
t[ijdh].
4. Til mid[dagz] målt[ijdh] hoos Palm Cröns²⁸¹, medh H[er]r
Swante Baner²⁵, Kämpen¹⁸⁹, tilkommo H[er]r Steen Bielke³⁸,
Rålamb³¹⁵. Jagh der quar til aft[on] målt[ijdh]. Mod[her]³⁸³
i Marg[are]ta Erichzd[otter]s¹²² bröllop.
5. Kempen¹⁸⁹ heem medh migh af Ridderhuset till midd[agz]
målt[ijdh].
6. Heem medh Lovijs de geer¹⁰⁴ til mid[dagz] målt[ijdh], medh
tweenne Öfwerstar och Sim[on] Sim[on]ss[o]n.
7. 8. 9. och 10. På Ridderhuset.
11. I kyrckian och hemma[,] någre quinfolck besökte modher.
12. På Rid[der]huset. Om afton[e]n Her Swen i Sång²⁶¹ hoos
migh til afton målt[ijdh].
15. Hölt migh inne. Cantersteens⁹¹ lille Son⁹² Christnades. Wij
hoos honom til aft[on] målt[ijdh].
16. Hölt migh inne.
17. På Ridderhuset.
18. I kyrckian och hemma.
23. Apalgreen¹⁷, Stiernflycht³³⁴ och jagh till Lars Hindrichs-

1649

- s[on]s til mid[dagz] målt[ijdh], emot aftonen dedhan medh Apalgreen, och heem medh honom.
- Febr. 24. Til gäst och mid[dagz] målt[ijdh] hoos Apalgreen¹⁷, der woro och D[ochto]r Stigselius³⁴¹ och Stiernfl[ych]t³³⁴.
25. I kyrkian och hemma.
- Mart. 4. Efter aft[on]sången besökte Cantersten⁹¹ en stund.
9. Heem medh Erich Johanss[o]n¹⁹⁴ till mid[dagz] målt[idjh], der quar in til afton[e]n.
11. I Kyrckian och hemma.
15. Stiernhielm³³⁹ kom til migh efter mid[daghen,] han och hans Fru⁷⁸ hoos oss til afton målt[ijdh].
17. Efter mid[daghen] af Ridderhuset[,] til Cantersteen⁹¹ en stund, der war lagläsarn.
18. I Kyrckian och hemma. *S[aligh] M[agiste]r Simon⁸⁰ gjorde sijn sidste predikan, om Nattwarden.
20. Beslötz Richzdaghen.
21. På Ridderhuset och skrefwo vnder Rikzdagz beslutet. Då kallade Gudh Kyrckioheerd[en] S[aligh] M[agiste]r Simon⁸⁰. Jagh och de mijna i Badst[ugu] på Söderm[alm].
25. Under afton målt[ijdh] kom Stiernhielm³³⁹ til oss.
26. På Salen i aftonsången.
27. Efter mid[daghen] besökte Canthersten⁹¹ en stund. Erich Pryss³⁹⁴ hoos oss til aft[on] m[åltijdh].
28. Efter mid[daghen] besökte Stiernhielm³³⁹ en stund. Sed[han] heem och då war Cantersteen⁹¹ hoos oss och blef en stund.
29. Stiernflycht³³⁴ och jagh medh Lars Hindrichss[o]n vthi hans Trägård på Södermalm, sed[han] til Marskalkz³³⁵ til mid[dagz] målt[ijdh] och woro der in til aftonen. Jagh i heemgången i hoop medh Reinholt Bökman⁸⁵, åkte heem medh honom och der en stund.
30. Hölt migh inne.
- Apr. 1. Opfölgde S[aligh] Kyrckioheerdens M[agiste]r Simons⁸⁰ lijk, som begrofz i Store Kyrckian.
8. I Predikan på Salen. D[ochto]r Palm Cron²⁸¹ fölgde migh heem til mid[dagz] målt[ijdh], efter aft[on] predik[an] på Salen, han och jagh besökte Jochum Bag[her]³²³ och hans hustru i deras siukdom.
10. Efter mid[daghen] besökte Peter Krusebiörn⁹⁹ på hans begiäran, i sitt huus.
15. Opfölgde i söriestadh, Christopher Baghers¹⁹¹ hustrus lijk, som begrofz i Store Kyrckian.
22. Efter aftonsång[e]n besökte Stiernhielm³³⁹ en stund.
29. Kyrckian och hemma.
- Maj 1. Efter mid[daghen], jagh vt till Erich Johanss[on]s¹⁹⁴[,] han och jagh sed[han] på Munckeläg[re]t i hans trägård, heem medh Er[ich] Joh[ansson] til afton målt[ijdh], sampt Ol[of] Anderss[o]n³⁴⁵.

* Denna anteckning gjord senare med annat bläck.

1649

- Maj
2. Heem medh .Kämpensköldh¹⁸⁹ til mid[dagz] målt[ijdh,] sed[han] han och jagh på Slottet.
  3. Eft[er] aft[on]sången, och M[athias] Soopz Frus²⁷¹ Lijk-predikan; jagh medh L. Fritz¹⁴¹, Lars Hind[richsson] och Bengt Hanss[o]n²⁹⁸ vt på Södermalm, i deras trågård[a]r. Jagh sed[han] i min. Interim föll Axel lilla af Altanen, hemma hoos migh.
  5. Efter mid[daghen] drack valete medh Jöns Fallentinss[o]n, vthj närvaro [aff] Erich²⁹⁴ och Hindrich Pryss.
  6. Efter mid[daghen] til Cantersten⁹¹ i Cantzlijet, han och jagh opföljde Cantzlistens Biörns lijk, til Ridder kyrkegården, der han begroz, sed[han] i Cantzlijet. Jagh affärdade Hartman.
  13. Efter aft[on]sång[en] besökte Stiernhielm³³⁹ i sitt nya herbergh på N[orre]malm, en stund.
  14. Besökte Apelgreen¹⁷ en stund, efter mid[daghen].
  15. Heem medh Lars Hind[rich]ss[o]n en stund, sed[han] han och jagh besökte Apelgreen¹⁷.
  16. I Kyrckian och hemma.
  17. Besökte Wellam Hey¹⁶⁷ efter mid[daghen,] han omsid[her] fölgde migh heem.
  20. Efter aft[on]sången, heem medh D[ochtor] Palm Cron²⁸¹. Sed[han] han och jagh besökte Jochum B[agher]³²³ och hans hustru en stund. Omsid[her] heem medh Doct[or] Palm C[ron] til aft[on] målt[ijdh].
  23. H[er]r Ped[er]¹¹ i Wärmdöen och H[er]r Ped[er] i Töresö⁷ besökte migh, en stund. H[er]r Pers hustru kom sed[han] och blef til aft[on] målt[ijdh].
  24. Om aftonen spasserade af Slottet medh Cantersteen⁹¹, och heem medh honom til aft[on] m[ålt]ijdh.
  27. Cantersteen⁹¹ heem medh mig til mid[dagz] målt[ijdh,] wij spasserade sed[han] vt i Drotning[en]s Trää- och Humblegård. Rodde oss heem ifrån Nye Ladugården.
  30. Åto mid[dagz] målt[ijdh] i Trågården. Om aft[onen] medh Bremer⁷³ i hans Trågård, och der til afton målt[ijdh].
- Jun.
3. Efter mid[dagz] målt[ijdh] jagh til Canterst[en,]⁹¹ der war Jac[ob] Abrahamss[o]n; Bertil fick fullmacht till Wärmbdö Ting. Sed[han] jagh vt på Munckeläg[re]t medh Erich Johanss[o]n¹⁹⁴ och dedhan heem.
  5. Ankommo de Ryske Gesanterna.
  8. Stiernflycht³³⁴ och jagh, afladhe Skattmest[eren]s²⁷⁴ Ärende, hoos en finsk Maior på N[orre]malm.
  9. De Ryske Gesanterne fingo audientz på Richzsalen.
  10. I Kyrckian och hemma. Simons⁶² och Cicilia³⁶² Barn Christnades.
  13. Medh Sec[retereren] Tungel¹⁸⁵⁷ på Sw[ante] Baners²⁵ Bröllop, på Rid[der]holmen.
  17. Stiernflycht³³⁴ och jagh efter mid[daghen] til Stiernhielm³³⁹, och besökte honom i siukdomen. Sed[han] medh Stiernflycht

1649

- och L. Fritz¹⁴¹ på Slottet i Kökmest[eren]s Cammar. Mod[her]³⁶³ i Bröllop etc.
- Jun. 18. Hadhe Ryggwärck. Bertil Wewitzer besökte migh.
 19. Stodh Pfaltzgraf[wen]s Hert[ig] Adolphz³ Bröllop.
 20. Op til Cantersteen⁹¹, och der til afton måltidh.
 23. Stiernflycht³³⁴ och jagh af Slottet, och heem medh Haraldh Bengtsson¹⁷² (som då war nys hijtkommen) til mid[dagz] målt[ijdh], woro qvar in til afttonen. Rijkz Cantzlerens Fru⁹⁴ blef dödh.
 24. Efter aft[on]sången, jagh och de mijna vthj trågården, och der til aft[on] målt[ijdh].
 25. Om aftonen besökte Johan Erss[o]n^{123 b} rådm[an] en stund.
 29. Efter aft[on]sången Harald Bengtss[o]n¹⁷² och jagh til Stiernflycht³³⁴ en stund, spelte.
- Jul. 1. Efter aft[on]sången Apelgreens¹⁷ Barn hoos oss, de sed[han] medh oss vthj Trågården och der til aft[on] målt[ijdh].
 2. Efter mid[daghen] medh Cantersten⁹¹ och Olof Anderss[o]n³⁴⁵ vt till Skinner wijken, der ifrån medh Bååt til Munckelägret, woro vthj Olofz, och Erich Johanss[on]s¹⁹⁴ trågård[a]r. Omsid[her] D[ochto]r Palm Cron²⁸¹ heem medh migh til aft[on] målt[ijdh].
 8. Til gäst och mid[dagz] målt[ijdh] hoos Cantersteen⁹¹, der woro D[ochto]r Joh[annes] Bisk[op]²³⁸, heel hoop af secret[er]ne.
 9. Hölt migh inne.
 10. Af Slottet, heem medh Doct[or] Palm Cron²⁸¹ til mid[dagz] målt[ijdh], der woro och Caspers Fru¹⁷⁸ och Barn, der ifrån, emot aftonen, jagh vt til Nils Anderss[on]s på N[orre]malm.
 11. M[agiste]r Anders Julinus¹⁸⁰ och Jon Abr[ahamsson]¹ hos migh efter mid[daghen].
 13. Höltz den förste store Bönedaghen.
 15. Affärdadhe Joen Olss[o]n³²⁸ i Hernösand. Stodh Fadder til Silfwesters³⁵⁰ Barn; Sed[han] til Apelgreens¹⁷, derifrån åkte han, Stiernflycht³³⁴ och jagh vth till Lars Hinderss[on]s Trågård, der til aft[on] måltidh. Åkte omsid[her] heem om Natten.
 18. Syst[er] Karin Erichsdotter¹²¹ hoos oss om mårgonen, och blef till mid[dagz] målt[ijdh].
 19. Om aftonen, af Slottet medh Kämpen¹⁸⁹ och Erich Johanss[o]n¹⁹⁴ hoos Kämpens til aft[on] målt[ijdh], sidst, op medh Erich, lijtet.
 21. Om Mårgonen sändes Mårten vthj Barnehusedt.
 22. D[ochto]r PalmCron²⁸¹ och jagh, efter aft[on]sång[e]n besökte Jochum³²³ och hans hustru en stund. Sed[han] jagh in til Apalgreen¹⁷, lijtet. Om afton[e]n till giäst och Bröllopz, hoos H[er] Bengdt Skyttes³²⁷.
 23. Hölt migh inne. Efter mid[daghen] Caspers Fru¹⁷⁸ och F[rü] Susanna²²⁵ besökte oss.

1649

- Jul. 25. Efter mid[daghen], jagh vt til Erich Johanss[o]n¹⁹⁴,] der i aft[on]sång[e]n, Mod[he]r³⁶³ stodh Fadder til Nils Anderssons Barn. Jagh sedhan til Erichz igän. Och der efter till Tönnes Langman²⁰⁸ en stund.
29. Efter aft[on]sång[e]n, jagh til Canterst[en]s⁹¹ en stund, Sedhan medh Poiken vthi Trägården. J heemgången in til Johan Matzsons³⁷², blef der en stund trachterat.
- Aug. 5. På Salen i Högh predikan och aft[on]s[ången] sed[han] i Trägården, jagh, Peter och Poiken.
10. Höltz den 2. store Bönedaghen. Efter mid[daghen] Cantersten⁹¹, Harald B[engtsson] J[gelström]¹⁷² och Bösen¹¹⁰, medh migh af Slottet och ut i Trägården, och der til aftonmålt[ijdh].
11. Om aft[onen] medh Er[ich] Joh[ansson]¹⁹⁴ på M[uncke] läg[re]t, och hoos honom til a[fton] m[åltijdh].
12. Efter aft[on] sången i Slotzkyrckian, D[ochtor] Palm Cron²⁶¹ och jagh ut i Trägården[,] tilkom hans Fru²⁶⁵, sed[han] Erich Johansson¹⁹⁴, hans hust[ru]²⁶ och barn; blefwo hoos oss til afton målt[ijdh].
13. Til mid[dagz] målt[ijdh] i Trägården, blefwo der til aftonen.
17. Stodh Fadder i S[ancta] Klara, til Harald Igelströms¹⁷² Barn, sed[han] op i huset hoos honom, blefwo trachterede.
18. Hölt migh inne. Efter mid[daghen] Peter Friedel hos oss.
19. Efter aft[on]sång[e]n, vt på N[orre]malm, besökte Kempensk[öldh], Mod[her]³⁶³ kom til, ifrån Niels Andersson[s:] der til aft[on] målt[ijdh].
23. Talte medh h[er]r Ped[er] i Wärmbd[öen]¹¹ och Cant[ersten]⁹¹ i trometer gång[e]n. Sågo sed[han] på nya byggn[inghen] på Slottet, medh Posten.
24. Eft[er] aft[on]sång[e]n, til Canterst[en]s⁹¹ wij sed[han] til Skinnerewijk[en], rodde oss heem derifrån.
25. Efter mid[daghen] i Canterst[en]s⁹¹ och Gyllenklous¹⁶³ Cammrar, spassered[e] sed[han] medh Cant[ersten] på N[orre]m[alm].
26. Mod[her]³⁶³ och jagh til mid[dagz] målt[ijdh] hoos PalmCrons²⁶¹, han och jagh sed[han] i Trägård[e]n i. st[undh] hijtkommo 2 bönd[er] ifrån Eskilsäter.
27. Förhörde bönderne. Klare[re]de medh And[ers] i K.
28. Affärdade bönderne. Sed[han] til Brämers⁷³, han och jagh besökte Jochums³²³ hustru, huilken en tima der efter blef dödh wedh 7.
31. Om natten emot den 1. stals i trägården.
- Sept. 1. Efter mid[daghen] jagh vt i Trägården, och in til Torkils kona.
2. Opfölgde i söriestadh, Jochum Bagheres³²³ hustrus lijk. Sed[han] Cantersten⁹¹ och jagh rodde oss til Skinnerewijk[en] och gingo tillbaka.
3. Opfölgde i söriestadh, Johan Christ[opher]sson[s] barn vtur Sec[retereren] Nils Perss[on]s gård, och i S[ancta] Klara,

1649

- sed[han] tillbaka igän, och blef der quar, medh fleere, til aft[on] målt[ijdh]. Åkte heem.
- Sept. 4. Efter mid[daghen] jagh til Strijken³⁴², i hans huus en stund, sed[han] i Cantzlijet, talte medh M[agister?] Johan.
8. Efter mid[daghen] h[ustru] Brijta A[n]d[ersdotte]r och Albrecht⁷ hoos oss.
9. Efter aft[on]sång[e]n vthj Trägården.
12. Höltz R[ijckz] Cantzlerens Frues⁸⁴ vtfärdz Predikan. Efter mid[daghen] i Archivo ihoop medh Arf[wed] Hanss[o]n och Hans Olss[o]n.
13. Cantersteen⁹¹ heem medh migh till mid[dagz] målt[ijdh]. Sed[han] emot aftonen jagh til Jochum Schultz³²³, besökten.
14. Hölt migh inne, intogh beredelsen.
15. Intogh Purgationen.
16. I Kyrkian och hemma.
17. Före mid[daghen] hemma, efter på Slottet.
18. Till mid[dagz] målt[ijdh] och Bröllop, hoos Mårten Aug[ustinsson] Leijonsköldh²¹⁹.
19. Före mid[daghen] hemma, efter på Slottet.
20. Efter mid[daghen] på Broen; til Stiernfl[ych]t³³⁴, der valedicerede Harald Bengtsson¹⁷²[:] hans Fru och fölie.
21. Efter aft[on]sången jagh vt i Trägården och let hämpta, af träen.
23. I högh predik[an] på Salen; efter mid[daghen] besökte migh Jochum Bager³²³ en stund. Sed[han] Olof Anderss[o]n³⁴⁵ och en medh honom bödh til begravn[ingh].
24. Kempen¹⁸⁹ och jagh, heem medh Erich J[ohansson]¹⁹⁴ til mid[dagz] målt[ijdh]. Messenius²³⁹ kom till, jagh blef til aftonen.
25. Före mid[daghen] hemma, efter, vthj Badstu på Söderm[alm] medh de mijna.
28. Talte medh Måns⁵² wedh Conteret hans.
29. Jagh och de mijna gingo til aflösning.
30. Till Herrans höghwärdighe Nattward.
- Oct. 7. J. Kyrckian och hemma.
12. Erich Johanss[o]n¹⁹¹ heem medh migh til mid[dagz] målt[ijdh]. Präst änkian²⁹⁵ i Bota kom och der til.
13. Efter mid[daghen] jagh vt i Marknad[e]n.
14. I Predikningerne på Salen, och hema. Erich Pryss²⁰⁴ hoos migh en stund om aftonen.
19. Efter mid[daghen] talte medh Possen²⁰² och Basen¹¹⁷ i Cammeren om excusionen. Jagh sedan til Canterstens⁹¹ och blef der quar til gäst och aft[on] målt[ijdh] medh M[agiste]r Enander¹¹⁹, D[ochtor] Erich¹¹⁸, Lagerfält²⁰⁴.
21. Eft[er] aft[on]sång[e]n på Salen, ned[e]r medh Stiernhielm³³⁹, och op medh honom i sitt nya huus, i skolst[ughu]gränden, en stund. Prästänckian²⁹⁵ från Bota hoos oss til afton målt[ijdh].

1649

- Oct. 22. Om Mårgonen klockan wedh 5 föddes min K[äre] Son Gösta⁶⁶ lilla.
23. Hadhe Ernest hoos migh, och lät honom skrifwa Fadderbrefwen.
24. Bestälte han dem til sijne Ortter.
25. Blef den Lilla⁶⁶ hafd till Doop och Christendom hoos oss til aft[on] målt[ijdh] Cantersteen⁹¹, hans hustru²⁶², Wellam Heys¹⁶⁷ hust[ru] och Syst[e]r Karin¹²¹.
26. Eft[er] mid[daghen] F[ru] Anna²⁰⁹, Olof Hanss[on]s och Wästermans hust[ru]³³⁰ besökte oss. Sed[han] Prästänkian^{295a} och Joen Olss[o]n³²⁶. Joen Olss[o]n bleef hoos migh til aft[on] målt[ijdh].
27. Hemma i husedt.
28. I Slotzkyrckian vthj höghpredikan, emot aftonen Joen Ols[s]o[n]³²⁶ hoos migh och klarerede.
29. Ryska Sändebodhet reeste af.
- Nov. 1. Eft[er] mid[daghen] Joen Olss[o]n³²⁶ hoos migh och bödh godh Natt. Sed[han] Erich Pryss³²⁴. Om aftonen på Richz Salen och sågh Balletten.
4. Efter mid[daghen] jagh til Canterstens⁹¹, der war Öfw[erste] Modeus²⁴³, woro tilhopa in til afton[e]n.
5. Spickens Son Olof, kom till oss, til herbergz.
8. Besökte Modeus²⁴³ migh en stund, efter mid[daghen].
10. Stiernhielm³³⁹ besökte migh om aftonen, och blef qwar til afton måltidh.
11. J Kyrckian och hemma. Åtskillighe quinfolck besökte Modher³⁶³.
16. Cantersteen⁹¹ kom til migh i Cam[mere]n.
17. Begynte Inventera vthj husgeråds Cammer[e]n på Slottet, medh Apelbom¹⁴ och Bohmen⁶⁸. Karin stodh plicht.
18. Efter mid[daghen] Bengdt Hanss[on]s hustru²⁶⁵ besökte oss.
19. Efter mid[daghen] jagh af Husgerådz Camm[eren] til Camm[ereren] Anders Bohm⁶⁶ på N[orre]malm, der woro för migh, Appelbom¹⁴, Mest[e]r Anders, och And[ers] Jönss[o]n¹⁸⁴, reedh heem.
25. Erich Johanss[o]n¹⁹⁴ heem medh migh af Slottet, til mid[dagz] målt[ijdh], tilkom D[ochtor] Palm Cron²⁸¹; Stiernfl[ych]t³³⁴, Lass[e] Hind[rich]ss[on]s och Bohmens hustrur¹⁶⁰ besökte oss.
26. Hölt migh inne.
27. Bohmen⁶⁸ och jagh heem medh Apelbohm¹⁴ til mid[dag]h och sed[han] afton måltidh.
30. I Slotzkyrckian och hemma.
- Dec. 2. Üthj Lars Larss[on]s Bröllop på Malmen, som stodh i Anders Bohms⁶⁸ nya huus.
3. Emot afton[e]n jagh til Stiernhielms³³⁹, han och jagh sedhan, vthj Bröllopet igän.
5. Lychtade wij inventera i Husgerådz Cam[meren]. Då tilkom Secret[erere] Tungel³⁵⁷, han medh oss der, til aft[on] målt[ijdh].

1649

- Dec.
6. Jöns Fallentinss[o]n kom til oss, om mårg[one]n.
  8. Höltz den allmenne Tacksägelse dag[he]n för fredhen i Tyskland. Jagh i store kyrckian och hemma.
  9. Heem medh Kämpen¹⁸⁹ af Salen til mid[dagz] målt[ijdh] sed[han] jagh i store Kyrckian och stodh Fadder åt Göstaf Bergz²⁸³ Barn.
  10. Besökte Fru Marg[are]ta Farenspack¹²⁵ en st[un]d der war och Modeus²⁴³.
  11. Modher²⁸³ lät tagha sigh i Kyrckia, här hemma i husedt.
  14. S[aligh] Herr Johan Skyttes Frus²⁸⁰ likj vtfördes. Erich Johanss[o]n¹⁹⁴ och jagh, heem medh Gyllenklou¹⁸⁶ i sitt huus en stund, afladhe wärfwet. Jagh sed[han] heem medh Erich J[ohansson] til mid[dagz] målt[ijdh].
  16. I predikningarne på Salen.
  17. Hen[ne]s M[ajestä]tz Ballett på Richzsalen. Amman drogh af.
  21. Före mid[daghen] på Slottet, efter, medh de mijna vthj Badstu, Gyllenklous¹⁸⁶, den lilla.
  22. Efter mid[daghen] jagh in hoos Johan Erichss[o]n¹²³ b rådhmann en stund.
  23. Om mårg[one]n til Frukost medh Jöns Fallentinsson och Erich Pryss²⁹⁴, huilke då förreeste; efter mid[daghen] Palm Cron²⁸¹ hoos oss ljetet, wij sed[han] på Salen.
  24. Hemma i husedt.
  25. och 26. I Kyrckian och hemma.
  27. Opfölgdhe Philip Aptekers³²⁰ Sons Lijk.
  28. Jagh til gäst och mid[dagz] målt[ijdh] hoos Anders Palm Cron²⁸¹, der war och Bengt Hanss[o]n²⁹⁸, iagh quar in på Natten.
  29. Efter mid[daghen], Jagh först til myntmest[ere]n Kocken¹⁹⁷ och sed[han] Boyen⁷⁰ och aflade E. Prysses²⁹⁴ wärf.
  30. Efter mid[daghen] besökte Apalgreen¹⁷, och blef der til afton målt[ijdh] och in på Natten.
  31. Jagh medh de mijna til Skriff.
- Gudi ware ähra i alla ewigheet. Amen.

1651

Jan.

J. H. S.

1. D[ochtor] Palm Cron²⁸¹, hans Fru²²⁵ och Barn hoos oss till aft[on] målt[ijdh] samt Well[am] Heys¹⁶⁷.
2. Märten Johanss[on]¹⁷² hoos migh en stund. Stiernhielm³³⁹ besökte oss och blef til aft[on] målt[ijdh].
5. Efter mid[daghen] besökte wij Anders Apelboums¹⁴ och blefwo der til afton målt[ijdh].
6. Efter mid[daghen] besökte wij Canterstens⁹¹, och blefwo der in emot aftonen.
12. Efter mid[daghen] jagh til Stiernhielms³³⁹, han medh migh til Erich Johanss[on]s¹⁹⁴, medh Kempensköld¹⁸⁹. N. Okt.
13. Efter mid[daghen] jagh til Albrechtz⁷ en stund.
15. Kempensköld¹⁸⁹ hoos oss til mid[dagz] målt[ijdh].

1651

- Jan. 17. Efter mid[daghen] jagh til Apelboums¹⁴, der quar til afton målt[ijdh] medh Bösen¹¹⁰, Jochum Skytteh[iel]m³²⁹, Bohmen⁶⁸, Vestio³⁷⁰.
19. Besökte oss Syst[er] Karin¹²¹, Göst[af] Bergz hustru¹²², Syst[er] Ingridh⁴⁹, Sed[han] Mod[her]³⁶³ och jagh besökte Jochum Bagers³²³.
20. Skottskan hoos oss till mid[dagz] målt[ijdh] och alt klarerede medh henne.
22. Om Märgon[e]n jagh til Apelboums¹⁴, der war Bomen⁶⁸, Nils Perss[o]n, omsid[her] Bösen¹¹⁰, jagh til quällen. N. Okt.
25. Till giäst och mid[dagz] målt[ijdh], medh Göstaf Rosenhane³⁰⁸, hoos Stiernhielm³³⁹. Okl[ar]t N.
26. Efter mid[daghen] Stiernhielm³³⁹ och jagh besökte Cantersteen⁹¹, en stund eller 2. N. gott.
- Febr. 2. Efter aft[on]sängen, besökte Noreum²⁵⁷ en stund i sitt herbergh hoos Machlier²³⁴.
4. Rikz Admiralens¹⁵⁴ Lijk predikan i store Kyrckian. Och sed[han] dess vtfärd åt Strängnäs.
6. Fölgde Brudgummen Biskopen¹⁷³ på Räfte, til och ifrån Kyrckian.
9. Uthj S[ancta] Klara Kyrckia, efter mid[daghen], och stodh Fadder åt Peter Adamss[on]s².
11. Præceptoren begynte gå hjit i Huset och läsa för Peter⁶⁷. Jagh efter mid[daghen] till Noreum²⁵⁷ och fölgden til wägz vt på N[orre]malm.
13. Efter mid[daghen] Herr Swen i Sänga²⁵¹ hoos oss, fick honom Brefwet om Måns.
16. Efter aft[on]sängen i Slotzkyrckian, Jagh til Stiernhielms³³⁹, blef der in på aftonen.
21. Kämpensköldh¹⁸⁹ hoos oss til mid[dagz] målt[ijdh].
22. Före mid[daghen], jagh besökte Cantersten⁹¹ en stund.
23. Til gäst och mid[dagz] målt[ijdh] medh Apalgreen¹⁹⁵ och Stiernflycht³³⁴, hoos Kempensköldh¹⁸⁹.
24. Fölgde Brudgummen, Borgmest[er]en af Wijborg²⁹¹ som fick Anders Nielss[on]s²⁵³ dotter, till och ifrån Kyrckian.
25. Mod[her]³⁶³ och jagh besökte S[aligh] Ekehelms Fru¹¹⁶ en stund. Sed[han] wij til Wellam Heys¹⁰⁷ och blefwo der til aft[on] målt[ijdh] medh Prästen i Össmo³⁶⁸ och Swen Swenss[o]n.
- Mart. 2. Opfölgde i söriestadh S[aligh] Ekehelms¹¹⁷ lilla dotter, som begrofz i Klöstret. Märten Talpå³⁵⁴ sed[han] hoos migh en stund.
3. Stodh Fadder på Canterstens⁹¹ wegner, åt Belou²⁹, i Tyske Kyrckian.
4. Peter⁶⁷ begynte gå i Skolan, vthj Palm Crons²⁸¹ huus.
6. Efter mid[daghen] jagh til Jochum Baghers³²³, at tala medh Herr Ped[er]¹¹ som då för reeste, der woro åtskillige: Palm Cron²⁸¹, Ignatius²⁴⁰, Christ[opher] Kitz¹⁹¹, tilkom Stiernhielm³³⁹.

1651

- Mart. 9. Efter mid[daghen] jagh til Apalgreen¹⁷, sed[han] medh honom vthj Sec[retereren]s Tungels³⁵⁷ huus, och woro der i hans Dotters Bröllop.
10. Sammaledes.
11. Efter mid[daghen], kom til migh Arf[wedh] Pedherss[on]s Son, sed[han] Stiernhielm³³⁹, han och jagh til L. Fritz¹⁴¹, och der til afton målt[ijdh]. Brod[her] sk[åål]. Åkte heem.
12. Hölt migh inne.
16. Efter aft[on]sången, Mod[her]³⁶³ och jagh besökte Liwen³⁵⁰ i sin siukdom, på Söd[her]malm, en stund.
19. Herr Swen i Sänga²⁵¹, efter mid[daghen] hoos migh, om Mån- ses⁵² saak, blef klart.
20. Herr Swen²⁵¹ och Måns⁵² om mid[daghen] hemma för migh, och bléfwo til mid[dagz] målt[ijdh] och sed[han] in til natten.
21. Efter mid[daghen] medh de mijna vthj Badstugu.
22. Celeberades Wärfrudaghen. PalmCrons²⁸¹ gossar hoos oss.
23. Efter aft[on]sången, Jagh til Canterstens⁹¹, och blef der til aft[on] målt[ijdh] sampt Peter Bärentz²⁵.
24. Mårten Nilss[on] Talpá²⁶⁴ hoos oss til mid[dagz] målt[ijdh], blef sed[han] en stund, jagh inne.
30. Efter aft[on]sången besökte oss Göstaf Bergh²⁶³, och blef intil aftonen.
31. Efter aft[on]sång[e]n jagh til Apalgreen¹⁷ och blef der til afton målt[ijdh].
- April 1. Efter mid[daghen] jagh til S[anct] Jacobz Kyrckia, då Kyrckherd[en]s M[agiste]r Andrea¹⁷⁵ Dotter skulle begrafwas. Sed[han] til Major Daniel Jönss[on]s³⁴³, der war en Capitein, blef der til afton[e]n, lät roo migh heem.
2. Efter aft[on]sång[e]n, fölgde D[ochtor] PalmCron²⁸¹ heem en stund, sed[han] han och jagh vt på Södhermalm och beságo Bomans Lijk. Omsijd[her] besökte wij Jochom Bagere³²³ en stund.
4. Om aftonen, jagh med Apalgreen¹⁷ vthj Tungels³⁵⁷ huus och wakadhe, blefwo til 2. slogh.
6. Apelboum¹⁴ och jagh til Stiernhielm³³⁹, sedhan opföljde Tungels Frus²⁰³ lijk til store Kyrckian, sedhan Stiernhielm och jagh heem medh Apelboum.
7. Efter mid[daghen] jagh til Bösen¹¹⁰, om Simons⁶² befordring, omsid[her] medh honom på Bonnells⁷¹ Skepp.
9. Efter mid[daghen] vt til Kempensköldh¹⁸⁹ sed[han] medh honom vt på Munckeläg[re]t, der til Gäst och aft[on] målt[ijdh] medh Apelboum¹⁴, Erich Joh[ansson]¹⁰⁴, Kempensköldh, Jochum Skytt[ehi]elm³²⁹.
13. Efter aftonsången, medh Palm Cron²⁸¹ heem, wåre Barn blefwo quar til aft[on] målt[ijdh], wij heem.
16. Efter mid[daghen] jagh til Öfwersten Grundel¹⁵⁰ om Mälchers saak, till gäst och aft[on] målt[ijdh] hoos Com[missarie]n Hoffstädher¹⁶⁹, medh fleera.

1651

- April 17. Inne heele daghen. Herr Abraham⁴ hoos oss och bödh Modher³⁶³ till Fadder.
19. Jagh och de mijna till skriff.
20. Till Herrans Nattward, efter aft[on]sången, PalmCron²⁸¹, hans Fru²²⁵ och Barn hoos oss; Barnen quar hoos oss till aft[on] målt[ijdh].
23. Cantzlisten iustificeredes, Schiltbärger hoos oss efter mid[daghen] och begynte lhära.
26. Efter mid[daghen] jagh til Cantersten⁹¹ en stund. Sed[han] vt på Malmen, besökte Stiernhielm³³⁹ en stund.
27. Heem medh PalmCron²⁸¹ ifrån Kyrckian, till mid[dagz] målt[ijdh] sed[han] han och jagh vthj Brämers⁷³ gård, speelte klot, reedho heem.
28. Schiltbärger hoos oss till mid[dagz] målt[ijdh] jagh sed[han] hemma. Om natten der efter dödde Månses⁵² lilla Son.
30. Schiltbärger hoos oss til mid[dagz] målt[ijdh].
- Maj 1. Cantersten⁹¹ besökte oss efter mid[daghen], wij sedhan vt till Skinnerewijken.
4. Begrofz Månses⁵² lilla Son.
5. Bärghfält³³ en stund hoos migh.
7. Herr Erich¹¹³ i Wärmbdöen hoos oss til mid[dagz] målt[ijdh]; brefwen åt Wärmland, afginge, medh posten.
8. Efter mid[daghen] til Cantersten⁹¹, wij vt på nye Ladugårdz Landet, Åkte dedhan, til Drotningens Trägård och Fru Marg[are]ta Fahrenspeck¹²⁵. Jagh heem medh Cantersten och der til aft[on] målt[ijdh].
10. Aman drogh af. Jagh efter mid[daghen] til Anders Jonss[o]n och Kocken²⁹⁵ i gräm[uncke]gränd.
11. Efter mid[daghen] jagh vt på malmen til Erich Johanss[on]s,¹⁹⁴ han och jagh vt på munckelägrret, heem medh honom til aft[on] målt[ijdh].
13. Om afton[e]n Herr Swen²⁵¹ kom och blef til aft[on] målt[ijdh], tilkom Schiltbärger och bödh godh natt[,] blefwo til klockan 12.
14. Efter mid[daghen] Cantersten⁹¹ och jagh til Herman Fleming¹³⁶, om executionen, sedhan in til Brämer⁷³, han och jagh vthj hans Trägård om afttonen.
16. Mårten Johanss[o]n¹⁷⁸ hoos oss til midh[agz] målt[ijdh].
18. Kom Stiernhielm³³⁹ til oss, han och jagh vthi S[anct]e Jacob i aft[on]sången; heem medh Stiernh[ielm] liltet; wij sed[han] besökte Daniel Jönss[on]s³⁴³.
19. Efter mid[daghen] jagh til PalmCron²⁸¹, sedhan til Cantersten⁹¹, tå han skulle reesa til gården. Der efter i Trägården, dijtkom PalmCron, hans Fru²²⁵, män Barnen och wåra, woro der för oss; blefwo der hoos oss til afton målt[ijdh].
20. S[yster] Ingrid⁴⁹ och lilla Stiernflycht³³⁴ hoos oss till mid[dagz] målt[ijdh]. Sed[han] besökte oss Wel[am] Heys hustru²⁵⁹, Simon⁶², Cicilia³⁶², Apelgrens¹⁷ döttrar, Item, Stiernhielm³³⁹

- och de hans; Wij sed[han] i Trägården en stund. Sed[han] alle ihoop medh Simon til Åhrstadh. Apelgreens döttrar, Simon och Cicilia hoos oss til aft[on] målt[ijdh].
- Maj 21. Til mid[dagz] målt[ijdh] hoos PalmCron²⁸¹. Omsid[her] dijt kom Stiernhielm³³⁹ och hans Son, Jagh och Annica⁶³ medh Stiernhielmerne quar til afton målt[ijdh]. Mod[her]³⁶³ gick dedan heem.
23. I Trägården til aft[on] målt[ijdh], Syst[er] Sara⁵⁹ war kommen til oss i huset, och blef til af[ton] m[åltijdh] och sängz.
25. I Kyrckian och hemma, stodh h[er]r Swens²⁵¹ Bröllop i S[ånga].
27. Apelgreen¹⁷ och jagh talte medh H[ennes] M[a]jeste[t Drotning[e]n om mårگونen i H[ennes] M[a]jestet[s] Cammar.
- Jun. 1. Optölgde en Adelsmans lijk af guardiet, i Klösterkyrkian, och der i lijkpredikan.
2. Efter mid[daghen] i Trägården och der til aft[on]wahl.
3. Efter mid[daghen] Palm Crons Fru²²⁵, och sedhan H[er]r Boyen⁷⁰ besökte oss.
4. J[ochum] Skyttehielm³²⁹ gjorde sin Sec[reterere] Eedh; Cantersten⁹¹, hans Fru²⁰², Swåger, och Olaus Blix⁵⁴ hoos oss till gäst och afton målt[ijdh].
5. Efter mid[daghen] sågh Leyonet. Om afton[e]n vt på muncklägret. Der ifrån medh Erich Joh[ansson]¹⁹⁴ heem, och der til aft[on] målt[ijdh].
6. Olaus Blix⁵⁴ bödh godh Natt hoos oss.
7. Efter mid[daghen] jagh til Rehnsköldh³⁰⁰ vthj Marskalkz²³⁵ huus, och honom valedicerede.
8. Ärnades til Sec[retereren] Tungel³⁵⁷. Jagh til Erich Joh[ansson,]¹⁹⁴ rijtade. Sed[han] vt medh honom på muncklägret och der till aftonmålt[ijdh].
10. Uthi Niels Canteri⁹³ Bröllop på Norremalm.
11. Eft[er] mid[daghen:] Stiernhielm³³⁹ kom til migh, fick sigh maat, sed[han] Anders Poiken fick straff.
13. Efter mid[daghen] hoos Cantersten⁹¹ medh Johan Vtter³⁶⁰, och der till afton målt[ijdh].
14. Bärghfält³³ en stund hoos migh.
15. Efter mid[daghen] Modeus²⁴³ och J[ohan] Vtter³⁶⁰ ljetet hoos migh. H[er]r Ture Oxenst[jerne]s Fru²⁶⁰ begrofz. Sedhan jagh til Casspers Fru¹⁷⁶, om Bärghfältz³³, en stund.
17. Erich Johanss[o]n och jag hoos Sec[retereren] Tungel³⁵⁷, och afladhe wärfwet. Omsid[her] han och jagh heem medh P[eter] Forbuss¹³⁹.
18. Efter mid[daghen] jagh til Cantersten⁹¹ ljetet, sed[han] wij åt Slottet, efter aft[on] målt[ijdh]. Cantersten kom til oss, och bödh god natt.
19. Canterstens Fru²⁰² bödh hoos oss godh natt, wij omsid[her] i trägården til aft[on] målt[idh] medh B[rodher] Jon Perss[o]n⁴⁹² och Peters Præceptor. Cantersten⁹¹ och hans fölie reeste då af.

1651

- Jun. 22. Opfølgde Johan Erichss[on]s^{123 b} Barn i S[anc]te Klara, sed[han] heem medh Erich Johanss[o]n¹⁰⁴, tilkom Stiernhielm³³⁹, wij der til natten. Op til Kämpensköldh¹⁸⁹ och bödh honom godh Natt, sed[han] heem med Stiernhielm.
24. Heem ifrån Kyrckian, medh Apelgreen¹⁷, till mid[dagz] målt[ijdh], sed[han] fölgde wij op Sal[igh] Erich Geetz^{143 a} lijk.
25. Efter mid[daghen], jagh medh drängerne, vthi Ammans quarter på Södermalm om hennes Tyfwerij.
29. Apelgreen¹⁷ och jagh fölgdes åt vthj Sal[igh] Gref Torstenss[on]s³⁵⁵ huus. Sed[han] i dess lijkpredikan.
30. Liwens Fru³⁶⁵ besökte oss en stund. Item Daniel Anderss[o]n, jagh sed[han] spasserede till Bryggerens och Anders Lars[s]on^{s211} huus.
- Jül. 2. Efter mid[daghen] jagh til Cammer[erere]n Daniel Bengtss[o]n³⁶¹. Dijt kom Stiernhielm³³⁹, han och jagh til Haraldh Bengtss[o]n¹⁷². Jagh dedhan och vthi Trägården.
3. Palm Cron²⁸¹ och jagh leto roo oss til Mälcher Jungz¹⁸¹, dedhan medh Brudhgunnmen Samuel Örn⁸⁷⁶, till Wårby.
4. Uthj Bröllopsz Acten ibidem, jagh medh fleere, hölt på Glatwen.
5. Ifrån Wårby och heem om afttonen klockan 5.
6. Af Slotzkyrckian, heem medh Stiernhielm³³⁹ til mid[dagz] målt[ijdh,] sed[han] wij vt på Diurgården, Mijna kommo och dijt, sågho ringrännande. Månses⁵² dotter Brijta blef dödh om Natten.
7. Efter mid[daghen] Modher³⁶³ och jagh hoos Liwens²³⁰ en stund; sedhan i Trägården.
8. Efter mid[daghen], Jagh hoos D[ochtor] Johan Mathia²³⁶ en stund. Sed[han] på Slottet, blef der budhin af Hoffstädher¹⁶⁹ sielf, och sed[han] af hans tienere här hemma, til gäst. Pocallet.
9. Til gäst och afton målt[ijdh] hoos Hoffstädher¹⁶⁹, medh Erich Johanss[o]n¹⁰⁴ och fleere.
10. Eft[er] mid[daghen] Dirich Grönbärgh¹⁶¹ hoos migh en stund. Wij sedhan vthj Trägården och der til afton målt[ijdh].
13. Begrofz Månses⁵² dotter vthi S[anct] Jacob, Stiernhielm³³⁹ och jagh sed[han] op i huset hoos dem, en stund.
14. Petrus Blix⁵⁶ bödh godh Natt. Herr Johan¹⁴⁵ besökte Pijghen medh Sacram[ente]t. Jagh sed[han] til Hoffstädher¹⁶⁹, om Märten, en stund.
17. Stiernhielm³³⁹ och jagh heem, af Slottet, medh Apelboum¹⁴, til mid[dagz] målt[ijdh], Om afttonen jagh dedhan, och heem medh Stiernhielm en stund.
19. Efter mid[daghen], blef opropat af Haraldh Bengtss[o]n¹⁷² och omsid[her] kom til honom, och blef til aftton målt[ijdh].
20. Efter mid[daghen] jagh til Furstens Secret[er]e i hans gästedbudh, vthj D[ochtor] Olofz⁶² Huus. Der instälte Märten.
21. Före mid[daghen] på Slottet. Johan Vtter³⁶⁰ heem medh migh til mid[dagz] målt[ijdh]. Om afton[e]n först medh

1651

- Vtter i Cantzlijet til Gyllenklou¹⁵⁶, jagh sed[han] til Hoffstäd[her]¹⁶⁹ och valedicerede honom.
- Jul. 22. Före mid[daghen] på Borgården en stund, medh J[ohan] Vtter³⁶⁰ och Liwen²³⁰, reeste medh dem, efter mid[daghen] til Granhammar.
23. Reeste dedhan igän, och kommo heem klockan 7, om afton[e]n.
24. Stiernhielm³³⁹ fölgde migh heem til mid[dagz] målt[ijdh], jagh skref sed[han] H[er]r Ped[er]¹¹ till. Omsid[her] vthj rännebahnen, sågh på ringrän[an]de. Om natten höltz en Ballett på Richzsalen (: H[er]r Swen²⁵¹ ljetet hoos oss:).
25. Stiernhielm kom til oss medh de sijna; sed[han] han och jagh först in hoos Marskalkz²³⁵ en stund, sed[han] vthj Bengt Hanss[on]^{s298} Trägård, der woro han, Apelboum¹⁴, Bösen¹¹⁰, Lars Hind[richsson]. Wij skildes åt i heemwäghen; Män Stiernhielm och Apelboum fölgde migh i vår trägård, tilkom Liwens Fru³⁶⁵ och hennes barn, der blefwe wij alle til aft[on] målt[ijdh]. N[ota bene] Stiernhielm medh sijna, Palm Crons Fru²²⁵ och Barn, Liwens Fru och hennes barn, And[ers] Apelboum, omsid[her] tilkom D[ochtor] Palm Cron²⁸¹.
26. Uthj trägården; der til mid[dagz] målt[ijdh] och blefwo der intil aftonen.
27. Uthj Hind[rich]¹³⁵ Flemmingz Lijkz vtfärdz predikan. Sed[han] fölgde processen til Skepzbroon wedh Järntorget.
28. Efter mid[daghen] wedh afton[e]n, jagh medh de mijna åt Kárnäs; framkommo om natten[;] i samma dagh slogho de Ängien.
29. Före mid[daghen] spasserede wij i Ängien, eft[er] mid[daghen] leto roo oss til Lemshagha, och besågho dess lägenheet.
30. Råfsadhe de höet i sträng och Sätan, emot afton[e]n besökte wij hust[ru] Brijta i Kárnäs en stund.
31. Bars höet i Ladun och Båten.
- Aug. 1. Till aft[on] wahl hoos hust[ru] Brijta i Kárnäs och sed[han] heem åt, kommo heem klokan 11 om natten.
2. Efter mid[daghen] jagh på Borgården, derifrån Stiernhielm³³⁹ och jagh, heem medh Erich Johanss[on]ⁿ¹⁹⁴ en stund, sed[han] jag heem, medh Stiernhielm til afton målt[ijdh].
3. Efter mid[daghen] til Stiernhielm³³⁹ wedh Slotzbackan, op medh honom til Bollmest[eren]^s en stund. Sed[han] vt til Marskalkz²³⁵ en stund. Sed[han] wij til Ludh. Fritz¹⁴¹ til afton målt[ijdh]. Omsid[her] tilkom Messenius²³⁹ och anrätade pärlementet.
4. Om mårg[one]n, Stiernhielm³³⁹, och hans Fru⁷⁸ hoos Silkespinneren²⁰², dijt kommo och wij, de heem medh oss til midh[agz] målt[ijdh] och blefwo til aftonen. (PalmCron²⁸¹ en stund hoos oss.)
5. Jagh inne heele daghen. F[ru] LilieCrona²²⁵ och D[ochtor] PalmCron²⁸¹ hoos oss en stund.

1651

- Aug. 6. Före mid[daghen] på Slottet; efter mid[daghen] besökte oss de samma en stund och sed[han] Daniel Anderss[o]n.
10. Jagh til PalmCron²⁸¹, han medh migh dedhan, och opföljde S[aligh] Daniel Hanss[on]s¹⁶² lijk, blefwo i dess predi[can].
11. Om afton[e]n Stiernhielm³³⁹ och jagh af Slottet, heem medh Bösen¹¹⁰, och der til aft[on] målt[ijdh], brorskap.
13. Opföljde i söriestadh Peter Berentzes³⁵ Barn i S[ancta] Klara. Sed[han] heem medh honom, Landzbärgh²⁰⁷ och jagh, der efter jagh til Stiernhielms³³⁹ en st[un]d och bödh henne⁷⁸ och Barnen god natt.
14. Efter mid[daghen], Stiernhielms Fru⁷⁸ och Barn hoos oss, och bödho godh natt.
15. Höltz den store Bönedaghen. Stiernhielm³³⁹, hans Fru⁷⁸ och Barn hoos oss, til mid[dagz] wahl, sed[han] bödho de fara wäl. Jagh ljetet op til Bösen¹¹⁰. Sedhan medh de mijna, på Stiernhielms Skepp; der valedicerede; Annica⁶³ och Peter⁶⁷ siuknade af brännesoot.
17. I And[ers] Hind[rich]ss[on]s¹⁶⁶ lijkpredikan. Sed[han] Canutus och jagh heem medh PalmCron²⁸¹ en stund, han sed[han] hoos oss för barnen skuldh.
18. Före mid[daghen] på Slottet, (:hölt migh sed[han] inne til torssdaghen:) ladhe oss til sängz i Salen.
19. Om mårgon[e]n jagh ljetet opasseligh, lågh til mid[daghen].
20. Efter mid[daghen] Peter⁶⁷ myckit siuk, och då wändes til bättring. And. Nic. ifrån Hernösand och hans hustru, Anna Joh[ans] dott[e]r besökte oss en stund.
24. I kyrckian och hemma. Giordes tacksäyelse för Peter⁶⁷ och Annica⁶³.
26. Blefwo de siuka igän.
31. Efter mid[dagz] målt[ijdh] Jacob Böriess[o]n kom til migh medh Penning[ar]ne från Wärmel[and][,] sed[han] i aft[on]-sången och hemma.
- Sept. 7. Efter aft[on]sången Syst[e]r Karin¹²¹ och sed[han] Palm Cron²⁸¹ besökte oss en stund.
9. Per Michilss[on]n²⁴² och Erich Erss[o]n¹⁹ om afton[e]n hoos oss och bödho till Bröllopsz.
11. Om aftonen, Apalgreen¹⁷ och jagh heem, af Sl[otte]t medh Apelboum¹⁴, och der til aft[on] målt[ijdh].
14. Uthj Bertill Ruutz²¹⁴ Bröllop på N[orre]malm, i Erich Johanss[on]s¹⁹⁴ huus.
15. Hölt migh inne heele dagher. Mod[her]³⁶³ til Apalgreens¹⁷, Och medh dem i Bröllöpet.
18. Efter mid[dagz] målt[ijdh] Måns⁵² och Erich, Sy[ste]r Jng-ridz⁴⁹ Son, besökte oss en stund.
20. Helena Ped[er]sdotter⁴⁸ reeste af til Biörneklous⁴⁴.
21. Syst[e]r Karin¹²¹ hoos oss till mid[dagz] målt[ijdh], opföljde Gref Magni¹⁰⁷ Barn som begrofz i store Kyrckian. Jagh sedhan besökte Jochum Bagher³²³ en stund.

1651

- Sept. 28. Jagh och de mijna til Skriff. PalmCrons²⁸¹ Barn hoos oss.
 29. Gingo till Gudz bord.
 30. Ut på Norremalm, och opföljde i Söriestadh Göstaf Bergz²⁸⁸ Farbrodgers lijk.
 Omsid[her] heem medh Anders Jönss[o]n¹⁸⁴ och der til afton målt[ijdh].
- Oct. 1. Före mid[daghen] inne, efter mid[daghen] på Rikzsalen och sågh Lijniespringandet och annat sådant.
 3. Johan Vtter³⁶⁰ hoos migh en stund, wij sedhan besökte Modei²⁴³ Fru på N[orre]malm.
 4. Skref J[ohan] Vtter³⁶⁰ och jagh Cantersten⁹¹ till.
 5. Johan Vtter³⁶⁰ hoos migh till mid[dagz] målt[ijdh], efter mid[daghen] Modei²⁴³ och Liwens Fruer³⁶⁵ hoos oss en stund. Göst[af] Bergz hustru¹²² bödh godh natt.
 6. Modei²⁴³ Fru och hennes dotter hoos oss.
 8. Mötet af Ständerne, på Fyrkanten, oplästes propositionen.
 9. På Maatsalen, Herr Erich i Eflinge och Jacob Hanss[o]n hoos oss til mid[dagz] målt[ijdh]. Sed[han] efter mid[daghen] i Cantzlij förmaket.
 12. I Slotzkyrckian och hemma. Barnen hoos Apelboums¹⁴ och Månses⁵². S[aligh] Jfwar Nielss[on]s³⁴⁹ lijk begrofz.
 16. Spechten ifrån Rijgha kom till oss, til Cammar och Säng.
 18. D[ochtor] Palm Cron³⁸¹ besökte oss.
 19. Efter mid[daghen] lät roo migh vt till J[ohan] Vtters³⁶⁰ gård på munckeläg[re]t, strax derifrån in på N[orre]malm, och gick till Liwens²³⁰; Mod[her]³⁶³ der för migh. Falkenbärgz¹²⁹ lijk begrofz.
 22. Kempensköld¹⁸⁹ hoos oss til mid[dagz] målt[ijdh], sed[han] inne emot en purgering.
 23. Intogh purgationen.
 24. Efter mid[daghen] jagh til Bösen¹¹⁰ en stund, om Antonio.
 25. Jagh medh Modher³⁶³ och Barnen, Åkte åt Granhammar, til begrafningen.
 26. Stodh Fru Marg[areta] Fahrenbäck¹²⁵ begrafning vthj Rydz Kyrckia.
 27. Reedho til Löfstadh, och det besågho.
 28. Reeste heem igän, medh Liwens Fru³⁶⁵ i hennes wagn.
 29. Före mid[daghen] på Slottet, efter, hemma, Modher Nyman²⁵⁹ bödh godh natt.
 30. Efter mid[daghen] til Apelboums¹⁴ en stund, sågh på Hästarna.
 31. Före mid[daghen] på Fyrkanten; Drotningen¹⁹⁹ talte medh vtskottet.
- Nov. 1. Captein Storck³⁴⁷ kom til oss, til Cammar och Säng.
 2. Följde Fleming[en]s Syst[er]¹⁸² och z:ne döttrar¹³³, til deres begrafning vthj S[anct] Jacob.
 3. På Fyrkanten igän.
 9. Följde Brudgummen S[aligh] Rotlöbens Mågh⁸ till och ifrån Kyrckian.

1651

- Nov. 12. H[er]r Jöns¹⁴⁵ besökte Olle¹³⁸ medh Sacramentet, sed[han] wij i Badstu.
16. Opföljde i söriestadh, S[aligh] Dochter Fedlers Fru til sijn begrafning i S[ancta] Klara.
17. Erich Jesperss[o]n²²⁷ besökte migh en stund, efter m[iddaghen].
22. Jagh i Capit[einen]s³⁴⁷ Cammar en stund, efter mid[daghen].
23. Modei²⁴³ Fru kom till oss, och blef til mid[dagz] målt[tijdh], Mod[her]³⁶³ sed[han] i Rotlöbens dotters³¹² Bröllop. D[ochtor] PalmCron²⁸¹ kom omsid[her] til migh, woro tilhopa på natten.
24. Hölt migh inne. N.
25. Opföljde i söriestadh Bösens¹¹⁰ Casseur.
26. Märten Talp³⁵⁴ hoos migh och bödh godh Natt.
27. Efter mid[daghen] jagh til Stierneflychtz³²⁴, han och jagh til Grundels¹⁴⁹ och fölgde Brudgummen Wallenstedt³⁶⁴, jagh i Bröllopet, wedh Malmtorget. Gran¹⁴⁷ fölgde migh heem.
28. Hölt migh inne.
30. Hemma och i kyrckian. Mod[her]³⁶³ och Marg[are]ta i M[este]r Hans Skredders dotters Bröllop.
- Dec. 7. I kyrckian och hemma.
8. Begickz Drotning[en]s¹⁹⁹ födelse dagh, Jagh sågh på Fyrwårcket. Sed[han] på Salen och sidst i Westre Fyrkanten, i tractamenten.
9. Om Mårgon[e]n kom Kempensköldh¹⁸⁹ medh sin Swåg[er]s³¹⁸ til migh, och blefwo til mid[dagz] målt[tijdh], och sed[han] til afton[e]n.
10. Tornering til foot, och fyrwårck på Slottet om Natten.
13. Messenius²³⁹ blef insatt.
14. Efter mid[dagz] målt[tijdh], jagh til Capitein Storck³⁴⁷ i hans Maatherberg til gäst.
18. Lasse i Eflinge hoos oss til mid[dagz] målt[tijdh].
19. På Fyrkanten. Mötet beslötz, och efter mid[daghen] skrefz vnder. Ryssen fick audientz.
20. Före Mid[daghen] på Maatsalen; Om det Adelen skulle afstå eller Contribuera. Messenius²³⁹ och hans Son²³⁸, blefwo anklagade och dömde ifrån Lijfwet, i Hoffrätten, efter mid[daghen] på Rid[der]huset.
21. Efter aft[on]sång[e]n Ernest och Märten Johanss[o]n¹⁷⁸ hoos migh en stund.
22. Messenius²³⁹ och hans Son²³⁸ blefwo afrättade.
24. Om quällen och synnerligh om Natten hadhe jagh ett swårt holl i Brösten, hölt migh der af inne til fierde dagen.
25. Om mårgon[e]n D[ochtor] PalmCron²⁸¹ besökte migh.
26. Sammaledes. Efter mid[daghen] Casspers Fru¹⁷⁶ och F[ru] Susanna²²⁵ besökte oss. It[em].
27. Wärnsköldz Fru⁸¹ besökte oss en stund. It[em].
28. Gick vt i Kyrckian, begroffz glasmesteren²³⁷ wår granne. Lars Hinderess[on]s Fru besökte migh en stund. D[ochtor]

1651

Palm Crons²⁸¹ Barn medh Leionhusens²²² lilla Son hoos oss, och blefwo til afton målt[ijdh].

Dec. 31. Jagh och de mijna til Skrift, för D[ochtor] Erich¹¹⁸.

Åhra wari Gudh i högden, för all ynnest och nådhe, vthj detta förledne Åhret och altijdh bewist. Amen. Amen.

1659

Jan.

Hielp O Herre Jesu, O Herre lät wälgå.

2. Hoos Palm Crons Fru²²⁵ til mid[dagz] målt[ijdh].

6. Följde Stiernhökz dotters³⁴⁰ lijk, ifrån Klöst[ret] til Store Kyrckian.

9. Efter mid[daghen] besökte Apalgreen¹⁷ och der til afton målt[ijdh].

11. Göst[af] Bergh²⁶⁸ hoos oss efter midd[aghen].

16. Begrofz S[aligh] Palm Crons²⁸¹ lijk i Store Kyrckian, som bars ifrån Klöstret, Ödla³⁷⁵ och jagh ledde Fruen²²⁵.

20. Til giäst och mid[dagz] målt[ijdh] hoos Niels Joh[ansson]³⁰⁷ medh Bemer²⁸, Skyth[ielm]³²⁹, Len[ner]t Hanss[o]n¹⁸⁴.

22. Moder³⁶³ åkte til Keholm.

23. Följde S[aligh] Ped[er] Mickilss[on]s²⁴² Lijk ifrån Klöstret i S[anct] Jacob. Omsid[her] til Drakenhielm¹¹⁰, och blef hoos honom til aft[on] målt[ijdh].

24. Mod[he]r³⁶³ kom heem igän, medh Canterst[en]s Fru²⁶².

25. Besökte först Canterst[en]s Fru²⁶² och sedhan PalmCrons²²⁵.

30. Kyrckian och hemma.

Febr.

2. Lagerfältz²⁰⁵ och PalmCrons²⁸¹ barn hoos oss til aft[on] målt[ijdh].

6. U[nge] Gref Gabriel Oxenst[ierna]²⁷⁷ och u[nge] Lagerfält²⁰⁴, hoos oss til mid[dagz] målt[ijdh] och bödho godh natt.

7. Åkte vt til S[aligh] Hans Bremers⁷³, och sågo hans lijk.

9. Efter mid[daghen] medh Grönebergh¹⁵¹ och Rosenhielm³⁰⁹ op til Bollmest[eren]s, blef der emot aftonen. Måns⁵² togh mitt bref til Swågrarne.

10. Om mårgonen siuknade jagh, efter mid[daghen] Belou²⁹ hoos migh; ladhe plåster på hollet om afton[e]n F[ru] Susanna²²⁵ besökte migh.

11. Landzbergh²⁰⁷, sed[han] Lagerfält²⁰⁵ hoos migh, togh in 5 pillor efter mid[daghen].

12. Erich Rosenhielm³⁰⁹ hoos migh och blef til mid[dagz] målt[ijdh].

13. H[ustru] Marg[are]ta⁵¹ Johan Erichss[o]ns hoos oss.

15. Togh in de andre 5 pillorne.

16. Belou²⁹ senast hoos migh.

17. Schatzwinckel³⁵³ och Johan Mickilss[o]n²⁴¹ hoos migh, om Flyggens¹⁴⁰.

18. S[aligh] Hans Bremer⁷³ begrofz.

20. Erich Johanss[o]n¹⁹⁴ och sed[han] Niels Erichss[o]n³⁰⁶ besökte migh. Kommo tijender om stormen för Kiöpenhamn.

27. Gick vt ur huset, och i Predikan på Salen, efter mid[daghen].

1659

Åkadhe vt till Börie Perss[o]n²⁸⁶ på munckelägret; tilkom Carl Anderss[o]n.

- Mart. 2. Göstaf Bergh²⁸³ bödh godh natt.
 6. Efter mid[daghen] besökte Canterstens Fru²⁸² en st[un]d, sed[han] spasserede och talte medh Johan Holm²¹⁶, sidst op til Apalgreen¹⁷ och der til aftonmålt[ijdh].
 13. Efter mid[daghen] besökte Jonas Matzson Palmgreen²⁸² en stund, der war hust[ru] El[i]s[abe]t Erichsdotter.
 20. Efter lijkpredikan, S[aligh] Jöns Hindrichss[on]s Sons¹⁸⁵, på Slottet i Cammaren, lijtet.
 23. I Rikzens Rådzh Cammar, vthj Revisions saken emellan Fru Anna Bure⁷⁶ och Fru Möllerskan.
 25. Efter aft[on]sången, besökte Canterstens Fru²⁸², der woro Barckman^{26 a} och hans hustru¹⁸².
 27. Efter aft[on]sången spasserede, och talte medh Borgmes- t[ere]n Hans Hanss[o]n¹⁶³ om Hans Lybecker²³³; sed[han] op til Apalgreen¹⁷, och der til afton måltijdh.
 28. } I Rikz[en]s Rådzh Cammar, då saken afdömbdes, emellan
 29. } de Fruerne⁷⁶.
- Dito 29. Efter mid[daghen] fick jagh en anstöt af den förre siukdomen; och som mäst på Natten der efter! Om mårگونen, Gudj lof, der det förswunnit.
 30. Wijstes migh af Hoffretten Flyggens²⁷⁵ Suplication.
- Jul. 2. Efter mid[daghen] jagh til Börie Olss[on]s⁹⁶ en stund, och han reeste til gården.
 3. Efter aft[on]sången til Stiernhielms³³⁹, han och jagh sed[han] op til Behmer²⁸, der woro Joh[an] Sölf[we]rstierna³²⁵, Skytte- hielm³²⁹.
 4. Först i Rådzh Cam[mere]n, sed[han] Stiernh[ielm]³³⁹ och jagh medh Bem²⁸ vt til Hans Olss[on]s på Södermalm, der wij til Mid[dagz] målt[ijdh] och trachterades, in till aftonen. Stiernh[ielm], Bem[er] Åkte heem medh migh en stund.
 7. Zachar[ias] Johanss[o]n²⁹⁷ hoos oss, fick jaord och blef troo- lofwat medh Lijsken Blix⁴⁷.
 8. Höltz den 2. store Bönedagen. Rosenhielm och jagh efter aftonsången i Lagerfältz²⁰⁵ nya huus; sed[han] til Stiern- hielms³³⁹ der åte wij afton wahl.
 9. Efter mid[daghen] Stiernhielm³³⁹ och jagh besökte Daniel Jung²¹⁴ i sitt huus wedh Södermalms torget, blefwo der trach- terede in till quällen.
 10. Stiernhielms³³⁹ Söner hoos oss til mid[dagz] målt[ijdh]; efter mid[daghen] Börie Perss[o]n²⁸⁶ kom til migh, och blef til aftonen.
 11. Jagh til Stiernhielm³³⁹, han och jagh först op i huset hoos H[err] Carl Mörner²⁴⁸, och sed[ha]n til F[ru] Anna h[ans] d[ot- te]r Bohm¹⁶⁰, och blefwo der till afton målt[ijdh].
 12. Före. Mid[daghen] Stiernhielm³³⁹ medh migh af Slottet til

1659

- Drakenhielm¹¹⁰, wij der till mid[dagz] målt[ijdh] och blefwe trachterede intill aftonen.
- Jul. 15. Efter mid[daghen], räknede Peningerne åt Mommerne²⁴⁴.
16. Mod[her]³⁶³ och jagh medh Barnen och Otte Stiernhielm³³⁶ till Boo, och der till afton målt[ijdh].
17. Stodh Bröllopet ibid[em], som Fru Maria Bure⁶¹ hölt åt Prästen²⁶¹ i gården och hennes slächt och tjänstepija.
18. Dersammastädes. Dantzades, och bröllopet slötz.
19. Åto mid[dagz] målt[ijdh] på Boo, och sed[han] derifrån och till Lille Kårnäs. Engien slogz, och rägnade.
20. Slogo och räfsade till halfwe daghen, fingo sed[han] Maat och dricka, och drogho af.
21. Spasserede wij omkring, och in på gården i store Kårnäs en stund.
22. Räfsades i såtan, efter midag[he]n och något bars i Ladun.
23. Sammaledes. Och höet bars i Ladhun och båtarna. Wij reeste dedhan och till Wärmbdö Prästegård, fingo afton målt[ijdh].
24. Efter Predikan, blefwo trachterede i Prästegården.
25. Efter Predikan, mid[dagz]- och afton wahl reeste dedhan och heem åt; kommo fram klockan 3. om natten.
26. Efter mid[daghen] Stropens hustru³¹⁹ och Zacharias Johanss[on]²⁹⁷ hoos oss, och blefwo til aft[on] målt[ijdh].
28. Efter mid[daghen] Stiernhielm³³⁹ kom til migh på Slottet, jagh medh honom heem en stund. Sed[han] jagh til Canterstens Fr[u]²⁹² och der medh Lagerfält²⁰⁵ til aft[on] målt[ijdh].
29. Följde S[align] Olof Olss[on]s Gaveli Lijk ifrån store Kyrckian i S[ancta] Klara.
30. Anders Rytteren sändes åt Vpsala medh hästen till Erkiebisen²²⁰.
Mod[he]r³⁶³, jagh, Annica⁶³, Lijsken⁴⁷ och Sara⁶⁰, vt till Wärmbdö Prästegård, och der til aft[on] målt[ijdh].
31. Begroftz der i Wärmbdö Kyrckia, Sal[igh] Herr Pedhers¹¹ Son. I begrafningzölet, medh Norrnäs¹³⁶ och Sixstadh¹⁵⁷ Frufolket, Swijnehuf[wud]³⁴⁹, Erich Joh[ansson]¹⁹⁴ medh sijna, H[er]r Erich i Waxholm¹⁰².
- Aug. 1. Efter mid[dagz] målt[ijdh] Erich Joh[ansson]¹⁹⁴ medh sijna til sin gård, och wij heem åt, kommo fram kl. 2 om natten.
3. Uthj Apalgrens dotters¹⁶ Bröllop. Stiernhielm³³⁹ åkte medh migh heem.
5. Höltz den 3. store Bönedagen, efter mid[daghen] Olof Stares hustru⁸⁸ besökte oss.
7. Mod[e]r³⁶³ [,] Annica⁶³ och jagh vt till Röstrand, i Eliæ Måns[s]on²⁴⁵ Bröllop. Om natten Åkte heem igån.
8. Stiernhielms dotter³³⁵ och Zach[arias] Johanss[on]²⁹⁷ hoos oss til mid[dagz] målt[ijdh]. Zach[aria]s talte til om Bröllopet. Mod[he]r³⁶³ och Barnen til Röstrand.

1659

- Aug. 9 Mod[her]³⁶³[.] jagh och Annica⁶³ besökte Stiernhielms³³⁹ i huset en stund.
10. Mod[he]r³⁶³ och jagh medh Lennart på Slottet i hualfwet, och fick honom vt något.
12. Anders Rytteren kom ifrån Vpsala.
14. Giordes tacksäyelse, för åtskillige Victorier i Dannemarck. Efter mid[daghen], Apalgreen¹⁷ ropade migh op, och jagh hoos honom til aftonen.
15. Mod[h]er³⁶³[.] jagh och barnen, medh Stiernhielmerne³³⁹ i trågården.
16. Af Slottet om mid[daghen], och blef opbudin af Josef Måns-s[on]²⁴⁶, der til mid[dagz] målt[ijdh], medh Fruen på Sig-stadh¹⁸⁷ och H[er]r Erich i Wärböden¹¹³.
19. Stiernhielm³³⁹ kom til oss wedh mid[dagz] måltiden, omsid[her] han och jagh op i Cammrarna, blef til aftonen.
21. Stiernh[iel]m³³⁹ medh Fruen⁷⁸ och barnen hoos oss til mid[dagz] målt[ijdh].
23. Efter mid[daghen] jagh til Behmer²⁸, sed[han] medh Stiernh[iel]m³³⁹ til Hijpen¹⁶⁸ och profwede wijnet och Momm[a]n. Sidst in hoos Canterst[en]s Fru³⁶².
24. Jagh vth på N[orre]malm, in hoos Sa[ligh] Bremers⁷³ och Börie Perss[on]s²⁶⁶ lijtet. Emot den 24. gjorde Præcept[ore]n Johannes en stor obeskedenheet wedh min port.
25. Togh honom i skrift derfore.
26. Jagh til Stiernh[ielm]s³³⁹ och blef til aft[on] målt[ijdh].
28. Wel[lam] Heys hust[ru]³⁵⁹ hoos oss til aft[on] målt[ijdh].
29. Adhels phanan mönstrades her vthe på Rännerebahnen. Om afton[e]n opfölde Ped[her] Ifwarss[on]s¹¹⁴ barns lijk, som sattes i Klöst[re]t.
31. Zach[arias] Joh[ansson]³⁹⁷ och Olof Erichss[on]n¹¹⁵ hoos oss til afton målt[ijdh].
- Sept. 1. Efter mid[daghen] jagh til Drakenh[iel]m¹¹⁰, der woro Stiernh[iel]m³³⁹, Leyonsk[öldh]²¹⁸ och Alstedt⁵, drucko til aft[one]n.
2. Ryttern And[ers] vt på landet, medh de andre af Adhels-Phanan. Jagh om afton[e]n vt, och wakade öf[we]r S[aligh] Wijnbladz³⁷² Lijk, kom heem kl. 2.
3. Vt til Niels Johanss[on]n³⁰⁷ och fick der maat. Stodh sed[han] Fadder til S[aligh] Wijnbladz³⁷² barn.
4. Stodh Zachariae Johanss[on]s³⁹⁷ Bröllop medh Lijsken Blix⁴⁷, vthi mitt Huus.
5. Om aftonen åter wackert folk i mitt huus, som slöto Gästebodhet.
6. Hust[ru] Smål³¹⁹ och U[nga] Stiernhiel[mar]ne³³⁹ hoos oss om afton[e]n i öfwerste Camm[ere]n och sed[han] til aft[on] målt[ijdh].
7. Stiernhielm³³⁹ och hans Son Göst[af]³³⁸ hoos oss efter mid[daghen] och blefwo til aft[on] målt[ijdh].

1659

- Sept. 8. U[nge] Printzen¹⁸⁶ reeste af åt Örebro, efter mid[daghen] til Joh[an] Erichss[o]n^{123 b}, der woro mijna och flere af Slächten. Peter Blix⁵⁶ fick der och afskedh.
11. Om afton[e]n opfölde H[er]r Göst[af] Horns Frus²⁰¹ lijk, ifrån hans Huus, i S[anct] Jacobz Kyrkia, tilförende valedic[er]ede Bengt Hanss[on]s Fru²⁸⁵, som reeste åt Findland.
12. Efter mid[daghen] i trädgården och fick der afton wahl, medh Zach[arias] Johanss[o]n²⁹⁷ och de wära.
17. Jagh och de mijna til skrift.
18. Till Herrans Nattward.
20. Om afton[e]n Stiernhielm³³⁹ besökte oss en stund.
21. Stiernhielm³³⁹ och jagh hoos Simon Rosenbergh³⁰⁵, drucko ruus.
25. Efter mid[daghen] jagh och de mijna besökte F[ru] Susanna²²⁵, då nys hijtkomen, Jagh sed[han] til Samuel Nilss[o]n²⁵⁵, och der til afton målt[ijdh] medh Zach[arias] Joh[ansson]²⁹⁷ och Lijsken⁴⁷.
26. Wij medh Zach[arias]²⁹⁷ Johanss[o]n vt på Nye Ladugården, och der til afton wahl. Göst[af]⁶⁶ och Lijsken⁶⁵ lilla begynte gå i Skolan, vthj Jöran Lous²³¹ huus.
29. Blef opropat af Apalgreen¹⁷, och der til afton målt[ijdh].
- Oct. 2. Åter opropat af Apalgren¹⁷, och blef hoos honom til aft[on] målt[ijdh].
6. Jungf[ruarna] Bergfält³² och Lagerfält²⁰⁶, som snarast hoos oss.
7. Her Swen i Sänga²⁵¹ hoos oss.
8. Zacharias Johanss[o]n²⁹⁷ och Lijsken⁴⁷ valedicerede hoos oss, wij fölgde dem på Skutan vt til Södermalms berget. Sam[uel] Nielss[o]n²⁵⁵ fölgde oss heem.
9. Jagh och de mijna medh Olof Erss[o]n¹¹⁵ leto roo oss vt til Blockhus vdden, besökte Tullnären ibid[em,] fingo afton wahl en städz på holman.
15. Om aftonen hoos Canterst[en]s Fru²⁶² en st[un]d.
16. Opfölde S[aligh] Wijnbladz³⁷² lijk, och efter Lijkpredikan til Jonas Palmgreen²⁸², der afladhe mitt Wärf om And[ers] Jönss[on]s¹⁸⁴ Skuldh.
17. Om aftonen jagh til Stiernhielm³³⁹, och der quar til afton målt[ijdh].
19. Erich Joh[ansson]¹⁸⁴, Skyttehielm³²⁹ och Tomas Tom[as]son²¹⁵ heem medh migh til mid[dagz] målt[ijdh]. Sedan Erich och jagh medh Tomas til Anders Jönss[o]ns¹⁸⁴, tilkom Olof Anderss[o]n³⁴⁵. Om förlijkningen.
20. Studenten Nicolaus hoos oss til mid[dagz] målt[ijdh].
21. Johan Erichss[o]n^{123 b} fölgde migh heem till mid[dagz] målt[ijdh]. Om afton[e]n i Rådhamm[eren,] sadhe Göst[af] Bergh²⁸³ migh swar.
23. Lagerfält²⁰⁵ hoos oss til mid[dagz] målt[ijdh]. Om afton[e]n jagh hoos Jon[as] Palmgr[en]²⁸².
26. Begynte Nicolaus läsa för Petter⁴⁷.

1659

- Oct. 28. Tyske Skolmest[ere]n hoos oss til mid[dagz] målt[ijdh]. Sedhan Landzbergh²⁰⁷ hoos migh, wij fölgdes åt til Rosenhielm⁵⁰⁹ på Söd[er]malm, en stund.
30. H[ustr]o Smål³¹⁹ och Stiernhielms³³⁹ Sönnner hoos oss til aft[on] målt[ijdh].
31. Efter mid[daghen] på Rådhestugun, om Capelans wahlet. Sedhan til Graan¹⁴⁷ der woro Stiernhielm³³⁹ och Berlingen³⁶, drucko.
- Nov. 1. Efter mid[daghen] jagh til Krusebiörns⁹⁸, der war Skyttehielm³²⁹, Reichenbach³⁰¹; Speelte och dru[cko,] emot quällen tilkommo en hoop flera.
3. Fick brefwet af Sw[ante] Baner²⁵.
4. Åter på Rådst[ugun] om samma Ährende.
5. And[ers] Rytteren kom heem.
6. Efter mid[daghen] jagh til Krigz Camm[erere] And[ers] Nielss[o]n²²⁶,] der war Jon[as] Palmgren²⁸³. Jagh quar til afton målt[ijdh].
7. Afferdade Rytteren.
10. Peter⁶⁷ medh sin præceptor Nicolao reeste åt Vpsala; togo nattherberge i Eedz Prästegård.
13. Niels Joh[ansson]³⁰⁷ hoos oss lijtet; Fölgde sed[han] H[er]r Herman Flemingz barns¹³⁴ lijk, ifrån Store Kyrckian i S[anct] Jacob.
14. N. Okt, efter mid[daghen] jagh til Johan Erss[o]n^{123 b}, tilkom Per Jfwarss[o]n¹¹⁴, wij taltes wedh om Göst[af] Bergz²⁸³ fordring och Conditioner. Och quar til aft[on] målt[ijdh].
18. Joh[an] Erichss[o]n^{123 b} och Per Ifwarss[o]n¹¹⁴ hoos oss och gofwo swar på Göst[af] Bergz²⁸³.
19. Dömbdes emellan migh och Nils P[er]ssons[?] hustru.
20. Efter mid[daghen] jagh til Stiernhielms³³⁹, der woro J[onas] Palmgren²⁸³, And[ers] Biörn⁴³. I heemgången op till Canterst[e]ns Fru²⁹² en stund.
21. Joh[an] Erss[o]n^{123 b} och Pehr If[warsson]¹¹⁴ åter hoos migh, och inladhe Räkningerna.
27. Efter mid[daghen] besökte Len[ner]t Hanss[o]n¹⁶⁴ i sijn siukdom. F[ru] Susanna²²⁵ medh sijn lil[la] dotter, samt Göst[af] Stiernhielm³³⁹ hoos oss till aft[on] målt[ijdh].
30. Besökte först Apalgreen¹⁷ en stund, och sed[han] Fru Susanna Lilie Crona²²⁵, der woro för migh Mod[he]r³⁶³ och Barnen.
- Dec. 1. Poiken Augustin kom i tjänsten.
2. Efter mid[daghen] hoos Stiernhielm³³⁹, om brefwet til Schäfer³¹⁷, ficket inthet.
4. Efter mid[daghen] spasserede, och talte medh Hind[rich] Pryss.
6. Wel[lam] Heys hust[ru]²⁵⁹ kom hoos oss til mid[dagz] målt[ijdh].
7. Mod[he]r³⁶³ medh Wel[lam] Heys hustro²⁵⁹ åt Vpsala. Efter

1659

- mid[daghen] jagh til Stiernhielm³³⁹, hans begiäran om sin Son Gösta³³⁸. Rytteren kom heem om aftonen.
- Dec. 11. Om mårgonen Rosenhielm³⁰⁹ kom til migh, wij fölgdes át i Kyrckian, Omsid[he]r heem medh migh til mid[dagz] målt[ijdh], wij fölgdes át til Stiernhielms³³⁹. Jagh medh Barnen til Afton målt[ijdh] hoos F[ru] Susanna²²⁵.
13. Jagh lijtet op hoos Canterst[en]s⁹¹, sed[han] till Stiernhielm³³⁹ och honom valedicerede. Mod[her]³⁶³ kom heem.
15. Rytteren át Pysala. Jagh i Wakstu[ghu] hoos Barckmans⁸⁶ a, öf[we]r S[aligh] Paulinas²⁶³ lijk.
16. Hoos Göst[af] Bergz hust[ru]¹²² en stund. Efter aft[on] m[åltijdh] opföljde liket²⁶³.
18. Rosenhielm³⁰⁹ och jagh ifrån Kyrckian til Josep Månss[on]s²⁴⁶, til mid[dagz]- och afton målt[ijdh].
19. Lennert medh migh til Törnsköld³⁵⁸ om vidimus; sed[han] in hoos Postmäst[ere]n³⁵¹ om Peningerne.
20. Rosenhielm³⁰⁹ heem medh migh til mid[dagz] målt[ijdh].
21. Göst[af] Bergh²⁸³ bödh migh godh natt i Rev[isions] Cam[m]ere[n].
22. Mod[her]³⁶³ jagh och Lennert på Slottet i hualwet före mid[daghen,] han fick sakerne och drogh af efter mid[daghen] jagh först til Lennert Hanss[on]s¹⁶⁴ och sed[han] Drakenhielm¹¹⁰, fick zedelen.
25. Göst[af] Bergh²⁸³ hoos oss och bödh godh natt; Göst[af] Stiernhielm³³⁸ och Olof Erichss[o]n¹¹⁵ hoos oss til aft[on] målt[ijdh].
26. Efter mid[daghen] besökte Canterst[en]s Fru²⁶² en st[un]d medh Mod[her]³⁶³ och Barckmans hust[ru]¹⁸².
27. Hoos oss til gäst och afton målt[ijdh] Fruen på Boo²¹, F[ru] Anna Bure⁷⁰, F[ru] Susanna²²⁵, hennes och Canterstens⁹¹ Barn.
28. Wij til gäst och mid[dagz] målt[ijdh] hoos Fru Susanna²²⁵, medh Carl Lillie Crona²²³ a.
29. Niels Erichss[o]n³⁰⁶ och jagh vt til Erich Johanss[on]s¹⁹⁴ blefwo til mid[dagz] målt[ijdh], tilkom Baltzar Tjile¹⁵⁵, drucko. Nils Erichss[o]n och Johan Klöfwersköldh¹⁹⁵ fölgde migh heem, och blefwo en stund.
30. Efter mid[daghen] Fru Anna Bure⁷⁰ hoos migh medh Brefwen.

Gudh den Högha Helga Treefalldigheet, skee Ähra, lof och prijs i ewigheet. Amen.

Personregister och kommentar.

1. Abrahamsson, Jonas (trol.), var bokhållare i generalbokhålleriet och dog 1653. 1649 ¹¹/₇.
2. Adamsson, Peter, död 1655, myntinspektör. 1651. ⁹/₂.
3. Adolf Johan, 1629—1689, pfalzgreve vid Rhen, gift 1649 med Elsa Beata Brahe, 1632—89. 1649 ¹⁰/₈.
4. Agrivillius, Abraham Magni, död 1672, kaplan i Storkyrkan i Stockholm, kyrkoherde i Knutby. 1651 ¹⁷/₄.
5. Ahlstedt, Joachim Warnick von, död 1680, hovbryggare, gift med Anna Pedersdotter Blix i hennes tredje gifte. 1659 ¹/₉.
6. Akrelius, Olof (trol.), kyrkoherde i Österåker. 1643 ²⁶/₅; 1645 ⁹/₆.
7. Albrecht, skräddare, bodde i Jochum Baghers hus (Södra kv. 80) enligt mantalsförteckningen 1652. 1643 ²¹/₁, ¹⁴/₂, ¹⁸/₆, ²⁰/₈, ²⁴/₈, ²²/₉; 1645 ⁹/₁₀; 1649 ⁸/₉; 1651 ¹²/₁.
8. Alteneck, Lorentz, 1614—97, köpman i Stockholm, föreståndare för Tyska kyrkan, gift med Anna Magdalena Rothlöben. 1651 ⁹/₁₁.
9. Andersson, Jöns, 1630—33, son till Anders Jönsson (Utterclo), borgmästare i Stockholm. 1633 ¹⁴/₇.
10. Andersson, Samuel, 1610—44, fältsekreterare, stamfader för ätten Lilliesköld n:r 597, gift med Elsa Nilsdotter Tungel. 1643 ¹⁰/₁, ²²/₂; 1645 ²⁶/₁.
11. Anderus, Petrus Johannis, kyrkoherde i Värmdö, död 1654, gift med Kristina Samuelsdotter. Möjligen är den dotter, som döptes ¹⁸/₂ 1645, den Cecilia, som är stammor för ätten Adlercrantz. 1645 ¹⁶/₂; 1649 ²³/₅, ²³/₈; 1651 ⁶/₈, ²⁴/₇; 1659 ³¹/₇.
12. Anthelia, Brita, dotter till kyrkoherden Hans Anthelius d. ä. i Gävle, gift med Måns Pedersson Blix, Blixencrons broder. 1643 ⁵/₃, ¹²/₃, ²³/₇, ⁴/₈, ¹¹/₁₀; 1645 ³/₂, ²³/₃, ²⁹/₆, ¹⁹/₁₀.
13. Anthelius, Olof. Antingen Olof Hansson Anthelius, kyrkoherde i Segersta i Hälsingland, broder till Måns Pedersson Blix' hustru eller Olaus Erics Anthelius, kyrkoherde i Boteå i Ångermanland. 1643 ²⁹/₁₀.
14. Appelbom, Anders Andersson, 1614—86, krigskammarråd. 1633 ²²/₉; 1649 ¹⁷/₁₁, ¹⁹/₁₁, ²⁷/₁₁; 1651 ⁵/₁, ¹⁷/₁, ²²/₁, ⁶/₄, ⁹/₄, ¹⁷/₇, ²⁵/₇, ¹¹/₉, ¹²/₁₀, ³⁰/₁₀.
15. Appelbom, Anders Haraldsson, adlad A., 1576—1649, härads hövding. 1633 ²⁸/₇, ²/₁₀, ³/₁₂.
16. Appelgren, Brita, död 1706, gift med landshövding Jakob Törn-sköld i hans andra gifte 1613—74. 1659 ³/₈.
17. Appelgren, Johan Eriksson, adlad A., 1597—1660, kammarråd och preses i kammarrevisionen. 1643 ¹⁸/₈, ²⁴/₁₂; 1649 ¹⁴/₁, ²³/₃, ²⁴/₂, ¹⁴/₅, ¹⁶/₅, ¹/₇, ¹⁵/₇, ²²/₇, ³⁰/₁₂; 1651 ²³/₂, ⁹/₃, ³¹/₃, ⁴/₄, ²⁰/₅, ²⁷/₅, ²⁴/₆, ²⁹/₆, ¹¹/₉, ¹⁵/₉; 1659 ⁹/₁, ⁶/₃, ²⁷/₃, ¹⁴/₈, ²⁹/₉, ²/₁₀, ³⁰/₁₁.
18. Appelroth, Johan Bengtsson Appelrot, adlad A., 1618—80, gift med Maria Johansdotter. Han var bokhållare i generalbokhålleriet från 1643 och blev slottsfogde 1650. 1645 ²⁴/₆.
19. Ersson, Erik (trol.), bokhållare i generalbokhålleriet; kallade sig senare Arnaesius och dog 1660. 1651 ⁹/₃.

20. Arnaesius, Olof Olai, kyrkoherde i Harmånger i Hälsingland, död 1647. Hans syster var troligen gift med Abraham Pedersson i Björnö, som i något gifte haft Blixencrons syster Elisabeth, f. 1588, till hustru. 1633 ³¹/₈.
21. Bagge af Boo, Elisabeth, död 1661, gift med Olof Engelbrechtsson Bure, adlad Bure, livmedikus. 1659 ²⁷/₁₂.
22. Bandler, Erik Persson, var på 1640-talet journalist i generalbokhålleriet men blev senare utnämnd till landsbokhållare i Västergötland. 1645 ²⁸/₁₀.
23. Banér, Johan Pedersson, student i Uppsala 1637, stupade vid Leipzig 1642. 1643 ²¹/₆.
24. Banér, Peder, friherre, 1588—1644, lagman i Östergötland. 1643 ²⁸/₁₀.
25. Banér, Svante, 1624—74, friherre till Gamla Carleby, riksråd, gift 1649 ²¹/₆ med Margareta Sparre, 1631—86. 1649 ⁴/₂, ¹³/₈; 1659 ³/₁₁.
26. Barckman, Anna, död 1677, gift med Erik Johansson Klöfver-skjöld. 1643 ¹⁰/₉; 1649 ¹²/₈.
- 26 a. Barckman, Jakob, 1590 (omkr.)—1668, rådman i Stockholm. 1645 ²⁸/₄; 1659 ²⁵/₃, ¹⁵/₁₂.
27. Bartholomeidotter, Elisabeth, död 1655 och gift med landsbokhållaren i Södermanlands län Olof Pedersson Krook, stamfader för ätten Ehrenkrook. 1645 ¹⁸/₆.
28. Behmer, Daniel Jonasson Behm, adlad B., 1611—69, hovråd. 1659 ²⁰/₁, ³/₇, ⁴/₇, ²³/₈.
29. Below, Bernhard, död 1692, med. d:r, läkare i Stockholm. 1651 ³/₃; 1659 ¹⁰/₂, ¹⁸/₂.
- 30—31. Benedicti, Simon, från Arboga, 1601—49, kyrkoherde vid Storkyrkan i Stockholm. 1649 ¹⁸/₃, ²¹/₃, ¹/₄.
32. Bergenfelt, Christina, (trol.) dotter till Johan Pedersson, adlad Bergenfelt, hovjunkare, död 1658, eller Christina, den förras faster, sedan gift med Per Roman, adlad Stierncrantz, i hans första gifte. 1659 ⁹/₁₀.
33. Bergenfelt, Johan Pedersson, adlad B., död 1658, hovjunkare. 1651 ⁵/₅, ^{14—15}/₆.
34. Bergengren, Anund Göransson, adlad B. (n:r 509), 1599—1651, kronoavradsinspektör vid St. Kopparberg. Gift 1630 med Christina Eriksdotter, dotter av kronoavradsinspektorn Erik Ersson. 1633 ¹²/₅.
35. Berends eller Bernson, Peter, kommissarie, gift ¹⁰/₁₂ 1654 med Christina Stockenström, dotter till rådmannen i Stockholm Anders Henriksson. 1651 ²³/₃, ¹³/₈.
36. Berling, Olof Mårtensson, adlad B., 1604—79, häradshövding. 1659 ²¹/₁₀.
37. Berndes, Johan, 1603—52, riksråd. 1633 ²²/₁₀.
38. Bielke, Sten, 1624—84, friherre till Korpo, president i statskon-toret. 1649 ⁴/₂.
39. Bielke, Ture, friherre, 1606—48, riksråd, gift ¹⁴/₃ 1643 med Christina Anna Banér. 1643 ¹⁴/₃.

40. Bielkenstierna, Claes Hansson, adlad B., friherre, 1615—62, amiral, gift med Barbro av ätten Natt och Dag. 1643 ²¹/₉.
41. Bille, Ludvig, död 1640, gemenligen kallad Ludvig Spelman, kappellmästare. 1633 ¹⁵/₈, ²¹/₉, ²⁸/₁₂.
42. Bjugg, Petrus Jonæ, 1587—1656, biskop i Viborg. 1643 ⁸/₇.
43. Björn, Anders, 1619—96, myntinspektör, stamfader för adliga ätten von Björnmarck, nr 1929. 1659 ²⁰/₁₁.
44. Björnklou, Mattias Eriksson Mylonius, adlad B., 1607—71, riksråd. 1651 ²⁰/₉.
45. Blix, Anna Pedersdotter, f. 1633, dotter till Peder Pedersson Blix. Gift tre gånger: 1) Balzar Rokes, död 1657, 2) Samuel Nilsson, 3) J. Ahlstedt. 1633 ¹⁹/₁₀, ²²/₁₀; 1645 ²³/₁₁.
46. Blix, Elisabet, född 1588, syster till Märten Blixencron, gift med Abraham Pedersson i Björnö. 1633 ¹⁸/₈.
47. Blix, Elisabeth Pedersdotter, sjunde barn till Peder Pedersson Blix, gift med Zacharias Johansson Recharts, bokhållare öfver Wiborgs, Nyslotts och Kymmene län. 1659 ⁷/₇, ³⁰/₇, ⁴/₉, ²⁵/₉, ⁸/₁₀.
48. Blix, Helena Pedersdotter, 6. barn till Peder Pedersson Blix, gift med Pehr Ifvarsson, aktuarie i K. kansliet 1657. 1645 ²³/₁₁; 1651 ²⁰/₁.
49. Blix, Ingrid Pedersdotter, född ¹⁸/₁₀ 1581, syster till Märten Blixencron, bodde på Svartsjölandet. En dotter till henne var gift med Johan Hartman 1647. 1643 ²⁵/₅; 1645 ²⁵/₁₀; 1651 ¹⁰/₁, ²⁰/₅, ¹⁸/₉.
- 49 a. Blix, Joen Persson, i Styrnsås, född ²⁴/₄ 1595, bror till Märten Blixencron. Han var stamfader för ätten Blix. 1645 ²⁵/₃, ³⁰/₉, ³⁰/₄, ⁹/₅, ²⁷/₅, ⁹/₈, ¹³/₆; 1651 ¹⁹/₈.
50. Blix, Karin Pedersdotter, dotter till Peder Pedersson Blix, dog ung. 1643 ⁹/₁₁/₅.
51. Blix, Margaretha Pedersdotter, 1636—1706, dotter till Peder Pedersson, gift i sitt första gifte med Johan Eriksson (Furubom) 1653, rådmän i Stockholm. 1659 ¹³/₂.
52. Blix, Måns Pedersson, 1607—58, kamrerare vid amiralitetet. Han var gift med Brita, dotter till kyrkoherden i Gävle, Hans Anthelius d. ä. 1633 ⁵/₇, ¹⁰/₈; 1643 ⁴/₃, ²⁸/₃, ¹⁵/₄, ²⁹/₇, ²³/₇, ²⁵/₇, ⁴/₈, ¹⁷/₉, ²³/₉, ⁸/₁₀, ²⁸/₁₀, ¹⁹/₁₁, ²⁹/₁₂, ³¹/₁₂; 1645 ¹⁹/₁, ²⁰/₁, ²⁵/₁, ⁵/₂, ⁶/₂, ²³/₂, ⁹/₃, ²⁵/₃, ⁹/₄, ²⁰/₄, ²³/₄, ²⁸/₄, ¹⁵/₅, ⁷/₆, ²⁰/₆, ¹⁸/₇, ²³/₇, ¹³/₈, ¹⁷/₈, ²³/₈, ³¹/₈, ¹⁷/₁₀, ¹⁹/₁₀, ²³/₁₀, ¹³/₁₁, ¹³/₁₁, ²⁴/₁₁, ²⁵/₁₁, ²¹/₁₂; 1649 ²³/₉; 1651 ¹⁹/₃, ²⁰/₃, ²³/₄, ⁴/₅, ⁶/₇, ¹³/₇, ¹⁸/₉, ¹²/₁₀.
53. Blix, Måns Pedersson (trol.), gift 1668 med Elisabeth Hassel. Han var liksom sin fader, Peder Pedersson Blix, Märten Blixencrons broder, landsbokhållare i Uppland. 1659 ⁹/₂.
54. Blix, Olof, andre son till Peder Pedersson Blix, död 1656, kanslist i Kungl. kansliet 1654. 1649 ²³/₁; 1651 ⁴/₆, ⁶/₆.
55. Blix, Peder Pedersson, 1602—45, landsbokhållare i Uppland, broder till Märten Blixencron. 1633 ⁶/₁, ²⁷/₁, ¹⁷/₂, ²⁵/₂, ¹³/₅, ¹⁶/₆, ²⁹/₆, ²/₇, ²²/₇, ⁴/₈, ²⁵/₈, ³¹/₈, ³¹/₉, ⁹/₁₀, ¹⁹/₁₀, ²⁰/₁₁, ³/₁₂, ⁴/₁₂, ¹⁵/₁₂, ²³/₁₂, ²⁴/₁₂, ²⁷/₁₂, ²⁸/₁₂; 1643 ²³/₁, ³¹/₅, ⁸/₇, ⁸/₁₀, ²⁰/₁₀, ²³/₁₀, ²⁹/₁₃, ³¹/₁₂; 1645 ⁶/₁, ¹⁹/₁, ²⁰/₁, ²¹/₁, ²⁵/₁, ²⁹/₁, ³/₂, ²³/₂, ⁹/₃, ⁵/₄, ⁹/₄, ²⁷/₄, ¹⁸/₅, ²⁴/₅, ²⁷/₅, ²⁹/₅, ⁵/₇, ²⁵/₇, ⁵/₈, ¹²/₈, ¹⁷/₈, ²⁰/₈, ³¹/₈, ¹⁴/₉, ²⁸/₉, ⁸/₁₀, ¹²/₁₀, ¹⁷/₁₀, ¹⁹/₂₀/₁₀, ²⁴/₁₀, ¹/₁₁, ⁶/₁₁, ¹¹/₁₁, ²⁴/₁₁, ²⁹/₁₁, ²⁶/₂₇/₁₁, ²³/₁₂.

56. Blix, Peter Pedersson (trol.), äldste son till Peder Pedersson Blix, Petrus Månsson Blix, 1648—89, konrektor vid Gävle skola och son till Blixencrons broder Måns, är naturligtvis också tänkbar. 1651 $\frac{14}{7}$; 1659 $\frac{8}{4}$.
57. Blix, Salomon Pedersson, 1599—1643, referendarie i kammarkollegium, Mårten Blixencrons broder. 1633 $\frac{2}{4}$, $\frac{11}{5}$; 1643 $\frac{23}{1}$, $\frac{15}{4}$, $\frac{24}{6}$, $\frac{6}{7}$, $\frac{8}{10}$, $\frac{15}{10}$, $\frac{12}{11}$, $\frac{30}{11}$, $\frac{25}{12}$, $\frac{27}{12}$, $\frac{28}{12}$, $\frac{31}{12}$; 1645 $\frac{19}{1}$.
58. Blix, Salomon Salomonsson, son till Salomon Pedersson Blix, 1633 $\frac{27}{4}$, $\frac{1}{5}$.
59. Blix, Sara Pedersdotter, född $\frac{18}{10}$ 1605, syster till Mårten Blixencron, gift med Lars Ericsson Welt (i Stockholm $\frac{18}{5}$ 1634?), stamfader för ätterna Lilliecreutz och Stierncrona. 1643 $\frac{25}{5}$; 1645 $\frac{10}{6}$; 1651 $\frac{23}{5}$.
60. Blix, Sara Pedersdotter, åttonde barn till Peder Pedersson Blix. Ägde en »Polack» (Palmsköld). 1645 $\frac{1}{11}$; 1659 $\frac{30}{7}$.
61. Blix, Simon Olofsson, gift med Maria Hansdotter, bodde uti Bros-torp på Öland 1656 (Palmsköld). Han var son till Olof Blix, laxfogde i Ångermanland, som var farbroder till Mårten Blixencron. Enligt en uppgift i de i inledningen nämnda breven från kyrkoherde Gulich Blix i Råneå var Simon Olofsson Blix »en fattig bonde och gemeen Snickare och Swarfware». Gulich Blix säger även, att Simon Olofsson Blix var hans farfader, varför möjligen ett fel insmugit sig i Bygdéns förträffliga herdaminne, där borgmästaren i Härnösand, Simon Blix, göres till Gulich Blix' farfader. Borgmästaren var farbror till Simon Olofsson Blix. 1643 $\frac{24}{11}$; 1649 $\frac{6}{1}$.
62. Blix, Simon Simonsson, son till not 61, »stadder åhr 1659 i Strassburg», gift $\frac{8}{11}$ 1648 med Cecilia Wahle. Hon var döpt $\frac{20}{3}$ 1628, dotter till Petter Wahle och möjligen halvsyster till fru Blixencron, ehuru intet därom omtalas i likpredikningen över den sistnämnda. Simon Simonsson Blix var skrivare i kammarkollegium och fick som sådan avsked 1657. »1662 för skuld till Chronan rymbt af riket». (Palmsköld). 1649 $\frac{10}{6}$; 1651 $\frac{7}{4}$, $\frac{20}{5}$.
63. Blixencron, Anna Mårtensdotter, 1641—72, gift 1671 med överste Anders Sparfelt. Hon kallas Annica. 1651 $\frac{21}{5}$, $\frac{15}{8}$, $\frac{24}{8}$; 1659 $\frac{30}{7}$, $\frac{7}{8}$, $\frac{9}{8}$.
64. Blixencron, Cecilia, f. $\frac{10}{3}$ 1643, d. $\frac{5}{8}$ 1644, dotter till Mårten Pedersson Blixencron. 1643 $\frac{10}{3}$.
65. Blixencron, Elisabeth, 1652—66, dotter till Mårten Pedersson Blixencron. 1659 $\frac{30}{7}$, $\frac{26}{8}$.
66. Blixencron, Gustaf, 1649—1702, revisionskommissarie. 1649 $\frac{22}{10}$, $\frac{25}{10}$; 1659 $\frac{26}{8}$.
67. Blixencron, Peter, 1644—60, student i Uppsala. 1651 $\frac{9}{2}$; 1649 $\frac{5}{8}$; 1651 $\frac{11}{2}$, $\frac{4}{3}$, $\frac{15}{8}$, $\frac{20}{8}$, $\frac{24}{8}$; 1659 $\frac{26}{10}$, $\frac{10}{11}$.
68. Bohm, Anders, 1611—63, kamrerare i kammarkollegium. 1643 $\frac{26}{11}$; 1645 $\frac{25}{3}$; 1649 $\frac{17}{11}$, $\frac{19}{11}$, $\frac{27}{11}$, $\frac{2}{12}$; 1651 $\frac{17}{1}$, $\frac{23}{1}$.
69. Bohm, Nils Olofsson, död 1637, kamrerare i kammarkollegium. 1633 $\frac{8}{3}$.
70. Boij, Anders Henriksson, död 1668, borgmästare i Stockholm. 1649 $\frac{20}{12}$; 1651 $\frac{9}{6}$.

71. Bonnel, Benjamin, död 1670, svensk kommissarie i England. 1651 $\frac{7}{4}$.
72. Brahe, Magnus, 1564—1633, greve, president i Svea hovrätt. 1633 $\frac{7}{5}$.
73. Bremer, Hans, död 1659, byggde Grillska huset vid Stortorget, handlande. 1633 $\frac{23}{3}$; 1643 $\frac{19}{3}$, $\frac{6}{4}$, $\frac{18}{4}$, $\frac{25}{4}$, $\frac{26}{4}$, $\frac{11}{6}$, $\frac{10}{8}$, $\frac{13}{8}$, $\frac{1}{9}$; 1645 $\frac{10}{4}$, $\frac{23}{4}$, $\frac{15}{6}$, $\frac{21}{8}$, $\frac{14}{12}$; 1649 $\frac{30}{5}$, $\frac{27}{8}$; 1651 $\frac{23}{4}$, $\frac{14}{5}$; 1659 $\frac{7}{2}$, $\frac{24}{8}$.
74. Brunnius, Ericus Eriki, 1577—1664, superintendent i Göteborg. 1645 $\frac{6}{1}$; 1649 $\frac{27}{1}$, $\frac{2}{2}$.
75. Brunnius, Petrus Andreae, 1604—68, kyrkoherde i Tyresö, gift i sitt andra gifte med Cecilia Edenia, kyrkoherdedotter från Värmdö. 1649 $\frac{23}{5}$.
76. Bure, Anna, 1624—90, dotter av d:r Olof Bure, adlad Bure. Hon var gift med Johan Hulshorst, adlad Hulshorst. 1659 $\frac{23}{3}$, $\frac{28-29}{3}$, $\frac{27}{12}$, $\frac{30}{12}$.
77. Bure, Anders, 1571—1646, kartograf, krigsråd. 1633 $\frac{10}{3}$, $\frac{29}{5}$, $\frac{23}{10}$, $\frac{14}{11}$, $\frac{23}{12}$; 1643 $\frac{26}{11}$.
78. Burea, Cecilia Larsdotter, död 1663, gift med Georg Olofsson, adlad Stiernhielm. 1643 $\frac{26}{11}$; 1649 $\frac{26}{1}$, $\frac{15}{3}$; 1651 $\frac{4}{8}$, $\frac{13}{8}$, $\frac{14}{8}$, $\frac{15}{8}$; 1659 $\frac{21}{8}$.
79. Bure, Johan, död 1644, son till Anders Bure. 1633 $\frac{29}{5}$, $\frac{28}{10}$.
80. Bure, Jonas, 1575—1655, Custos Archivi, gift med Anna Bagge av Boo. 1633 $\frac{14}{11}$.
81. Bure, Maria, död 1682, gift med Johan Andersson Lenæus, adlad Wernsköld. Hon var dotter av d:r Olof Engelbrechtsson Bure till Lämshaga m. m. och Elisabeth Bagge af Boo. 1651 $\frac{27}{12}$; 1659 $\frac{17}{7}$.
82. Bure, Olof Engelbrechtsson, adlad B., 1578—1655, borgmästare i Stockholm, livmedikus. 1643 $\frac{23}{7}$; 1645 $\frac{29}{12}$; 1651 $\frac{20}{7}$.
83. Burman, Olof, slottsfogde i Stockholm. 1633 $\frac{9}{2}$, $\frac{10}{2}$, $\frac{17}{3}$, $\frac{25}{5}$, $\frac{26}{5}$, $\frac{30}{5}$, $\frac{24}{6}$, $\frac{5}{7}$, $\frac{4}{8}$, $\frac{10}{8}$, $\frac{9}{10}$.
84. Bååt, Anna Åkesdotter, 1579—1649, gift med rikskansleren Axel Oxenstierna. 1649 $\frac{23}{6}$, $\frac{12}{9}$.
85. Bökman, Reinholt, gift 1609 med rådmannen Anders Larssons i Stockholm dotter Agneta; bryggare och vinskänk. I 1652 års mantalsförteckning (Södra kvarteret 5) är han uppförd bland »Gambla», han dog innan 1655. 1649 $\frac{29}{3}$.
87. Böök eller Beck, Michel, mästare 1631, kungl. hovguldsmed, död 1672. 1645 $\frac{17}{7}$.
88. Böös, Christina, död före 1665, syster till Wilhelm Böös, adlad Drakenhielm. Hon var gift med Olof Stare, adlad Starenflycht. 1659 $\frac{6}{8}$.
89. Cabiljau, Abraham, 1571—1645, generalkamrerare i räknekammaren, direktör över skepps- och Söderkompaniet. 1645 $\frac{29}{4}$.
90. Cantersten, Helena, 1645—69, dotter till Lars Bertilsson Canthersten, adlad C. 1645 $\frac{1}{5}$.
91. Cantersten, Lars Bertilsson Canthersten, adlad C., död 1658, häradshövding, diplomat. 1633 $\frac{24}{6}$, $\frac{16}{7}$?; 1643 $\frac{6}{1}$, $\frac{25}{1}$, $\frac{13}{2}$, $\frac{19}{2}$, $\frac{26}{2}$, $\frac{7}{3}$,

- $15/3$, $29/3$, $2/4$, $6/4$, $15/4$, $23/4$, $28/5$, $31/5$, $17/6$, $6/7$, $28/7$, $28/7$, $20/8$, $21/8$, $24/8$,
 $26/8$, $29/8$, $3/9$, $24/9$, $15/10$, $29/10$, $5/11$, $22/11$, $4/12$, $10/12$, $20/12$, 1645 $5/1$, $2/2$,
 $5/2$, $2/2$, $15/2$, $2/3$, $16/3$, $7/4$, $21/4$, $4/5$, $28/5$, $2/6$, $6/6$, $18/6$, $2/7$, $4/7$, $17/7$, $19/7$,
 $20/7$, $23/7$, $31/7$, $10/8$, $11/8$, $31/8$, $1/9$, $14/9$, $20/9$, $7/10$, $18/10$, $7/11$, $16/11$, $7/12$; 1649
 $28/1$, $15/2$, $4/3$, $17/4$, $28/4$, $28/4$, $6/5$, $24/5$, $27/5$, $3/6$, $20/6$, $2/7$, $8/7$, $29/7$, $10/8$, $23/8$,
 $24/8$, $25/8$, $2/9$, $13/9$, $19/10$, $25/10$, $4/11$, $16/11$; 1651 $6/1$, $26/1$, $22/2$, $3/3$, $23/3$, $28/4$,
 $1/5$, $8/5$, $14/5$, $19/5$, $4/6$, $13/6$, $18/6$, $19/6$, $4/10$; 1659 $13/12$, $27/12$.
92. Cantersten, Lars Larsson, 1649—72. 1649 $15/2$.
  93. Canterhielm, Nils Andersson Cantherus, adlad C., 1615—89, gift med Catharina Lindeström. 1651 $10/6$.
  94. Carlsson, Johan, troligen identisk med den J. C., som $3/10$ 1630 gifte sig med Karin Zachrisdotter och som blev landsbokhållare i Falun 1637. Han dog 1642. 1633 $10/6$.
  95. Clerck, Hans Clerck, d. ä., adlad C., 1607—79, amiralitetsråd. 1633 $30/6$.
  96. Cronberg, Börje Olofsson Buræus (trol.), adlad C., 1622—75, räntmästare. 1659 $2/7$.
  97. Cronstierna, Henrik Struberg, adlad C., friherre, 1602—78, president i överkonsistorium i Livland. 1643 $31/7$, $24/8$.
  98. Crusebjörn, Jesper, död 1666, kammarråd. 1659 $1/11$.
  99. Crusebjörn, Peter, död 1650, svensk resident i Moskva. 1649 $10/4$.
  100. Crusius, Benedictus Olai, död 1633, professor vid Uppsala universitet, assessor i Svea hovrätt. 1633 $11/5$, $17/11$.
  101. Cruus af Edeby, Johan, introducerad som Cruus af Harfvila, krigskommissarie, död 1644. 1643 $21/6$; 1645 $7/10$.
  102. Danielis, Ericus, Vaxholms förste kyrkoherde, kontraktsprost 1635. 1659 $31/7$.
  103. Danitz, Henrik, kallad Lunterkrögare. Hans hus är utan tvivel krogen Tre kronor vid Järntorget. Det var brukligt att fira »hemkomma» på en krog, se S:t Eriks årsbok, 1908, s. 42. 1633 $15/12$.
  104. De Geer, Louis, 1587—1652, herre till Finspång m. m. 1643 $5/9$; 1649 $9/2$.
  105. De la Gardie, Brita, 1581—1645, gift 1) med riksskattmästaren Jesper Mattsson Krus av ätten Cruus af Edeby, 2) med riksdrotsen, friherre Gabriel Oxenstierna. 1645 $7/10$.
  106. De la Gardie, Jacob, 1583—1652, greve till Leckö, generalfältherre, en av riksförmyndarna, gift med Ebba Brahe. 1643 $9/2$, $12/2$.
  107. De la Gardie, Magnus Gabriel, 1622—86, greve, riksdrots. Hans son Johan Casimir, född $5/7$ 1651, dog redan $25/8$ samma år. 1651 $21/8$.
  108. Dober, Petrus, död 1662, assessor i Göta hovrätt, son till Hans Doberus, läkare och assessor i Svea hovrätt. 1633 $23/12$.
  109. Dragun, Samuel. »Samuell Dragun» var gästgivare på Södermalm 1631, se F. U. Wrangel, Stockholmsiana (1912), s. 232. 1633 $14/4$, $26/5$, $4/10$.
  110. Drakenhielm, Wilhelm Böös, adlad D., 1624—76, kammarråd. 1649 $10/8$, 1651 $17/1$, $22/1$, $7/4$, $25/7$, $11/8$, $15/8$, $24/10$, $25/11$; 1659 $23/1$, $12/7$, $1/9$, $22/12$.
  111. Drysell, Erik Hansson. Trol. den Erik Hansson, som 1640 antogs

- som lärdräng i kammarkollegium, sedan befordrades till skrivare och kammarskrivare samt antog namnet Drysell. 1645 $\frac{9}{3}$.
112. Düben, Anders, död 1662, hovkapellmästare. 1645 $\frac{11}{6}$, $\frac{12}{6}$.
113. Edenius, Erik Samuelis, död 1675, kyrkoherde i Värmdö 1655, men förut komminister. 1651 $\frac{7}{5}$; 1659 $\frac{18}{8}$.
114. Edhelius, Peder Ivarsson, aktuarie vid K. kansliet, gift 1657 med Helena Pedersdotter Blix, dotter till Blixencrons broder, Peder Pedersson. 1659 $\frac{29}{8}$, $\frac{14}{11}$, $\frac{18}{11}$, $\frac{21}{11}$.
115. Edner, Olof Eriksson. En Olof Eriksson, som senare kallade sig Edner, blev år 1664 ordinarie skrivare i kammarrevisionen. 1659 $\frac{21}{8}$, $\frac{9}{10}$, $\frac{25}{12}$.
116. Eggertz, Eva, död 1674, gift med Bengt Baaz, adlad Ekehjelm. 1651 $\frac{25}{2}$.
117. Ekehielm, Bengt Baaz, adlad E., 1612—50, underståthållare, gift med Eva Eggertz, död 1674. 1645 $\frac{5}{2}$, $\frac{9}{4}$; 1649 $\frac{19}{10}$; 1651 $\frac{2}{3}$.
118. Emporagrius, Erik Gabriels, 1606—74, biskop i Strängnäs, stamfader för ätten Lilljeflycht. 1649 $\frac{19}{10}$; 1651 $\frac{21}{12}$.
119. Enander, Samuel, 1607—70, biskop i Linköping. 1649 $\frac{19}{10}$.
120. Erici, Samuel, död 1636, kyrkoherde i Värmdö, gift med Elisabeth Hvit. 1633 $\frac{20}{1}$.
121. Eriksdotter, Karin, gift med Salomon Pedersson Blix 1641, dotter av Erik Eriksson, tullnär, och Elsa Johansdotter. Gift andra gången 1652 med Johan Loverus, adlad Palmgren. 1643 $\frac{29}{12}$; 1645 $\frac{19}{1}$, $\frac{25}{1}$, $\frac{23}{2}$, $\frac{25}{3}$, $\frac{27}{5}$, $\frac{3}{8}$, $\frac{22}{8}$, $\frac{12}{8}$, $\frac{28}{12}$; 1649 $\frac{18}{7}$, $\frac{25}{10}$; 1651 $\frac{19}{1}$, $\frac{7}{9}$, $\frac{21}{9}$.
122. Eriksdotter, Margareta, död 1689, gift med Gustaf Berg, adlad Palmquist, 1622—74. Hon var syster till Salomon Pedersson Blix' andra fru. 1649 $\frac{4}{2}$; 1651 $\frac{19}{1}$, $\frac{5}{10}$; 1659 $\frac{18}{12}$.
123. Ericsson (Tårsche), Claes, advokatfiskal i kammarkollegium 1634—42, förut i hovrätten. 1643 $\frac{2}{2}$.
- 123 a. Eriksson, Jakob (möjl.), journalist i generalbokhålleriet 1637. 1633 $\frac{20}{10}$.
- 123 b. Eriksson (Furubom), Johan, 1598—1668, rådman i Stockholm, gift med Margareta Blix, 1636—1706, som var brorsdotter till Märten Blixencron. 1649 $\frac{25}{8}$, $\frac{22}{12}$; 1651 $\frac{22}{6}$; 1659 $\frac{8}{9}$, $\frac{21}{10}$, $\frac{14}{11}$, $\frac{18}{11}$, $\frac{21}{11}$.
124. Ericsson, Olof, död 1639, sekreterare i kammarkollegium. 1633 $\frac{29}{1}$, $\frac{10}{2}$, $\frac{25}{2}$, $\frac{28}{3}$, $\frac{2}{4}$, $\frac{20}{4}$, $\frac{2}{6}$, $\frac{11}{6}$, $\frac{22}{6}$, $\frac{24}{6}$, $\frac{5}{7}$, $\frac{6}{7}$, $\frac{22}{7}$, $\frac{22}{7}$, $\frac{25}{7}$, $\frac{7}{8}$, $\frac{15}{8}$, $\frac{22-24-25}{8}$, $\frac{21}{8}$, $\frac{18}{9}$, $\frac{21}{9}$, $\frac{26}{9}$, $\frac{29}{9}$, $\frac{4}{10}$, $\frac{5}{10}$, $\frac{6}{12}$, $\frac{9}{10}$, $\frac{20}{11}$, $\frac{24}{11}$, $\frac{20}{11}$, $\frac{6}{12}$, $\frac{20}{12}$, $\frac{27}{12}$.
125. von Fahrensbach, Margareta, död 1651, gift fyra gånger; första gången med Åke Bengtsson Örnflycht, hon var svärmoder till J. Modeus, jfr. not. 243. 1649 $\frac{10}{12}$; 1651 $\frac{3}{6}$, $\frac{28}{10}$.
126. Falckenstierna, Jost Hansson, adlad F., halshuggen 1642. 1633 $\frac{27}{4}$.
127. Falkenberg, Conrad, 1591—1654, riksråd. 1633 $\frac{22}{10}$.
128. Falkenberg. Troligen barn till rikskammarrådet Conrad Falkenberg, ehuru ej upptaget i Svenska adelns ättartavlor. 1645 $\frac{26}{10}$.
129. Falkenberg, Melcher Falkenberg, natural. F., 1597—1651, underståthållare i Stockholm. 1651 $\frac{19}{10}$.

130. Feif, Jacob, död 1658, handlande i Stockholm. 1633 ²⁵/₅.
131. Figrelius, Danielus Nicolai, adlad Leijonstierna, 1605—64, borgmästare i Norrköping. 1643 ²⁴/₈, ²/₇; 1645 ²/₇.
132. Fleming, Anna, friherrinna af Liebelitz, 1626—51. Drunknade jämte två brorsdöttrar. 1651 ²/₁₁.
133. Fleming, Anna och Helena, döttrar till Herman Fleming, friherre Fleming af Liebelitz, 1619—73. 1651 ²/₁₁.
134. Fleming, Christina (trol.), dotter till Herman Fleming, friherre Fleming af Liebelitz, 1619—73. 1659 ¹³/₁₁.
135. Fleming, Henrik, 1584—1650, landshövding i Ingermanland, gift med fru Sigrid Kursel, 1584—1650. 1633 ³/₄; 1643 ²²/₁₁.
136. Fleming, Herman Klason, friherre, 1619—73, överståthållare, president i kammarkollegium. 1651 ¹⁴/₅.
137. Fleming, Johan, till Lais och Lehtis, 1609—46, kommandant på Kalmar slott, gift med Kerstin Gyllenstierna. 1643 ⁵/₈.
138. Fleming, Lars, friherre af Liebelitz, 1621—99, rikskammarråd, gift med Anna Ivarsdotter Natt och Dag, 1634—84. 1659 ²¹/₇.
139. Forbes, Peter, räntmästare i Preussen, naturaliserad 1651, stamfader för adliga ätten n:o 542. 1645 ¹¹/₅, ¹²/₅, ¹⁵/₅, ²⁰/₅; 1651 ¹⁷/₆.
140. Flygge, Crispin (trol.), 1628—73, generalinspektör över lanttullarna (adliga ätten n:o 621) eller Johan Flygge, sekreterare i kammarkollegium (adliga ätten 860). 1659 ¹⁷/₂, ²⁰/₃.
141. Fritz, Ludvig, adlad F., 1605—66, landshövding på Gotland. 1643 ²⁵/₃, ³/₄, ¹⁰/₈; 1649 ³/₅, ¹⁷/₈; 1651 ¹¹/₃, ³/₈.
142. Gavelius, Peter Pedersson, borgmästare i Stockholm, 1601—45, jur. d.r., gift med Kerstin Nilsdotter. 1643 ¹³/₁₀; 1645 ²⁶/₂, ⁹/₄, ²⁸/₅.
143. Geese. Lakanshandlare Balzar Geeses eller Gehrs hustru Sara, ägde hus vid Storkyrkan (se S:t Eriks årsbok, 1903, s. 11 ff.). 1633 ²⁶/₈.
- 143 a. Geete, Erik Eriksson Tranevardus, adlad G., 1587—1651, vice president i Åbo hovrätt. 1651 ²⁴/₈.
144. Gerdner, Jacob, vinskänk, innehavare av källaren Rosenkransen på numera Brända tomten. Se S:t Eriks årsbok, 1922, s. 46. 1633 ²⁵/₅, ²⁸/₈.
145. Gishulterus, Joannes Caroli Gishulterus Smolandus, kaplan i St. Nicolai Stockholm 1646—61. 1651 ¹⁴/₇, ¹²/₁₁.
146. Graan, Jakob, 1643—62, livdrabant. 1643 ³/₄.
147. Graan, Johan Gerhardsson Graan, adlad G., död 1679, juris utr. doktor, landshövding i Västerbotten. 1643 ⁸/₄; 1645 ⁵/₂, ¹²/₁₁; 1651 ²⁷/₁₁; 1659 ²¹/₁₀.
148. Grubb, Olof Samuelsson, adlad Wallenstierna, 1611—87, härads-
hövding i Maško, Åbo län eller möjligen Per Andersson Grubb,
död 1634, assessor i Svea hovrätt. 1633 ²⁸/₃, ²/₄.
149. Grundel, Jacob, adlad G., 1590—1663, borgmästare i Stockholm
1633 ³/₃; 1643 ¹⁰/₁, ¹⁵/₁, ²⁷/₁, ¹⁸/₄, ²⁶/₄, ³/₁₂; 1651 ²⁷/₁₁.
150. Grundel-Helmfeldt, Simon Grundel, adlad Hjelmfeldt, friherre,
1617—77, fältmarskalk. 1651 ¹⁸/₄.
151. Grönberg, Diedric, 1622—70, hovjunkare hos Drottning Christina. 1651 ¹⁰/₇; 1659 ⁹/₂.

152. Grönberg, Peder, 1571—1633, svensk kommissarie i Hamburg. 1633 $\frac{7}{4}$.
153. Gustafsson, Grels, död 1640, referendarie i kammarkollegium, gift med Ellika Andersdotter Appelbom. Han var fader till friherre Anders Lindhielm. 1633 $\frac{11}{3}$, $\frac{24}{5}$, $\frac{28}{7}$, $\frac{31}{8}$, $\frac{21}{9}$, $\frac{22-25}{9}$, $\frac{3}{12}$, $\frac{26}{12}$.
154. Gyllenhielm, Carl Carlsson, friherre, 1574—1650, riksamiral. 1645 $\frac{4}{8}$; 1651 $\frac{4}{2}$.
155. Gyldenhoff, Baltasar Thiele, adlad Gyllenhof, friherre, 1626—89, landshövding i Västmanland. 1659 $\frac{26}{12}$.
156. Gyldenklou, Anders Månsson Gylle, adlad G., 1602—65, president i regeringen över Pommern. 1645 $\frac{7}{8}$, $\frac{7}{12}$; 1649 $\frac{25}{8}$, $\frac{14}{12}$, $\frac{21}{12}$; 1651 $\frac{21}{7}$.
157. Vem som år 1659 ägde Siggesta har jag icke kunnat utreda. Enligt en anteckning i handskriftsvolymen Westin 11116 (U. B.) köptes godset först 1662 av Göran Fleming af Liebelitz, 1628—1667, rikskammarråd och gift med Sigrid Gyllenstierna af Lundholm, 1639—1700. Jfr not 174. 1659 $\frac{21}{7}$, $\frac{16}{8}$.
158. Göransson, Hans, död 1639, räntmästare, köpte hus i Gråmunkegränd 1624. 1633 $\frac{25}{8}$, $\frac{14}{4}$, $\frac{26}{5}$, $\frac{13}{10}$, $\frac{3}{12}$; 1643 $\frac{25}{7}$.
159. Hammarinus, Samuel, död 1645, rektor vid storskolan i Stockholm, kyrkoherde i Bromma. Mäster Samuelsgatan är troligen uppkallad efter honom. Han blev stamfader för adliga ätten Hammarberg m. fl. ätter. 1643 $\frac{8}{7}$.
160. Hansdotter, Anna, 1601—88, gift i sitt andra gifte med Anders Böhm, adlad B. 1643 $\frac{28}{11}$; 1645 $\frac{12}{1}$ (möjl. not 183); 1649 $\frac{28}{11}$; 1659 $\frac{11}{7}$.
161. Möjligan dotter till den Benjamin Hansson, som var »lärdräng» i generalbokhålleriet 1638—40. 1643 $\frac{29}{7}$.
162. Hansson, Daniel, kammarskrivare, gift $\frac{20}{10}$ 1615 med Anna Hansdotter. 1633 $\frac{27}{1}$, $\frac{29}{1}$; 1651 $\frac{10}{8}$.
163. Hansson, Hans, 1593—1663, borgmästare i Stockholm. 1659 $\frac{27}{8}$.
164. Hansson, Lennart, död 1660, generalinspektör över småtullarna i Sverige och Finland, gift (andra gången) med Kristin, dotter av rådmannen i Stockholm Anders Henriksson. 1643 $\frac{4}{6}$; 1649 $\frac{24}{1}$; 1659 $\frac{20}{1}$, $\frac{27}{11}$, $\frac{22}{12}$.
165. Hartman, Karin Larsdotter, dotter till Lorenz Hartman, stamfader för ätten Adlerhielm. Hon var gift med Benedictus Olai Crusius, professor i Uppsala och assessor i Svea hovrätt. 1633 $\frac{17}{11}$.
166. Henriksson, Anders, död 1651, rådmän i Stockholm, stamfader för släkten Stockenström. 1651 $\frac{17}{8}$.
167. Hey, Welam, gift $\frac{25}{8}$ 1638 med hustru Ingridh Henriksdotter Nyman (not 259). I 1652 års mantalsförteckning upptages Willem Heijs effterlewerska (Västra kv. 77, mellan Gråmunkegränd och Lekamens gränd). 1645 $\frac{8}{4}$, $\frac{13}{8}$, $\frac{27}{8}$, $\frac{31}{8}$, $\frac{14}{11}$, $\frac{14}{12}$, $\frac{26}{12}$; 1649 $\frac{17}{5}$, $\frac{28}{10}$; 1651 $\frac{1}{1}$, $\frac{23}{2}$.
168. Hiep från Landau (Tyskland), Tomas, vinhandlare i Stockholm, svärfader till S. Furubom, adlad Furubom. 1659 $\frac{23}{8}$.
169. Hoffstedter, Johan Hoffstedter, adlad H. von Kühnberg, introducerad 1652, generalkrigskommissarie. 1651 $\frac{18}{4}$, $\frac{8-9}{7}$, $\frac{14}{7}$, $\frac{21}{7}$.

170. Holm d. y., Olof, död 1643, renskrivare åt stadsskrivaren, son till rådmannen Olof Holm d. ä. 1643 ²⁹/₈.
171. Horn, Gustaf Carlsson, greve H. af Björneborg, 1592—1657, president i krigskollegium. Hans första hustru, Christina Oxenstierna, friherrinna, dog 1631 i Stralsund, den andra var Sigrid Bielke av Åkerö. Jfr not 272. 1633 ¹⁰/₁₁, 1643 ⁶/₇.
172. Igelström, Harald Bengtsson, adlad I., död 1677, kammar-assistent-råd vid lifländska generalguvernementet. 1643 ¹⁰/₇, ¹⁷/₇, ²¹/₇, ¹²/₈, ³/₉, ⁵/₉, ⁷/₉, ⁸/₉; 1645 ¹⁰/₈, ¹⁸/₉; 1649 ²²/₈, ¹⁷/₈, ²⁰/₉; 1651 ²/₇, ¹⁹/₇.
173. Ihringius, Joachim, död 1657, biskop i Reval. 1651 ⁶/₂.
174. Ikorn, Margareta, 1584—1652, gift med amiral Bagge till Siggesta på Värmdön, var ägarinna av godset ²⁷/₁ 1644. »Jungfrun» är utan tvivel hennes systerdotter Marina Gyllencreutz, 1611—52(?), gift med Isak Svinhufvud av Qvalstad. Systerdottern och hennes man kommo efter Margareta Ikorns död i besittning av godset. 1643 ⁷/₃.
175. Johannis Nycopensis, Andreas, 1598(?)—1652, kyrkoherde i Jacobs församling, gift med Gertrud Arentsdotter. En son blev rådmän i Stockholm med namnet Henrik Sparrin. 1651 ¹/₄.
176. Johansdotter, Brita, död 1653, gift med Casper Kenig, adlad Lilliecrona. 1643 ²¹/₅; 1645 ³/₂, ⁴/₂, ⁵/₂, ⁶/₂, ²⁷/₄; 1649 ¹⁰/₇, ²²/₇; 1651 ¹⁵/₆, ²⁶/₁₂.
177. Johansson, Jacob, 1602—78, riddarhusfiskal, stamfader för ätten Djurklow. 1633 ²²/₆; 1643 ²⁹/₁.
178. Johansson, Mårten (Blix?), handelsman i Härnösand 1649 och 1653 (Palmsköld). 1651 ²/₁, ¹⁶/₅, ²¹/₁₂.
179. Jordan, Michael von Jordan, den yngre, adlad J., 1590—efter 1652, landshövding i Nyslotts län. 1633 ¹⁹/₅, ²⁴/₅; 1643 ²⁰/₁₁; 1645 ²/₈, ²²/₇, ⁸/₁₀, ²⁹/₁₂.
180. Julinus, Andreas Magni, 1598—1671, prost i Nyköping. 1649 ¹¹/₇.
181. Jung, Melcher, handelsman och direktör över glasbruket i Stockholm. Jfr Svenska adelns ättartavlor utg. av Elgenstierna, Bd 2, s. 838. 1643 ²/₄, ²¹/₆; 1651 ³/₇.
182. Jönssdotter, Brita, 1602—68, dotter av rådmannen Jöns Eriksson och gift med rådmannen Jakob Barckman. 1659 ²⁵/₃, ²⁶/₁₂.
183. Jönsson, Anders, död 1646, fogde i Svartsjö. Hans änka, Anna Hansdotter levde 1648, då hon fick pension. 1643 ¹⁶/₁₀, 1645 ²/₇.
184. Jönsson (Utterclo), Anders, 1605—71, borgmästare i Stockholm. 1633 ¹¹/₃, ²⁶/₅; 1643 ²/₄, ²⁴/₈, ³⁰/₇; 1649 ¹⁹/₁₁; 1651 ³⁰/₉; 1659 ¹⁶/₁₀, ¹⁹/₁₀.
185. Jönsson, Anders, 1632—59, son till borgmästaren i Stockholm Jöns Henriksson. 1659 ²⁰/₃.
186. Karl XI, konung av Sverige, 1655—97. 1659 ⁸/₉.
187. Kempe, Abraham, avgick från Örebro skola 1615, broder till Samuel Kempensköld. 1643 ⁷/₃, ⁴/₈, ²⁰/₉, ¹⁵/₁₀, ⁶/₁₁.
188. Kempensköld, Anna Samuelsdotter, dotter till riddarhussekreteraren S. Kempensköld och född 1632 (?), gift 1645 med professor J. Laurentii Laurbergius. 1645 ²⁹/₉.

189. Kempensköld, Samuel Kempe, adl. K., 1599—1670, riddarhussekreterare. Han var g. m. Märta Schillera, född 1607. 1633 ^{24/6}; 1643 ^{20/1}, ^{23/1}, ^{25/1}, ^{5/2}, ^{7/2}, ^{24/2}, ^{6/3}, ^{14/3}, ^{5/4}, ^{4/4}, ^{19/6}, ^{21/6}, ^{27/7}, ^{28/7}, ^{31/7}, ^{4/8}, ^{5/8}, ^{6/8}, ^{7/8}, ^{9/8}, ^{11/8}, ^{21/8}, ^{28/8}, ^{28/8}, ^{29/8}, ^{4/9}, ^{5/9}, ^{6/9}, ^{7/9}, ^{19/9}, ^{28/9}, ^{1/11}, ^{6/11}, ^{12/11}, ^{21/11}, ^{23/11}, ^{11/12}; 1645 ^{20/2}, ^{27/2}, ^{4/3}, ^{15/4}, ^{22/4}, ^{14/6}, ^{23/6}, ^{24/6}, ^{9/7}, ^{17/7}, ^{26/7}, ^{13/8}, ^{23/9}, ^{12/10}; 1649 ^{17/1}, ^{3/2}, ^{4/2}, ^{5/2}, ^{2/5}, ^{19/7}, ^{19/8}, ^{24/9}, ^{9/12}; 1651 ^{12/1}, ^{15/1}, ^{21/2}, ^{22/2}, ^{9/4}, ^{22/6}, ^{22/10}, ^{9/12}.
190. Keyser, Henrik, död 1663(?), boktryckare. 1643 ^{19/11}.
191. Kitz, Christopher, bodde 1652 i östra kvarteret 135, gift med Helena Hansdotter, omgift med Anders Björnson. Hans dotter i föregående gifte var gift med professor Johannes Loccenius. 1643 ^{15/1}; 1649 ^{15/4}; 1651 ^{6/3}.
192. Kitz, Margareta Christophersdotter, dotter av bagaren Christopher Kitz, gift första gången med Michel Wankelmo 1643, andra gången med professor Johan Loccenius. 1643 ^{13/1}.
193. Kleeblatt, Johan Ottesson, död 1641, advokatfiskal i Åbo hovrätt, fader till Erik Johansson Klöfverskjöld. 1633 ^{15/9}, ^{1/11}, ^{3/11}.
194. Klöfverskjöld, Erik Johansson Klöfverblad, adlad K., 1600—1675, assessor i kammarrevisionen. 1633 ^{15/9}, ^{20/10}, ^{4/11}; 1643 ^{11/1}, ^{20/1}, ^{23/1}, ^{25/1}, ^{26/1}, ^{2/2}, ^{6/2}, ^{11/3}, ^{12/3}, ^{13/3}, ^{24/2}, ^{4/3}, ^{5/3}, ^{6/3}, ^{25/3}, ^{27/3}, ^{3/4}, ^{4/4}, ^{9/4}, ^{16/4}, ^{14/6}, ^{13/6}, ^{21/6}, ^{6/7}, ^{10/7}, ^{17/7}, ^{20/7}, ^{30/7}, ^{31/7}, ^{3/8}, ^{9/8}, ^{12/8}, ^{21/8}, ^{28/8}, ^{23/8}, ^{1/9}, ^{4/9}, ^{8/9}, ^{9/9}, ^{10/9}, ^{17/9}, ^{22/9}, ^{14/10}, ^{29/10}, ^{1/11}, ^{19/11}, ^{20/11}, ^{11/12}, ^{17/12}; 1645 ^{12/1}, ^{15/1}, ^{27/2}, ^{4/3}, ^{18/3}, ^{29/3}, ^{20/4}, ^{1/5}, ^{2/5}, ^{12/5}, ^{23/5}, ^{16/6}, ^{23/6}, ^{24—25/6}, ^{30/6}, ^{19/7}, ^{22/7}, ^{26/7}, ^{4/8}, ^{7/8}, ^{13/8}, ^{19/8}, ^{25/8}, ^{31/8}, ^{2/9}, ^{29/9}, ^{30/10}; 1649 ^{9/3}, ^{1/5}, ^{3/6}, ^{2/7}, ^{19/7}, ^{25/7}, ^{11—12/8}, ^{24/9}, ^{12/10}, ^{25/11}, ^{14/12}; 1651 ^{12/1}, ^{9/4}, ^{11/5}, ^{5/6}, ^{3/6}, ^{17/6}, ^{23/6}, ^{9/7}, ^{2/8}, ^{14/9}; 1659 ^{20/2}, ^{31/7}, ^{1/8}, ^{19/10}, ^{29/12}.
195. Klöfverskjöld, Johan, 1627—94, kammarråd. 1659 ^{29/12}.
196. Klöfverskjöld, Sara, gift med Tomas Tomasson Leijonberg. Hon var syster till Erik Johansson Klöfverskjöld, jfr not 215. 1643 ^{10/9}.
197. Kock, Markus Danielsson, 1588—1657, stamfader för adliga ätten Cronström, myntmästare i Stockholm, gift med Elisabeth v. Eijick. 1649 ^{29/12}.
198. Kraft, Siger, död 1655, Gustav II Adolfs munskänk, krögare i Stockholm. 1633 ^{4/12}; 1645 ^{28/4}.
199. Kristina, drottning av Sverige, 1626—89. 1643 ^{21/11}, ^{8/12}; 1645 ^{8/12}; 1651 ^{27/5}, ^{31/10}, ^{3/12}.
200. Kunholdt, Johan, bokbindarmästare 1643. 1645 ^{23/5}.
201. Kurck, Barbro, död 1658, gift med Gustaf Evertsson Horn av Kanckas, friherre Horn av Marienberg, fältmarskalk. 1659 ^{11/9}.
202. »Silkesspinnaren» är troligen Jakob Kutenhof, som 1652 bodde i östra kvarteret n:o 7 (Bollhusgränd 1 — Österlånggatan 2 — Slottsbacken 6). 1651 ^{4/8}.
203. Kuut eller Rosenstjelke, Brita Catharina Carlsdotter, död 1651, gift med hovkansleren Nils Nilsson, adlad Tungel. 1651 ^{6/4}.
204. Lagerfelt, Israel, 1647—71, student i Greifswald 1664, son till Israel Israelsson Lagerfeldt. 1659 ^{6/2}.
205. Lagerfeldt, Israel Israelsson, 1610—84, arkivsekreterare i riksarkivet, vice president i kommerskollegium. 1643 ^{12/2}, ^{23/11}; 1645 ^{31/8}, ^{7/12}, ^{19/12}; 1649 ^{19/10}; 1659 ^{2/2}, ^{11/2}, ^{8/7}, ^{23/7}, ^{23/10}.

206. Lagerfelt, döttrar till Israel Lagerfelt, 1610—84, antagligen Margaretha och Sigrid. 1659 ⁹/₁₀.
207. Landzberg, Lars Henriksson, adlad L., 1605—72, kommissarie i kammarrevisionen, gift med Margaretha Eriksdotter Schrodera, 1627—96. 1651 ¹³/₈; 1659 ¹¹/₂, ²⁸/₁₀.
208. Langman, Tönnes Henriksson, adlad L., 1601—56, kommissarie i kammarrevisionen, landshövding i Värmland och på Dal. 1633 ²⁸/₅, ²⁸/₁₁; 1645 ⁵/₁₀; 1649 ²⁸/₇.
209. Möjligen är ett »Saligh» uteglömt framför Olof Hansson. I så fall torde menas Anna Larsdotter, adlad Sneckenfelt, gift första gången med Olof Hansson, adlad Örnehufvud, 1600—1644, andra gången med hovkanslern Nils Nilsson Tungel. 1649 ²⁸/₁₀.
210. Larsdotter, Sara, 1608—89, gift med Nils Nilsson Stiernflycht. 1643 ⁵/₉.
211. Larsson, Anders. En A. L. erhöll ²⁷/₇ hus i Trångsund; 1655 ägde han Drottninggatan 46. 1645 ⁹/₈, 1651 ³⁰/₈.
212. Larsson, Gulich, från Ångermanland. »Hr Jon [Hernodius i Boteå] . . . [har] slagit Gulich Larsson i Sunby med en silfverkanna i huvudet ett stort blodsår . . .» Se L. Bygdén, Hernösands stifts herdaminne, D. 1, s. 134. 1643 ²¹/₁₀.
213. Larsson, Johan, adlad von Ridderhusen, 1588—1648, riddarhussekreterare. 1649 ²¹/₁.
214. Leijonancker, Daniel Young, adlad L., 1627—88, kommerseråd. 1659 ⁹/₇.
215. Leijonberg, Tomas Tomasson, adlad L., nr 606, död 1677, överinspektör för landtullarna i Finland. Han var gift med Sara Klöfverblad, syster till Erik Johansson Klöfverskjöld. Jfr not 196. 1643 ¹⁷/₇, ³⁰/₇, ²⁸/₈, ¹/₉, ⁴/₉; 1659 ¹⁹/₁₀.
216. Leijoncrona, Johan Holm, adlad L., död 1689, hovintendent. 1659 ⁹/₃.
217. Leijonsköld, Anna Augusta, död 1726, gift första gången med E. von der Linde, andra gången med Cl. Ulfsparre av Broxvik. 1643 ⁸/₁₂.
218. Leijonsköld, Augustin Mårtensson, adlad L., 1632—82, friherre, landshövding. 1659 ¹/₉.
219. Leijonsköld, Mårten Augustinsson, adlad och friherre L., 1600—56, direktör i general-kommersekollegium, kammarråd. 1643 ¹⁰/₈, ⁹/₁₂; 1645 ⁷/₄; 1649 ¹⁸/₉.
220. Lenæus, Johannes Canuti, 1573—1669, ärkebiskop. 1649 ²/₂; 1659 ³⁰/₇.
221. Lennep, Margaretha Christoffersdotter, från Reval, död 1658, gift med Israel Israelsson Lagerfelt. 1643 ¹²/₈, ²⁴/₈.
222. Leuhusen. Son till Regner eller Reinhold Leuhusen, adlad L., 1601—55, antingen Gustaf, 1647—87, eller Peter, baron Leuhusen, 1649—87. 1651 ²⁸/₁₂.
223. Lilliecrantz, Johan Gerhardsson Westerman, adlad L. (nr 480), 1604—53, assessor i kommerskollegium, justitieborgmästare i Stockholm. 1643 ¹⁰/₈; 1645 ⁷/₈.
- 223 a. Lilliecrona, Carl, son av Caspar Kenig, adlad L., 1620—74, häradshövding i Norunda härad. 1659 ²⁸/₁₂.

224. Lilliecrona, Casper Kenig, adlad L., 1586—1646, hovapotekare, krigskommissarie. 1633 ²⁸/₃, ²/₄, ²/₁₀, ¹⁰/₁₁; 1643 ⁶/₇, ¹/₁₀.
225. Lilliecrona, Susanna, 1622—59?, gift med Andreas Sparman, adlad Palmcron, dotter till Caspar Kenig, adlad Lilliecrona. Enligt adelns ättartavlor dog hon ³⁰/₁₁ 1659, vilket ej stämmer med Blixencrons anteckningar. 1643 ¹²/₃, ⁴/₈; 1645 ¹²/₁, ²⁸/₁; 1649 ²⁸/₇, ¹²/₈; 1651 ²⁰/₄, ¹⁸/₅, ³/₈, ²⁵/₇, ⁵/₈, ²⁶/₁₂; 1659 ²/₁, ¹⁸/₁, ²⁵/₁, ¹⁰/₂, ²⁵/₉, ²⁷/₁₁, ³⁰/₁₁, ¹¹/₁₂, ²⁷/₁₂, ²⁸/₁₂.
226. Lillieqvist, Anders Nilsson, adlad L., 1621—68, krigskommissarie i krigskollegium, gift med Maria Nilsdotter Bohm, kusin till Anders Bohm. 1659 ⁶/₁₁.
227. Lilliesköld, Erik Jespersson, adlad L. (nr. 566), 1584—1678, ståt-hållare på Nyslott i Finland. 1651 ¹⁷/₁₁.
228. von der Linde, Erich Larsson, adlad L., död 1635, kammarråd. 1633 ²¹/₉, ²⁶/₁₁.
229. Lithman, Carl Nicolai, 1612—86, biskop i Strängnäs, stamfader för ätten Lithman, gift med Anna Lenæa, adlad Clo, 1617—93, var vid denna tid kyrkoherde i Solna. Det kan dock omöjligen vara fråga om hans bröllop, som stod redan ³/₁₂ 1643. 1645 ²⁸/₁₂.
230. Liwe, Reinhold Liwe, frih., 1621—65, guvernör på Ösel, gift med Hedvig von Wartensleben, förut gift med J. Rosencrantz av Granhammar. Jfr not 365. 1651 ¹⁸/₃, ⁷/₇, ²²/₇, ¹⁹/₁₀.
231. Low, Jöran, grosshandlare, ägde hus i södra kvarteret 1652 (Prästgatan 80?). 1659 ²⁶/₉.
232. Low, Hans Paulsson (möjl.), advokatfiskal i kammarkollegium, »rymt av riket till Polen». 1633 ²⁸/₄.
233. Lybecker, Hans Philip, 1608—72, assessor i bergskollegium. 1659 ²⁷/₃.
234. Macheler eller Macleer, Jacob, sidenkrämare, bodde 1652 i östra kvarteret 85 (Hoparegränden). 1651 ²/₂.
235. Marskalkz, Hans, vinskänk på värdshuset Svanen, Hornsgatan 4, gift med Christina Olofsdotter. Se F. U. Wrangel, Stockholmliana, 1912, s. 297 ff. 1643 ²⁶/₁, ⁴/₃, ³¹/₅, ²/₇, ²⁹/₇, ¹⁹/₁₁; 1645 ⁹/₄, ²/₅, ⁹/₇, ⁹/₁₁; 1649 ²⁹/₃; 1651 ⁷/₈, ²⁵/₇, ³/₈.
236. Matthiæ, Johannes, 1593—1670, biskop i Strängnäs. 1643 ¹⁹/₁₁; 1649 ⁹/₇; 1651 ⁹/₇.
237. Enda glasmästareänkan i Stockholm 1652 var Fredrik Mejers änka i Bergfeltz (Peder Pedersson Bergenfelt) hus i inre kvarteret, men Blixencron bodde antagligen vid denna tid på Södermalm. 1651 ²⁸/₁₂.
238. Messenius, Arnold, 1629—51, politisk brottsling. 1651 ²⁰/₁₂, ²²/₁₂.
239. Messenius, Arnold Johan, 1608—51, rikshistoriograf. 1643 ¹⁷/₁₂; 1649 ²⁴/₉; 1651 ³/₈, ¹²/₁₂, ²⁰/₁₂, ²²/₁₂.
240. Meurer, Ignatius, 1589—1672, boktryckare. 1645 ¹⁷/₁₀; 1651 ⁶/₈.
241. Mikelsson, Johan. En J. M. var 1637 skrivare i kammarrevisionen, men detta namn är ju synnerligen vanligt. 1659 ¹⁷/₂.
242. Mikelsson, Per, kammarförvant i kammarrevisionen 1641—54. 1651 ⁹/₈; 1659 ²³/₁.
243. Modeus, Julius (trol.), stamfader för adliga ätten Modée, n:o 778.

- Han blev slutligen generalmajor. Svenska adelns ättartavlor uppger visserligen hans dödsår till 1641, men detta är troligen felaktigt. Han var gift med Beata Örnflycht, dotter av Margareta Fahrensbach (jfr not 125). 1649 $\frac{4}{11}$, $\frac{6}{11}$, $\frac{10}{12}$; 1651 $\frac{15}{8}$, $\frac{2}{10}$, $\frac{5}{10}$, $\frac{6}{10}$, $\frac{23}{11}$.
244. Momma, bröderna Momma (Wilhelm, Abraham och Jacob), de två yngre adlade Reenstierna. 1659 $\frac{15}{7}$.
245. Månsson, Elias, död 1667, amiralitetskassör. Broder till rådmannen i Stockholm Joseph Månsson(?) Gifte sig $\frac{5}{8}$ 1659 med hustru Brijta Jochimsdotter Skult, säkerligen dotter till den rike bagaren Jochum Schult (not 323). 1659 $\frac{7}{8}$.
246. Månsson, Joseph, död 1682, rådmän i Stockholm. 1659 $\frac{16}{8}$, $\frac{18}{12}$.
247. Mårtensson, Jöns. Jöns Mårtensson Speleman, K. Maj:ts tjänare, sålde ett hus i Tullgränden 1627. 1633 $\frac{22}{12}$.
248. Mörner af Tuna, Carl Mörner, friherre, 1605—65, riksråd, president i Dorpats hovrätt. Möjligen är här fråga om hans son med samma namn. 1659 $\frac{11}{7}$.
249. Natt och Dag, Ivar Nilsson, 1590—1651, landshövding i Gästrikland m. m. 1651 $\frac{19}{10}$.
250. Natt och Dag. Åke Axelsson, friherre N. o. D., 1594—1655, riksmarskalk. 1643 $\frac{26}{2}$.
251. Nicolai Bothniensis, Sven, kyrkoherde i Sänga, Uppsala ärkestift 1633. 1633 $\frac{6}{1}$, $\frac{17}{3}$, $\frac{14}{4}$; 1643 $\frac{25}{8}$; 1645 $\frac{30}{8}$, $\frac{1}{7}$, $\frac{6}{7}$, $\frac{6}{8}$, $\frac{23}{9}$, $\frac{25}{10}$; 1649 $\frac{12}{2}$; 1651 $\frac{12}{2}$, $\frac{19-20}{3}$, $\frac{12}{5}$, $\frac{25}{5}$, $\frac{24}{7}$; 1659 $\frac{7}{10}$.
252. Herr »Nils i Clostret» eller Nicolaus Uplandus, kaplan i Riddarholmskyrkan. Se F. U. Wrangel, S:t Nikolai kyrkas i Stockholm vigselbok, 1894, s. 81. 1645 $\frac{20}{8}$.
253. Nilsson, Anders, är möjligen bror till rådmannen Måns Nilsson och svärfader till borgmästare J. Plantin i Viborg. Jfr not 291. 1633 $\frac{8}{1}$; 1651 $\frac{24}{2}$.
254. Nilsson (Benick), Hans, död 1636, borgmästare i Stockholm. 1633 $\frac{17}{8}$.
255. Nilsson, Samuel, död 1670, husgerädmästare, gift med Anna Pedersdotter Blix. 1659 $\frac{25}{9}$, $\frac{8}{10}$.
256. Nilsson (?), Valentin, död 1638, rådmän i Stockholm, stamfader för adliga ätten Lövenberg, gift med Margareta von der Linde. 1633 $\frac{10}{8}$.
257. Norfelt, Israel Johannis Noræus, adlad N., död 1677, burg-greve i Göteborg eller möjligen Erik Noreus, 1613—61, kyrkoherde i Kumla i Närke. 1643 $\frac{8}{1}$; 1645 $\frac{23}{1}$, $\frac{5}{2}$, $\frac{6}{2}$; 1651 $\frac{2}{2}$, $\frac{11}{2}$.
258. Med »Modher» menar Blixencron under olika tider helt olika personer. Under senare år från och med 1649 är det tydligen alltid fråga om hans hustru (not 363); vem han år 1645 hedrar med denna titel, har jag icke kunnat klargöra, men hustrun kan det knappast vara, åtminstone ej i anteckningen den $\frac{22}{10}$. År 1633 levde verkligen ännu hans moder, Anna Joensdotter Nortman, född 1564, död 1634, men troligen är här fråga om sekreteraren Olof Ericssons (not 124) hustru, då »modher» alltid nämnes tillsammans med denna person. Hon hette Helena Isaksdotter och var svär-

- mor till Blixencrons båda bröder. I sitt första gifte med Bertil Börjesson Canthersten hade hon sonen Lars Bertilsson Canthersten, adlad Cantersten (not 91); 1640 gifte hon sig för tredje gången med Andreas Sparman, adlad Palmcron (not 281). Hennes broder var Richard Isaksson, adlad Rosencrantz af Granhammar. 1633 $\frac{25}{7}$, $\frac{4}{8}$, $\frac{29}{9}$; 1645 $\frac{23}{9}$, $\frac{28}{9}$, $\frac{18}{10}$, $\frac{28}{10}$.
259. Nyman, Ingridh Hindriksdotter, gift $\frac{28}{8}$ 1638 med Wellam Häijer (Heijs). Jfr not 167. 1651 $\frac{20}{5}$, $\frac{29}{10}$; 1659 $\frac{28}{8}$, $\frac{6}{12}$, $\frac{7}{12}$.
260. Näf, Maria, död 1649, gift med friherre Johan Skytte. 1649 $\frac{14}{12}$.
261. Odenius, Andreas Andreae, prästvigd 1658, komminister i Boo samma år. 1659 $\frac{17}{7}$.
262. Olivecrantz, Anna Paulina, adlad O., gift med Lars Bertilsson Canther, adlad Cantersten. Hon dog 1670. 1643 $\frac{26}{2}$, $\frac{2}{4}$, $\frac{28}{5}$, $\frac{20}{8}$, $\frac{24}{8}$, $\frac{26}{8}$; 1645 $\frac{5}{1}$; 1649 $\frac{25}{10}$; 1651 $\frac{4}{6}$, $\frac{19}{6}$; 1659 $\frac{24-25}{1}$, $\frac{6}{3}$, $\frac{28}{3}$, $\frac{28}{7}$, $\frac{23}{8}$, $\frac{15}{10}$, $\frac{20}{11}$, $\frac{26}{12}$.
263. Olivecrantz, Catharina Paulina, adlad O., död $\frac{11}{12}$ 1659, gift med Johan Barckman, adlad och friherre Leijonberg. Bodde säkert hos svärfadern, Jakob Barckman. 1659 $\frac{15}{12}$, $\frac{18}{12}$.
264. Olofsdotter, Karin, död 1640, gift med Salomon Pedersson Blix 1627. Dotter av Olof Ersson, sekreterare i kammarkollegium, död 1639. 1633 $\frac{28}{1}$, $\frac{5}{7}$.
265. Olofsdotter, Margareta, död 1643, dotter av sekreteraren i kammarkollegium Olof Ericsson och gift med Blixencrons broder Peder Pedersson. 1633 $\frac{16}{6}$; 1643 $\frac{22}{1}$, $\frac{9}{5}$, $\frac{14}{5}$, $\frac{18}{5}$, $\frac{24}{5}$.
266. Olofsson, Anders. En A. O. var vid denna tid fogde på Värmdön. 1645 $\frac{5}{8}$.
267. Olsson, Hindrich, proviantmästare, gift med Cecilia Christophersdotter. 1633 $\frac{8}{1}$, $\frac{3}{3}$, $\frac{30}{5}$, $\frac{10}{8}$; 1643 $\frac{20}{1}$, $\frac{12}{2}$, $\frac{4}{3}$.
268. Oxenstierna, Axel Gustafsson, greve O. af Södermöre, 1583—1654, rikskansler. 1643 $\frac{26}{4}$, $\frac{15}{12}$; 1645 $\frac{18}{10}$, $\frac{8}{11}$.
269. Oxenstierna, Bengt, friherre till Ekebyholm, 1591—1643. »Resare-Bengt.» 1643 $\frac{6}{8}$.
270. Oxenstierna, Bengt, greve, 1623—1702, kanslipresident. 1643 $\frac{27}{8}$.
271. Oxenstierna, Elisabeth, dotter av riksrådet friherre Kristiern Gabriellsson Oxenstierna och gift första gången med översten Conrad von Uexkull, andra gången med friherre Mathias Soop. 1649 $\frac{3}{5}$.
272. Oxenstierna, Erik, friherre till Eka, 1616—62, landshövding m. m. Hans första fru var Margaretha Bielke af Åkerö. Jfr not 171. 1643 $\frac{6}{7}$.
273. Oxenstierna, Erik, greve till Södermöre, 1624—56, riksråd och generalguvernör. Han var yngste son till Axel Oxenstierna. 1645 $\frac{7}{12}$.
274. Oxenstierna, Gabriel, greve O. af Korsholm och Wasa, 1586—1656, riksskattemästare, riksamiral. 1643 $\frac{6}{7}$, $\frac{26}{8}$, $\frac{28}{10}$, $\frac{21}{11}$; 1645 $\frac{18}{7}$, $\frac{15}{9}$, $\frac{18}{9}$; 1649 $\frac{8}{6}$.
275. Oxenstierna, Gabriel, greve, 1619—73, riksmarsk. 1643 $\frac{27}{8}$.
276. Oxenstierna, Gabriel Gabriellsson, 1618—47, kammarråd, president i hovrätten i Dorpat, greve efter sin död. 1645 $\frac{11}{10}$.

277. Oxenstierna, Gabriel, kallad den länge, greve Oxenstierna till Croneborg, 1647—1700, guvernör över Öland och Gotland. 1659 $\frac{9}{2}$.
278. Oxenstierna, Gustaf, 1613—48, greve efter sin död (O. af Croneborg), riksråd, gift med Maria Sophia De la Gardie, 1617—94. 1643 $\frac{9}{2}$.
279. Oxenstierna, Margareta, 1617—53, gift med riksjägmästaren Axel Carlsson Sparre. 1645 $\frac{16}{7}$.
280. Oxenstierna af Korsholm och Vasa, Sigrid, född 1612, död (enl. Svenska adelns ättartavlor) på 1650-talet, gift med sin syssling greve Thure Gabriellson Oxenstierna af Croneborg. 1651 $\frac{15}{6}$.
281. Palmcron, Andreas Sparman, adlad P., 1609—58, drottning Christinas livmedikus. 1643 $\frac{29}{4}$, $\frac{31}{5}$, $\frac{2}{7}$, $\frac{4}{8}$, $\frac{1}{10}$, $\frac{1}{11}$, $\frac{3}{12}$, $\frac{4}{12}$, $\frac{30}{12}$; 1645 $\frac{1}{1}$, $\frac{6}{1}$, $\frac{12}{1}$, $\frac{20}{1}$, $\frac{26}{1}$, $\frac{4}{2}$, $\frac{6}{2}$, $\frac{9}{2}$, $\frac{19}{2}$, $\frac{13}{4}$, $\frac{23}{4}$, $\frac{20}{5}$, $\frac{29}{5}$, $\frac{1}{8}$, $\frac{2}{7}$, $\frac{16}{7}$, $\frac{19}{7}$; 1649 $\frac{7}{1}$, $\frac{4}{2}$, $\frac{8}{4}$, $\frac{20}{5}$, $\frac{2}{7}$, $\frac{10}{7}$, $\frac{22}{7}$, $\frac{13}{8}$, $\frac{26}{8}$, $\frac{25}{11}$, $\frac{23}{12}$, $\frac{28}{12}$; 1651 $\frac{1}{1}$, $\frac{4}{3}$, $\frac{6}{3}$, $\frac{22}{3}$, $\frac{2}{4}$, $\frac{13}{4}$, $\frac{20}{4}$, $\frac{23}{4}$, $\frac{19}{5}$, $\frac{21}{5}$, $\frac{2}{7}$, $\frac{25}{7}$, $\frac{4}{8}$, $\frac{5}{8}$, $\frac{10}{8}$, $\frac{17}{8}$, $\frac{7}{9}$, $\frac{23}{9}$, $\frac{18}{10}$, $\frac{23}{11}$, $\frac{25}{12}$, $\frac{23}{12}$; 1659 $\frac{16}{1}$, $\frac{2}{2}$.
282. Palmgren, Jonas Mattson Leverus, adlad P., 1614—87, krigsråd. 1659 $\frac{13}{3}$, $\frac{16}{10}$, $\frac{23}{10}$, $\frac{6}{11}$, $\frac{20}{11}$.
283. Palmquist, Gustaf Berg, adlad P., 1622—89, assessor i reduktionskommissionen, gift med Margareta, syster till Salomon Pederssons Blix' andra hustru. Hans äldsta barn Elsa, sedermera gift med hovkansleren friherre Coyet, döptes 1649 $\frac{9}{12}$. 1649 $\frac{9}{12}$; 1651 $\frac{30}{3}$, $\frac{30}{9}$; 1659 $\frac{11}{1}$, $\frac{2}{3}$, $\frac{21}{10}$, $\frac{14}{11}$, $\frac{18}{11}$, $\frac{21}{12}$, $\frac{25}{12}$.
284. Paulinus Gothus, Laurentius, 1565—1646, ärkebiskop. 1643 $\frac{29}{10}$.
285. Pedersdotter, Margareta, född 1626, gift 1643 med Bengt Hansson Reenfelt. 1649 $\frac{13}{11}$; 1659 $\frac{11}{9}$.
286. Pedersson, Börje. Börje Pedersson Roman, 1591—1663, av samma stam som ätten Stierncrantz, borgmästare i Stockholm. 1633 $\frac{28}{5}$, $\frac{1}{12}$; 1643 $\frac{11}{1}$, $\frac{20}{1}$, $\frac{26}{1}$, $\frac{11}{2}$, $\frac{24}{2}$, $\frac{4}{3}$, $\frac{6}{3}$, $\frac{23}{3}$, $\frac{4}{4}$, $\frac{16}{4}$, $\frac{14}{8}$, $\frac{21}{6}$, $\frac{7}{7}$, $\frac{10}{7}$, $\frac{16}{7}$, $\frac{17}{7}$, $\frac{20}{7}$, $\frac{26}{7}$, $\frac{26}{8}$, $\frac{27}{8}$, $\frac{28}{8}$, $\frac{9}{9}$, $\frac{12}{9}$, $\frac{14}{10}$, $\frac{23}{10}$, $\frac{29}{10}$, $\frac{19}{11}$, $\frac{17}{12}$; 1645 $\frac{12}{1}$, $\frac{8}{2}$, $\frac{20}{2}$, $\frac{24}{2}$, $\frac{18}{3}$, $\frac{20}{4}$, $\frac{22}{4}$, $\frac{23}{4}$, $\frac{3}{5}$, $\frac{12}{5}$, $\frac{7}{8}$, $\frac{31}{8}$, $\frac{23}{9}$, $\frac{23}{12}$; 1659 $\frac{21}{2}$, $\frac{10}{7}$, $\frac{24}{8}$.
287. Pedersson, Erland, gift med Elisabeth Axelsdotter 1633. 1633 $\frac{10}{3}$.
288. Pedersson, Erland, blev 1641 journalist och 1642 bokhållare i generalbokhålleriet. 1643 $\frac{3}{12}$.
289. Piper, Carl, 1620—50, häradshövding i Västmanland. 1643 $\frac{23}{10}$.
290. Plagman d. y., Petter Hansson, omkr. 1606—51, amiralitetsuppbördsman, hauptman över grevskapet Vasaborg. Han var borgare i Åbo och gift med Erik Klöfverskjölds (not 194) syster. Brodern Hans Plagman, omkr. 1601—79, rådman i Åbo, bevisade riksdagarna 1659 och 1660. Denne senare är stamfader för adliga ätten Ehnrooth n:o 1123 b. 1645 $\frac{1}{5}$.
291. Planting, Johan, död 1663, justitieborgmästare i Viborg. Enligt Vigselboken gift med Anna Andersdotter $\frac{10}{2}$ (?) 1651, jfr not 253. 1651 $\frac{24}{2}$.
292. Posse, Knut Göransson, friherre, 1592—1664, president i Göta hovrätt, överståthållare. 1649 $\frac{19}{10}$; 1645 $\frac{15}{9}$.
293. Pretzbeckius, Christopher, var »Regii Collegii Holmiensis juris professor». Han avrättades 1647. (Jfr Svenska adelns ättartavlor, ätten Lillieflycht.) 1645 $\frac{1}{2}$.

294. Prytz, Erik Hansson, död 1674, landskamrer i Falun, gift första gången med Catharina Trotzig $17/8$ 1650 i Stockholm. 1645 $24/11$, $25/11$; 1649 $27/3$, $5/5$, $14/10$, $1/11$, $23/12$, $29/12$.
- 295 a. Pålsson, Kerstin (trol.), änka efter kyrkoherden Jonas Johannis Hernodius i Boteå, som hållit likpredikan över Märten Blixencrons fader, men föregångarens änka, Elisabeth Bengtsdotter levde även. 1649 $19/10$, $21/10$, $28/10$.
- 295 b. Rassmusson, Erik, garkock, bodde 1652 i Gråmunckegränd (Västra kv. 79 i Peder Pederssons arvingars hus). Möjligen menas dock myntmästaren Kock, jfr not 197. 1651 $10/5$.
296. Rebener, Dawidh, bodde 1646 i Tunnbindaregränden, gift $18/5$ 1637 med Elizabeth Zachrisdotter. 1643 $28/4$, $11/8$.
297. Recharts, Zacharias Johanson, bokhållare över Wiborgs, Nyslotts och Kymmene län, gift med Elisabeth (Lisken) Pedersdotter Blix (Palmsköld). 1659 $7/7$, $28/7$, $3/8$, $21/8$, $4/9$, $12/9$, $25/9$, $26/9$, $8/10$.
298. Reenfelt, Bengt Hansson, adlad R., död efter 1681, generalkrigskommissarie. 1643 $17/8$, $5/9$, $21/9$, $9/11$; 1649 $3/5$, $28/12$; 1651 $26/7$.
299. Rehn, Cecilia, död 1645, gift med Peter Kruse, stamfader för ätten Crusebjörn. 1643 $17/12$.
300. Rehnsköld, Gerdt Antoniison, adlad R., 1610—58, universitetets i Greifswald kurator, president i pommerska kammaren. 1651 $7/8$.
301. Reichenbach, Elias, död omkr. 1668, hovsnörmakare, gift $20/5$ 1638 med Anna Nilsson. Han ägde Kindstugugatan 13 och Svartmangatan 17. 1659 $1/11$.
302. Robertsson von Struan, Christina Jakobina, gift med Johan Gerhardsson Graan, adlad G. Adelns ättartavlor har ingen uppgift om år eller dag för dödsfallet; troligtvis avled fru Graan i barnsäng efter sitt d. $4/4$ födda barn. 1643 $20/4$.
303. Robertsson, Johan, naturaliserad R., död 1652, hov- och livmedikus, med. d.r. 1643 $8/4$.
304. von Rosen, Bogislaus, naturaliserad v. R., 1580—1659, ståthållare på Jama och Koporie. 1633 $2/10$, $4/10$, $27/10$; 1643 $30/7$, $1/10$, $1/11$.
305. Rosenberg, Simon Simonsson Snare, död 1689, krigsråd 1659 $21/9$.
306. Rosenfelt, Nils Ericsson, adlad R., 1605—82, vice president i reduktionskollegium. 1659 $20/2$, $29/12$.
307. Rosenflycht, Nils Johansson, adlad R., död efter 1656, assessor i kammarrevisionen. 1643 $17/8$; 1659 $20/1$, $3/9$, $18/11$.
308. Rosenhane, Gustaf, friherre, 1619—84, skald. 1651 $25/1$.
309. Rosenhielm, Erich Persson Bröms, adlad R., 1603—88, härads hövding i Öknebo m. m. i Södertörn. 1659 $9/2$, $12/2$, $8/7$, $28/10$, $11/12$, $18/12$, $20/12$.
310. Rosenstierna, Enerentia, dotter av Märten Wewitzer, adlad Rosenstierna, gift med Reinholt Govert Leuhusen, adlad 1645. 1645 $27/7$.
311. Rosenstierna, Märten Wewitzer, adlad R., 1582—1638, generalriksrättmästare. 1633 $20/1$, $23/3$, $2/4$, $14/7$; 1645 $18/8$.
312. Rothlöben, Anna Magdalena, 1629—67, gift 1651 med Lorentz Alteneck. 1651 $23/11$.
313. Rothovius, Isak Birgeri, 1570—1652, biskop i Åbo. 1643 $28/8$.

314. Ruuth, Barthold Ruuth, adlad R., 1626—1707, kammarråd, gift $14/9$, 1651 med Anna Rosenblad, död 1707. 1651 $14/9$.
315. Rålamb, Claes, friherre till Bystad, 1622—98, riksråd, överståthållare. 1649 $4/2$.
316. Samuelsson, Olof, son till Samuel, kyrkoherde i Värmdön. Jfr n:r 120. 1643 $21/2$.
317. Schefferus, Johan (möjl.), 1621—79, professor i Uppsala. 1659 $2/12$.
318. Schiller, Magnus Danielsson (trol.), 1614—71, som var Kempenskölds ersättare som riddarhussekreterare. Han är stamfader för ätten Palmstierna. 1651 $9/12$.
319. Schmal, Christina, död efter 1677, gift med Joachim Stropp, adlad S., kommissarie i krigskollegium. Hon var dotterdotter till boktryckaren Ignatius Meurer. 1659 $26/7$.
320. Schmidt, Philip Magnus Carlsson, 1596—1652, apotekare i Stockholm. 1643 $25/1$, $30/7$; 1649 $27/12$.
321. Schomerus, Petrus, 1607—60, superintendent i Kalmar. 1643 $30/7$; 1645 $1/2$.
322. Schroderus, Ericus, död 1647, censor och översättare. 1633 $3/2$.
323. Schult, Jochum, bagare och husägare, Stora Nygatan 26. Se F. U. Wrangel, Stockholmsiana 1—4, 1912. 1633 $10/8$, $24/8$, $8/12$; 1643 $16/2$; 1645 $30/1$; 1649 $8/4$, $20/5$, $22/7$, $13/9$, $27/8$, $2/9$, $23/9$; 1651 $19/1$, $6/3$, $2/4$, $21/9$.
324. Schwartz, Albrecht, köpmansgesell från Leipzig, gift med Brita Lemmens. 1643 $3/12$.
325. Silfverstierna, Johan Månsson, adlad S., 1604—60, kongl. hovråd. 1659 $2/7$.
326. Möjligen identisk med den Joen Olofsson, som senare kallade sig Skerin och just 1649 antogs till skrivare i kammaren. 1649 $15/7$, $28/10$, $22/10$, $1/11$.
327. Skytte, Bengt, 1614—83, friherre, riksråd. 1649 $22/7$.
328. Skytte, Johan Bengtsson, 1577—1645, statsman. 1633 $29/6$, $10/8$.
329. Skyttehielm, Joachim Skytte, adlad S., 1617—78, kammarråd. 1645 $15/1$; 1651 $17/1$, $9/4$, $4/4$; 1659 $20/1$, $3/7$, $19/10$, $1/11$.
330. Sneckenfeldt, Karin Larsdotter, adlad S., 1617—92 (?), gift 1636 med Johan Gerhardi Westerman, adlad Lilliecrantz. 1649 $20/10$.
331. Snoilsky, Georg, adlad 1651 (n:o 528 B), gift med Anna Weiler, dotter av riksguardianen Hans Weiler och hans hustru Birgitta Månsdotter. 1645 $28/5$.
332. Sparre, Lars Eriksson, 1590—1644, riksråd, lantmarskalk. 1645 $31/1$.
- 332 a. Springer, Christopher, kanslist i kammaren 1632, notarie 1641, inspektor i kammararkivet 1665. 1633 $5/7$, $1/12$; 1645 $24/8$.
333. Stenbock, Gustaf Otto, 1620—85, greve S., riksamiral, fältmarskalk, gift med Brita Horn. 1645 $22/7$.
334. Stiernflycht, Nils Nilsson, adlad S., 1600—58, assessor i kammarrevisionen. 1643 $10/7$, $31/7$, $18/8$, $5/9$, $7/9$, $12/11$; 1645 $18/9$; 1649 $23/2$, $24/2$, $29/3$, $8/6$, $17/8$, $22/8$, $29/6$, $15/7$, $20/9$, $25/11$; 1651 $23/2$, $20/5$, $27/11$.
335. Stiernhielm, Christina, 1643—1728, gift med lagmannen Johan Sylvius, adlad S., i hans tredje gifte. 1659 $8/8$.

336. Stiernhielm, Georg Otto, född $\frac{28}{7}$ 1638, död 1673, assessor i bergskollegium, son till Georg Stiernhielm. 1659 $\frac{16}{7}$.
337. Stiernhielm, Gustaf, son till Georg Stiernhielm, född $\frac{7}{11}$ 1633, död 1634. 1633 $\frac{14}{11}$.
338. Stiernhielm, Gustaf, född $\frac{10}{11}$ 1635, son till Georg Stiernhielm. 1659 $\frac{7}{9}$, $\frac{27}{11}$, $\frac{7}{12}$, $\frac{25}{12}$.
339. Stiernhielm, Göran Olofsson-Lillja, adlad S., 1598—1672, skald. 1633 $\frac{29}{5}$, $\frac{4}{10}$, $\frac{27}{10}$, $\frac{28}{10}$, $\frac{14}{11}$, $\frac{21}{12}$, $\frac{23}{12}$, $\frac{23}{12}$, $\frac{23}{12}$; 1643 $\frac{24}{6}$, $\frac{7}{9}$, $\frac{20}{11}$; 1649 $\frac{15}{3}$, $\frac{28}{3}$, $\frac{28}{3}$, $\frac{22}{4}$, $\frac{18}{5}$, $\frac{17}{6}$, $\frac{21}{10}$, $\frac{10}{11}$, $\frac{8}{12}$; 1651 $\frac{2}{1}$, $\frac{12}{1}$, $\frac{25-26}{1}$, $\frac{16}{2}$, $\frac{6}{3}$, $\frac{11}{3}$, $\frac{6}{4}$, $\frac{28}{4}$, $\frac{18}{5}$, $\frac{20}{5}$, $\frac{21}{5}$, $\frac{11}{6}$, $\frac{23}{6}$, $\frac{2}{7}$, $\frac{6}{7}$, $\frac{18}{7}$, $\frac{17}{7}$, $\frac{24}{7}$, $\frac{25}{7}$, $\frac{2}{8}$, $\frac{3}{8}$, $\frac{4}{8}$, $\frac{11}{8}$, $\frac{13}{8}$, $\frac{15}{8}$; 1659 $\frac{2}{7}$, $\frac{4}{7}$, $\frac{8}{7}$, $\frac{9}{7}$, $\frac{10}{7}$, $\frac{11}{7}$, $\frac{12}{7}$, $\frac{28}{7}$, $\frac{3}{8}$, $\frac{9}{8}$, $\frac{15}{8}$, $\frac{19}{8}$, $\frac{21}{8}$, $\frac{23}{8}$, $\frac{26}{8}$, $\frac{1}{9}$, $\frac{6}{9}$, $\frac{7}{9}$, $\frac{20}{9}$, $\frac{21}{9}$, $\frac{17}{10}$, $\frac{20}{10}$, $\frac{31}{10}$, $\frac{20}{11}$, $\frac{2}{12}$, $\frac{7}{12}$, $\frac{11}{12}$, $\frac{13}{12}$.
340. Stiernhöök, Katharina, 1641—59, dotter av hovrådet Johan Olofsson Dalkarl, adlad Stiernhöök, gift med Georg Wallander, adlad Schönfelt, assessor i kommerskollegium. 1659 $\frac{6}{1}$.
341. Stigzelius, Lars, 1598—1678, ärkebiskop. 1633 $\frac{24}{6}$, $\frac{30}{6}$, $\frac{2}{7}$, $\frac{16}{7}$; 1643 $\frac{8}{11}$; 1649 $\frac{24}{2}$.
342. Strijk, Johan Strijch, adlad S., 1595—1653, landshövding i Härnösand. 1643 $\frac{22}{1}$; 1649 $\frac{4}{9}$.
343. Strussflycht, Daniel Jönsson Strutz, adlad S., död 1672, direktör vid sjöstaten i Göteborg. 1651 $\frac{1}{4}$, $\frac{13}{8}$.
344. Strömfelt, Johan Fegræus, adlad S., 1587—1644, diplomatisk agent i Danmark. 1645 $\frac{13}{7}$.
345. Strömsköld, Olof Andersson, adlad S., 1601—64, frälsekamrerare, gift med Helena Johansdotter Klöfverblad i hennes tredje gifte, syster till Erik Johansson Klöfverskjöld. 1643 $\frac{6}{9}$, $\frac{26}{7}$, $\frac{24}{9}$, $\frac{3}{10}$; 1645 $\frac{13}{1}$, $\frac{16}{3}$, $\frac{17}{4}$, $\frac{1}{5}$, $\frac{9}{6}$; 1649 $\frac{1}{5}$, $\frac{2}{7}$, $\frac{23}{6}$; 1659 $\frac{19}{10}$.
346. Styfwert, Simon, död 1646, kapten på N. Stiernskiölds skepp 1627, 1641 äldste amirallöjtnant. 1643 $\frac{7}{7}$.
347. Stårck, Isaac, av adliga ätten nr 233, död 1667, överstelöjtnant vid Västgöta kavall. 1651 $\frac{1}{11}$, $\frac{22}{11}$, $\frac{14}{12}$.
348. Svanfelt, Erich Ersson, adlad S., 1597—1646, räntmästare vid svenska armén i Preussen. 1643 $\frac{23}{4}$, $\frac{28}{8}$.
349. Svinhufvud af Qvalstad, Isak, 1611—66, amiralitetskapten, gift med Marina Gyllencreutz, jfr not 174. 1659 $\frac{21}{7}$.
350. Sylvestersson, Sylvester, landskamrerare i Stockholm, gift $\frac{7}{6}$ 1646 med Elsa Eriksdotter. Hans dotter var gift med Magnus Utter, adlad Utterhjelm. 1649 $\frac{15}{7}$.
351. Taube, Wilhelm, friherre af Karlö m. m., död 1662, generalrikspostmästare, övermarskalk och riksråd. 1659 $\frac{19}{13}$.
352. Tiesenhausen, Fabian Reinholdsson von, friherre, överste, gift med Gertrud Taube af Karlö (nr 34). 1645 $\frac{10}{8}$.
353. Tigerstierna, Jacob Skottsvinkel, adlad T., 1625—73, kamrerare i kammarkollegium. 1659 $\frac{17}{2}$.
354. Tolpo, Mårten Nilsson, kamrerare för Nylands län, stamfader för ätten Losköld nr 999. 1645 $\frac{21}{8}$, $\frac{7}{6}$; 1651 $\frac{2}{3}$, $\frac{24}{2}$, $\frac{28}{11}$.
355. Torstensson, Lennart, greve, 1603—51, fältmarskalk, generalguver-

- nör, gift 1633 med friherrinnan Beata De la Gardie, 1612—80. 1633 $\frac{8}{12}$, $\frac{14}{12}$; 1651 $\frac{29}{8}$.
356. Trotzigh, Johan, 1597—1647, direktör vid styckgjutningen i Falun, gift i sitt andra gifte med Gertrud Hoghusen. 1645 $\frac{6}{1}$, $\frac{29}{1}$.
357. Tungel, Nils Nilsson, adlad T., 1592—1665, hovkansler m. m. 1645 $\frac{27}{12}$; 1649 $\frac{13}{8}$, $\frac{5}{12}$; 1651 $\frac{9}{3}$, $\frac{4}{4}$, $\frac{8}{8}$, $\frac{17}{8}$.
358. Törnsköld, Jacob Pedersson, 1613—74, landshövding i Wiborgs län. 1659 $\frac{19}{12}$.
359. Unger, Johan Olofsson, proviantmästare i Wiborg, kommissarie i kammarrevisionen, levde ännu 1657, stamfader för ätten Stiernadler. 1645 $\frac{22}{4}$.
360. Utter, Johan Pedersson, 1605—54, överste, ståthållare på Arensberg. 1645 $\frac{21}{4}$, $\frac{2}{6}$, $\frac{7}{6}$, $\frac{23}{7}$; 1651 $\frac{13}{8}$, $\frac{15}{8}$, $\frac{21}{7}$, $\frac{22}{7}$, $\frac{2-4-5}{10}$, $\frac{19}{10}$.
361. Uttermarck, Daniel Bengtsson Utter, adlad U., 1617—83, ståthållare i änkedrottning Hedvig Eleonoras livgeding. 1651 $\frac{2}{7}$.
362. Wahle, Cecilia, gift med Simon Blix, jfr not 62. 1649 $\frac{10}{6}$; 1651 $\frac{20}{5}$.
363. Wahle, Margareta, 1624—81, gift 1640 med Mårten Pedersson Blixencron. 1643 $\frac{7}{2}$, $\frac{11}{2}$, $\frac{14}{2}$, $\frac{26}{2}$, $\frac{15}{4}$, $\frac{22}{4}$, $\frac{28}{5}$, $\frac{25}{7}$, $\frac{26}{8}$, $\frac{29}{8}$, $\frac{16}{9}$, $\frac{20}{9}$, $\frac{24}{9}$, $\frac{28}{10}$, $\frac{26}{11}$, $\frac{30}{11}$, $\frac{3}{12}$, $\frac{27}{12}$; 1645 $\frac{21}{1}$, $\frac{8}{2}$, $\frac{23}{3}$, $\frac{29}{5}$, $\frac{6}{7}$, $\frac{18}{7}$, $\frac{27}{7}$, $\frac{2}{8}$, $\frac{28}{9}$, $\frac{12}{11}$; 1649 $\frac{4}{2}$, $\frac{17}{8}$, $\frac{25}{7}$, $\frac{19}{8}$, $\frac{28}{8}$, $\frac{11}{11}$, $\frac{11}{12}$; 1651 $\frac{19}{1}$, $\frac{25}{2}$, $\frac{16}{3}$, $\frac{17}{4}$, $\frac{21}{5}$, $\frac{7}{7}$, $\frac{15}{8}$, $\frac{19}{10}$, $\frac{15}{10}$, $\frac{23}{11}$, $\frac{30}{11}$; 1659 $\frac{22}{1}$, $\frac{24}{1}$, $\frac{16}{7}$, $\frac{20}{7}$, $\frac{7}{8}$, $\frac{8}{8}$, $\frac{9}{8}$, $\frac{10}{8}$, $\frac{15}{8}$, $\frac{20}{11}$, $\frac{7}{12}$, $\frac{13}{12}$, $\frac{22}{12}$, $\frac{26}{12}$.
364. Wallenstedt, Olof Wallius, adlad W., 1624—58, kansliråd, gift 1651 med Catharina Silfverstierna. 1651 $\frac{27}{11}$.
365. von Wartensleben, Hedvig, gift första gången med J. Rosencrantz af Granhammar, andra gången med guvernören, friherre R. Liwe. Hon dog 1657. Jfr not 230. 1645 $\frac{17}{7}$; 1651 $\frac{30}{8}$, $\frac{25}{7}$, $\frac{5}{10}$, $\frac{28}{10}$.
366. Weiler, Hans, död 1657, riksguardian, assessor i bergskollegium. 1645 $\frac{9}{4}$, $\frac{28}{5}$.
367. Welt, Lars Eriksson (möjl.), 1581—1650, stamfader för ätterna Lilliecreutz och Stierncrona. Han var svåger till Mårten Blixencron. Jfr not 59. 1645 $\frac{8}{8}$.
268. Welt, Olaus Laurentii, 1622—91, komminister i Ösmo 1652, Blixencrons systerstyvson, stamfader för ätten Lilliecreutz eller möjligen Erik Petri Malmander, död 1653, kyrkoherde i Ösmo. 1651 $\frac{25}{3}$.
369. Wenckstern, Christopher, gift med Karin Jönsdotter, änka efter Hans Julesch (Unger). Wenckstern blev mästare 1643, älderman 1658 och dog 1668. 1643 $\frac{12}{11}$.
370. Westius, Johan Jakobsson, advokatfiskal i kammarkollegium. 1643 $\frac{4}{8}$, $\frac{27}{7}$, $\frac{31}{7}$, $\frac{5}{9}$, $\frac{7}{9}$, $\frac{21}{11}$; 1651 $\frac{17}{1}$.
371. Wetzler, Peter Henricsson, advokatfiskal i kammarkollegium, stamfader för ätten Wetzler. 1645 $\frac{14}{12}$.
372. Wijnblad, Johan Mattson Wijnbladh, adlad W., 1615—59, k. sekreterare. 1649 $\frac{29}{7}$; 1659 $\frac{2}{9}$, $\frac{3}{9}$, $\frac{16}{10}$.
373. Wolker, Sigfrid, död 1664, stamfader för adliga ätten von Walcker, inspektör över Norrlands tullar, borgmästare i Gävle. 1643 $\frac{22}{10}$.
374. Wolle, Jacob, död 1653, köpman i Åbo, gift med Anna Spranckhusen. 1643 $\frac{11}{1}$, $\frac{22}{3}$, $\frac{17}{7}$, $\frac{22}{9}$, $\frac{1}{11}$.

375. Ödla eller Ödell, Udde (trol.), 1617—68, underståthållare, landshövding. 1659 ¹⁶/₁.
376. Örn, Samuel Johansson, adlad Ö. (möjl.), 1623—93, tygmästare i Stockholm. Han var gift med Justina Stormhatt. 1651 ⁸/₇.

Huvudsakligen använda *källor*: Svenska adelns ättartavlor utg. av G. Anrep, vol. 1—4, 1858—64; Den introducerade svenska adelns ättartavlor utg. av G. Elgenstierna, vol. 1—4, 1925—28; Meddelanden från Svenska Riksarkivet, ny följd, 2 : 2, 1907, o. ff.; J. A. Almquist, Svensk genealogisk litteratur, 1905, och där anförd litteratur; Svenska autografsällskapets tidskrift, 1—2, 1888—97; Handlingar utgivna genom svenska autografsällskapet, I, 1894, o. ff.; Personhistorisk tidskrift, bd 1, 1898 o. ff.; Upplands fornminnesförenings tidskrift, bd I, 1871—76, o. ff.; F. D. Brun, Holmiana et alia, bd 1—6, 1922—25; F. U. Wrangel, Stockholmiana, 1—4, 1912; Stockholms rådhus och råd, avd. 2, 1915; de olika herdaminnena, särskilt Bygdéns över Hernösands stift.

Handskrifter: Palmsköld 195, U. U. B.; Westin 1116, U. U. B.

Den polska »prinsessan» i Småland.

Av H. Södersteen.

I Jönköpings län, Östra och Västra härad, finnes ett flertal familjer, mest av allmogeklassen, vilka härstamma från en polsk dam av adlig härkomst, som under Karl XII:s krig blev tillfångatagen och efter åtskilliga äventyr kom till Sverige. Traditionen om den utländska kvinnan långt inne i »mörkaste Småland» har under århundraden bibehållit sig, men förvanskats och utsmyckats, så att hon slutligen ansetts för prinsessa och dotter till konung August den starke av Polen.

Det var en dag 1706 eller däromkring, då tre unga systrar sutto på ett slott i Polen vid sina handarbeten, förtäljer traditionen. Då spreds ett rykte, att de fruktade svenskarna ryckte an mot slottet. En av systrarna räddade sig hastigt genom flykten. De andra voro kvar, när svenskarna stormade slottet, varvid en av systrarna omkom i vallgraven. Den tredje och yngsta blev tillfångatagen. Befälhavaren för den svenska strövkåren var en officer vid namn Silfverhielm vid Smålands kavalleri. Han skall ha fattat kärlek till den unga polskan och ämnat gifta sig med henne. Sedan han kort därefter stupat, flydde hon och kom efter en äventyrlig färd till Sverige. Där blev hon gift med en annan officer vid samma regemente vid namn »Camel» och bodde sedan med honom på en avlägsen skogsgård i Östra härad. Hon skall ha haft inte mindre än 12 barn, bl. a. »Johanna Helena Kristina Sofia Standikowa Snoilsawska». Efter några år flyttade de till en större gård i samma trakt, där de uppnådde hög ålder och hade talrika ättlingar. En ännu levande gammal dam i Vetlanda berättar, att hennes mormorsmor hört »prinsessan» sjunga med hög röst:

»Ack om jag hade duvovingar snälle,
Jag flöge långt, långt bort från detta ställe.»

En av de många ättlingarna förvarade åtskilliga föremål, som tillhört henne, bl. a. en gammal stol, klädd med guldstickat purpurfärgat tyg samt en hårlock i ett skrin. Flera gånger och ännu så sent som vid början av 1800-talet hade till myndigheterna i orten ingått förfrågningar om henne från Polen, men ingen hade kunnat lämna några exakta upplysningar eller brytt sig om att svara. — Fru Hanna Friberg, född Rogberg, i Jönköping meddelar, att hon som barn lärde känna en bondhustru, Wendela, bosatt i Alsheda socken, där fru Fribergs far var präst. Denna Wendela ansåg sig själv och ansågs av andra vara åtskilligt förmer än en vanlig bondhustru. Hon påstod sig härstamma från en polsk prinsessa och innehade papper på denna sin härstamning. Dessa hade fru Friberg åtskilliga år därefter fått avskriva, men kunde nu ej återfinna dem. Fru Friberg ansåg, att namnet »*Camel*» var en förvanskning av *Campbell*, som stundom skrevs »*Cam-mel*». Det finnes mer än en gammal tradition om utländska kvinnor, som under krigen blivit gifta med svenskar och blivit stammödrar för talrika släkter. Så t. ex. stammodern för slakten Holmberger, som skall ha varit en »hertiginna» och av ryttaren Per Holmberg tagits från ett kloster. Det har roat mig att söka utforska, vad som ligger bakom traditionen om den polska »prinsessan», och att följa hennes ättlingar ett stycke fram i tiden.

Vid Smålands kavalleri fanns vid början av 1700-talet två bröder Silfverhielm: Patrik, kornett 1702 och död ogift s. å. samt Hans Georg, sekundryttmästare 1706 och död i Polen (enl. Le-wenhaupt). Någon officer »*Camel*» fanns däremot ej, men väl en löjtnant Anders Campbell, gift med Magdalena Ulfsax, och en sekundkvartermästare Anders Campbell, antagligen den förres son, 1707. Han försvinner sedan ur rullorna. Emellertid fanns vid samma regemente en *Carl Sewalt Caméen*, korporal 1712, kvartermästare 1718. Han återfanns slutligen i Östra härad i Vrigstads socken, där han 1715 $\frac{6}{8}$ gifte sig med »*Helena Johanna Rosinowski*». De bodde först på Biskopsbo i Vrigstad, där deras två äldsta barn föddes 1716 och 1717, sedan på Ugeby i Alsheda socken, där tre barn föddes 1719, 1721 och 1723, och slutligen på bostället Bragderyd i Bäcksheda socken. Där avled löjtnanten Carl Sewalt Caméen 1776 $\frac{4}{7}$, 82 år gammal, och löjtnantskan Johanna Helena Rosinowski 1765 $\frac{10}{8}$, 75 år gammal. Enligt Caméenska släktregistret i Klerckerska samlingen (Kungl. Bibl.) var Carl Sewalt Caméen född Kristi himmelfärdsdag 1695 och son av löjtnanten vid Norra skånska rytteriet Gullbrand Ca-

méen, blesserad i slaget vid Narva och död i Skåne 1702, gift med Hedvig Catharina von Balck, kommendantsdotter från Landskrona. Gullbrand var son av sedermera justitieborgmästaren i Stockholm Daniel Caméen och hans trolovade, en prästdotter från Skåne. — Carl Sewalt angives i släktregistret felaktigt vara gift 1712, och hustrun nämnes Helena Johanna Stolnikowa Sakrisinowski Rosinofski, »doter av Kronokammarherren i Polen».

Vid i polska arkiv utförda forskningar har man icke kunnat finna någon ätt Rosinofski, men väl en gammal förnämlig ätt Rosnowski, vars äldste till namnet kände stamfader Jacob Rosnowski, kammarherre, nämnes 1418. Ätten har deltagit vid polska konungaval under 15-, 16- och 17-hundratalet och erhöll 1848 konfirmation på adelskap i kejsardömet Ryssland. Någon »kronokammarherre» Rosnowski på 1600-talet har ej återfunnits. De många i Sverige förvanskade namnen på löjtnant Caméens hustru skrivas på polska Helena-Johanna-Zofja Rosnowska Stolnikowa Zakroczymska. Traditionen, att hon varit dotter till konung August, är tydligen fria fantasier. August var född 1670 och blev konung av Polen 1697. Visserligen var han beryktad för sina »otaliga galanta äventyr», men år 1690, då Helena Johanna Rosnowski föddes, hade han troligen aldrig varit i Polen.

Hennes ättlingar blevo mycket talrika och till största delen bosatta i västra Småland. De första generationerna upptagas här nedan. Att uppräknat dem alla skulle taga för stort utrymme och vara av föga intresse. De flesta tillhöra allmogeklassen, men från dem hava utgått män i olika yrken och samhällsställning: hantverkare, folkskollärare och klockare, landsfiskaler, fabriksidkare, en ingenjör och en läroverkslärare. Fabrikör Johan Fredrik Johansson i Vetlanda, f. riksdagsman, en ättling till den polska damen, ägde ännu för några år sedan den gamla släktgården Drakulla i Myresjö. En ättling tillhörande ett av de yngsta släktleden, kandidat Karl Engqvist i Lund, skriver om sin utländska stammoders efterkommande: »Släkten synes ej hava varit synnerligen utvecklingskraftig utan hållit sig tämligen i underkanten. Caméenarna beklädde ju lägre militära befattningar, och med Eva Emerentia Hagelbergs barn dalar man ned i bondeståndet. Dugliga och skötsamma ha dock alltid släktmedlemmarna varit. Och i dessa trakter av Småland var det under 1800-talet mycket svårt att klara sig redligt och ärligt. Desto mer måste emellertid minnet om den främmande stammodern kontrastera mot den trista verkligheten och bli föremål för större intresse än det — insatt

i ett rikare sammanhang — hade kunnat göra anspråk på. Saken har emellertid intresse även så tillvida, att den visar, hur minnen kunna förvaras tämligen oförvanskade ett par århundraden, om än mindre förvanskningar tillträtt. Skildringen om den underbara flykten och släktskapen med konung August kunna vara utsmyckningsmotiv, senare tillkomna.»

Tab. 1.

Carl Sewalt Caméen, f. 1695, d. 1776 $\frac{4}{7}$, 82 år g. på Bragde-ryd i Bäcksheda, löjtnant vid Smålands kavalleri, g. 1715 $\frac{8}{6}$ i Vrigstad m. *Johanna Helena Rosnowski* (enl. mantalsl. av adlig ätt), f. 1690, d. 1765 $\frac{10}{3}$ i Bäcksheda, 75 år g.

Barn:

- 1) *Carl Fredrik*, f. 1716 $\frac{18}{1}$, kornett, tab. 2.
- 2) en son, ej namngiven, f. 1717, d. 1718.
- 3) *Anna Catharina*, f. 1719 $\frac{4}{8}$, d. ogift 1772 $\frac{18}{2}$ i Bäcksheda.
- 4) *Eva Emerentia*, f. 1721 $\frac{28}{8}$, tab. 3.
- 5) *Adam Sten*, f. 1723 $\frac{4}{8}$, d. ogift 1795 $\frac{22}{10}$ på Drakulla i Myresjö, kvartermästare vid Smålands kavalleri.

Tab. 2.

Carl Fredrik Caméen, son av Carl Sewalt, tab. 1, f. 1716 $\frac{18}{1}$ i Vrigstad, d. 1795 $\frac{4}{8}$ i Ökna, Jönk. l., kvartermästare vid Smålands kavalleri, kornetts avsked, deltog i Pommerska kriget 1757—1762,

gift

1. 1764 $\frac{14}{12}$ på Drakulla i Myresjö m. *Catharina Helena Kjellman*, f. 1734, dpt $\frac{11}{8}$, d. 1767 $\frac{20}{8}$, dotter av löjtnanten Johan Kjellman och Catharina Berg.
2. 1770 $\frac{20}{8}$ i Alsheda m. *Maria Christina Skottsberg*, f. där 1748 $\frac{20}{4}$, d. efter 1795, dotter av kronofogden Jonas Skottsberg och Christina Ståhl.

Barn:

- 1) *Johanna Catharina*, f. 1766, d. s. å. i Myresjö.
- 2) *Catharina Helena*, f. 1771 $\frac{2}{8}$ i Alsheda.
- 3) *Johanna Christina*, f. 1772 $\frac{1}{2}$ i Alsheda.
- 4) *Gustaf*, f. 1774 $\frac{12}{11}$, volontär vid Kalmar regem.

- 5) *Carl*, f. 1776, ej i Alsheda, d. 1797 $18/7$, $21/2$ år g. på Öflanda i Ökna.
- 6) *Adam Anders*, f. 1780 $17/1$, ej i Alsheda, volontär vid Kalmar regem.

Tab. 3.

Eva Emerentia Caméen, dotter av Carl Sewalt, tab. 1, f. 1721 $15/3$ i Alsheda, d. 1803 $31/3$ i Myresjö, g. 1753 $3/11$ på Drakulla m. kvartermästaren vid Smålands kavalleri *Johan Hagelberg*, f. 1721, d. 1798 $3/10$ på Drakulla.

Barn:

- 1) *Carl Adam*, f. 1754 $23/12$, d. 1831 $3/4$, lantbrukare i Myresjö, hade 11 barn, av vilka 9 döttrar.
- 2) *Helena Christina*, f. 1756 $18/11$, d. 1786 $23/6$ på Drakulla, g. där 1784 $2/5$ m. Peter Håkansson från Hjelmåkra i Myresjö, inga barn.
- 3) *Margareta Sofia*, f. 1759 $23/6$, d. efter 1798, g. 1787 $13/6$ på Drakulla m. Petter Nilsson från Hjelmåkra.
- 4) *Fredrika Johanna*, f. 1761 $19/9$, d. 1845 i Bäcksheda, g. 1. 1787 $17/6$ på Drakulla m. Sven Johansson från Norrby i Myresjö, 2. m. Anders Carlsson, d. 1842 i Bäcksheda klockaregård.

En dotter till Margareta Sofia Hagelberg och Peter Nilsson, Anna Christina Petersdotter, f. 1792 $24/6$, d. 1869, g. 1813 $23/4$ m. bonden Johan Håkansson i Bråtåkra, Bäcksheda, f. 1783 $24/9$, d. efter 1843 (broder till »språkgeniet» Peter Håkansson, se »Svenskt konversationslexikon», bd 2, sid. 197, tr. hos P. G. Berg, Sthlm, 1847), hade 7 barn, bland vilka dottern *Wendela Catharina Johansdotter*, f. 1826 $3/3$, var den av fru Friberg omnämnda bondhustrun, gift med bonden Johan Andersson i Holsby Hulegård, Alsheda, f. 1821, d. 1881.

C. J. L. Almquists levnadsepilog.

Med särskild hänsyn till hans ställning under 1840-talet.

Av Henry Olsson.

Oaktat det intensiva kartlägningsarbete, som under det sista decenniet ägnats C. J. L. Almquists liv och diktning, har den kritiska forskningen hittills i stort sett stannat på tröskeln till 1840-talet och det sista kvartseket av hans utveckling således förblivit ett relativt terra incognita. Det är därför med dubbelt intresse man tar del av doktor Ruben G:son Bergs till förra julen utgivna arbete »C. J. L. Almquist i landsflykten»,¹ där man icke endast finner en sällsynt genomförd skildring av diktarens landsflyktsår utan också en inledande teckning av största intresse, skisserande bakgrunden till den stora katastrofen. Det är givetvis problem av en utomordentlig betydelse, som därmed ha upptagits till vetenskaplig debatt. Om utredningen av den almquistska processen och diktarens större eller mindre brottslighet lika mycket hemfaller under juridikens som litteraturhistoriens domvärjo och om skildringen av exulantens levnadsöden kanske snarare har ett person- än ett litteraturhistoriskt intresse, kan litteraturhistorikern och litteraturpsykologen däremot aldrig fritagas från analysen av den utvecklingsprocess, som medförde nedbrytningen och upplösningen av diktarens själsliv. Och fortskrider man sedan till den personhistoriska uppgiften, hör dess utredande onekligen till de mest eggande och tacknämliga verken. Almquist var dock en alltför märkvärdig personlighet för att femton år av hans biografi — låt vara i stort sett utan diktarinspirationens glans — ur mänsklig synpunkt skulle sakna intresse.

Författaren uttalar i förordet den önskan, att hans bok skall verka stimulerande till fortsatta undersökningar, bringande klarhet i ännu outredda punkter. Av ett särskilt intresse vore det givetvis, om intresserade i Amerika, som förf. säger, skulle kunna

¹ Ruben G:son Berg, »C. J. L. Almquist i landsflykten 1851—1866». Stockholm 1928, Alb. Bonnier.

arbete på att vidga och fördjupa vår kännedom om den landsflyktiges liv där ute. Trots de viktiga ledtrådar man nu fått i händerna kommer självfallet även i fortsättningen ett svärgenomträngligt dunkel att omhölja Almquists levnadsslut. Vad åter angår bokens inledningskapitel, omspanna de, särskilt i avsnittet Utvandrarerna, större delen av diktarens liv och ha naturligtvis fått en mera översiktlig karaktär; en sund och riktig avvägning av de olika faktorernas betydelse är läsarens huvudintryck. Av största intresset för förf:s ämne äro händelserna under 1840-talet, där han avvunnit Thomanderska brevväxlingen nya synpunkter och dessutom haft god ledning av diktarens brev till halvbrodern Fridolf, tillhöriga överdirektör V. Almquist. Själva utgångspunkten för den senare utvecklingen synes förf. vilja förlägga till den misslyckade konkurrensen om den norbergska Lundaprofessuren.

I.

De följande anteckningarna avse huvudsakligen att belysa diktarens yttre ställning under 1840-talet — vartill i andra avdelningen anknutits ett utförligare omnämmande av d:r Bergs bok —, alltså att ge några bidrag till ett parti av hans levnad, där en slutgiltig teckning så mycket mindre varit möjlig som man alltjämt saknar viktiga förarbeten. Ännu har således Almquists journalistiska verksamhet — som likväl var en stor och betydande insats — icke blivit föremål för något specialstudium, och man frågar sig exempelvis, vilken betydelse februarirevolutionen och den därefter följande europeiska reaktionen haft för hans politiska intressen och förhoppningar. Jag känner i detta hänseende endast några förbisedda notiser i K. Reinholds avhandling »Reformsällskaperna och de allmänna reformmötena i Örebro år 1849, 1850, 1853», belysande en sida av hans verksamhet, som tydligen varit mera aktiv än hans samtida intresse för bildningscirklar och arbetarföreningar. Att han ännu vid avvikandet på bestämmande håll betraktats som en politiskt farlig man, framgår därav, att Louis De Geer i sina »Minnen» meddelar, att kronprinsen Karl för honom uttalat sin glädje över att en av oppositionens främste män nu vore oskadliggjord (I, s. 132, uppl. 2).

Den som från början förmörkat Almquists befodringsutsikter med ty åtföljande ekonomisk räddning och existensmöjligheter i hemlandet var otvivelaktigt statssekreteraren Heurlin, som 1838 efterträdde den mot honom relativt välvillige Hartmansdorff och

— fränsett ett kortare interregnum — satt kvar till tronskiftet 1844. Med pessimistisk klarsyn har Almquist själv tecknat läget i ett brev till Wieselgren 19 dec. 1838: »Det är häruppe ganska tungt och mången gång tycker man det skulle var bäst att icke lefva. Bort reser Hartmansdorff i medlet af Januari. De nya sakerna hafva i honom förlorat ett stöd, men de söka sig utan tvifvel en utväg att komma fram ändå.»¹ Själva den yttre situationen har otvivelaktigt påverkat hans ändrade livsriktning vid denna tid. Med hans inträde i den liberala pressen återväcktes emellertid hans reformatoriska förhoppningar, och i ett brev till Hazélius² 2 juli 1840 anser han sig vara den egentliga drivkraften till att Heurlin i maj 1840 avlägsnades från statssekreteraretjänsten. Full av optimism reste han i augusti samma år till Paris — »kronprinsen bekostar sjelfva resan», säger han i nyss anförda källa — och då han vid framkomsten skrev ett brev till publicisten Dahlman,³ talar han där om de åtgärder till hans förmån, som kunde väntas av kronprinsen, Tannström och andra vänner.

Almquists situation förblev emellertid under åtskilliga år densamma. Redan i en artikelserie i Aftonbladet 1837⁴ hade publicisten Theorell uttalat sig om Almquists, i jämförelse med övriga romantiker, förvånande långsamma karriär. Som enda tänkbara förklaringsgrund åberopar han, att Almquist förmodligen »icke vetat hvad han velat». Hartmansdorff har emellertid i ett brev till Palmblad samma år⁵ gett den värdefulla upplysningen, att *Manhemsförbundet* vore diktarens oförlätliga felsteg, som låge honom emot i flera vägar. Under de följande åren tillkommo Det går an, Marjam och andra misstänkta skrifter, och då han 1841 kom hem från Paris och avskedades från Nya elementarskolan, har misären redan börjat trampa honom i hälarna. Intrycket är omisskännligt i följande almanacksanteckningar av Hartmansdorff 6 mars, 13 juli och 27 aug. 1841: »Almqvist lemnade sin permiss-[ions]ansökning. Grät bittert. — — — Talade [med skolans t. f. rektor] om Almqvists misstänkta sjukdom. — — — Bref till sjuke Almqvist [om hans entledigande] beslöts.»⁶ Från denna tid var

¹ Sv. Biogr. Lex., Ny följd, I, s. 129.

² Nordiska Museets arkiv liksom senare anförda brev från Almquist till Hazélius eller tvärtom.

³ Arkivrådet Almquists samling.

⁴ Citerad av Warburg, Ill. sv. litt. hist. IV: 1, s. 263 n.

⁵ Förf:s »Almquists Ormus och Ariman», Samlaren 1921, s. 187 f.

⁶ Riksarkivet. Jag hänvisar f. ö. till den fina avvägning av Almquists ställning till Nya elementarskolan, som givits av H. Wijkmark, »Från Nya elementarskolans ungdomstid».

han helt och hållet hänvisad till uppslitande journalistiskt arbete, som icke passade honom och som han själv kände som en fara, något som säkerligen också var riktigt. Brevet till Hazelius åren 1841—44 fyllas av en ständigt växande bitterhet, och hans anklagelser riktas särskilt mot Hartmansdorff, Lefrén och Tannström. »Få nidingsverk kunna kallas större, än att på detta sätt *tvinga* en förtjänt litteratör (förlåt, att jag kallar mig så!) in i ett mångskrifveri för dagens uppehälle, deri jag måste gå under, emedan det icke var min kallelse», heter det i ett av dessa brev. Vid den sistnämnda tidpunkten hade emellertid horisonten ännu en gång ljusnat. Konung Oskar har otvivelaktigt intresserat sig för Almquist, vars liberala åsikter i fångvårds- och undervisningsfrågor delvis sammanföllö med hans egna. Och rekonstruktionen av ministären ingav diktaren de bästa förhoppningar. Att han icke desto mindre avspisades med förhoppningar, d. v. s. erhöll stenar i stället för bröd, är lika tragiskt som det visar svårigheten för vederbörande att inpassa honom i samhällssystemet.

I de icke alltid så uppbyggliga tidningsartiklar Almquist denna tid skrev förde han en ganska personlig polemik mot sin gamle motståndare Heurlin. Särskilt uppträdde han ivrigt mot dennes kandidatur till biskopsstolen i Växjö efter Tegnér. I en av dessa artiklar — Aftonbladet 23 dec. 1846 — kallade han Heurlin med tanke på dennes talrika tjänstebyten »en andelig gårdsfarihandlare med påsen på ryggen», något som föranledde följande kraftiga salva i Svenska Minerva 12 jan. 1847: »Ofrivilligt påminner — — detta uttryck insändaren om en annan, så att säga andlig, äfventyrars f. d. kringirrande, hvarom Wermlands skogar torde kunna framhvika månet *det går an*, som uti det praktiska lifvet verkligen alls icke går an.» Det är åter igen Manhemsförbundet, som spökar.

Värmlandskolonien hade vid denna tid, så egendomligt det kan förefalla, blivit en politisk aktualitet. Vid den rekonstruktion av ministären, som åtföljde tronskiftet 1844, hade Jonas Wærn inträtt som statsråd, och som konungens adjutant tjänstgjorde J. A. Hazelius. Almquist var medregent i Aftonbladet och ansågs som sådan vara en politisk faktor att räkna med. Det är ganska egendomligt att tänka sig dessa trenne ungdomsvänner, som efter Värmlandstiden fortskridit var och en i sin individuella bana, helt plötsligt ställda i en situation, där var och en hoppades kunna förverkliga sina önskemål. För Argus-Johansson, som vid denna tid blivit den ledande anden i Svenska Minerva, tedde det sig som en

politisk sammansvärjning i stor stil, och han dröjde icke att frammana Manhemsförbundets ande. I tidningens nummer för den 3 dec. 1846 sökte han efter bästa förmåga göra politik av situationen och åstadkomma splittring mellan regering och press. Förspellet vore enligt honom följande:

För omkring trettio år sedan eller kanske något mera, under den »*Sturm- und Drang-period*», som då rådde i Europa, och som i så många länder, serdeles i Tyskland, födde »Burschen-Vereine» och politiskt-poetiska svärmerier bland ungdomen, fanns äfven här i Stockholm en förening af unga män, hvilka hade hufvudet fullt af dylika fantasier och ganska *lofligt och oskyldigt* svärmade för desamma, ett vitsord, hvilket man icke kan tillägga de Tyska Burschenföreningarne. Det Stockholmska samfundet kallade sig *Manhemsförbundet*; och dess svärmiska stadgar, med en icke mindre fantastisk motivering, hvilka utkommo af trycket i början af 1820-talet, om vi ej irra oss, skola alltid utgöra en på sitt sätt intressant »*tidsbild*», ett märkligt intyg på den jäsning af idéer, som då herrskade hos de mera begåfvade bland de unge. I detta förbund knöto då trenne unga män, hvilka der voro de mest framstående, en nära förbindelse, åt hvilken i de sista åren, sedan ynglingarne blifvit mognade män, omständigheterna gifvit en politisk betydelse för fäderneslandet.

För att fullt förstå sammanhanget måste man erinra sig, att den förra Statstidningen vid denna tid under namnet Post- och Inrikes Tidningar inrättats till ett organ för konungens adjutant, J. A. Hazelius. Regeringens listiga plan vore nu enligt Minerva, att statsrådet Wærn, som redan under sin riksdagstid förvärvat sig anseende som »Borgareståndets Talleyrand», genom vännen Almquist skulle behärska Aftonbladet och de liberala, genom vännen Hazelius åter det officiella bladet och de konservativa. Således skulle de tre ungdomsvännerna på en gång driva varandra i höjden och dominera hela spelet.

Artikeln, som förmodligen också uttrycker de konservativas nervositet inför den nya regeringskursen, besvarades redan följande dag i Aftonbladet. Repliken har intresse därför att den klart utsäger, att Almquists befordran vore ett rimligt krav hos den nya regeringen. För övrigt framhålles skiljaktigheten mellan Wærn och Hazelius, vilka redan före 1834 års riksdag fullföljt olika politiska linjer, medan tidningen däremot hoppas, att Wærn och Almquist i grunden skulle hysa liknande tänkesätt.

Om den regeringskurs, som skulle följas, rådde i verkligheten ganska stor ovisshet. Då Almquist i brev till Albano-Adlersparre 28 maj 1844 omtalar förändringarna i statsrådet, tillägger han, att de väckt »mycken sensation», och en månad senare uttalar

han i brev till samme adressat: »Oss tillkommer, framför allt nu, då vi tillhöra den segrande sidan, att handla med stor moderåtion».¹ Moderåtion var i sjålva verket den segrande politikens inskrift, men om Almquist hoppats kunna marschera under samma devis, var tankegången ganska naiv. Om Hazelius och Wærn med visst fog kunde behandla lantlivssvärmeriet en bagatelle, som ett ungdomsupptåg, hade det däremot för Almquist blivit en »evighetsklick», för att använda ett under 1820-talet bland de tre vännerna sjålva gängse uttryck. Almquist var en svärmare för livet, och i längden måste det bli ganska besvärligt för regeringen att uppehålla förbindelse med denne gamle »åventyrare». Betecknande är, att de konservativa tidningarna icke ens drogo sig för att i samma andedrag angripa Almquist och kungen. »Öppna, tillernade eller skedda företag omhiskas, liksom spöken här och der», skriver brodern Fridolf till honom 1846 om hans dåvarande anseende.²

Moderåtion var också den kurs, vari Hazelius som politisk publicist sökte intvinga regeringsskutan. Enligt sjålvbiografien³ var meningen med hans ingripande att hindra det despotiska vålde, som den liberala pressen i frihetens namn utövade över folkmeningen, att bromsa »de öfverdrifna förhoppningar, som stålles på konungens i sjelfva verket ganska liberala tänkesått, samt det med smicker blandade hot, hvarmed man ville leda konungen att helt och hållet ställa sig på venstra sidan», slutligen också att mildra »den fruktan och den ovilja, som den nye konungens och hans nye rådgifvares förmodade tänkesått väckte hos de konservative». Att Almquist befann sig bland adressaterna för en del av detta uttalande, framgår av de bittra uppgörelsebrev, som 1844 växlades mellan de gamla vännerna. Hazelius skriver där bland annat: »Åfven jag vill det nyas framgång och har ingenting emot, att alla slags nyheter försöka göra sig hörda. — — — Det är icke åsikter, som skiljer mig från publicisterna; utan det är detta sått att genom hotets, hånets och hatets skrifsått verka på massorna för att uti dem få medhåll, det är detta som är mig vidrigt, och mera, i samma mån den författare är utmärkt, som dårtill nedlåter sig.» Att Hazelius i alla fall ansåg sig kunna arbeta för Almquists befordran och till och med på hösten 1844 erbjöd honom att medverka i sitt tidningsföretag, är ett vackert intyg om styrkan av de

¹ Ernst Almquist, »C. J. L. Almquist», Ståhm 1914, s. 127 f.

² Jfr Berg, a. a., s. 200.

³ Sv. Biogr. Lex., Ny följd, V, s. 89.

gamla banden, men överbryggar icke motsatsen mellan diktarens och de moderatas politiska kurs.

De förmåner Almquist kom att avvinna den nya regeringen kommo som bekant också att i hög grad ligga i förhoppningarnas underkant. Efter att 1844 ha återfått sin ansökningsrätt till regala pastorat kom han äntligen i slutet av 1846 from sounds to things. Sedan han åren förut utan resultat ansökt om flera regala pastorat,¹ blev han nämligen i konselj 27 okt. 1846 utnämnd till regementspastor vid livbeväringensregementet. Om drivkrafterna i denna utnämning ha många förmodanden uttalats. Det enklaste är givetvis att gå till statsrådsprotokollet. Som därav framgår, befunno sig bland de närvarande statsråden Wærn och Fähræus, den senare också en ungdomsvän till Almquist, ecklesiastikministern Silfverstolpe och krigsministern Peyron, under vars behandling ärendet föll. Av regementschefen föreslogs till befattningens erhållande komministern i Hedvig Eleonora Pehr Lindstén, vilken som t. f. pastor vid regementet redan tillvunnit sig dess odelade förtroende. På statsrådets tillstyrkan utnämndes emellertid Almquist.

Om förspelet till utnämningen ha olika uppgifter varit spridda. Ett faktum tycks emellertid vara, att både kungen, Wærn och Silfverstolpe gjort personliga utfästelser till Almquist, vilka denne noga redovisat i sina brev. Enligt en tradition, som meddelas av Ahnfelt, skulle avgörandet ha följt, sedan Wærn en dag gått upp till kungen och yttrat: »Ers Majestät, det går ej an, att Sveriges största snille svälter ihjäl», en händelse som dock lika väl kan ha tilldragit sig 1844, då Wærn lär ha röstat på Almquist till Ölme-pastoratet. Hazelius ger i sin nekrolog över diktaren kort och gott den framställningen, att utnämningen »skedde på enskild önskan af konung Oscar, emot alla vederbörande; konungen hoppades att genom denna fasta anställning bereda honom framtida obe-

¹ År 1844 sökte han kyrkoherdetjänsten i Ölmehärad, som tillsattes i konselj 3 sept. 1844. Bland de närvarande voro Silfverstolpe och Wærn. På förslaget hade uppförts 3 prästmän, och som extra sökande hade anmält sig ytterligare 4; av dessa hade Almquist vunnit understöd genom en särskild petition av pastoratsbor. Till tjänsten utnämndes emellertid en annan extra sökande, regementspastor Arrhenius, som av Silfverstolpe ansågs äga »en icke obetydlig öfvervigt i tjänstår» framför övriga sökande. I en P. M. till ansöknings, som nu förvaras i Klinckowströmska samlingen på Stafsund, har Almquist givit en resumé av de »bevekande skäl», vilka talade till hans förmån (tjänstelöshet, tidigare löften m. m.), och även verkställt en jämförelse med övriga sökande, varvid Arrhenius påpekas vara underlägsen i pastoraltbetyg och övriga lärda meriter men däremot något överlägsen i fråga om tjänsteår. Beträffande Almquists övriga ansökningar till pastorat, torde hans utsikter snarast ha varit mindre. Sommaren 1845 sökte han Tillinge pastorat (H. Wijkmark, a. a., s. 152).

roende bröd». I själva verket tar man nog icke miste, om man tillskriver Hazelius den avgörande impulsen. I Post- och Inrikes Tidningar några månader tidigare hade denne nämligen gjort en vädjan till Almquists förmån, vilken kan betraktas som en direkt erinran om de givna löftena. Artikeln, som är anonym, bär titeln »Åter några ord om Hrr Fahlcrantz och Almquist» och var införd i numret för den 29 maj 1846. Gentemot Fahlcrantz' stridsskrift: »C. J. L. Almquist, såsom författare i allmänhet och theolog i synnerhet», vilken högligen prisats i en tidigare insändare (²³/₆), vill Hazelius här göra gällande, att domsluten i denna skrift avkunnats utan någon som helst rimlighet. Att alldeles förneka Almquists snille, som denne författare gjorde, vore löjligt och vittnade antingen om enfald eller förutfattade fördomar; utanför kretsen av diktarens personliga, litterära och politiska fiender hade en sådan granskare ingen tacksamhet att vänta. Visst hade Almquist gjort sig skyldig till svaga alster, men förnämligast hade dock detta berott på »omständigheter, hvilka den som är billig snarare beklagar än hånar». Framför allt finge man icke glömma, att »Sverige hvarken haft eller har, och få andra länder också, en författare af mångsidigare förmåga» samt att man svårligen funne en mera obegränsad trollmakt, behärskande »alla skrifsätt ifrån den skarpaste dialektik ända till oskuldens naivaste utgjutelser». Och recensenten slutar med följande varmhjärtade vädjan:

Har Almquists författarerykte sjunkit, så har han sjelf derom dragit försorg, D:r Fahlcrantz förutan. Men vi tro ännu på den geniuss, som uti denne författare lefver, att om han blefve försatt utur sin närvarande belägenhet; om han lyckades ådraga sig den välvilliga hugkomst, som blifvit så mången annan beskärd blott för *litterära* förtjenster, ehuru af ojemnförligt ringare värde, så skulle han — vi hoppas det — åter nalkas de rymder, han lemnat och dit han egentligen hörer, rymder, dit *ingen* annan Svensk författare hunnit.

Det är ett värtaligt vittnesbörd om de forna lärjungarnas obegränsade entusiasm för Almquists snille och ett document humain av betydande värde. Som sådant överträffas det emellertid av ett senare uttalande från tiden för Almquists flykt. Då katastrofen inträffade, var Hazelius frånvarande på en ämbetsresa. Hemkommen skrev han på söndagsmorgonen följande brev till publicisten Mengel, vilket meddelas i dennes dödsruna över Hazelius i kalendern Svea 1872:

Först i går afton, hemkommen från en embetsresa, har jag fått kunskap om att vår gemensamme vän Love Almquist blifvit, hvad jag

länge befarat, vansinnig, men icke så, som andra blifvit det; en stor brottsling. Den olycklige! Säg mig om och hvad jag kan göra för honom och hans beklagansvärda familj. Jag skall aldrig glömma hvad jag lärt af honom, aldrig att han är vårt lands största snille, aldrig hvad han gjort för vår litteratur (s. 208).

Mengel tillägger, att Hazelius aldrig upphörde att uttala sin beundran för skriftställaren Almquist, ej heller att erkänna honom som en gammal vän, »hvilken, gripen af en djup själsförvirring, blef brottslig». Att han även närmare grubblat över arten av denna brottslighet, framgår dock av hans nekrolog, där han härleder fallet ur en romantisk-estetisk böjelse att undersöka själva avgrunden och med full sanning uppleva dess realitet. »Romanen utträdde härigenom för honom snart sagdt ur diktens skepnad för att blifva en verklighet.» —

Jag återvänder emellertid till tidningspolemiken om Almquist sommaren 1846, månaderna före hans utnämning. Redan i den första av Posttidningens återopade artiklar — »Några ord, i anledning af Aftonbladets artikel: 'Studentbladet, Doktor Fahlcrantz och Rektor Almqvist'» — läses lagen över Almquist och dennes »genom trumpetstötat i de s. k. liberala tidningarna» förvärvade ryktbarhet. Efter Hazelius' artikel följde »ett tredje ord» 17 juni, en medlande insändare av »en stilla åskådare på landet». Med erkännande av Almquists litterära förtjänster förnekas där hans reformatoriska uppgift: »det är en *söndergången själ*, ett hårdt ord — men vår ursäkt ligger i samma önskan som P. o. I. T:s recensents, neml. att den må söka en frid, der den syntes ega den förr». Därefter svarade Almquists eget organ Aftonbladet 25 juni med en artikel, »Post- och Inrikes Tidningens första, andra och tredje ord rörande professor Fahlcrantz och rektor Almqvist». Författaren börjar där med att triumferande peka på den växande Almquistlitteraturen, som jämföres med tyskarnas Goethelitteratur. F. ö. är artikeln emellertid överraskande hovsam och undfallande till sin läggning och torde ha skrivits i tanke att jämna vägen för regeringens utnämning. I uppsatsen beklagas sålunda, att Almquist icke genom ett förord eller genom senare repliker undanröjt allmänhetens betänkligheter mot Det går an och avvärjt alla miss tydningar av teorien. Om den senare uttalas, att den »hos författaren i sjelfva verket var en vacker poetisk eller utopisk skapelse, utan hänsyn till *omedelbar tillämpning*».

Efter utnämningen på hösten tog polemiken ny fart. I ett mycket ironiskt utlåtande i Svenska Minerva 3 dec. 1846 får man

sålunda veta, att det »nu mera hos allmänheten» vore »en rotfästad tro», att »denna befordran, som lemnar honom all nödig tid för det angelägnare kallats skötsel [d. v. s. Aftonbladet], endast är ett slags handfästning för förflyttningen i sinom tid, när kapitulationstiden är uttjenad, till ett pastorat af första klassen». Aftonbladet i sin tur skyndar sig (4 dec.) att förneka Almquists roll som tidningens »allt i allom» och skaffar sig samtidigt ytterligare en in-teckning i den blivande utnämningen genom att behandla den redan skedda som allenast en inledning. Uttryckligen uppräknar man Almquists allmänna och speciella meriter, nämner att han flera gånger blivit förbigången av mindre förtjänta medsökande och att den skedda utnämningen renderade honom icke fullt ett par hundra riksdalers lön samt inskärper slutligen regeringens förpliktelser i fråga om »en rättvis befordran, som tillika kunde kallas någonting». Minerva svarar (8 dec.) med att konstatera faktum och nöjer sig inför det till synes oundvikliga med en vädjan, att i varje fall kyrkan skulle förskonas och Almquist i stället få en plats i fångverket, vid ett generalkonsulat eller, varför inte, i statsrådet Wærns Värmlandsbank. Långt fram under följande år fortgår denna polemik, och Minerva glömmar inte sina återkommande spetsigheter över att Almquist blivit en gunstling hos »ecklesiastikministern med sporrarne» och med dennes hjälp kunde hoppas kliva in »i ett kapitel minst som vice Præses Consistorii»; i varje fall vore Almquist nu »på god väg till *realiteter*».¹

Det märkliga är nu, att denna utnämning, som inom alla partier togs för självfallen och varom Almquist i ena eller andra formen torde ha fått ett löfte, aldrig följde. Man kan säkerligen utgå ifrån att den befunnits politiskt omöjlig. Vid Almquists befordran till regementspastor, skriver Crusenstolpe i »Ställningar och förhållanden» 1850 (Femtonde brevet, uppl. 2, s. 65), »suckade ortodoxien och sekt-andan fick vatten på sin qvarn». Att hans fortsatta framskjutande på denna bana anno 1850 var ett ytterst djärvt steg av vilken ecklesiastikminister som helst, borde man i den historiska sanningens intresse kunna konstatera. Från och med 1847 var dessutom reaktionen på marsch. Detta är det avgörande faktum. En annan viktig omständighet är emellertid, att det kan fastställas, att Almquist ingalunda varit så uteslutande inriktad på en prästerlig befordran, som man har lätt för att inbilla sig. Och kuriöst nog ha hans övriga planer en viss likhet med de ironiska förslag av Minerva, som nyss refererats. I

¹ Svenska Minerva 17 aug. 1847.

en hastig p. m., som han, sannolikt 1845, uppgjort över sin ekonomiska ställning föreslår han nämligen, att Fridolf skall framlägga hans sak för kungen och därvid utverka, för så vitt pastoratsplanen stötte på motstånd, att han »undertiden» finge »något uppdrag t. ex. utrikes» (amerikanska fångelser) eller inrikes att göra geografiska, etnografiska och historiska resor.¹ Emellertid var detta icke hans enda världsliga tanke. Han aspirerade också på att bli Järtas efterträdare som riksarkivarie. Av ett odaterat brev till Hazelius framgår, att uppslaget kommit från denne och att saken blivit aktuell genom att »den finske prof. Nordström nekar komma till Sverige», detta enligt ryktet beroende på att kejsaren givit honom en beställning i Petersburg.² Nämnas kan också,³ att ett upprop till studenterna i Lund 1845⁴ — i och för sig en betydelselös demonstration — sökte framföra Almquists namn i samband med den lediga professuren i praktisk filosofi, som senare tillföll Paulus Genberg. Ur uppropet, som författats av Almquistbeundraren C. W. Bergman, kunna följande satser anföras:

Det är för ingen af eder obekant, hurusom ofvannämnda person, genom de uppenbara inseqvenser, hvartill styrelserna i länder med aristokratiska författningselementer så otillbörligt göra sig saker, sedan flera år förblifvit stadd i den belägenhet, som i medborgerligt och ekonomiskt hänseende ingalunda ger honom anledning att vara patriotisk. Mellan hans medborgerliga ställning och den rang han intager inom vår litteratur, ges ingen öfverensstämmelse. — — — Man invänder förgäfvat, att enahanda förhållande i alla tider varit med snillena. Ty om folken i forna tider ej vetat att uppskatta sina lärare och välgörare, böra åtminstone ej vi ge förnyade anledningar till en reproduktion af en Sokrates, Fulltons eller Rousseaus öde. Vi borde ej vara angelägna att i vår egen samtid söka bereda stoffen till tragedier.

Nej, det riktigaste som sagts om Almquists ställning under 1840-talet är nog det generösa uttalande, som fälldes av Geijer i hans historik över Götiska förbundet i Idunas sluthäfte 1845 (s. 34 f.). Börjande med att nämna Manhemsförbundets arbete under ledning av »den genialiske Almquist», yttrar han där: »Almquists sedermera *ensamma*, men talrika sympathier väckande bana ligger uttryckt i vår nyare litteratur.» Almquist var onekligen under

¹ De två orden inom parentes äro i originalet starkt förkortade. Arkivrådet Almquists samling.

² Jfr Severin Bergh, »Svenska riksarkivet 1837—1846», Sthlm 1927, s. 96 ff. De omtalade ryktena synas hänföra sig till situationen i början av 1845 (a. a., s. 110).

³ Jfr även Berg, a. a. s. 204; ang. hans senare plan år 1848 att köpa Aftonbladet.

⁴ Th. Tufvesson, »I kärra och kareit genom gångna tider», Malmö 1923, s. 65 ff.

sitt senare levnadslopp en ensam man. Icke därför att han saknade grepp om opinionen. Men därför att han på sin reformatoriska bana var utan kontakt med verklighetens värld. Den ställning, som han uppbyggt åt sig, saknade därför reellt underlag, och i denna omständighet ligger väl också förklaringen till att de enstaka försvarsrösterna vid katastrofen 1851 så fullständigt drunknade i de allmänna pereoatropen. Det förtjänar också påpekas, att de sociala motgångarna och känslan av främlingskap fört Almquist in i en katastrofstämning, som hos honom sträcker sig mycket långt tillbaka i tiden men under hans senare bana tagit allt livligare gestalt; »jag vet — — ganska väl», skriver han till Atterbom 10 juli 1839, »att jag är en person, som kommer att gå under; att jag är en enfant perdu, och att ingen menniska kommer att räcka ut ett finger till min hjälp».¹ I den amerikanska studieplan av år 1845, som ovan omnämnts, har man också ännu ett intyg om att han känt sig rotlös i den gamla världens mark, att han haft tankar på att för »någon liten tid expatriera» sig, som han samma år skriver till brodern Fridolf; det var samtidigt (i dec. 1845), som tidningarna innehöllo dementier på ryktet, att Almquist vore stadd på resa till Amerika. Saken var i själva verket den, att han befunnit sig i en ständig uppbrottsstämning till den utopiens värld, som han med sin själ tillhörde. I min bok »C. J. L. Almquist före Törnrosens Bok» har jag dragit fram dokument, som visa att diktarens lärjungekrets redan i början av 1820-talet hyst planer på en emigration till Amerika. Meningen med denna utvandningsplan var helt enkelt att kasta loss från det gamla samhället, och i mindre skala var det samma tanke, som låg till grund, då Värmlandsflyttningen beslöts. Det har också i den citerade framställningen betonats som en huvudsynpunkt, att det är ett konstitutivt drag i den almquistiska romantiken, som därmed kommer till uttryck, och att det utmärkande för diktaren är den hänsynslösa konsekvens, varmed han i verklighetens värld sökt omsätta de teorier för sitt liv, som han med sin fantasi omfattat.²

Till Almquists favoritidéer hörde, att han lika mycket var verklighetens och den praktiska nyttans som fantasiens man. Hans

¹ Fröken Ebba Atterboms samling, Göteborgs Stadsbibliotek.

² För diktaren och hans lärjungar tedde det sig, som om man därmed hade övervunnit den exklusiva romantiken och trätt in i verklighetens värld. I längden skulle det visa sig, att det endast var en radikalare romantik, som upptagit kravet på handling men såg handlingens och verklighetens värld i en drömvärldsdager. I en dylik sammansmältning mellan verklighet och dikt, som till slut icke kunde skilja mellan de båda världarna, ha hans mest närstående — icke blott Hazelius utan även Hierta och hans egen son — sett förklaringen till hans brottslighet.

öde blev emellertid att under hela sitt liv samarbeta med människor, som voro nykterheten själv i personifikation. Hans främste nybyggarkamrat var Jonas Wærn, hans chef i arbetet för Nya elementarskolan Hartmansdorff och hans förman i Aftonbladet Hierta. Wærn och Hierta voro hans vänner, men det är intet tvivel om att de snart betraktat honom med avgjord mistro. Den utförligaste förklaringen har givits av Hierta i Aftonbladet 26 juli 1851, där han med anledning av Almquists flykt i mäktiga spalter redogjort för deras förbindelse. Summan av detta försvarstal är, att Almquist var en excentriker, som visserligen alltid omtalats som »snillet Almquist» men samtidigt under hela sitt liv betraktats som »en högst underlig menniska» och en fantast. På en punkt har artikeln emellertid ett allmännare intresse och lämnar uppgifter av dokumentariskt värde, ehuru samtiden av politiska skäl fann det lämpligt att bestrida just den delen av förklaringen. Det är Hiertas redogörelse för Almquists faktiska ställning i tidningen.

Vid ett referat av denna artikel är emellertid först att märka, att den tar sikte på förhållandena under de tre till fyra sista åren. Om man undantog läroverksfrågan och läseriet, hade Almquist under denna tid på sin höjd två eller tre gånger årligen skrivit någon politisk artikel. Och knappast mera obunden hade han varit i sitt litterära recensentkall, där Hierta icke vågade lita på hans opartiskhet. »Recensionerna af detta slag t. ex. den öfver Altartaflan af Onkel Adam, öfver Ett namn af samme författare, öfver ett par af hr Ridderstads romaner, öfver ett par af fru Carléns, blefvo på Aftonbladets förläggarens anmodan författade af en litteratör utom redaktionen, med signaturen C.» Almquist fick till och med aldrig veta, vem den andre recensenten var, »ehuru han visade mycken åstundan dertill».¹ På samma sätt förhöll det sig med »åtskilliga viktigare recensioner i andra ämnen». Och slutligen hade faktorn en generell tillsägelse att icke låta uppsätta några större artiklar, som direkt lämnades av Almquist, innan de först visats för Hierta, något som också ej sällan föranledde, att sådana artiklar undertrycktes. Att Almquists recensioner på detta sätt måste kontrolleras, däri låg också till en stor del orsaken, att Aftonbladets litterära anmälningar »oftast voro mera af refererande än kritisk natur».

Att denna framställning icke gör rättvisa åt Almquists insats under hans tidigare Aftonbladsbana och att den icke alls dröjer

¹ Enligt en uppgift i Carlanderska Almquistsamlingen (tillhörig arkivrådet Almquist) skulle den biträdande recensentens namn varit Callerholm.

vid hans uppslagsrika och även praktiskt klarsynta artiklar, måste man naturligtvis utgå ifrån. Man må emellertid göra både denna och vilka övriga reduktioner man vill, så finns det alltför många bekräftande fakta, för att man i det stora hela skulle kunna nonchalera vad Hierta säger. Almquist var icke — åtminstone icke mot slutet — den mäktige Aftonbladsfursten, som behärskade press och litteratur och enligt Palmblads uppgifter¹ hindrade tryckningen av arbeten, som hade en antiradikal tendens. Som medarbetare i Aftonbladet var han i stället bunden till händer och fötter och betraktad med en misstro, som — den må f. ö. ha varit hur berättigad som helst ur tidningens synpunkt — ur hans egen måste ha varit olidlig. Vad angår tidningens politiska ledning, har Hierta själv framlagt ett talande dokument; under sin flykt skrev Almquist nämligen från Hälsingborg 18 juni 1851 ett brev till sin förman, där han på följande sätt motiverar sin permissionsansökan:

Just nu, medan riksdagen räcker, är Aftonbladet så öfverhopadt med riksdagsartiklar, att mina litterära bidrag äro så godt som af ingen betydelse, intet värde, och få sällan plats i bladet. Politiken sköter Du sjelf; den har jag också på den sednare tiden aldrig kunnat skriva dig rätt i lag, emedan A. B. skall taktiskt föras på ett sätt, som endast Du sjelf har träden till.

Vad sedan beträffar de litterära bidragen, är det onekligen frapant, att de på det hela taget äro märkvärdigt fåtaliga. Men vidare har det också meddelats i en Almquistartikel av Onkel Adam,² att fru Hebbe hade till uppgift att »reparera» den ordinarie recensentens anmälningar, bl. a. just dem om Onkel Adam, som i originalen haft alltför mycken smak av paskill. Liknande uppgifter om Hiertas besvär med Almquists recensioner förekomma exempelvis hos Ridderstad. Slutligen har Almquist själv givit en indirekt bekräftelse på Hiertas uppgifter. I en artikel, »Om den närvarande romanlitteraturen», som han skrev i Aftonbladet 17—19 juni 1847, avger han nämligen en mycket ansträngd förklaring till att tidningen icke utförligare anmälde utkommande svenska originalromaner. Dels hade denna uraktlåtenhet sin grund i recensentens bristande tid, vilket måste tvinga till beställda utomredaktionella artiklar, för så vitt romanskribenternas klagan att »hafva varit nog vanlottade» skulle kunna hävas. Dels berodde den på att författarna vore ytterst känsliga för kritik och helst ville se sitt verk »puffadt». Och vore recensenten till på köpet personligen

¹ Broschyren »Den nyaste solförmörkelsen», Upsala 1851, s. 13.

² Nya Dagligt Allehanda 20 april 1889.

bekant och vän med författarna, bleve uppdraget ännu mera kin-
 gigt och tvingande till tystnad.

Hierta och Almquist — det är verklighetens man och fanta-
 siens, börsnagnaten och proletären, realpolitikern och utopisten,
 som av omständigheternas makt placerats i samma farkost och så
 vitt möjligt borde styra mot samma framtids mål. Hur naviga-
 tionen i verkligheten kom att föras, förstår man, sedan man av-
 lýssnat Hiertas omdöme om Almquists samhällsreformatoriska
 idéer. I den citerade artikeln yttrar han därom, att Almquist
 tillhörde »en skola af temligen visionära, till någon del utför-
 bara och vidunderliga, samhällsteorier, som väl hvarken han eller
 någon annan kunde tänka på att tillämpa i det närvarande seklet,
 oaktadt ibland orimligheterna träffas inströdda åtskilliga oförnek-
 liga sanningar» etc. Och vilken uppfattning Almquist måste hava
 om politisk principkurs, inser man, då man erfar det intryck en
 ung radikal som Fredrik Borg erhållit av Almquists ståndpunkt:
 »Än sade han sig vara liberal, än socialist, än kommunist och
 än anarkist.»¹ Ett praktiskt exempel må slutligen bestyrka tes-
 sen. Då den unge almquistianen och utopisten C. W. Bergman 1848
 skulle utge sin skrift »Den sociala frågan», ville hans meningsfrän-
 der först och främst ha den utgiven hos Hierta. Om mötet med den
 mäktige förlagschefen meddelar vännen Borg i ett brev: »Vi kom-
 mo genast in på din bok. Han uttalade snart sagdt en förban-
 nelse öfver den.» Ingenting kunde vara skadligare än att denna
 bok komme ut nu omedelbart efter februarirevolutionen och i sam-
 band med de politiska reformer, som då kunde väntas etc. Den som
 tillrätt Borg att uppsöka Hierta var Almquist. Det framgår f. ö.
 av Borgbiografien, att Almquist förgäves ansträngt sig att i Af-
 tonbladet placera någon artikel om Bergmans böcker och att han
 själv för de unga vännerna uttalat sig om sin beroende ställning
 i tidningen.²

Av ett visst symptomatiskt intresse är det att studera en av
 Almquists sista stora artikelserier i Aftonbladet, som var införd
 1850 och handlade om inre missionen. Efter marsoroligheterna i
 Stockholm 1848 ansåg man i kyrkliga kretsar, som också lyckats
 vinna kungens öra, att huvudstaden blivit en rövarekula och att
 kraftåtgärder snarast möjligt borde vidtas. En kristen socialreform-
 atorisk verksamhet, en »inre mission», borde startas och Wiesel-
 gren uppkallas för att predika bättring och med sitt »eldsnit tukta

¹ Louise Hamilton, »Fredrik Borg», Sthlm 1910, s. 198.

² a. a., s. 68, 196, 198.

de libertiner».¹ Så småningom lyckades man också sätta Wieselgren i gång, dock först sedan Fredrik Borg och några andra socialistiskt orienterade i febr. 1850 grundat arbetarföreningen och i tidningen Reform börjat driva en radikal religionsförkunnelse bland huvudstadens befolkning. »Wieselgren dundrar emot oss från alla predikstolar», skriver Borg till Bergman i april 1850.² Almquist, som var Aftonbladets expert i teologiska frågor och som sådan måste taga ställning till händelserna, hade tydligen en ganska besvärlig position, god vän som han var både till Wieselgren och till Borgska kottet. Själv hade han som bekant en utpräglad dragning åt sektreligiositetens håll, medan Hierta däremot var en rationalist av 1700-talssnitt. Efter att i flera artiklar ha intagit en vacklande hållning kom han slutligen till klarhet i en uppsattsserie i juni 1850. Hans ståndpunkt blir därvid, att inre missionen vore ett led i obskurantismens arbete på att försänka svenska folket och speciellt arbetarna i likgiltighet inför tidens brännande sociala och politiska reformfrågor. På inre-missionshåll blev denna artikelserie ytterst strängt bedömd. C. W. Lilljecrona, som under många år varit medarbetare i Aftonbladet och själv var Hiertas nära vän, betraktar den sålunda som en direkt eftergift för allmänna opinionens tryck. Om liberalismen »ännu till en stor del [vore] hedning», kunde Almquist veta bättre, skriver han till Wieselgren 31 juli 1850, »men hos honom är defekten i hugen och hjertat».

En ytterlig svaghet i karakteren, eller rättare karakterslöshet, gör honom till ett villigt redskap åt mörka, demoniska makter, hvilka med honom drifva sitt spel. — — — Fast han nu, löjligt nog, gjort sig till en statskyrkans riddare och fiskal i konventikelpakatets intresse, så må man dock ej af honom vänta konsekvens häri. Hans konsekvens beror af Hiertas tycke för dagen — det har alltid varit hans lag. Således kan det ganska väl ske, att han skrifer för konventikelpakatets upphäfvande, om man kunde få denna tanke i Hiertas hufvud. Men detta är ingen lätt sak.³

Det är som synes ännu ett vittnesbörd om att Hierta för Almquist varit uppdragsgivaren och arbetschefen mera än den förstående vännen. Därmed är emellertid icke sagt, att diktaren un-

¹ Enl. brev publicerade av Ernst Newman, »'Inre missionens' första framträdande i Sverige» (i »Julboken» 1926).

² Hamilton, a. a., s. 91.

³ Newman, a. st. s. 41 f. Enligt Hiertas citerade artikel avvek dock hans uppfattning om läseriet i någon mån från A:s. Det kan tilläggas, att dennes kampanj omintetgjorde sällskapet plan på en kunglig sanktion av stadgarna. Till A:s medkämpar hörde bl. a. Crusenstolpe.

der sin levnadsepilog i hemlandet måst helt och hållet umbära den obligatoriska anhängarskaran. Det fanns nämligen ett samtida Stockholmskoteri, vars främsta namn voro de unga svärmar- na Bergman, Borg och Persson-Nordin,¹ vilka även denna tid beredde honom en solig eftersommar av entusiastisk lärjungeupp- skattnig. Felet var endast, att de ägnade honom en alltför över- driven uppskattnig och därför huvudsakligen ådrogo honom smä- lek inför offentligheten. Jag anför som ett exempel ur högen Berg- mans roman »Clara Winqvist» 1849, där ett av de måttfullare utta- landena, lagt i en utlännings mun, lyder sålunda: »Om det tilläts mig att författa en svensk litteratur-historia, så skulle jag börja med författaren till Törnrosens bok, och rangera hans föregångare i en liten inledning. Troligen komma edra litteratur-historiker att göra så» (II, s. 121). Hur som helst ligger det något rörande över den dyrkan dessa unga män även efter katastrofen ägna den avvikne Törnrosskalden, och särskilt kan man nämna det förslag Persson-Nordin i febr. 1852 framställer, att man skulle ge ut en broschyr för att rentvå mästarens minne:

En sak, som oändligt mycket och varmt legat mig om hjertat är den, huru vi skola bereda Almquist återgång till fäderneslandet eller åtminstone borttaga fläcken från hans minne. Vi, som ödet gjort till hans lärjungar i anda och sanning, vi som iklädt oss martyrdöme för de nya idéerna, och för hvilka intet annat återstår än att offra oss, för oss borde detta vara en helig sak (Hamilton, a. a. s. 196 f.).

Till ensamheten, som trots dessa sporadiska unga röster var ett faktum under Almquists senare levnad, kom dessutom en annan mycket viktig omständighet, nämligen att han var en man med ytterst derangerade affärer. »O, om ej nöden vore! Han skulle duga att vara vår fanbärare, ty han är mächtig idéer», skriver Borg i ett av sina entusiastiska brev om diktaren (s. 198). Ett talande dokument är redan den överenskommelse Almquist 1846 träffade med Hierta och brodern Fridolf, enligt vilken han som fast medarbetare i Aftonbladet erhöi ett arvode av 2,000 riksdaler men samtidigt förpliktade sig att använda *hälften* av denna in- komst till skuldernas betalande. Det vore i detta sammanhang

¹ Det kan förtjäna påpekas, att i den omkring 1848 florerande kommunistiska föreningen Skandinaviska sällskapet, vars själ var den bekante Per Götrek men var- med också det Borgska koteriet hade förbindelse, rådde ett livligt intresse för läro- fadern Cabets »icariska» koloni, som skulle förläggas till *Förenia staterna*. I Götreks bok »Om proletariatet» 1847 slutar sålunda skildringen med ett »Framåt till Icarien». Kolonien grundlades sedan i Texas men gjorde fullkomligt fiasko. En annan med- lem av Skand. sällskapet, Widstrand, gjorde verkligen en visit i framtidsstaten. E. Skarstedt, »En misskänd samhällsdanare» (i kalendern »Prärieblomman» 1908, Rock Island, Ill.), s. 124 ff.

intressant att veta, hur mycken sanning det ligger bakom ett påstående av den icke alltid tillförlitlige Mengel i Aftonbladet 1874 (n:r 57), att Almquists affärer kommit i riktig oordning först genom boktryckaren Sandvalls 1849 yppade obestånd. »Han förlorade icke blott förlagsfordringar hos Sandvall, utan han nödgades äfven inlösa af Sandvall utställda, med Almquists borgen försedda reverser till ett betydligt belopp.» Visserligen hade Sandvall 1846 hört till Almquists borgenärer, men Mengel var dock mycket initierad i Jönköpingsbladets och Sandvalls affärer, och då dennes obestånd börjat, tänkte han sig i första hand genom vännen Mengels hjälp komma ur sin kris och uppsökte honom på våren 1850;¹ nämnas kan också, att Almquist så sent som 1848 medarbetar i Jönköpingsbladet.

II.

Ifrån denna utredning av Almquists svenska levnadsepilog övergår jag till den ståtliga och av varmaste pietet burna framställning av diktarens landsflyktsår, som doktor Berg givit. I mer än ett hänseende visar den sig vara frukten av ett livsvarigt intresse för Almquist, och den har också, som redan nämnts, format sig till en levnadsteckning, vilken omfattar hela det sista skedet av hans liv. Ur pedagogisk synpunkt liksom ur porträttsynpunkt har det givetvis varit ett mycket lyckligt grepp. Hur mycket man må uppskatta den högre resning monografien genom denna anordning erhållit, vore det emellertid en orättvisa att icke som arbetets tyngdpunkt framhålla den enastående allsidiga och energiska miljöskildring författaren givit från Almquisttidens Amerika. I nära samband därmed stå de omsorgsfulla kapitel, som ägnats åt katastrofen, flykten och diktarens eftermäle, varom likaledes i stort sett gäller, att det är första gången en kritisk undersökning av därmed förknippade problem blivit verkställd.

Av inledningskapiteln förbigår jag helt den skarpsinniga analysen av rätttegången, där dokumenten kräva ett alltför ingående specialstudium för att i detta sammanhang kunna behandlas.² Där-

¹ Enligt Warburgs Rydbergsbok (I, 109).

² I fråga om materialets fullständighet kan jag endast bidra med ett tillägg till diskussionen om gubben von Schevens arsenikätning. Det är nämligen att märka, att denna av Lysander med sådan energi förfäktade teori bestämt bestrides av Almquists vän musikdirektör Höijer, som i samtal med Almquistsamlaren Carlander lämnade följande motivering: »för öfrigt var v. Scheven allt för snål för att bestå sig sådana kalas» (Carlanderska Almquistsamlingen). Möjligen kan frågan avgöras genom ett grundligare inhämtande av den schevenska släktradition, som ännu existerar och som berättar om andra makabra drag hos gubben — under senare år lär han sålunda haft sin egen likkista stående i tamburen.

emot vill jag fästa uppmärksamheten vid kapitlet om landsflykt-
tingens eftermäle, som är bokens längsta och bjuder på en yt-
terst värdefull inventering av den samtida pressens yttranden om
katastrofen. I fråga om fullständighet torde denna kusliga kol-
lektion fylla de högst ställda anspråk. Jag tillägger endast, att en
stor del av Aftonbladets polemik sommaren 1851 sköttes av S. A.
Hedlund, som i samband med Hiertas utrikesresa denna tid in-
trädde i redaktionen.¹ Hedlund var det sålunda, som avgav de
effektiva replikerna till Palmblad 7 och 16 augusti och därmed
uppvissade vildsintheten i dennes Almquistpolemik i Tiden, vilken
grundade sig på mycket bisarra citat ur Europeiska missnöjets
grunder. Påpekas kan också de »blida, skonsamma och sant krist-
liga omdömen» Kalmar-Posten låter komma till uttryck i en 16 juli
intagen dikt »C. J. L. Almquist».

I kapitlet Flykten lägger man särskilt märke till det skickliga
utnyttjandet av Almquists egen reseroute, vilken skrevs år 1854
och omfattar utresan och de första landsflyktsåren. Det är för
övrigt förvånande, hur väl underrättad man är om denna hem-
liga resas alla detaljer, i varje fall så länge flyktingen befinner
sig på svensk mark. Det verkar som om resenären Almquist vart
han kommit varit omgiven av idel bekanta. Ännu starkare blir detta
intryck, sedan man tagit del av en icke använd relation, som lämnar
en ytterst fullständig redogörelse också för resans tidigaste avdel-
ning, färden över Mälaren. Under titeln »Carl Jonas Ludvig Alm-
qvist, Ett minnesblad» finnes den tryckt i Ny illustrerad tidning 1894
(n:r 51—52) och är författad av skriftställaren Fredrik Sander.
Minnestecknaren meddelar där, hurusom han från kl. 5 på morgonen
den 11 juni hade resällskap med diktaren från Stockholm till
Skebäcks lastageplats och därvid själv samtalade med honom och
hade tillfälle till noggranna iakttagelser. Almquist uppträder i
denna skildring, klädd i cylinderhatt och kort paletå, rökande den
ena cigarren efter den andra, hela tiden med en tankfull och be-
grundande min; »jag lade märke till, att han ingen gång lemnade
fördäcket». På inbjudan av prostén Salenius i Kjula och ång-
båtens kapten, som båda sedan gammalt kände Almquist, deltar
han emellertid i en liten för tillfället anordnad kollation men åter-
går efter en kort stund till sin ensamma däckspromenad. Även
i Skebäck anordnas en sexa, varvid S. A. Hedlund uppträder som

¹ Jfr de Almquistminnen Hedlund meddelade i G. H. T. 1898: n:r 281.
Hedlund bodde denna tid i almquistska våningen, som f. ö. var belägen i Afton-
bladets hus, och hade där tillgång till den avvikne diktarens hela bibliotek.

värd; vid detta tillfälle har dock Almquist redan tagit plats i omnibussen för att samma kväll fortsätta resan över Örebro till Vretstorp.

En fullkomlig ofelbarhet, även i fråga om detaljerna, kan man naturligtvis icke tillmäta denna sena minnesuppteckning, men genom den skildring som i fortsättningen följer av ett tidigare reseäventyr har den i varje fall anspråk på en särskild uppmärksamhet. Dagen före Mälarfärden hade Sander befunnit sig på resa från Uppsala till Stockholm och därvid haft sällskap med en studentkamrat, den senare kartografen Magnus Roth; vid framkomsten till Stockholm på kvällen hade hotellrum icke stått att uppbringa för båda, varför Roth sökt sig privat logi i ett hus vid Stora Nygatan. Kvarteret visade sig vara en smula oroligt. Omkring kl. 2 på natten vaknade han vid att dörren låstes upp och en obekant person trädde in. Den något yrvakne Roth skriker till.

Den främmande svarade: Ursäkta, min herre, att jag stör eder nattro! Mitt namn är Almqvist, regementspastor; jag kommer in till staden från skärgården och visste icke, att min hustru hyrt ut mitt arbetsrum. Som jag skall resa bort på morgonen, ville jag nu blott hemta några papper i min chiffonier.

Efter att ha dragit ut flera lådor och sysslat med olika papper avlägsnade sig fridstöraren, och Roth upplevde inga ytterligare äventyr, fränsett att han försov sig och kom för sent till båten. Minnestecknaren gör emellertid följande reflexion angående dik- taren: »Då han om natten besökte sitt arbetsrum och öppnade sin chiffonier, glömde han då eller lade han där in den besynnerliga *promemoria*, som under rättegången väckte så mycken undran?»

Med skildringen av Almquists flykt är förf. slutligen framme vid öppet vatten och följer sedan sitt föremål över oceanen och under irrfärderna på amerikansk mark. Med tillhjälp av det omtalade reseschemat har det därvid visat sig möjligt att med stor säkerhet bestämma gången av vandringsåren i Amerika, som omfattade de första tre åren. Genom de intressanta iakttagelser, som gjorts under en studiefärd till ort och ställe, har det vidare lyckats förf. att genomföra en miljöteckning av sällsynt konkretion och livfullhet. Ur en synpunkt har framställningen emellerud kommit för sent: någon kvarlevande tradition har visat sig omöjlig att uppsåra. Emellertid skulle — med de källor som nu en gång stå till buds — skildringen i alla fall blivit oändligt mycket osäkrare och oenhetligare, om icke förf. radikalt avfärdat de amerikanska histo-

rier om diktaren, som då och då utkolporterats i pressen. De ha samt och synnerligen visat sig på ett speciellt sätt amerikanska, och det har förmodligen berett förf. ett nöje att kunna bunta ihop dem under rubriken Lögner och legender och hålla ståndrätt med hela materialet. Denna kollektion på osannolika amerikanska meddelanden skulle nog kunna ytterligare utökas. Till de i varje fall osäkra traditionerna får man väl räkna följande uppgift i Biografiskt Lexicon: »Han träffades af en Svensk 1856 i New-York och visade en hel packa manuscript, bestämdt för tryckning.» (I, 130). Jag påpekar i detta sammanhang, att hypotesen om Almquists identitet med en viss Henriques tydligen är en ny upplaga av historien om hans anställning hos presidenten Lincoln; enligt vad skriftställaren Bonggren meddelat i Figaro 1 okt. 1882, skulle nämligen denne persons adress varit »Navy Departement, Washington».¹ Av större intresse är det emellertid att framlägga en notis, som jag påträffat och som jag tills vidare skulle vilja antaga som *äkta*, kanske det enda utomstående meddelande som finnes om diktarens 15-åriga vistelse i Amerika. Jag tillägger, att den ytterst knapphändiga notisen, om den är riktig, får ett ökat intresse därigenom att den hänför sig till Almquists tidigaste, f. ö. okända vistelse i landet. Artikeln var införd i Post- och Inrikes Tidningar 9 juni 1852 och börjar med följande ingress:

Red. har erhållit del af ett till en här bosatt person ankommet bref från en till Amerika utrest Svensk, N-n, dateradt Newark den 22 April, hvaraf ses att ett stort antal Svenskar för närvarande vistas i Newyork, enligt brefskrifvarens uppgift: till hundrade om ej tusendetal.

Efter en del ekonomiska underrättelser följa sedan uppgifter om »vissa från Sverige afgångna Svenskar», däribland Sandvall. Raderna om Almquist ha följande lydelse: »Almqvist har några dagar uppehållit sig i Newark och passerade för att vara Tysk; han vistas nu i vestra delen af landet under nytt namn.» Därefter följa några ironiska glosor om det misslyckade svenska tidningsföretag, som vid denna tid startats av »en man vid namn Öbom».

¹ Allra mest uppseendeväckande är emellertid den rikt utbroderade uppteckning, som under titeln »Det går an'. Ett gammalt minne» publicerades av Inéz Wigert, f. Backman i tidningen »Förgät mig ej» 18 dec. 1897. Enligt detta meddelande skulle Almquist i slutet av 1850-talet, »förklädd och under falskt namn», ha återvänt till Sverige, där han satt sig i förbindelse med konsul Backman i Göteborg; av denne, som redan vid utresan skulle ha gett honom sitt bistånd, hade han emellertid förmåtts att omedelbart vända tillbaka.

Med den verklighetstrognare bild doktor Berg givit av flyktingens liv har han också, som man kunde vänta, blottat misären i hans amerikanska tillvaro. Av livets hetare färger har detta öde naturligt nog föga att bjuda. Det är emellertid med ett visst intresse man konstaterar, att hans politiska lidelse och hans rättfärdighetspatos då och då fortfarande kunna flamma upp. I S:t Louis iakttog han personligen presidentvalet hösten 1852 och uttrycker därvid i brev till familjen sin förtjusning över att Franklin Pierce, demokraternas kandidat, vart vald, emedan han »likt Washington, Jefferson, och Jackson var känd för att ej hylla något enskildt partis, utan det helas gemensamma väl». Det kan i detta sammanhang ha intresse påpeka, att en annan avviken svensk, Wendela Hebbes man Gustaf Clemens Hebbe, var Pierces kampanjtalare.¹ Senare tog Almquist under inbördeskriget och dess presidentvalstrider passionerat parti för Lincoln. Med tilltagande ålder och försämrad ekonomi ha väl den fysiska och psykiska rörligheten minskats, och efter 1854 gör han inte längre några vandringar under Alabamas »accacier, sycomorer, evergreens och oleandrer», kamperar ej längre i fria luften på texanska prärier, avlyssnande slättens underliga blandning av läten och vaknande »under den skönaste himmel», och söker ej längre sitt egentliga sällskap bland fördrivna tyska revolutionärer, med vilka han tidigare brukat diskutera Europas förtvivlade läge. I stället har han slagit sig ned på ett boardinghouse i Philadelphia, och den 11 juni 1854 ingår han där äktenskap med pensionatets värdinna, mrs Emma Nugent, »en liten fet, gråhårig gentil gumma med ett par klotrunda högst muntra ögon», som han i ett brev till sin första fru karakteriserat sin blivande andra. Detta är det avgörande biografiska faktum, varmed doktor Berg utökat vår kännedom om landsflyktingens liv. Redan förut torde en och annan forskare ha grubblat över det egendomliga förhållandet, att diktaren från och med sitt andra Philadelphia-brev 1854 under hela vistelsen i Amerika icke med ett ord nämner någonting om sina egna omständigheter, var han bor, hur han lever, vilka han är tillsammans med. Förklaringen lämnas av den Bergska upptäckten, avslöjande ett faktum, som Almquist i över 70 år lyckats hemlighålla för forskningen.

Med denna starka färgklick slutar emellertid den mera konkreta kännedomen om Almquists Amerikaliv. Vi veta, att mrs Nugent år 1854 var 69 år gammal och att hon i 19 år varit änka

¹ G. N. Swan, »En bortglömd svensk-amerikan» (i kal. »Prärieblomman» 1910), s. 77.

efter sin tredje man, vi veta också att hennes nye man fått göra nytta för sig och suttit vid pianot »närapå hvar afton, för att roa folket här», exekverande polskor och anglaiser och annan musik, som han för tillfället »gjort ihop». Det ger åtminstone en föreställning om *en* sida av hans åliggande som ställets maitre de plaisir. Med största säkerhet kan man vidare antaga, att Philadelphia under åren 1854—65 varit hans ständiga högkvarter. Doktor Berg tror sig också på olika grunder kunna konstatera, att pensionatets ekonomi så småningom något försämrats och att mrs Emma, då mannen 1865 av sin hemlängtan drevs tillbaka över Atlanten, har väntat hans återkomst. Av denna diktarens sista odyssé, färden tillbaka till Bremen och döden »i obekanta armar» 1866,¹ finnes slutligen också en skildring i doktor Bergs bok. Framställningen har därmed avrundats till en helhetsteckning av Almquists biografi under slutåren 1851—66. Genom sin rekonstruktion av diktarens landsflyktsmiljöer är denna en ny och självständig insats i Almquistforskningen, ett lika intressant som betydande bidrag till diskussionen om diktaren och hans liv. Och till dess fängslande intryck bidrar slutligen den kärleksfulla psykologi, varmed författaren trängt in i den ensamme Amerikaflyktingens liv och varmed han givit prov på en konstnärlig fantasi, som erinrar om Per Hallströms teckning av icke alldeles olikartade existenser i Vilsna fåglar.

¹ Gent emot en uppgift i Aftonbladets nekrolog om Almquists sista lektyr kan meddelas, att i Nordiska Museets bibliotek bevaras en bok, »Historiæ Poetiæ Scriptorum Antiqui» (Paris 1675), av Artur Hazelius försedd med följande anteckning: »Detta är den enda bok, som af C. J. L. Almqvist från hans bostad i Bremen medfördes till sjukhuset, där han dog. Låg då uppslagen på hans bord.» Boken är signerad J. Logan, möjligen den berömde nordstatsgeneralen John Alexander Logan, som särskilt utmärkt sig i slaget vid Atlanta juli 1864.

Recensioner.

Härnösands stifts herdaminne.

Av Nils Ahnlund.

»Herdaminnena» ha i vårt land aktningsbjudande anor. Äldst i raden kommer i själva verket den till äldre västgöotalagen fogade biskopslängden från Skara stift, följd av en rad medeltida uppteckningar på vers och prosa. Men alla dessa äldre bidrag till herdaminneslitteraturen ha det gemensamt, att de hugfästa minnet av stiftens herdar och icke av det inom församlingarna verkande prästerskapet. Den i ärkestiftets berömda kopiebok, *Registrum Upsalense*, ingående ämbetsserien omfattar dock förutom ärkebiskoparna även domprostar och kaniker. En av biskopskrönikorna, Linköpings, såg genom Hans Brasks försorg redan 1523 dagen i tryck. Det dröjde länge, innan minnesteckningen valde sina föremål utanför den episkopala cirkeln. Haquin Spegels biskopskrönika (1709) och A. O. Rhyzelii *Episcoposcopia* avsluta i stort sett detta äldre, åt biskoparnas liv och verk vigda skede inom svensk herdaminnesalstring.

Adertonde århundradet med sitt nyvaknade lokal- och kulturhistoriska intresse skänkte den kyrkliga biografien ett vidare fält.¹ Flera av de herdaminnen, som senare utkommit, ha också i viss omfattning byggt på förarbeten från denna tid. N. Aurelii herdaminne från Strängnäs stift (1785) och A. Westéns Hofclereciets historia (1799—1814) inleda raden av tryckta arbeten, men dessa författare räknade flera föregångare. Bland dem är Hans Jonsson Tunæus, död 1778 som kyrkoherde i Grundsunda, minnesvärd som den förste odlaren av Härnösands stifts herdaminne. Väl kom hans om flitig forskning och omsikt vittnande arbete aldrig att tryckas, men sammandrag därav inflöto landskapsvis i Abr. Hülphers bekanta *Samlingar* till en beskrivning över Norrland. På Tunæi verk grundade sig också till ej ringa del Isak Grapes 1853 utkomna *Minne* av prästerskapet i Lappmarksförsamlingarna inom Hernösands stift, ett aktningvärt ehuru ofullständigt och nu föråldrat bidrag. De senare egenskaperna utmärka i blott ännu högre grad J. F. Bibergs *Hernösands stifts historia och herdaminne* (I—III, 1876—77), som avstannade med bokstaven R i pastoratsföljden. Bibergs verk, till vilket Tunæi samlingar

¹ Naturligtvis kunna även andra härledningars påvisas: det allmänna bruket av personalier under storhetstiden (likpredikningarna), minnestalen vid prästmötena o. s. v

naturligen fingo lämna sin tribut, står icke i jämnhöjd med de flesta andra herdaminen, som tillkommo under 1800-talet. Den känslan torde också ha varit ganska allmän, att vad man behövde ej var en komplettering av det bibergska herdaminnet utan ett fullständigt nytt.

När Biberger för mer än femtio år sedan publicerade sitt arbete, hade, redan en yngre norrländsk forskare, dåvarande amanuensen vid Uppsala universitetsbibliotek, doktor *Leonard Bygdén*, påbörjat omfattande samlingar i ämnet, sedermera fortsatta under årens lopp. Tillvaron av dessa samlingar var en offentlig hemlighet, och andra vittnesbörd om Bygdéns sällsporda vetande i allt, som rörde Norrlands äldre hävder, endast ökade begäret att få se dem befordrade till trycket. Liksom Claes Annerstedt efter sin avgång från överbibliotekarieämbetet återupptog och till den föresatta tidsgränsen framförde sitt stora ungdomsarbete, universitetshistorien, grep sig hans efterträdare Bygdén efter uppnådd emeritiålder ånyo an med sina samlingar till den norrländska kyrkohistorien. Bättre än de flesta kände Annerstedt värdet av dessa, och hans utfästelse att garantera tryckningskostnaderna för det nya herdaminnet är en av hans många förtjänster om fosterländsk humanistisk forskning.

Bygdéns *Hernösands stifts herdaminne* utkom 1923 med en första del. Det var då författarens avsikt att avsluta verket med tre delar av ungefär samma omfång. Men materialet växte under bearbetning och utredigering; det blev fyra delar i stället för tre. I december 1928 kunde den vördade författaren lägga sista handen vid ett långvarigt och krävande arbete — ett livsverk i ordets egentliga mening. Det gamla Härnösands stift — med den omfattning det ägde före utbrytningen av Luleå stift för 25 år sedan — har därmed erhållit ett herdaminne, vilket som helhet träder i främsta rummet bland likartade verk i vårt land.

Var uppgiften svår och vittutseende, så var den å andra sidan rik och lockande. Som knappast någon annan präglas denna landsändas utveckling av växande och förnyelse, av kolonisationsresultat på både den andliga och den materiella odlingens mark. Och icke minst den, som studerar dess kyrkliga annaler, bevittnar en ständigt pågående utvidnings- och nybildningsverksamhet. Gammal väl brukad bygd och bygd, som nyss börjat brytas, stämma här möte på ett omedelbarare sätt än annorstädes. Nya behov skapa nya organisationsformer; tillkomsten av Luleå stift är blott ett uttryck, ehuru det förnämsta och mest i ögonen fallande, för en genom sekler fortsatt utbrytning av nya enheter till det kyrkliga arbetets tjänst. Så kommer kyrkans ställning som verkande kulturmakts klart till synes. Herdaminnet vidgar sig till en Nordsveriges odlingshistoria.

Vad man ej minst måste vara Bygdén tacksam för är hans talrika församlingshistoriker, på en gång grundliga och koncentrerade. De bilda en stomme för norrländsk bygdeforskning, som knappast kan värderas nog högt. Överallt möter man här nya, delvis synnerligen viktiga fakta. Vad det medeltida skedet beträffar, vill det förefalla, som om förf. i det närmaste uttömt källorna, vilka dock i själva verket äro mera givande än mången föreställer sig. Låt mig endast förtyd-

liga detta med ett exempel. C. G. Styffe (Skandinavien under unions-tiden 3, s. 394—395) känner det ångermanländska Nordmaling tidigast från en hjälpskattelängd av 1535. Med ledning av ett brev från 1480, skrivet av en hälsinge kyrkoherde »ex Nya kirko in Angermannia», sammanställt med en anteckning i Stockholms tänkebok 1485, där en bonde »i Leware i Nyiakirkio socken i Angermannland» omtalas, kan Bygdén slå fast, att nämnda församling omkring 1480 utbrutits från Grundsunda, och med stöd av ett pärmebrev, som befinner sig i Håknäs byamäns ägo, kan han därjämte meddela, att det nuvarande namnet — under formen Nordanmalinge — varit i bruk åtminstone från 1494. Liknande exempel skulle kunna anföras flera; det anförda torde visa, hur effektivt förf. lyckas komplettera vår kunskap om Norrlands historiska topografi. Sedan åtskilliga år sysselsatt med förtecknandet av det norrländska brevmaterialet från medeltiden, har jag i fråga om dessa församlingshistoriker så gott som ingenting att tillägga till vad Bygdén framlägger; i allmänhet är materialet gemensamt, men i andra fall, icke så alldeles få, har Bygdéns bok riktat mina samlingar med nya notiser. *Kalis* (Neder-Kalix, II, s. 172) nämnes ej först 1482 utan redan 1472 som särskild socken (indulgensbrev av Jakob Ulfsson, avskr. i Kh 18, Linköpings bibliotek). Också beträffande 1500-talet lämnar Bygdén i dessa huvudstycken ej mycket övrigt åt dem, som komma att följa i hans spår, medan däremot för senare perioder möjligheten att komplettera hans notiser givetvis ökas. Det är särskilt fängslande att i herdaminnet följa de olika kolonisationsriska skikten i församlingsbildningen. Vad medeltiden är för Jämtlands huvudbygder och för det botteniska kustlandet, det kan 1600-talet sägas vara för lappmarkssocknarna, och de källkritiska slutledningar, som komma till användning vid studiet av de senares äldsta historia, erinra stundom slående om medeltidsforskningens metoder. Man vet t. ex. ej närmare, när den äldsta kapellbyggnaden i Sorsele (III, s. 385) stod färdig att tagas i bruk; men Bygdén påpekar, att Karl XI:s gåva av en ännu i Sorsele kyrka bevarad kyrkohandbok 1694 måste stå i samband med det första kapellbyggandet på orten.² — Tilläggas bör, att förf. åt kyrkornas byggnadshistoria ägnar all den uppmärksamhet, som utrymmet medgivit, och att han ockå här, så vitt jag kan döma, kommer med rätt mycket nytt.

Ur kulturhistorisk synpunkt är herdaminnet, som väntas kan, en rikt givande källa, ehuru Bygdén med berömlig måtta anlitat de väl färgrika men högst ensidiga källor, som tingsprotokoll och jämförliga handlingar erbjuda. Redan de yttre förhållanden, varunder så många av dessa präster levat och verket i rikets utkanter, vädjat till fantasien; gång på gång erinras man om att den tid trots allt ligger oss nära, då Petrus Læstadius skrev sin Journal. Kampen med elementen skapade andens stridsmän och kulturpionärer, men isoleringen ledde ock enstaka gånger till mänskligt förfall. För sociologen och den med historiskt material arbetande statistikern ställer arbetet utan tvivel

² Om kyrkobyggandet i lappmarken omkr. 1640 finnas några nya uppgifter i min inledning till Olof Tresks kartor (festskrift till K. B. Wiklund 1928).

tacksamma uppgifter: det norrländska prästerskapets rekrytering ur olika samhällsklasser, sociala grubbildningar inom dess krets, prästfamiljernas spridningsområden och assimilering av andra stånd, o. s. v.¹ Men framför allt är Bygdéns arbete naturligtvis en källa för kyrkohistorien i egentlig mening. Dispositionen medför visserligen, att de drag, som samlade ingå i helhetsbilden, måst splittras i olika sammanhang, men läsaren skall snart skönja en sådan helhetsbild, formad av skilda tidskynnen och strömningar. Till det inre arbetet inom kyrkan och de religiösa rörelserna i stiftet tages tillbörlig hänsyn. En rad norrländska kyrkomän, som var i sin ort kunnat nämnas andliga märkesmän, karakteriseras aktningsfullt och utan teologiskt partitagande, ofta med värme, andra gånger åter kanske med väl stor återhållsamhet i fråga om omdömen. Utförligast tecknade av Bygdén äro tvenne sådana andliga ledare, den karolinske prosten Nils Grubb i Umeå och den bekante Lars Levi Læstadius.

För denna tidskrifts läsare torde herdaminnet särskilt äga intresse som ett av de mest betydande bidragen till svensk personhistorisk litteratur från senare år. Ett ofantligt personhistoriskt stoff föreligger här i sammanpressad form, förut till största delen svårtillgängligt och till ej ringa del fullständigt okänt. Med yttersta omsorg har Bygdén ur skilda källor tillvaratagit alla anträffade upplysningar av värde, sovrät och inarbetat dem. Vad angår det rent biografiska materialets rikedom torde intet annat herdaminne fullt uthärda en jämförelse med det Bygdénska. Möjligen hade en del yngre biografier kunnat vara mindre matrikelartade. Synnerlig möda har förf. nedlagt på att göra upplysningarna om prästernas familjeförhållanden så fylliga som överhuvud varit möjligt. Övántad är t. ex. den relativa fullständighet, varmed han lyckas redovisa för prästdöttrarnas giften. Till fjärde delen har fogats ett omfattande »prästregister» som mottages med tacksamhet; ur rent personhistorisk synpunkt kan dock erinras, att ytterligare ett register varit önskvärt, upptagande de synnerligen talrika enskilda och släkter, som genom ingiften räkna frändskap med stiftets prästerskap. Det behöver väl ej särskilt framhållas, att arbetet genom sin personhistoriska räckvidd äger betydelse ingalunda enbart för Norrland och norrlänningar!

Icke få medlemmar av det norrländska prästerskapet ha i utpräglad grad anspråk på hemortsrätt inom det lärda ståndet. Andra ha vunnit ett namn som utöware av vitterhetens slöjd. Carl Gustaf Nordin företräder den förra, Anders Abraham Grafström den senare kategorien; det är ingen tillfällighet, att båda namnen äro knutna till de botteniska storsocknarnas kyrkliga personkrönika. Av deras och många deras ståndsbröders litterära verksamhet ge herdaminnets bibliografier, utförliga om också ej i allo uttömmande, en värdefull inblick. Ett par kompletterande påpekanden försvara kanske i detta sammanhang sin plats. Den äventyrlige Jockmockspredikanten Paulus Matthiæ Backius (II, s. 235—236) synes verkligen ej blott ha översatt katekesen på lap-

¹ En översiktlig skiss, som ej saknar intresse, är pastor Bertil Hasselbergs »Norrlands präster genom tiderna» i stiftets julbok Från ådalar och fjäll 1927, s. 118—142. H. bygger på de tre första delarna av herdaminnet.

ska, utan också »verterat» *Abc-boken* och *söndagsevangelierna* (A. Nordberg, *En gammal norrbottensbygd*, s. 534). Doktor Carl Genberg i Arnäs (I, s. 85—86) var en uppskattad tillfällighetsskald; till de tryckta kväden av honom, som anföras av Bygdén, kan bl. a. läggas den märgfulla gravsången över rådman Sivert Bistedt i Sundsvall (cit. i min Sundsvalls historia II, s. 68—69). Kyrkoherden Petrus Wasenius i Torp, flitigt verksam som författare, framträdde även som psalmdiktare (*Nya psalmer* nr 659).¹

Den varma tacksamhet, ja den beundran, varmed Bygdéns herdaminne skall mottagas, minskas för visso ej därigenom, att man i ett par mindre väsentliga stycken tilläventyrs kunnat önska sig ännu mera. Biskopslängden börjar med Petrus Steuchius, som 1647 erhöll fullmakt på superintendenturen över Härnösands nya stift, medan åter församlingarnas prästerliga ämbetslängder ledas tillbaka till äldsta kända eller uppnåeliga tid. Också ärkebiskoparnas förbindelser med Norrland under tiden före 1647 rymma emellertid så mycket av intresse, att man onekligen har förmimelsen av ett tomrum. Åtminstone en sammanfattande översikt synes ha varit önskvärd. Dock konstateras villigt, att förf. på skilda ställen lämnar värdefulla notiser om ärkebiskopliga visitationsfärder i äldre tid. Vidare ha obehörade prästmän, regementspastorer och lärare vid läroverken — vilka senare ju länge räknades tillhöra prästeståndet — kommit att lämnas utanför. Denna ofullständighet väger visserligen fjäderlätt vid sidan av det nya herdaminnets stora förtjänster, men förhållandet torde böra påpekas.

Några randanteckningar, gjorda under ett osystematiskt studium av arbetet, följa så här till sist. De flesta rubba icke förf:s framställning, men måhända sakna de icke allt intresse, även då de röra adio-phora. Dessa spridda tillägg, som huvudsakligen beröra äldre perioder, framläggas lämpligen i anslutning till herdaminnets uppställning efter pastorat.

Arjeplog. Om Sigvard (Sjul) Mårtensson Granberg († 1731) finnes en ytterst ogynnsam karakteristik (»liderlig og uskikkelig») av den kände norske lappmissionären Thomas von Westen i dennes relation 1714 (tr. i *Budstikken VII*, Kristiania 1826, s. 37). Vad Bygdén berättar om den lappfödde prästens oroliga maner och särskilt om hans fruktansvärda slut bestyrker endast von Westens omdöme.

Arnäs. Bland kyrkoherdar uppföres här en herr Olof, nämnd i ett dombrev 1527. Egendomligt nog innehåller räntekammarboken för samma år (Kammararkivet) en anteckning, att »herr Karl i Arnäs» redovisat för den hjälpeskatt han uppburit av klerkeriet i Ängermanland. Denne Karl är tydligen prost; kanske den samtidige herr Olof i verkligheten endast var hans sacellan? — Olyckan vid den ryska ambassadens genomresa (I, s. 79) ägde ej rum 1612 utan redan 1600. Orsaken var »den öfverflödighet, som för:de sendebudh brukade så väll medh ellande och brännande dagh och natt som i alt annat», in-

¹ Ytterligare några kompletteringar av litteraturförteckningarna göras av prosten teol. dr. C. J. E. Hasselberg i en anmälan i *Sundsvalls-Posten* d. 9 febr. 1929.

tyga tolv edsvurne och gemene man i Arnäs i brev till Abraham Brahe den 3 nov. 1600 (Skoklostersaml., fol. n:r 8, R. A.).

Arvidsjaur. Laurentius Olai ingav våren 1615 till Axel Oxenstierna en ansökan om att bli befordrad till Kemi pastorat, då nu kyrkoherdarna i Västerbotten krävde att åter få lappmarkerna lagda under sina kyrkor. I brevet utkastades ett helt program till ordnandet av predikoverksamheten bland lapparna (Oxenstiernska saml., R. A.).

Hietaniemi. Hos ortsallmogen yppades »oenighet om rummet», när första kyrkan skulle byggas, enligt vad ett brev från ärkebiskop Keniccius till rikskanslern i jan. 1615 ger vid handen (Oxenstiernska saml.); de kyrkliga myndigheterna genomdrövo emellertid sin vilja.

Lycksele. Jonas Oestonis är sagesman för en del kulturhistoriska uppgifter, som Joh. Thomæ Bureus infört i sin Sumlen (Svenska landsmälen 1886, s. 217, 224, 226). Tydligt träffades de 1600 under Burei uppehåll i Umeå, där herr Jon då var komminister.

Neder-Kalix. Om det tidigaste belägget för socknens tillvaro jfr det föregående. G. Bergfors åberopar i hembygdsboken Norrbotten (II, 161) en notis i Stockholms tänkebok 1514 om en skeppare från »Kalix i Nyckerke sogn». Här avses emellertid det finländska Nykyrka i Åbo län, ej vårt Kalix.

Neder-Luleå. Olof Matzon, omtalad i ett dombrev 1502 såsom fordom kyrkoherde, beräknas av Bygdén ha levat »omkring 1460». Detta stämmer väl därmed, att »herr Olaff i Lula» nämnes som ärkebiskopens uppbördsman i ett brev från Krister Bengtsson (Oxenstierna) till Uppsala domkapitel i Stockholm d. 6 sept. 1465 (Odaterade pappersbrev, R. A.; årtalet otydligt men måste vara 1465). Av brevet framgår, att ärkebiskop Jöns Bengtsson var Peder Jönsson i Stockholm »mökitt giäldh skwldogh». Denne Peder Jönsson, rådman i huvudstaden, underhöll förbindelser med Luleå socken och var sannolikt bördig därifrån (14 okt. 1465, Stockholms jordebok I, s. 422—423). Flera senare handlingar upplysa om hans försök att bereda sig ersättning för de förluster han gjort på Jöns Bengtsson, vars ekonomiske förlagsman han tydligen var. — Det ärkebiskopliga brevet till Sverkilus Olavi 1484 talar ej om »svåra tider», utan ålägger honom att »utan svår tidsförlust» (absque gravi temporis dispendio) inbetala sin taxa. — Mäster Matthias i Lula begärde 1548 ett kungligt brev mot dem, som störde friden utanför hans kyrka. »Sedhen talar han um Jogan Svenssons hunder uten atervändo.» (Anteckning i ett diarium över inkomna brev, bland Skrivelser till ståthållare på Stockholms slott, R. A.) — Petrus Matthiæ, Erik XIV:s hovpredikant, satt i Luleå från 1563 till 1569, då hans föga prästerliga vandel vållade hans avsättning (Bygdén). Redan 1564 var emellertid hans återkallande på tal, vare sig det gällde befordran eller avsättning, ty i dec. detta år begärde sockenallmogen att få behålla sin »kyrkoherde och lärofader», illa tillfreds med den sista tidens täta ombyten av präster (Allmogens besvär, Västerbotten, R. A.).

Neder-Torned. Torne pastorat ansågs under Vasatiden som ett av de allra indräktigaste i riket. Belysande är vad professor Johan Raumannus 1614 skriver till Axel Oxenstierna: »Kyrckioherden uti

Tornöo sålde i Stockholm i denne höst (1613) lax och andre währur för 900 daler, och haffver ändå rikjeliga försörjt sitt hus mett wijn och allehanda slag fremmande drycker.» (Annerstedt, Uppsala universitetes historia, Bihang I, s. 133.) Pastor var då Canutus Martini Carelius, vars konflikter med Karl IX skildras av Bygdén. Han erhöill härunder ett intyg av sin menighet (maj 1607), vari bl. a. betonas värdet av att han predikade »på förståndigt mål», d. v. s. på finska. Han hade ävenledes avskaffat det bullersamma leverne, som många överdådige fört, så att man icke var säker för skalkar varken i kyrkan eller annorstädes (Acta ecclesiastica, Torneå, R. A.). Den andre i ordningen av hans efterträdare, lappmarksskildraren Johannes Tornæus, råkade omedelbart efter sin utnämning 1640 i en konflikt med regeringsmakten, orsakad av hans motstånd mot inrättandet av nya pastorat i Lappmarken. Denna konflikt, som synes ha undgått Bygdén, blev osedvanligt häftig. Det gick så långt, att Axel Oxenstierna rådde landshövding Mörner att, »der han således medh werket framhårdade, taga doom opå honom och låta slå hofwudet af honom». Icke desto mindre lyckades Tornæus i väsentliga stycken driva sakerna efter sin vilja. Om dessa förvecklingar se aktstycken i Fellmans Handlingar och uppsatser rörande finska lappmarkerna (II, 1910).

Nordingrå var under medeltiden säte för en rad prostar över Angermanland, och den därvarande kyrkoherdetjänsten synes på 1300-talet ofta ha innehafts av kaniker vid domkyrkan. Den av Bygdén omnämnde, i ett visitationsdokument 1358 skymtande dominus Nicolaus, prepositus Angermannie, är utan minsta tvivel identisk med Nicolaus Thorstani, Uppsala domkapitels prokurator, som 1367 undfick påvlig provision till dekanatet i Uppsala, och då avstod från sin sockenkyrka i Nordingrå (Brilioth, Den påfliga beskattningen af Sverige, s. 378; jfr J. Schefferus, Breve chronicon de archiepiscopis [1673], s. 168). Han dog 1378 och är begravnen i Uppsala domkyrka. Hans efterträdare i Nordingrå, dominus Johannes, är känd från gränsundersökningen 1374; ovisst blir väl, om han bör identifieras med den Johannes Lydichini, kyrkoherde i Nordingrå, som 1397 av påven providerades till ett beneficium inom stiftet, även kanonik (Brilioth, Svensk kyrka, kungadöme och påvemakt, s. 372), eller om denne senare har anspråk på ett särskilt rum i församlingens series pastorum. — Herr Peder, av Bygdén anträffad som prost och kyrkoherde i Nordingrå från 1489, innehade gället åtminstone från föregående år (Stockholms stads tänkeböcker 1483—1492, utg. av G. Carlsson, s. 294).

Offerdal. Om prosten Zacharias Plantins stora patriotiska förtjänster under Karl XI:s danska krig finnes ett intyg av Henrik Horn, daterat Frösön den 5 febr. 1678. Han hade inskridit mot upproriska skrifter bland allmogen, gjort kronan betydande försträckning m. m. (Prästerskapets besvär, Härnösands stift, R. A.).

Sidensjö. Som äldste kände pastor upptages här herr Anders (1542—56), »förste lutherska khden i Sidensjö». Före honom bör emellertid ställas »herr Olof i Seijensiöö», nämnd i räntekammarboken 1527. Med Seijensiöö synes rimligtvis endast Sidensjö kunna åsyftas.

Skellefteå. Antalet kända kyrkoherdar från medeltiden bör ökas med en, nämligen den Thomas Holstani, kyrkoherde i Skellefteå (Skellopt), som 1397 erhöll påvlig beneficieprovision på villkor att lämna från sig sockenkyrkan med annex (Lövånger), om han finge annat beneficium curatum. — Johan Petri, kyrkoherde här 1512—30, försvarar sig 1517 i en skrivelse till Sten Sture d. y. mot en anklagelse för olaga köpslagan, som några uppsalaborgare rest mot honom (Sturearkivet n:r 1331). — Gerhard Jonæ (1584—1623) uppger 1618 i brev till Axel Oxenstierna, att han i ungdomen tjänstgjort som huspredikant hos dennes farbroder Bengt Gabrielsson på Fiholm (Oxenstiernska saml., R. A.). Liksom sina ämbetsbröder i landskapet motsatte han sig livligt de under Karl IX ävägabragta sockendelingarna, för vilka han i samma brev med en viss bitterhet ger Daniel Hjort skulden (jfr mitt arbete Svensk sägen och hävd, s. 214—215).

Skön. Herr Erik i Skön bevistade riksdagen i Örebro 1617 och tjänstgjorde där vid ett tillfälle som predikant, enligt en uppgift i de anteckningar, som vid riksdagen fördes av Laurentius Petri Gothus (Riksdagsjournaler, Riksdagsacta, R. A.).

Umeå landsförsamling. Herr Erik, vilken 1442 inskrevs som broder i Helgalekamensgillet i Stockholm, är känd även från en annan källa. Han var 1443 närvarande vid ett ting i Umeå, som hölls under ledning av herr Joen i Luleå, prost i Norrbotten (= Johannes Ivare), och där i närvaro av lagman och fogde samt domkapitlets officialis rannsakan ägde rum angående en persons äkta börd. Urkunden är i flera avseenden av stort intresse; den torde erbjuda det äldsta exemplet på användning av termen »kyrkoråd». (Avskrift fr. 1600-t. i Anders Sigfridssons bytesakt, Kammararkivet; påpekat för förf. av kammarrådet Axel Klockhoff.) — Herr Magnus i Uma, om vilken man vet, att han dog 1498 (eller möjligen 1497), verkade länge som kyrkoherde i församlingen, ty han är säkerligen den »herr Magnus i Uma», som 1465 vid sidan av herr Olof i Lula (jfr ovan under Neder-Luleå) tjänstgjorde som uppbördsmän å ärkebiskopens vägnar. Båda kallas i Krister Bengtssons brev uttryckligen prostar. Detta brev och en testamentsnotis i domkyrkoräkenskaperna 1498 utgöra t. v. de enda källorna för vår kunskap om en man, som i sin landsända utövat ett långvarigt och sannolikt stort inflytande.

Ume sockens herdaminne, det kanske omfångsrikaste, som någon församling i stiftet äger, rymmer även namnen på tvenne senare ärkebiskopar. Den yngre av dessa, Petrus Kenicius, tjänstgjorde här som ung präst i början av 1580-talet; han nådde ej ordinarie befordran i sin hemsocken, vartill anledningen skall ha varit hans svaga röst, och Bygdén placerar honom därför utanför den dubbla komministerserien (IV, s. 244—245). På mödernet bördig från Umeå, satt Andreas Laurentii (Björnram) här som kyrkoherde årtiondet 1561—71. Församlingen ville ogärna släppa honom och begärde i en odatard inläga, att konungen måtte »ställa för:de herr Anders tillfrids med några lidelige conditioner och villkor, så vi fattige enfoldige hjord honom oss före en hyrde beholle motte» (Allmogens besvär, Västerbotten, R. A.). Andreas Laurentii, Johan III:s medarbetare vid liturgiens främjande, är

en ganska märklig tidstyp, och utan tvivel har hans bild oskäligt nedsvärtats av kyrkopolitiska lidelser (jfr min biografi över honom i Sv. biogr. lexikon, bd. IV). Ett karakteristiskt uttryck för den rent personliga oppositionen mot honom utgör en anonym anklagelseskrift (efter 1584), som i sju punkter sammanför allehanda löpande »rykten» om ärkebiskopen (K 1, Uppsala univ.-bibliotek). »Erchiebispens hustru», heter det bl. a., »kallas her then andre erchiebisen, ty hon legger sigh myckitt uthi prestesaker, capitularibus owitterlighen». Då hon var dotter till vår förste lutherske ärkebiskop och änka efter den andre, är kanske just denna anklagelsepunkt ej helt grundlös.

Umeborna hade i fortsättningen en tid framåt otur med sina själaherdar. Petrus Matthiæ (1571—75) avsattes på grund av sitt ovärdiga levnadssätt, Petrus Jonæ innehade gället ännu kortare tid (1576—79), och Christianus Winter transporterades 1584 till Björneborg i Finland. Den sistnämnde var f. ö. illa sedd av församlingen eller åtminstone en grupp inom den; tolv allmogemän anmälde våren 1583 hos regeringen, att herr Christiern kommit uti »ett slemt rykte för hor», och att han jämväl i andra stycken förde »ett förgärligigt lefverne» (Allmogens besvär, Västerbotten). Efter Winters avlägsnande inträdde lyckligare förhållanden.

Församlingens kyrkliga historia under 1600-talet domineras av släkten Niurenius-Plantin. Bröderna Olaus och Ericus Petri Niurenius, som efter varandra voro kyrkoherdar i Umeå (1619—61), framstå båda som märkliga män (jfr min studie i årsboken Västerbotten 1924—25). Bygdén redogör i korthet för religionsprocessen mot den yngre brodern 1624; Erik Niurenius stod anklagad för att ha velat driva hemlig katolsk propaganda och sökte fria sig genom intyg av en rad korporationer och menigheter samt fick också dödsstraffet mildrat till landsförvisning. Det kan tilläggas, att Stockholms stads prästerskap förenade sig i ansträngningarna att förkorta hans förvisningstid och ställde borgen för hans välförhållande, sedan man »förnummit hans hiertans ånger, att han genom sin ungdoms dårskap thenna olyckan öfver sig förorsakadt hafver» (inlaga till K. M:t den 2 febr. 1627, Prästerskapets besvär, Uppsala stift, R. A.). När efter broderns död 1645 Umeå pastorat blev ledigt, var denna kris sedan länge glömd och förlåten. Betecknande är sålunda, att domkapitlet till förmån för honom frångick sitt förord för annan sökande, bl. a. under betonande av att Erik Niurenius, nu kyrkoherde i Järvsö, vore »van att umgås med det norrländska folket och synnerlig med lapparna och dem informera» (till K. M:t d. 19 nov. 1645, Skrivelser från Uppsala domkapitel, R. A.). »Uti det gället», säger skrivelsen vidare, »hafver alltid varit förnämlige lärde man, som församlingerna, de där så långt ifrån consistorio aflägne äro, ock märkeliget bistånd giort hafva med uppseende på prästerne och åhörarna, och när något svårt hafver förfallit, hafva de hos præpositum och pastorem i Umeå funnit råd och rättelse i många ärenden.»

Svenska Riksarkivet 1837—1846.

Av Bertil Boëthius.

— Severin Bergh, *Svenska riksarkivet 1837—1846* (Meddelanden från Svenska riksarkivet, Ny följd, II: 7, Sthlm 1927. VI, 160 s. Kr. 3: —). Utg. av W. Enblom.

Tyvärr blev det icke Severin Bergh förunnat att slutföra sin skildring av det svenska riksarkivets utveckling. Dess första del¹ är ju sedan länge en outhärlig hjälpreda för en och var, som på allvar vill göra sig förtrogen med den svenska historiens primärkällor. Men icke minst ur denna praktiska synpunkt måste det djupt beklagas, att Bergh ej kom att i obrutet sammanhang teckna 1800-talets djupt ingripande omorganisationsförsök och den därpå följande reorganisationen, i vars första uppläggnng han själv tog en så betydelsefull del. Vad som förelåg färdigt vid hans död var blott det nu publicerade fragmentet. Det omspanner blott tio år — men tio år, präglade av Hans Järtas chefskap.

Att Bergh satte årtalet 1837 som skiljemärke mellan sitt verks båda delar, berodde ej på någon tillfällighet. Med detta år inträder för det svenska riksarkivets del i och genom Järtas utnämning till dess chef det i det europeiska arkivväsendets historia djupt ingripande skede, då historievetenskapens målsmän togo ledningen av arkivinstitutionernas arbeten. Förut hade de administrativa synpunkterna övertvägt. Arkiven hade främst varit statsförvaltningarnas stora »registratorskontor», för att låna en av Järta präglad term. I hans mun hade den en halvt föraktfull, polemisk tendens, som nutida arkivmän knappast i allo finna lika träffande som äldre generationer. Men i ett avseende pekar den på en grundläggande svaghet. Genom bristen på vetenskapligt-historiskt intresse hos arkivförvaltningarna förlorade beståndens äldre delar sin aktualitet. Vad förvaltningen i det praktiska arbetet behövde, hölls i dräglig ordning. Det övriga hotade att bli en sump, där man egentligen blott kände till vad som omedelbart talade till samlarinstinkterna eller andra »curieuse» intressen.

I detta avseende medförde Järtas förvaltning förvånande hastigt ett fullständigt omslag. Historieforskningen var på väg att utveckla sig till en principiellt empirisk vetenskap. Det blev det omorganiserade riksarkivets speciella förtjänst, att just under detta betydelsefulla skede nytt material för den nyare tidens historia i ett aldrig sinande rikt flöde ställdes till dess förfogande. Man ser det bäst, om man genomgår förteckningarna över de under Järtas tid upplagda serierna av »Acta historica» eller bläddrar i »Handlingar rörande Skandinaviens historia», vars många band nu nästan framstå som ett publikationsorgan för arkivtjänstens »fynd och forskningar». Det är förvånande, hur mycket av det, som numera tillhör den bildade histo-

¹ Jfr denna tidskrift 1916, s. 124—128.

rieuppfattningens »loci communes», först blivit tillgängligt på denna väg.

Svagheten i den Järtaska periodens arbete ligger för nutiden i öppen dag. Den sammanhänger direkt med den källkritiska metodens ännu bristfälliga utarbetning. Man såg alltför »individualistiskt» på de historiska källorna, de framstodo för mycket som isolerade intressanta »aktstycken», för litet som lemmar i organiskt uppvuxna bestånd, vilkas totalitet först kan skänka den fulla belysningen åt var och en av dess särskilda delar. I praktiken betydde detta, att man kände sig äga en för nutida uppfattning nästan ofattbar frihet gent emot den nedärvda ordningen och de »fyndomständigheter», som i varje fall kunde ge en antydning om denna. Tendensen skärptes av yttre omständigheter. Den mest trängande och den mest fruktbarande uppgiften var att bringa reda i de rester av det äldre beståndet, som räddats undan slottsbranden 1697. Man var genom hela sin inställning icke inriktad på att vid detta arbete söka vägledning i den äldre ordningen. Och även om man mera varit det, inbjöd icke det skick, vari handlingarna anträffades, omedelbart till ett sådant försök. I stället tog man sin tillflykt till fackindelningsprinciper, befryndade med biblioteksteknikens. Det var ett principiellt avgörande, som skulle få groteskt förstörande konsekvenser, då samma principer längre fram utsträcktes till ännu orubbade judiciella och administrativa serier av väldigt omfång.

Ät det betydelsefulla brytningsskede, som här skisserats, är Berghs framställning ägnad. Den präglas av samma egenskaper som äro välbekanta från den tidigare delen: den samvetsgranna forskningen, klarheten i uppfattningen och framställningen, den väl avvägda, kanske litet bleka försiktigheten i omdömet och till sist ett omisskännligt intresse för den konkreta, tidsmålade detaljen och det tidsfärgade uttrycket. Ej minst har sistnämnda intresse kommit personhistorien till godo. För denna bjuder boken ganska mycket. Där är då först det galleri av äldre tjänstemän, som skötos åt sidan genom den Järtaska reformen och som ej underlåto att demonstrera sitt missnöje i stundom ganska förvånande former. Vid sidan av dem skymta de unga ämnessvenner, Järta band vid arkivet, de e. o. tjänstemännen, som fingo bära tungan av arbetet. Bland dem voro flera, som på skilda banor skulle göra sig aktade, delvis historiskt märkliga namn. Det största personliga intresset erbjuda emellertid chefen själv och hans främste medhjälpare, Bror Emil Hildebrand. Sitt liv hämtar skildringen till ej ringa grad från dessa två mäns förtroliga brevväxling. Till Järtas biografi utgör vad som här meddelas av och ur hans brev och ämbetsutlåtanden ett viktigt, ur mer än en synpunkt belysande bidrag. — Utgivaren har till boken fogat biografiska notiser om nyantagna tjänstemän samt ett alfabetiskt register, som särskilt ur personhistorisk synpunkt gör arbetet lättillgängligare.

Smärre meddelanden.

— Proportionsvis torde väl intet fack inom den svenska litteraturen kunna uppvisa ett större antal raritetstryck än genealogien. Saken kan måhända hava sina sidor, för så vitt som alstren inom denna litteraturgren icke alltid uppskattas efter enbart innehållets värde, utan ofta lika mycket på grund av upplagans ringhet eller den typografiska utstyrelsens finesser. Nu senast har utkommit ett litet arbete betitlat *Släkten Alm från Örebro. Stamtavla — i vidsträcktaste bemärkelse — upprättad av Henrik Alm* (Stockholm 1928, 4:0), som i sistnämnda synpunkt i hög grad bör tillvinna sig samlarnes intresse. Det är tryckt i endast 100 numrerade exemplar, av vilka nr 1—60 som en extra attraktion försetts med tio ljustrycksplanscher, vilka saknas i nr 61—100. Papper och tryck äro förstklassiga, såsom är att vänta från den officin — den Lagerströmska —, varifrån häftet utgått. Dess bättre kan även om innehållet sägas, att det icke saknar intresse. Den släkt, varom här är fråga, har särskilt genom dess huvudstadsgren gjort en bemärkt insats på skilda områden, och det måste alltid anses som en vinst att hava fått närmare utredda de data och sammanhang, som beröra den kända Almska stiftelsens grundare. Texten vittnar också om en ospard möda att uppsöka de på vitt skilda håll gömda källuppgifterna, som tvivelsutan bragt åtskilligt nytt i dagen. Om trots detta obetingade erkännande en viss undran kan uppstå inför framställningens form, kan denna likvisst icke frånkännas originalitet. Detta torde framgå av en närmare redogörelse för häftets innehåll. Bortsett från de ovannämnda planscherna, som ju ej finnas i alla exemplar, består detta utom av ett titelblad, vilket dock ej innehåller den egentliga titeln, som sparats åt omslaget, endast av två tryckta blad (källförteckning och släktnamnregister), tre otryckta blad (för anteckningar), en rätt diger (men ej fullständig!) rättelselapp och ett väldigt, i tolv delar vikt meterlångt patent, å vars ena sida hela den övriga texten sammanträngts. Denna upptager en ätt-tavla (i vilken dock inmängts även beståndsdelar, som ej direkt höra till den Almska, men också tre ingifta släkter). I form av noter är det biografiska materialet hopfört spaltvis i bladets nedre del. Patent äro ju närmast avsedda att anslås på en vägg, och är avsikten att möjliggöra en dylik användning av bladet i fråga, kan det alltså förklaras, varför utg. funnit detta publikationssätt lämpligt. Men annars kan det ej undgås, att läsaren finner anordningen besvärlig, för att icke säga riskabel, eftersom hopvikningen alltid medför faror för (det visser-

ligen tjocka och starka) papperets söndernötning. Det är icke heller utan, att not-formen innebär en frestelse till en ojämnhet i uppgifter och en värdslöshet i stilen, för vilken förf. ej kan alldeles frikännas. Som ett exempel kan anföras biografien över byggmästare Axel Alm, som efter uppräknandet av hans yttre utmärkelser slutar: 'Se f. ö. hustrun! 5 brev bevarade fr. 1857—1866, redan detta [?] år önskade han »gå i lä», men fick i stället börja med det norska generalkonsulatet.' Förkortningarna gå kanske också väl långt, såsom då det om en ättemedlem heter: 'd. för eg. h. på gr. av olycklig kärlek och fix idé.' Men skulle allt hava utskrivits, hade väl icke ens meterlängden räckt till för det behövliga utrymmet.

Aqut.

— *Postmatrikel* (11—13 lönegraderna) 1928, utgiven av N. A. Bergfors. Malmö 1928. 559 s.

Få kårer och stater kunna se tillbaka på en så lång rad av väl redigerade matriklar som poststaten. Efter Samsioes och Pamps framträdande 1883 övertogs 1894 arbetet av Helmer Lagergren, som framlade 5 upplagor, den sista 1916, och som 1922 fick postassistenten N. A. Bergfors till efterföljare. Den sistnämnde har nu kommit med en ny upplaga, man skulle kunna kalla den för den åttonde. En nyhet i denna matrikel är att den gamla titeln postexpeditör ej återfinnes. Denna blev nämligen 1925 utbytt mot förste postassistent.

Utom i en matrikel vanligen förekommande uppgifter om en persons födelsedag, födelseort, föräldrar, examina, förordnanden och tjänster, giftermål och barn, finner man i denna en mängd bibliografiska uppgifter, vilket givetvis förhöjer dess värde. Porträtt av en del chefer, även för äldre tider, och högre funktionärer pryda arbetet, som jämväl innehåller en förteckning å postverkets chefer från begynnelsen. Även om Holms och Kugelbergs arbeten lämna viktiga bidrag till postverkets äldre personhistoria, väntar man dock ännu på den stora sammanfattningen därav.

G. I.

— Av *Uppsala universitets matrikel*, utg. av förste bibliotekarien A. B. Carlsson, ha nya häften utkommit. Med h. 12 (1927) fullföljdes arbetet för tiden 1760—1770 och är med h. 13 (1928) framfört t. o. m. 1776. Matrikeln, vars primäruppgifter givetvis äro allmänt begärliga, ingår i Uppsala universitets årsskrift (ser. Program). Det billiga priset (h. 12, kr. 2: 50; h. 13, 1: 50) torde locka många köpare.

— Av *Den introducerade svenska adelns ättartavlor* har Gustaf Elgenstierna utgivit band 4 (Igelström-Lillietopp), 1928, varigenom av detta stora verk sålunda närmare hälften nu föreligger fullbordad.

— Norstedtska förlaget har med sin serie *Memoarer och resor* införlivat två klassiska verk. Det ena är Geijers alltid lika friska

Minnen (Sthlm 1929), som försetts med inledning av Fredrik Böök. Hårtill har även fogats Geijers minnestal över Tegnér och personalier över Bengt Gustaf Geijer. Det andra är Petrus Læstadius' *Journal för första året av hans tjänstgöring såsom missionär i Lappmarken* (2 bd, Sthlm 1928; inledn. av Gudmar Hasselberg). Man har i denna bok ett viktigt hjälpmedel till kunskap om och förståelse för de svenska nordlandens andliga klimat.

— »*Gotländska studenter*», vars första upplaga utkom 1895, har nu utgivits i en ny, betydligt tillökad upplaga. Denna omfattar 170 sidor med 754 biografier, upptagande studenternas levnadsöden med data och uppdrag, föräldrarnas och hustruns namn, den senares föräldrar, barnens namn, födelsedagar och yrken samt döttrarnas giften. Det rör sig om dem, som avlagt mogenhetsexamen vid Visby läroverk, och de gotlänningar, som avlagt studentexamen utom denna stad.

Vid en hastig granskning av det intressanta arbetet finner man, att största antalet synes ha ägnat sig åt den militära banan; sedan följa präster, lärare, bankmän, ingenjörer, landstatstjänstemän och jurister, läkare, veterinärer, tulltjänstemän, apotekare o. s. v. Bland mera kända personer må nämnas Vegamannen Anton Stuxberg, professorerna Adolf Kolmodin och Henrik Munthe, justitierådet Vilh. Sjögren, direktören Karl Herlitz, geologen professor Appellöf, förutv. statsrådet Ernst Lyberg samt Sveriges första kvinnliga student och fil. kand. fröken Betty Pettersson. Åtskilliga gotlänningar ha gått okända öden till mötes i Kongo och i världskriget. En irrade världen kring och blev skjuten i Kina av sina egna tjänare. I företalet framdrager författaren en del roande smådrag om lärare och lärjungar vid Visby läroverk, åtföljda av en karikatyr och ett par gruppporträtt. Utgivaren, kapten Tor Sillén i Göteborg, har all heder av sitt arbete. Det betingar ett pris av 6 kronor.

Manne Tistrand.

— År 1906 utkom i Kuopio en liten skrift (39 s.) betitlad *Uppgifter angående släkten Hjelmman i Finland, för släktens medlemmar samlade*. Författaren, senatorn Werner Hjelmmann, har i år utgivit en ny tillökad upplaga av sitt arbete med exakt samma titel (Helsingfors 1929. 8:o. 69 s. + 1 tab. + 1 rättelselapp). Släkten, som härstammar från tullnären Måns Hielman († 1694 i Viborg), som anses hava varit född i Sverige, har alltsedan 1600-talet varit bosatt i Finland (Savolaks) men efter namnen att döma, har den i ganska avsevärd grad bevarat förbindelserna med landets svenska element, och finska ingiften äro icke många. Sitt intresse för släktens sannolika ursprung från moderlandet har författaren visat genom att söka utreda även »släkten Hjelmman i Sverige» (numera utdöd så när som på två kvinnliga medlemmar). Samhörigheten kan visserligen ej bevisas, men det antages som troligt, att den sistnämndes stamfader varit broder till den finländska grenens äldste kände medlem. Ungefär likalydande familjenamn (Jellman, Gellman) hava likaledes varit föremål

för undersökningar, som likvisst icke lett till resultat beträffande frändskap med de två släkter, som blivit närmare utredda. Arbetet gör i det stora hela ett vederhäftigt intryck, som icke nämnvärt förtages av de inadvertenser, vilka icke alldeles saknas. Som ett exempel på vad därmed menas, kan anföras, att den bekante författaren till Lunds stifts herdaminne kallas C. A. Wallin, som i denna form onekligen verkar förbluffande oigenkännlig!

Aqut.

— Före senatorn, överstelöjtnant Lennart Gripenberg har som »*Tillägg till anteckningar om släkten Gripenberg*» utgivit ett supplement till sitt 1927 utgivna arbete om sina förfäder. Innehållet i det vackert utstyrda häftet (Helsingfors 1928, 4:o. 27 s. + 6 bl. tabeller och 1 plansch) utgöres, utom av en genealogisk översikt av släkten och en namnförteckning över ingifta personer, av en uppsats »*Åtten Gripenbergs ursprung*», vilken författats av H. J. S. Kleberg. De forskningar, vilka förf. bedrivit, hava givit goda resultat, i det att han lyckats uppspana den adlade Johan Wittman Gripenbergs föräldrar och kunnat om dem meddela rätt fylliga notiser, som giva en god bild av deras levnadsförhållanden. Kontentan kan läsas i den nya upplagan av Svenska adelns ättartavlor, vilkas redaktör haft förmånen att av kapten Kleberg, redan före tryckningen av dennes arbete, få emottaga meddelande om de gjorda upptäckterna. Till den Klebergiska texten har utgivaren av nu föreliggande häfte fogat utdrag och facsimile af två skrivelser från Johan Gripenbergs första hustru. Då han säger sig ej veta, till vilken dessa brev äro ställda, men förmodar honom vara »någon i omnämden [av brevskriverskans vistelseort utanför Norrköping] åtminstone tidtals bosatt person med hög ställning, för vilken hon var personligen känd», kan det förtjäna anmärkas, att adressaten återfinnes på det meddelade facsimilet, där en visserligen rätt svårläst anteckning lyder: »Till grefve Lillies ex[cellens].» Härmed avses dåvarande presidenten, greve Axel Lillie, vilket stämmer förträffligt både med innehållet och med överskriften »högh wälborne nådige grefwe och fältmarskalk».

Aqut.

— Erik Lindh, *Kongl. Björneborgs regemente, anteckningar om Satakunda knektars del i Sverige-Finlands krigshistoria*. Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland, CCIV. Helsingfors 1928.

Litteraturen om truppförbanden i den rikssvenska delen av det forna svenska väldet är som bekant ganska väl tillgodosedd. Men bilden av den svenska krigsmaktens betydelsefulla insats i rikets yttre och inre historia blir endast halv, så länge det saknas specialarbeten om de finska regementena, vilka till 1809 i fråga om organisation, utveckling och historia väsentligen överensstämde med de gammalsvenska förbanden. Varje insats härvidlag måste därför hälsas med glädje. Vad som tidigare åtgjorts representeras huvudsakligen av Mankells omkring 1870 utgivna samlingsverk, »Anteckningar rörande fin-

ska arméens och Finlands krigshistoria», vilket inom en begränsad ram ger en översikt av organisation och krigshistoria. Glädjande nog synes bland det nu självständiga Finlands unga krigsmakt förefinnas ett ganska stort intresse för upplivande av traditionen från den efter 1808—1809 års krig upplösta finska armén och därmed för de gamla förbandens historia.

Ett exempel på detta intresse erbjuder föreliggande arbete, författat av förutvarande regementsintendenten vid Björneborgs regemente Erik Lindh. Verket är byggt på ett synnerligen omsorgsfullt forskningsarbete, vilket påbörjades 1920. Som första resultat utkom en till finska översatt minneskrift till regementets 300-årsdag 1926. Meningen var ursprungligen att utarbeta en fullständig regementshistoria. Förf. har dock av särskilda skäl måst inskränka sig till att inom en begränsad ram »åstadkomma en på historisk grund vilande möjligast detaljerad skildring». Förf. begränsar sig till att giva en huvudsakligen kronologisk skildring av regementets öden, närmast dess krigshistoria; organisation och övriga inre förhållanden behandlas i största korthet och för sig. I förbigående må nämnas, att i den förlöpande framställningen vissa organisatoriska problem kommit att behandlas, varigenom detta ämne blivit splittrat på två ställen. Det hade säkert varit förmånligare att inarbeta åtminstone kapitlet om organisationen i kronologien. Förf. ger sig icke in på taktikens, strategiens eller historiens speciella områden, men han förstår att klart och vederhäftigt låta händelserna tala för sig själva. Och det göra de tillräckligt. Så kan exempelvis nämnas skildringen av det finska fotfolkets ståndaktiga förhållande i slaget vid »Nappo i Storkyro» 1714. Av Björneborgs regementes i slaget deltagande 19 officerare stupade 14 och tillfångatogs 3, endast 2 återstodo efter slaget; av underofficerarna stupade 23, tillfångatogs 2 och återstodo 7. Liknande var förhållandet bland manskapet. I allt förlorade regementet 85 % av sin styrka, huvudsakligen i stupade och sårade. — Förf:s detaljerade och omsorgsfulla skildring av sagda slag är för övrigt värd allt beaktande. Den avviker i flera avseenden från den traditionella, förklarar exempelvis kavalleriets förut skarpt klandrade uppträdande.

Detta är endast ett exempel bland många på, vad skildringen av krigshistorien har att giva. En blyxtbelysning av vissa inre förhållanden skapar den lilla notisen, att officerarna ännu vid 1700-talets ingång allmänt bodde i »röök-pörten». Även ur kulturhistorisk synpunkt hade det varit av värde, om omständigheterna medgivit förf. att framlägga en fullständig regementshistoria. Man hade då kunnat jämföra förhållandena i Sverige och i Finland, se de stora gemensamma dragen och de lokalbetonade skiljaktigheterna. — Såsom ovan antytts, kunna givetvis detaljanmärkningar vara att göra, men de äro av föga betydelse mot den förtjänstfulla helhetsbilden, sådan den framträder i sin givna begränsning.

Arbetet åtföljes av ett personregister på ej mindre än 71 sidor, omfattande korta biografier över 7—800 personer. Då Sverige och Finland ha så mycket gemensamt i fråga om den äldre personhistorien, är registret särskilt värdefullt. Även här kan man icke underlåta att

beklaga, att fullständiga biografiska anteckningar om officerskåren ej kunnat utarbetas eller publiceras. Dylika över de finska regementenas officerskårer skulle vara av den största betydelse för båda ländernas personhistoriska forskning.

F. W—t.

— Den långa serien av *Meddelanden från Svenska Riksarkivet* har utökats med 1926 och 1927 års volymer (tr. 1928). Den personhistoriskt intresserade allmänheten borde oftare, än vad som säkerligen sker, söka sig till dessa publikationer, som under olika rubriker innehålla ett myller av biografiska och genealogiska uppgifter och som äro värdefulla slagrutor för fynd å arkivalisk mark. Rörande den till *Meddelandenas* äldre serie hörande, 1927 utkomna riksarkivhistorien 1837—46 se särskild anmälan här ovan, s. 149. För 1926 innehålla *Meddelandena* en längre redogörelse av docenten Henry Olsson för de Reuterholmska manuskriptsamlingarnas öden. För 1927 publiceras under »Utredningar och förteckningar» arkivarien Tor Bergs värdefulla undersökning av »De särskilda fögderierna för förbrutna gods under Karl IX:s och Gustav II Adolfs regeringar». För den ordinarie civila lokalförvaltningen i Sverige 1523—1630 föreligger som bekant redogörelse i arkivrådet Joh. Ax. Almquists 1917—23 utkomna stora arbete, ett av historieforskarens outhärligaste hjälpmedel för den tid det gäller. Dess fjärde del innehåller person- och ortregister. Det ligger i öppen dag, att också Bergs framställning rörande de särskilda fögderierna för förbrutna gods är synnerligen välkommen. Även den är försedd med namn- och godsregister och uppgifterna sålunda lätt tillgängliga. Under »Fynd och meddelanden» innehåller samma volym Kaarlo Blomstedts »Arkivväsendet i Finland», W. Enbloms »Falkenbergiska släktboken» (i Riksarkivet och stammande från Henrik von F., f. 1553, † omkr. 1615) samt upplysningar av S. Hedar om varupris och myntvärden under 1600-talet och om landshövdingeberättelser 1772 och 1805.

B. H—d.

— Åt den i förtid bortgångne förste arkivarien dr Erik Naumann hade Riddarhusdirektionen anförtrott uppdraget att utarbeta *Personregister till Sveriges ridderskaps och adels riksdagsprotokoll* från och med år 1719, delarna 1—18 (1719—1752). Vid Naumanns frånfälle 1927 voro protokollen genomgångna, identifieringarna till största delen gjorda och renskrivningen påbörjad. Utg:s efterlämnade maka fru Ingrid Naumann född Molin har, på uppdrag av Riddarhusdirektionen och med biträde av arkivarien dr W. Enblom, pietetsfullt fört arbetet till slut. Det praktiska registret, som med ensger forskaren lätt tillgång till innehållet i de 18 banden riksdagsprotokoll, föreligger nu (Sthlm 1929) i en volym på 253 sidor och måste givetvis hälsas med allra största tillfredsställelse.

— Av Aug. Nordström, Luleå, har offentliggjorts en liten biografi under titeln »Ernäsbaronen» över frih. Claes Samuel Ly-

becker, ett original, som slutade sina dagar som hemmansbrukare i Ersnäs by. I sin räkenskapsbok 1845 tecknade Lybecker, anände sin snara bortgång, sitt eget gravmonument med inskriften: »C. L. for sin väg 1845 och var glad. Apostlg. 8: 39.»

— Georg Pauli har åtagit sig att bli en Vasari för den generation svenska konstnärer, som på 80-talet vädrade ut den kvava luften här hemma och lät vindarna spela in från Europa — vilket här betyder Paris. I ett par volymer har han på ett synnerligen initierat och medryckande sätt skildrat genombrottsrörelsen och nu har han i två nya böcker lagt fram en lång serie dokument från epoken, vilka han inte fått med i sina krönikor eller vilka han ansett förtjäna en fullständig presentation (*Konstnärsbrev*, I—II, Stockholm, Albert Bonniers förlag, 1928, pris 7: 50 per volym). Även den som inte är direkt intresserad av konstfrågor har mycket att hämta i dessa synnerligen lättlästa brevsamlingar. Konstnärer äro nu en gång för alla i regel goda brevskrivare och i ofta synnerligen slarvigt nedkastade rader möter man här så många vitala och impulsiva personligheter, att man tycker sig tillhöra ett rikt utrustat folk. Utgivaren har här och var kompletterat dokumenten med orienterande inledningar eller med fyndiga reflexioner, vilka göra volymerna ännu behagligare. De flesta breven röra de konstpolitiskt sett så kritiska åren omkring 1886, då opponentrörelsen hade ridit ut den första stormen och Konstnärsförbundet stiftades, men åtskilliga brev vittna om, att Pauli upprätthållit en livlig korrespondens med sina gamla kamrater långt efter de egentliga kampåren. Rikast representerade äro Richard Bergh, Carl Lärsson och Karl Nordström — den förstnämnde ofta utformande sina epistlar rent litterärt, de båda andra mera lakoniskt expressiva. F. ö. är det knappast några av dem, som betytt något väsentligt för vår konst under 80—90-talen, vilka icke lämnat åtminstone några biljetter till det pauliska arkivet, från den tidigt världsberömde Zorn, som egentligen bara hinner med att ge kortfattade affärsmässiga meddelanden, och till hedersmannen Per Ekström, vilken alltid har det lite besvärligt med syntax och ortografi. Man måste vara Georg Pauli tacksam för att han på ett så levande sätt ombestyr utgivandet av dessa personliga dokument från en epok, som haft så mycket att betyda för vår andliga odling.

G. M. S—e.

— Den flitige genealogen, redaktör A. G. Petersson i Kristinehamn, har fortsatt sin släkthistoriska uppteckning av Karlskoga-folket. Denna gång har han offentliggjort en utredning av »Släkten Smedberg. Hantverkarläkt från Karlskoga bergslag» (Kristinehamn 1928, 8:0, 19 s.), som han följer genom nio generationer. Det utmärkande för densamma skall hava varit medlemmarnas tekniska färdigheter, som de odlat särskilt inom urmakeriyrket, åt vilket en hel rad av ätteläggarne ägnat sig alltifrån sjuttonhundratalet. Prov på yrkesskickligheten (N. 34!) visas bland illustrationerna, som sålunda giva vid handen, att även förfärdigandet av hela ur utgjort föremål för deras

verksamhet. Då detta oaktat ingen med namnet finnes upptagen i Sidenbladhs anteckningar om svenska urmakare, kunna meddelandena härom tjäna som supplement till sistnämnda arbete.

Aqut.

— Då Ada Rydström år 1907 utgav första bandet av *Boken om Tjust*, tänkte hon kanske icke, att den småningom skulle svälla ut till ett arbete på sju delar. Den senast utkomna, del 7 (Västervik 1928, kr. 5: —), utg. i förening med Gerhard Hafström, lär emellertid enligt förljudande vara författarinnans sista i serien. Därmed är avslutat ett hembygdsarbete, som innehåller en rik skildring av Tjusts herrgårdar och deras herrar, särskilt i nyare tid. Som själv uppvuxen i denna miljö och personligen förtrogen med dess människor, har fröken Rydström här kunnat rädda mycket undan glömskan. I del 7 har hon ägnat inledningskapitlet åt minnet av »En herrgårdsflicka från Tjust, som vunnit världsrykte», Ellen Key, och längre fram skildrat Ankarsrums gods och bruk från den Gyllenankarska till den de Maréska tiden. Slutligen har hon i »Tjust på sjuttio- och åttiotalen» med spridda hågkomster riktat vårt vetande på området.

Från rent historisk synpunkt ligger emellertid huvudvikten i sistnämnda del på Hafströms framställning av »Hallingeberg genom tiderna». H. går fram efter helt annan metod än fröken Rydström och lämnar en brett lagd hembygdsskildring, som utom ur den tryckta litteraturen i hög grad öst ur arkivaliska källor och rör socknens samlade historia på olika områden sen äldsta tid. Efter några arkeologiska upplysningar berättar förf. om socknen under medeltid och Dackefejd, hämtar uppgifter ur längderna över Älvsborgs lösen 1571 och andra kammарarkivhandlingar, skildrar gamla och nya kyrkan i socknen och meddelar dess herdaminne. Särskilt nytt material har förf. framdragit om ägarna till och livet på socknens gårdar, herremännens och böndernas. Utom kyrkoarkivalier har förf. här flitigt och med utmärkt resultat utnyttjat domböckerna. Det är ju i allmänhet icke precis de stilla i landet, som möta i processhandlingarna, men dåtida protokoll och inlagor ge i stället färgrika och tidstypiska interiörer ur det förflutna. Då Per Svensson i Säby på 1660-talet »så wäl in privatim som publice i Socknestugan skiellt Anders i Brotorp för en glafz» och »componerat en wisa» om en annan, orsakade detta ett rabalder, som avspeglar i handlingarna är ganska muntrande för eftervärlden. Av de små ställes herrgårdsfolk skildrar Hafström först släkten Grijs på Stenserum. Att denna hade samband med den i Adelns ättartavlor upptagna östgötsläkten Grijs är onekligen troligt, då det säregna dopnamnet Udde förekommer i båda. Man finner därför i detta kapitel flera även genealogiskt kompletterande uppgifter. På Dröpstad huserade kaptenen manhaftig Johan Wulfsson, på Greby kvartermästaren, sedan stadsmajoren Truls Winberg (adl. von Weinberg) och på Rispetorp löjtnanten vid Östgöta kavalleri Henrik Gyllenbreider (adlad, men ointroducerad gren, se Schlegel o. Klingspor). Med grannsämjan var det emellertid ibland kient beställt. Då Winberg, Gyllenbreider och kornetten Didrik Uddesson Grijs varit i Karl

XI:s skånska krig och kommo åter ridande till Hallingeborg, blev det t. o. m. ett uppträde, som slutade med blodsutgjutelse. Process vållade även, på annat håll, en sockenhistoria om brutet äktenskapslöfte med verkligt komiska detaljer rörande kontrahenterna. För alla de större gårdarna lämnar förf. ägarlängder. Den ena förklarar hans eget intresse för Hallingeborg, ty från gården Hjortstad härstammar den s. k. yngre Odensvisläkten Hafström. — Enstaka detaljer i förf:s framställning kunde nog diskuteras, så t. ex. är det väl ej möjligt, att *klockaren* Johan Jonsson *själv adlats*, ehuru han bar det adelsliknande namnet Riddersporre. I sin helhet är Hafströms trevliga studie emellertid ett gott exempel på, hur en hembygdsskildring för ett begränsat litet område kan läggas och en lärorik vägledning rörande det källmaterial, som kan komma till användning i dylikt fall.

B. H—d.

— En synnerligen vacker och förnämlig festskrift ägnades, under titeln *Studier i konsvetenskap*, åt professor Ewert Wrangel i Lund, på hans 65-årsdag 1928 (Lund 1928. 239 + (1)s. + talrika planscher) av lärjungar och vänner. Omslaget, i de Wrangelska färgerna svart och vitt, bär jubilarens vapen och boken prydes av hans porträtt som försättsplansch. Arbetet, som redigerats av docenten Aron Borelius, innehåller bl. a. tre porträtthistoriska bidrag, nämligen William Karlssons »Tobias Gemperlin och några skånska 1500-talsporträtt», K. E. Steneberg, »Porträtt av drottning Kristina» och B. A. Mattisson, »Kring några porträtt i Skåne av Roslin och Wertmüller». Utom de nedan (s. 176) nämnda porträtten av H. v. Spiegel och hans hustrur äro vid Karlssons studie avbildade Peder Billes och Birgitte Laxmands porträtt i Bosjöklosters kyrka samt vid Mattissons bl. a. ett av greve Nils Barck. Boken avslutas med personregister.

B. H—d.

— Av *Svenskt biografiskt lexikon*, red. av Bertil Boëthius, ha utkommit h. 37 och 38 (Sthlm, Alb. Bonniers förlag, 1928. Kr. 7: — pr häfte). Det förra (Cederström—Cervin) innehåller bl. a. biografier över Jacob Cederström (av A. Thomson), de kända Konstantinopelministrarna Gustaf och Ulric Celsing (av B. Boëthius och Herbert Lundh) samt den intressanta artikelsviten Celcius—von Celse. Av innehållet i h. 38 (Cervin—Christiernin) märkas artiklarna om drottning Hedvig Elisabeth Charlotta (av C. Hallendorff), Karl IX:s hovkansler Nils Chesnecopherus (av Tor Berg), m. fl.

— *Axel von Fersens dagbok*, utgiven av Alma Söderhjelm. III. Sthlm, Alb. Bonniers förlag, 1928.

Den nu föreliggande delen av Fersens dagbok¹ har egentligen ett vidare starkare intresse än den närmast föregående, eftersom författaren under denna tid, åren 1796—1799, åtminstone i någon mån åter får snudda vid världshändelserna. Att han inte gjort det förr, har egentligen varit hans eget fel: den apati, som hade fattat honom vid

¹ Jfr denna tidskrift 1926, s. 203, och 1927, s. 174.

Marie Antoinettes död, och kanske ännu mer hans olycksaliga förbindelse med Eleonore Sullivan hade under flera år kommit honom att glömma vad han var skyldig sig själv och sitt fädernesland. Och att han nu började komma tillbaka till arbete och intressen, kan knappast sägas ha varit hans egen förtjänst. Man har visserligen beskyllt honom för att ha intrigerat sig till platsen som Sveriges ambassadör vid kongressen i Rastadt, men såsom redan Richard Nordin i sin artikel om Fersen och Bonaparte i festskriften till Hjärne (1908) uppvisat, utan någon som helst grund. Och hans egen dagbok medför ingen ändring i den uppfattning Nordin fått av hans depescher.

Fersens karriär hänger egentligen på två omständigheter, nämligen därpå, att svenska regeringen, sedan Gustav IV Adolf blivit myndig, äntligen börjar uppsöka honom, ungefär vid samma tid som han genom alltför påfallande stötar börjar fatta, att Eleonore aldrig skulle kunna besluta sig för att överge den skotske adelsmannen Craufurd (så stavas hans namn både i den engelska Peerage och i National Biography), som inte bara gav henne själv utan också hennes besvärliga barn — »denna ruskiga figur», »denna pest», som Fersen kallar dem — en möjlighet att leva. Det är på detta sätt som Fersen äntligen kommer loss från denna förbindelse, som ändå tycks för åtta års tid ha givit honom ett surrogat för hem och kärlek. Mer begärde han heller inte av livet, eftersom äktenskapet alltid förefallit honom lika motbjudande som det föreföll många av de jakobiner, dem han så intensivt hatade.

Denna del av dagboken för oss från Wilhelmsbad, där han vistades i ett relativt lugn med Sullivan & Co., till Frankfurt (sept. 1797), därpå till Rastadt (nov. 1797), där han trots misslyckanden och förödmjukelser stannade till mars 1798, då han sändes på en föga betydande beskickning i hovets ärenden till Karlsruhe. Sedan han vistats där ett helt år, reste han över Weimar till Berlin för att hämta sin syster Sophie och sin vän Taube, som nu var dödssjuk, till Karlsbad. Efter Taubes död i augusti följde Fersen syster och systerson hem till Stockholm, och härmed, då han står vid begynnelsen till ett helt nytt modus vivendi, avbrytes denna del av dagboken. Som vanligt är boken interfolierad med utgivarens egna lättlästa och välskrivna resuméer, där man alltid njuter av framställningskonsten, även om man stundom måste göra invändningar mot hennes beundran för Fersens politiska skarpblick och siarförmåga. Han själv har visserligen föga djupsinnighet, men han tror sig inte heller om något sådant, och när han förklarar sig aldrig ett ögonblick i sitt liv ha gjort något av ärelystnad, så förstår man honom verkligen, fast han ett par dagar efteråt förklarar, att hans fåfänga skulle bli sårad av att se någon annan föredragas till rikskanslersbefattningen. Den skillnad han här markerar mellan ärelystnad och fåfänga visar en självkänedom, som på visst sätt är sympatisk i sin anspråkslöshet.

I företalet förklarar prof. Söderhjelm, att hon redigerat denna del efter samma principer som de föregående — tyvärr skulle man vilja säga, eftersom inte bara förtjänsterna utan också felen äro desamma som i föregående delar. Slang, sådan som »biten av politik», »teaterdille» och »stilig» gör fortfarande ett egendomligt intryck till-

sammans med den övriga ancien-régime-prosan, och när hon kallar den lumpna rättegången James Craufurd-Sullivan en verklig »hädelse-process», undrar man givetvis på användningen av det ordet i just detta sammanhang. Stundom saknas personnotiser, som skulle varit av betydelse, så t. ex. finns intet om den engelske ministern i Bern Wickham (här stavat Wicham), som dock är en inom de franska emigrantintrigerna ganska känd personlighet. Detsamma gäller baron Montgelas (här stavat Mougelas), som vid denna tid endast var legationsråd i Zweibrücken, men under resten av sitt liv betydde mycket som minister i Bayern. En not hänvisar till Brinkmans studietid i Jena och Weimar 1789—90, men faktiskt är det inte så gamla saker som Fersen menar, då han säger, att »herr Brinkman hade under sin vistelse i Weimar gjort sig löjlig genom att posera spirituell», ty detta gäller i själva verket Brinkmans visit i Weimar föregående månad, februari 1799 (se H. Borelius, Carl Gustaf von Brinkman, II, 69 f.) Tryckfel sådana som »Preussens konung Wilhelm II» i st. f. Fredrik Wilhelm, och Napoleons kröning 1802 i st. f. 1804, synas tämligen onödiga i ett arbete av denna beskaffenhet. — Slutligen har man samma besvär att leta ut månad och år som i föregående delar.

Helst skulle man vilja uttala den önskan, att utgivarens lärdom och populariseringsförmåga finge tillfälle att visa sig på ett mera självständigt sätt, sedan hon en gång blivit färdig med Fersens dagbok, nämligen i en biografi över denne man, som obestridligen — om än mindre genom personliga egenskaper än genom sin ställning — har intagit en så bemärkt plats i tidens historia.

Lydia Wahlström.

— Friherrinnan Signe Taube född Wennerberg, som tidigare biograferat sin ryktbare fader Gunnar Wennerberg (3 bd, 1913—16), har i en bok med titeln *Prostinnan* (Sthlm, Hugo Gebers förlag, 1928), tecknat en bild av sin farmor, prostinnan Sara Wennerberg, född Klingstedt. Prostinnan Saras största märkvärdighet är givetvis, att hon var Gunnars moder, men eljest kan den gamla damen nog förtjäna bekantskap också för sin egen skull. Hon var vad man plägar kalla ett rejält fruntimmer, arbetsam, praktisk och sund med kraftig humor, till naturen mera realist än romantiker. »Det wore godt», skriver hon på 1840-talet från Lidköpings prostgård till Gunnar i Uppsala, »att ha ett lätt foderwärk att sända dig... Man kan ha ett sådant i många år, ja, lika så länge som Schelling och Hegel och tänk det skulle värma dig bra mycket mera än dessa kalla filosofer... Gud gifwe att du wäl hade terenter ifrån dig, jag är rädd du rent grälar ihjäl dig med alla dina disputationer. Det är ju 14 stycken du skall terentera för? Gud ware oss nådig! Männe detta bidrager till saligheten!» När Thekla Knös fått Akademiens både stora och lilla pris, glädes hon, men tillägger, att »nu blir hon då alldrig gift, det är säkert, ty mannen tål ej den öfwerlägsna qwinnan bredwid sig. Den husliga och nyttiga winner derimot priset hos mannen till slut, och wäl är det, eljest woro wi olärda aldeles olyckliga». Roande är hennes därpå följande förmaning: »Men snälle min Gunnar. Hwad

du är skäggig, de kunna aldrig tro annat än att du är en på willowägar stadd person, som ser så ut, ty att du är försköнад derigenom tror jag ej.» Med glad förwåning följde prostinnan »gossens» väg mot stjärnorna. »Det war katten», skriver hon i ett P. S. 1864, »hwad I har kommit upp i stora världen, mina snälle Barn! Mätte allt sluta wäll!» Och 1866 reflekterar hon på Läckö över, att hon ej skulle vilja byta med någon, kanske dock med änkedrottningen, »men när jag då besinnar att wi äfwen skulle byta barn — så är jag alldeles ifrån äfwen det bytet». Sina sista år dömdes hon att vara »ogagnelig», men bibehöll sin starka själ. Hon bodde som änka hos dotter och måg, greve Rudenschölds på Läckö, och hänsöv i frid 1875. Friherinnan Taubes bok är rikt illustrerad med bl. a. vackra porträtt, tecknade av Gunnar W:s bror, konstnären Brynolf Wennerberg.

B. H—d.

— *Utställning av kyrklig textil konst i Sverige under åtta århundraden* i Liljevalchs konsthall, Stockholm, den 5—27 januari 1929. *Katalog*. Utställningen anordnad av Statens Historiska Museum. Sthlm 1929. XVI + 270 s. + 32 pl. s.

I Svenska Dagbladet (huvudstadsuppl.) för den 25 jan. 1929 lämnade undertecknad till textilutställningens katalog några randanmärkningar angående pärlstickare och donatorer, vilka notiser här nedan må kompletteras.

Gustav Vasas intresse för pärlstickarkonsten är välbekant. Hur han gynnade sina pärlstickare Olof och Lambrekt, har jag för flera år sedan framhållit i *Holmiana et Alia*, band I, där jag även behandlat medeltidens pärlstickare i Stockholm. Från utlandet inköpte kungen dyrbara pärlor på samma gång som han med all kraft sökte hindra utförseln av de inhemska. Hans sista pärlstickare var måhända Påvel pärlstickare, som 1558 fick öppet brev på ett stenhus i Stockholm, beläget på Smedjegatan vid Norreport.

Under Gustav Adolfs tid får pärlstickarkonsten ett tydligt uppsving. Hans Tomasson erhåller 1614 ¹⁷/₈ och 1616 ¹⁷/₆ kungl. beställning som pärlstickare. En annan pärlstickare och herretjänare var den bekante mästare Erik Bengtsson Schroderus' broder, omtalad utan angivet förnamn i dopboken 1618 ¹⁸/₁₁ och 1619 ²⁰/₁₁, förmodligen identisk med Anders Bengtsson pärlstickare i Wrangels mantalslängd för (omkr.) 1620 (s. IV, nr 83). I 1631 års mantalslängd för Stockholm upptages Otto pärlstickare bland guldarbetare; han ägde hus i Gråbrödragränd, som uppbjöds 1:a gången 1632 ⁶/₂. Vidare finns i samma längd Henrik som kanslerens pärlstickare. Denne, som 1628 ²⁸/₄ gifte sig med Karin Nilsson, är värd uppmärksamhet, emedan man kanske har rätt att tillskriva honom några av de textilarbeten, vilka Axel Oxenstierna (och törhända även hans barn) donerade vid olika tillfällen. Antependiet nr 27 dateras av katalogförf. till omkring 1650, vilket naturligtvis är felaktigt, eftersom vapnen bära friherrliga kronor och Axel Oxenstierna blev greve av Södermöre redan 1645. Arbetet måste vara tillkommet senast detta år men kan vara mycket äldre; det är ej omöjligt, att Henrik pärlstickare varit mästaren. Huru-

vida de avsevärt yngre antependierna nr 26 och 30 samt mässhaken 269 även kunna anses härröra från samma håll, blir en annan fråga. Nr 30 och 269 beställdes helt säkert i anledning av Johan Axelsson Oxenstiernas i dec. 1657 (ej 1687, som katalogförf. har) timade död och skänktes till Storkyrkan 1659, då likpredikan hölls över honom där.

Under förra hälften av 1600-talet levde och verkade i Stockholm vidare pärlstickaren Pål Roland, som 1635 ¹⁹/₁₀ gifte sig med Maria Hillebrandsdotter; han tillhörde Tyska församl. i Stockholm (F. U. Wrangel, S:t Nikolai kyrkas vigselbok). Även omtalas Olof Antonijson de la Rock, som enl. Wrangel var pärlstickare och troligen son till Antonius Persson De la Rock, vilken åter 1612 nämnes som hertig Johans av Östergötland slottsbyggmästare. Denne Olof De la Roche gifte sig 1638 ²⁵/₈ med jungfru Sara Larsdotter Unger och fanns då i Stockholm (Wrangel, Vigselboken). Dessa båda pärlstickare voro utan tvivel utlänningar, och detsamma var väl också förhållandet med David Rinther (eller Richter) pärlstickare, omtalad i Stockholmsurkunder 1632—1652.

Min dotter har sökt tyda ett par av donatorsinitialerna, utöver de i min insändare i Sv. D. nämnda. Antependiet nr 49 har under friherrlig krona I N P K(?) 1698. I anledning av frågetecknet må det vara tillåtet att i stället läsa I N S K, d. v. s. frih. Johan Nilsson Kagg, som ägde Kårtorp i Kinne-Vedum och 1729 skänkte nattvardskärl till kyrkan där. Initialerna på mässhaken nr 255 avse väl Gabriel Sparre till Svaneholm av danska Sparreätten och hans fru Elisabeth Trolle. Vanskligare är tolkningen av antependiet nr 73, där katalogen har initialerna O. M: I: C. Olof Malmerfelt († 1771), landshövd. i Västerbotten, kunde för sin del tänkas vara donatorn, men hans hustru hette enligt Anrep *Anna Chr. Cederborg* († 1746). Tyvärr saknar katalogen ort- och personregister.

Frans de Brun.

— *Vestrogothica*. Skriftserie utgiven av Västgöta nation i Uppsala. I. Uppsala 1928. 60 s. Häft. kr. 5:—.

Till återinvigningen av nationshuset i november förra året utkom förestående arbete, som utom flera historiska uppsatser även innehåller som bilaga *Västgöta nation i Uppsala från år 1595, biografiska anteckningar* av Bo V:son L u n d q v i s t, I. Vestrogothi 1595—1640.

I tidskriftens årg. 1909, s. 144—148, lämnade signaturen B. Hbg ett utförligt omnämnande av »Kolmodins matrikel», som författad av professor Olof Kolmodin (1766—1838) utgör nationens synnerligen dyrbara egendom såsom grundläggande för kännedomen om de västgötska studenternas levnadsöden. »Ett önskemål vore naturligtvis att kunna få befordra detta intressanta arbete till trycket, men de dryga kostnaderna torde lägga så gott som oöverstigliga hinder i vägen», skrev författaren. Han kan nu liksom alla personhistoriskt intresserade glädja sig åt att en början därtill blivit gjord, även om man av allt att döma får bereda sig på en ganska lång utgivningstid,

synnerligast som landsmännens antal torde kunna uppskattas till betydligt över 7,000.

Att kunna identifiera personer utan egentliga släktnamn under 1500- och 1600-talen hör givetvis till genealogiens vanskligare uppgifter. Det kan icke undvikas att man får nöja sig med endast namnet och dagen för inskrivningen i universitetets matrikel t. ex. Gunnarus Andreæ. Stud. $\frac{28}{10}$ 1601. Man måste dock giva författaren och hans medarbetare allt erkännande för att det lyckats dem att identifiera så många, som här är fallet. Att dock en eller annan uppgift fått komma med, inför vilken man ställer sig något tvivlande, förringar ej det goda totalintrycket. Att Brita Johansdtr varit gift 3 gånger vill nog ingen bestrida, men att hon hade 29 barn låter otroligt. Den samtide borgmästaren i Nyköping Joachim Danckwardt hade visserligen 29 barn, men det var med 3 hustrur.

Såväl otryckta som nyare tryckta källor synas vara väl tillgodogjorda vid kompletteringen av Kolmodins arbete. Skulle något önskemål uttalas, vore det att fortsättningen snart måtte följa.

G. I.

— *Anna Hierta-Retzius*. En minnesteckning med stöd av efterlämnade papper av Annie Åkerhielm under medverkan av Maria Cederschiöld, Elisif Théel m. fl. Stockholm 1928.

I en ståtlig, rikt illustrerad och typografiskt mönstergill volym har en av samtidens märkeskvinnor på det sociala och filantropiska området, fru Anna Retzius, född Hierta, erhållit en värdig litterär minnesvård. Biografien har utarbetats på föranstaltande av en släkting till fru Retzius, fröken Ellen von Platen, och med stöd av ett rikligt material av brev och andra papper. Med pietet och förstående och en objektivitet, som i ifrågavarande fall ej alltid varit så lätt att iakttaga, ha utgivarna fullgjort sitt värv. Arbetet har också blivit i hög grad värdefullt och gediget, icke blott som personskildring utan också som tidsbild.

Bokens första och omfångsrikaste kapitel, redigerade av *Annie Åkerhielm*, inrymma själva minnesteckningen. Anna Hierta-Retzius barndoms- och ungdomstid, så som biografien föremål själv tecknat sig den till minnes, utgör en mycket angenäm och roande läsning. Man får en god bild av det dåtida Stockholm, av livet och umgänget i det rika och gästfria hemmet, vilket fick sin något säregna prägel av faderns, den mångomtalade Aftonbladsredaktören, Lars Hiertas högt begåvade men bland samhällets talrika konservativa »välaktade medborgare» allt annat än populära personlighet. Det hindrade dock ej att hans hus, där värdinneskapet med den fint bildade kvinnans takt och värdighet utövades av hans hustru, född Fröding av göteborgssläkt, var ett av huvudstadens mest eftersökta, ej blott av de radikala. Allt vad som fanns utmärkt inom politiken, vetenskapen, konsten och industrien frekventerade Hiertas salonger.

I denna miljö uppväxte Anna, den yngsta av fem döttrar. Dessa erhöles en för tiden särdeles omsorgsfull uppfostran och fingo tidigt

göra utländska resor. Redan vid helt unga år visade sig hos Anna Hierta den verksamhetshåg och samhällsanda som skulle komma att bära frukt i de många allmännyttiga företag, som äro förknippade med hennes namn. Giftermälet med den framstående vetenskapsmannen Gustaf Retzius kom icke intresset för det allmänna att ge vika för det enskilda, tvärtom. De voro nu två om att verka för idéernas omsättande i handling. Den stora förmögenhet fru Retzius erhöi efter sina föräldrar, försatte henne i den lyckliga ställning att ekonomiskt kunna stödja de planerade och igångsatta företagen. Skollan har någon med större samvetsgrannhet än makarna Retzius känt och efterlevat satsen att rikedom förpliktar.

Om man i bokens första avdelning erhåller en belysande skildring av Anna Hierta-Retzius levnad ända till hennes död vid 83 års ålder, den 21 december 1924 — hon hade då i fem år överlevt sin make — ägnas de återstående kapitlen åt mer detaljerade redogörelser för hennes livsverk. Så har hennes mångåriga medarbeterska på det socialreformatoriska området, fröken Maria Cederschiöld, med reda och sakkunskap behandlat företag som ej direkt sortera under det filantropiska och rent praktiska.

Att fru Retzius städe haft för ögonen sitt eget köns bästa, icke blott då det gällt att förbättra kvinnornas ekonomiska ställning utan även den juridiska, därför är den av henne redan som ogift stiftade »Föreningen för gift kvinnas äganderätt» ett talande bevis. En hel del lagåtgärder på 1880-talet med syfte att skänka hustrun en mer rättvis och oberoende ställning inom äktenskapet, kunna sägas vara framdrivna av denna förening. Den ledande kraften var stiftarinnan, men hon hade vid sin sida utom många av huvudstadens upplysta och intelligenta kvinnor, även män som professor Gylden, Adolf Hedin, Curt Wallis, B. O. Stackelberg, Hugo Hamilton, vilka alltid stodo redo att ställa sin överlägsna fackkunskap till förfogande. Kvinnorörelsens genombrott och i många avseenden snabba och lyckliga lösning var sålunda resultatet av en fullt lojal samverkan mellan kvinnor och män.

För övrigt ägnas det ifrågavarande avsnittet av biografien åt fru Retzius' insats såsom styrande medlem, under många år ordf., i Svenska kvinnornas nationalförbund, sorterande under det världsomfattande »International Council of Women», i vars kongresser och rådsläpningar hon ofta deltog.

Av stort intresse är det att i avslutningen av fröken Cederschiölds redogörelse kunna följa utsträckningen av makarna Retzius störsatade mecenatskap. Här behöves blott erinras om den för understöd åt vetenskapliga och andra kulturella företag verkande föreningen »Lars Hiertas minne» och andra stiftelser som bära Anna och Gustaf Retzius namn till eftervärlden.

Den filantropiska och folkuppfostrande sidan av fru Retzius' livsgärning behandlas av fru Elisabeth Thél, på ett intressant och utförmående sätt i bokens slutavdelning. Så vad som uträttats inom »huslig ekonomi» genom inrättande av hushållsskolor och skolkök, de första i sitt slag i huvudstaden, men först och främst genom de s. k. *arbetsstugorna*, dessa för vår fattiga befolknings barn avsedda anstal-

ter, inriktade på att genom bibringande av kunskap i lättare handslöjder underlätta för ungdomen självförsörjning. Med sanning framhålls i redogörelsen, att Anna Hierta-Retzius såsom skapare av arbetsstugorna för alltid gjort sig förtjänt av sina landsmäns tacksamhet.

Utan att helt förbigå de förhållanden som under makarna Retzius' senare år genom deras förändrade livsåskådning kom dem att intaga en mindre välvillig ställning till forna medarbetare och meningsfränder, ha utgått åt sig angeläget vara att i sin framställning fasthålla vid det *väsentliga*. Och detta har, vad personligheter som Anna Retzius och hennes make beträffar, varit vad gott och välsignelserikt de velat, verkat och uträttat, samt det storartade arv de efterlämnat åt sitt fosterland, vilket ställer dem i första ledet bland Sveriges mecenater.

L. D.

— Mats Åmark, *Kyrkklockor, klockare och klocksägner i Dalarna*. Sthlm, Svenska kyrkans diakonistyrelses förlag, 1928.

Detta arbete, som är försett med förträffliga illustrationer, hör till Dalarnes hembygds-förbunds skrifter (nr 6). Som i detsamma förekomma många personhistoriska uppgifter, torde ett kort omnämnande i denna tidskrift vara på sin plats. Det intressanta och lättlästa innehållet berör Dalarnes kyrkklockor i historien, i kulturen och i folktron. Bestämmelser om klockor förekomma redan i Dalalagen 1327. Dr Åmark särskiljer olika slag av klockor, såsom torn-, sanctus- och handklockor, skildrar Klockekriget, redogör för klockgjutare, gjutningsorter och donatorer av klockor, omtalar olika ringningar — helgsmåls- och middagsringningar, ringning vid mässor m. m. — samt den nyare tidens slag av tornklockor: storklockan, mellanklockan eller angångsklockan och lillklockan eller »Bönan».

Avdelningen om kyrkklockorna i folktron är kulturhistoriskt i hög grad intresseväckande. Förf. återger vad folket i Dalom hade att tälja om sina klockor och dessas egenskaper, om klockorna som heliga föremål och klockljudets magiska verkan. Han kommer härvid in också på häxprocesserna samt allehanda sägenföreställningar.

Förf. har använt ett vidlyftigt material under grundliga och långvariga studier av hithörande ämnen. Också har publikationen, som är försedd med goda källhänvisningar, litteraturförteckning samt person- och sakregister, blivit en vacker minnesgård åt det duktiga och gudfruktiga Dalafolket och den vackra Dalabygden med dess stora minnen från vår nyare historias gryningstider.

Karl K:son Leijonhufvud.

— *Historisk Tidskrift* har utkommit med h. 1 för 1929. Av innehållet märkes från personhistorisk synpunkt bl. a. professorn frih. M. von Taubes »Archivalische Funde in Estland». Det rör den bekanta ätten Uexkull, som hade samlat ett rikt arkiv å sitt baltiska slott Fickel, vilket emellertid under revolutionen 1905 utplundrades

och brändes. Taube meddelar, att en del av arkivet likväl räddats, då det 1905 var utlånat till en forskare i Petersburg och sedan deponerats i ett Revalmuseum. Det kvarvarande kan uppdelas i tre grupper. Dels finnas sålunda ett stort antal gods- och familjehandlingar rörande Fickellinjen av släkten Uexkull, dels ytterst värdefulla register över det tidigare samlade arkivet, dels slutligen ett antal originalhandlingar, bl. a. svenska från 1500-talet. — I samma häfte redogör arkivrådet H. Brulin för det nyligen företagna utbytet av arkivalier mellan Sverige och Danmark. Till svenska Riksarkivet har sålunda kommit det ytterst värdefulla Sturearkivet, vidare de s. k. Coyetska papperen (rörande diplomaten Peter Julius Coyet m. fl.), brev till guvernören på Ösel Carl Sjöblad 1674—75 m. m. Kungl. Biblioteket har genom utbytet erhållit bl. a. Nydala klostrets brevbok.

Bland översikter och granskningar i samma häfte märkas Sven Grauers anmälan av A. Helanders 1927 utkomna biografi över Daniel Niclas von Höpken samt E. Nygrens av Y. Brilioths »Svensk kyrka, kungadöme och påvemakt 1363—1414» (1925). Det förtjänar i detta sammanhang påpekas, att domprosten Brilioth, som i sin tidigare avhandling om »Den påfliga beskattningen af Sverige» (1915) meddelade förteckning över vissa påvliga provisioner 1309—1371 med ur herdaminnessynpunkt viktiga upplysningar, i »Svensk kyrka etc.» tryckt en intressant lista på påvliga provisioner till svenska beneficier under den stora schismen, 1379—1414. Då det senare, i alla hänseenden värdefulla arbetet, även är försett med personregister, bör det ihågkommas av var och en, som intresserar sig för vår medeltida personhistoria.

B. H.—d.

— Av *Scandia*, Tidskrift för historisk forskning, har utkommit h. 1 för 1929. I anslutning till Hafströms uppsats om Dacke i denna tidskrifts förra årg. må påpekas bl. a. fil. lic. Albert Vejdes »Erik XIV och ödeläggelsen av Ronneby 1564», en studie över Värendens handelspolitiska ställning. Förf. framhåller, att Värendens ekonomiska orientering söderut mot det då danska Blekinge och Gustav Vasas däremot riktade rikspolitik haft den största betydelse för Dackefejdens utbrott. Av övriga bidrag i *Scandia* är docenten Ingvar Anderssons, »Folkresningen» i Sverige 1371, delvis av direkt personhistoriskt intresse, i det förf. bl. a. genomgår och identifierar utställarna av stilleståndstraktaten av den 15 april 1371. Några smärre erinringar torde emellertid härvid kunna göras från personhistorisk synpunkt. Sålunda skulle det varit värdefullt, om förf. vid identifieringen inom parentes bifogat upplysningar om vederbörande personers vapen (gärna också med hänvisningar i möjliga fall till Svenska sigiller från medeltiden); nu nödgas läsaren själv efterleta sigilluppgifterna i registret till Svenska Riks-Archivets Pergamentsbref. Vapnen äro ju det säkraste igenkänningstecknet beträffande medeltidsriddare, som i allmänhet sakna fixerade släktnamn. Då förf. vidare ansett, att riddaren Johan eller Jon Martinsson icke kunnat till nationalitet eller släkt bestämmas, må framhållas, att en genealogi över dennes släkt

finnes intagen i Danmarks Adels Aarvog 1921 (s. 558—560, jfr belägg s. 571—572). Ätten var ursprungligen svensk (jfr även Styffe, Skandinavien under unionstiden, 3:e uppl., s. 453), förde röd sjuuddig stjärna, troligen i gyllene fält, och kallas i Aarbogen Sudreims-Ætten — en benämning, som, enligt påpekande i Norsk Slektshistorisk Tidsskrift I: 170, borde utbytas mot yngre Sudreimsätten. Herr Jon Martinsson fick nämligen Sudreim i Norge först genom sitt ingifte i Hafthoresönernas mäktiga släkt (äldre Sudreimsätt, jfr denna tidskrift 1928, s. 272). Själv var herr Jon enligt Aarbogen son av lagmannen i Västmanland och Dalarne Martin Magnusson, som 1341 sålde gods i Östergötland. Jons barn kvarblevo i Norge under det hans kusins son Lage Gustafsson anges ha skrivit sig till ett skänkt Tomarp i Skytts härad. Med dennes son Eskil Lagesen till Tomarp, nämd 1460 och 1475, torde ätten ha utgått på manssidan. Om den i Anderssons studie omtalade riddaren Fjällar Pik har K. H. Karlsson lämnat upplysningar i denna tidskrift 1909 (Medeltidsätter med namnet Pik, s. 16—22). Rörande den i sammanhanget nämnde herr Magnus Sture (3 sjöblad) kunde måhända hänvisning gjorts till prof. Gottfrid Carlsons »Till de medeltida Stureätternas genealogi» i denna tidskrift 1920. I samma häfte av Scandia skriver prof. Carlsson nu om »Sten Sture den yngre. En karaktärsstudie» och riksarkivarien H. Almquist ger i »Karl Johan, utrikespolitiken och pressen år 1813» bidrag till bl. a. Grevesmöhlens biografi.

B. H—d.

— Av K. Vitterhetsakademiens tidskrift *Fornvännen* ha 2 häften utkommit för 1929. I h. 1 får man ett bidrag till M. G. De la Gardies historia genom Ärland Noreens »Restaureringen av Läckö slottskyrka». Erik Granlund behandlar ortnamnen i Smålands bebyggelsehistoria i anledning av arbeten av J. Sahlgren och N. Ödeen. Ett visst personhistoriskt intresse har Tord O:son Nordbergs uppsats angående undersökningar av resterna efter slottet Gröneborg vid Enköping. Gröneborg förknippas nämligen av Ericus Olai och Johannes Magnus med Erikskrönikans Joar Blå. Herr Joars genom krönikan välbekanta gestalt är från kritisk historisk synpunkt ganska dimmig, då man egentligen ingenting vet om honom. Nordberg framhåller, att murningstekniken i det fasta stentornets grundmurar på Gröneborg tyda på tiden omkr. 1200 eller 1200-talets början. Detta motsäger således ej de ganska sena uppgifter, som förbinda herr Joar med borgen i fråga, men längre än till detta lär man på grund av bristande urkundsmaterial ej kunna komma. I h. 2 redogör prof. A. Hahr för två nyfunna planritningar till Uppsala slott, vilka härröra från Jean De la Vallée omkr. 1660. Bertel Berthelsson återkallar i minnet den nyligen bortgångne, till landsarkivet i Vadstena knutne, outtröttlige kyrkobeskrivaren Erik Ihrfors och dr B. Thordeman ger en återblick på Statens Historiska Museums textiltställning 1929 (jfr denna tidskrift här ovan s. 162).

— *Kyrkohistorisk Årsskrift 1927* (årg. 27, tr. 1928) innehåller biographica av Gunnar Hellström om mästern Mikael Langerben (d. 1548), G. Iverus, »Till Anders Nohrborgs historia», Martti Ruuth, »Fredrik Gabriel Hedberg och Carl Olof Rosenius» samt slutligen handlingar till George Scotts verksamhet i Sverige. Årsskriften är försedd med personregister.

— *Nordisk Tidskrift för Bok- och Biblioteksväsen* har avslutat sin årg. 15, 1928, med n:r 3 och 4. I n:r 3 märkes en dödsruna över överbibliotekarien i Uppsala Markus Hulth av hans efterträdare A. Grape. N:r 4 innehåller bidrag rörande bl. a. dominikanprovinsialpriorn Augustinus de Dacia (av Axel Nelson), Holberg (av R. Omang) och den på 1400-talet vid Wiens univ. verkande västgöten magister Björn från Lödöse, på latin Bero de Ludosia (av Axel Nelson). Till Kungl. Biblioteket har skänkts folkskolinspektören C. J. Meijerbergs (1816—1903) brevväxling (286 brev). Lunds univ.-biblioteks handskriftssamling har ökat med brev (12 st. 1793—1833) från Tegnér till M. Lagerlöf samt en samling brev till Ernst Ahlgren; till Uppsala univ.-bibliotek har förvärvats C. R. och Helena Nybloms efterlämnade papper, brev till Atterbom från Amalia von Helvig, prof. N. Risells stambok 1746—48, H. Lagergrens anteckningar om gamla gravstenar i Kristinehamn m. m., varjämte sir D. Plunkett Barton överlämnat en del av sina samlingar av Bernadottiana. — I dagarna har utkommit även nr 1 av årg. 16, 1929. Till riksbibliotekarien I. Collijns där inlagda bidrag »Ett nekrologium från johanniterklostret i Eskilstuna», som innehåller många upplysningar till medeltida personhistoria, hoppas red. få återkomma, liksom till samme förf:s nyutgivna, utmärkta arbete »Birgittinska gestalter».

— *Dalarnas Hembygds-Förbunds Tidskrift* har fullbordat sin årg. 8 (1928) med h. 1—4. Av personhistoriskt givande bidrag må nämnas de publicerade taxeringslängderna för Älvsborgs lösen 1571 rörande Floda och Nås socknar och Helmer Lagergrens redogörelse för två pergamentsbrev från Svärdsjö 1469 och Smedby i Husby s:n 1493. Vidare märkes Nils Hedbergs uppsats om Hans Ingelsson (d. 1718) i Grängesberg och hans släkt.

— *Meddelanden av Gestríklands Kulturhistoriska Förening* har utkommit för 1928. Dr Percy Elfstrand avslutar en historik om kronbränneriet i Strömsbro. I texten förekomma porträtt av landshövdingen greve F. A. U. Cronstedt, skeppsredaren Peter Brändström, rådmannen Samuel Valley och sämskmakaren And. Joh. Schubert. Ett ovanligt men intressant ämne har upptagits i nästföljande uppsats, som handlar om ryska krigsfångar i Gävle 1704—1713. Vi äro så vana vid att tänka på karolinernas lidanden i Ryssland, att vi icke reflektera över, att det ej heller var så roligt att vara rysk fånge i Sverige den tiden. Mot sin vilja hugnades Gävle borgerskap med att få hysa åttio »mouscowitske bälghundar och bösewitzar» i krigskommissariens And. Brohms stenus. Kända namn förekomma bland fångarna, t. ex.

generalerna Dolgoruki, Trubetskoj och Golovin. Det var besvärligt ordna med fångarnas sysselsättning. Antingen — och vanligen — voro de lata och indolenta och ansågos då lämpligen kunna frysa och svälta bäst de gitte, eller också arbetade de som t. ex. Affanatus Glokoffskij Lodijn i skinnmakaryrket och då klagades, att detta »lände borgerskapet till præjudice». Ibland bråkade de inbördes, som då ett par bestulo en kamrat på pengar för att fira »Hans zariske majestäts namnsdag» och sedan androgo, att kamraten förbrutit sig genom att avböja inbjudningen till gillet med orden »Fan super den skål, intet jag». Några kvarblevo för alltid i Gävle och äktade landsens döttrar, Kirila Corollkoff sålunda skeppar Normans Sara. Få torde dock efterlämnat ättlingar men Jacob Iwanoff blev svärfar till skeppar Olof Åbygge och Lodijn blev far till en soldat vid Hålsinge reg:te och en dräng, som bar faderns namn Affanatus, i Hille.

B. H—d.

— Av våra hembygdssammanslutningar torde den småländska *Hyltén Cavallius-Föreningen för hembygdskunskap och hembygdsvård* kunna betecknas som en av de livaktigaste, särskilt genom den värdefulla sviten av sina årsböcker, varav den första utkom 1920. Särskilt bör ihågkommas, att stationsinspektoren Ola Cappelin, som 1909 utgav sin välkända bibliografi »Hvar finns Skåne beskrivet?» (163 s.), i Hyltén Cavallius-Föreningens femte årsbok, 1926, meddelat »Anteckningar till en småländsk bibliografi» (122 s.). Av medarbetare i årsböckerna märkas i övrigt lektorerna E. Elgqvist och L. Larsson, fil. dr K. Kjellmark, fil. lic. A. Vejde och kantor P. G. Vejde, pastor G. Virdestam, den kände folklivsskildraren J. A. Göth m. fl. Av de många personhistoriska bidrag, som förekommit, kunna nämnas uppsatser av G. A. Aldén och Virdestam 1923, P. G. Vejdes »Kronobergare vid Poltava och Perevolotjna» (anteckningar ur domböcker) i samma årsbok, prosten Carl Fredrik Cavallius' ungdomsminnen (utg. av Virdestam, 1926), målaren Pehr Hörbergs självbiografi (utg. av Bengt Cnattingius, 1927) och Virdestams »Om Peder Dudde på Fågelnäs — en småländsk jorddrott på 1300-talet» (1927). Dudde var svärfar till den 1410 avrättade, mäktige och rike men olika bedömde riddaren och riksrådet Abraham Brodersson (tjurhuvad), som genom giften fick en del av sin småländska godsrikedom. Att Dudde var far till herr Abrahams maka, Märta (Margareta) Pedersdotter (änka efter Ebbe Pik), framgår, som Virdestam anger, tydligt genom en av de tryckta akterna i K. H. Karlssons »Arfstvisten emellan Erik Eriksson (Gyllenstjerna) och Ture Turesson (Bjelke) 1451—1480» (Saml. utg. af Sv. Fornskrift-Sällskapet, h. 134, 1908, s. 26). Då Karlsson likväl i denna tidskrift 1909 (s. 17) oriktigt kallat fru Märta's far Budde och detta fel finnes redan i genealogien över herr Abrahams ätt (i Danmark kallad Baad af Halland) i danska Adelsaarbogen 1884 (s. 38), synes förhållandet böra påpekas, så mycket mer, som ju herr Abrahams gifte i många hänseenden fick betydelse. Den nämnda släktöversikten i Adelsaarbogen synes för övrigt ej i svensk litteratur ha observerats men förtjänar detta (jämte tillägg i senare årgångar),

oaktat den även eljest är bristfällig och sålunda blott med stor försiktighet kan användas.

För åren 1928—29 har Hyltén Cavallius-Föreningens årsbok framträtt i form av ett självständigt verk. Detta arbete, P. G. Vejdes *Kronobergs läns herrgårdar. Historisk översikt jämte ägarlängder* (utg. med anslag från Längmanska kulturfonden. Växjö 1929), är ett betydande bidrag till vår topografiska litteratur. Efter en inledande historisk översikt är boken alfabetiskt uppställd efter herrgårdarnas namn. Varje godsartikel innehåller en kort historik och en kronologisk ägarelängd samt på många ställen litteraturhänvisningar. Ett stor antal upplysande småkartor och planritningar, vältagna fotografier av gårdar, personregister och en länskarta med inprickade herrgårdsnamn ökar bokens värde. Förf. har i möjligaste mån sökt få arkivaliskt belagda uppgifter och genom sin uppställning antytt, när en uppgift kan betraktas som exakt eller ungefärlig. Ägarlistorna äro uppgjorda med ledning av medeltidshandlingar, jorde- och domböcker samt lagfartsprotokoll, fram till omkr. 1920. Då särskilda uppbudsoch fastebrevsprotokoll föreligga först från omkr. 1700, är det särskilt för tiden efteråt, som man finner särdeles noggranna och säkra uppgifter med t. o. m. utsatta data. Vad äldre tid angår, meddelar förf. själv, att han endast kortare tidsperioder kunnat använda andra arkiv än Göta hovrätts. Det är då helt naturligt, att Kammararkivets rika samlingar, för vilka förf. visserligen ej är främmande, dock skulle kunna ge mycket mera, men vad som fattas i det hänseendet, kan ju ej läggas förf. till last på grund av den av honom själv gjorda reservationen beträffande materialet. Att Styffes arbete »Skandinavien under unionstiden» ej står upptaget i källförteckningen förvånar, men är väl ren glömska, ty i översikten citeras det och bokens detaljer visa, att förf. flitigt begagnat det, även om där förekommande uppgifter icke synas ha fullständigt uttömts (jfr t. ex. Jätsberg hos Vejde och Styffe). Ett verk av den art som Vejdes måste, som förf. själv framhåller, alltid bli i viss mån ofullständigt och behäftat med brister. Några notiser kunde förf. ha hämtat t. ex. i Hist. Tidskr. 1895, där det (s. 321—334) avtryckta »Ett klagomålsregister från Småland 1563» innehåller många godsägarnamn. Där nämnes sålunda (s. 332) bl. a. en »Niels Ref til Finhult» (Pjetteryds s:n), som ej finnes hos Vejde, men vars namn måhända kan bli en hjälp att identifiera de före och efter (1562, 1571) där förekommande hustru Margareta och hustru Ingeborg, som Vejde omtalar. Kommerserådet Elof Steuch, som förekommer flerstädes i Smålands godshistoria, hade en dotter, vars man, greve C. G. Mörner, förf. insätter efter Steuchs namn på ägarlistan för Oby. Detta torde ej vara riktigt. Åtminstone uppger bouppteckningen efter Mörner (Göta hovr. ark.), direkt, att Steuchs änka aldrig avhånt sig äganderätten till bl. a. Oby, utan att blott förvaltningen anförtratts åt Mörner. Men i så fall kan ej heller gärna änkegrevinnan Mörner ha tillträtt Oby den dag som anges, ty det är mannens dödsdag. På s. 48 står Johan i st. f. Lars Barnsköld, som emellertid på andra ställen i boken fått rätt förnamn. Vad registret beträffar, så är

uppgörandet av ett sådant alltid en svår sak. I detta fall förekomma onekligen vissa brister. Tar man t. ex. fru Katarina (Karin) Sabelfelt, född Stråle, så står hon i registret dels på Sabelfelt, dels på Stråle, men med ofullständiga hänvisningar på båda hållen. Till sid. 190 finnes dessutom ingen hänvisning alls, emedan hon där genom fel-skrivning kallas Sabelsköld. Bäst är i dylikt fall samla sidhänvisningarna på ena namnet och göra en allmän hänvisning dit från det andra. Då vidare vissa personer i ägarlängderna anföras ibland med en, ibland med flera initialer, kan detta medföra, att samma person i onödan står på två ställen i registret (t. ex. frih. S. W. Gyllenkrok, som finns dels på S. V., dels på V.). Oaktat dessa brister fyller registret likväl i huvudsak sin uppgift. På den intressanta historiska översikten (50 s.) tillåter utrymmet icke rec. att ingå. Att en sådan inledning av en kännare som Vejde är synnerligen orienterande, ligger emellertid i öppen dag. Ovan anförda kritiska synpunkter förändra ej helhetsintrycket av boken. Det verk, som förf. efter år av arbete och många egna även ekonomiska uppoffringar samt med vinnande anspråkslöshet i förordet framlägger, är förvisso av stort och förblivande värde och såväl förf. som Hyllén Cavallius-Föreningen ha heder av detta viktiga bidrag till vår herrgårdshistoria i Värends och Sunnerbo urgamla bygder.

B. H—d.

— Som nr 26 av *Meddelanden från Värmlands fornminnes- och museiförening* har utkommit *Värmland förr och nu* 1928 (Karlstad 1928). Domprosten C. V. Bromander tecknar bilden av Johan Georg Reincke, en värmländsk kyrkbyggmästare från 1700-talet, lektor E. Herlenius trycker en beskrivning över Kroppa pastorat av Claes Friezky och adjunkten Helmfrid Sjövall, i översättning från latin, Lars Kaarbergs disputation (Lund 1690) om »Det frejdade landskapet Värmland». Särdeles intressant är i årsboken Nath. Hedins »Allmogeurmakeriet i Värmland» (39 s., 7 pl. s., 6 s. signeringsavbildningar samt person- och innehållsreg.). Urmakeriet här det senaste årtiondet kunnat glädja sig åt ett historiskt intresse, som satt frukt i t. ex. E. Sidenbladh, »Urmakare i Sverige under äldre tider» (Sthlm 1918) och Th. Wählins »Horologium mirabile Lundense. Det astronomiska uret i Lunds domkyrka» (Lund 1923); jfr även ovan (s. 157) anm. av A. G. Peterssons »Släkten Smedberg». Jämte konstruktionshistorik innefattar Hedins studie en biografisk förteckning sockenvis över värmländska allmogeurmakare, av vilka de berömdaste äro Johan Tinglöf (d. 1812) i Ekshärad och Jon Jönsson (d. 1830) i S. Lekvattnet. Den mäktiga grevinnan von Gertten, född Löwenhielm, på Apertin (Frödings »Gamle grevinna på Gampertin») lät hämta den sistnämnde för att reparera ett dyrbart ur men misstrodde vid J:s ankomst hans anspråkslösa yttre. Då Jon emellertid lyckats väl med sin uppgift, var det han som tog farväl av grevinnan med orden: »Nu kan ho sätt kläcka hocke ho vill utta vägga eller inna vägga, för gånge svarer ja, så litten å grå ja ä.» Västra Emtervik hade en verklig koloni urmakare, yrket blev där hemslöjd. Hedin meddelar även som

komplement till Sidenbladhs bok anteckningar om stadsurmakare i Värmland och dessutom uppgifter om klockfodermakare.

B. H—d.

— *Historisk Tidskrift för Finland* har utkommit med h. 1 för 1929 (årg. 14). K. J. Hartman, förf. till det stora arbetet om Äländska kongressen, skriver om förhållandet mellan Karl XII och Görtz på utrikespolitikens område 1716—1718, tidskriftens red. dr Eric Anthoni om Jacob Tengström som stiftsherde. P. G. Berggrén publicerar brev från G. M. Armfelt sommaren 1790 och prof. P. O. v. Törne lämnar ett meddelande om J. L. Desprez i Finland 1785. Det vore glädjande, om den rikssvenska allmänheten ville mera än förut stödja den välbehövliga och viktiga svenskspråkiga historiska forskningen i Finland genom att prenumerera på denna tidskrift, som i svenskt mynt betingar den ringa summan av kr. 2: 50 pr år (adr. Georgsgatan 27, Helsingfors).

— *Genealogiska Samfundet i Finland* valde den 9 okt. 1928 bl. a. till hedersledamöter arkivrådet Joh. Ax. Almquist, överbibliotekarien L. Bygdén och överstekammarjunkaren greve Adam Lewenhaupt och till korresponderande ledamöter direktören Govert Indebetou och postkontrollören Gustaf Elgenstierna. Samfundets styrelse är sedan den 10 april 1929: docenten fil. dr Gabriel Rein (ordf.), skriftställaren Jalmari Finne (v. ordf.), kamrer Osmo Durchman (sekr.), underbibliotekarien fil. mag. Paul B. Nyberg (bibliotekarie och arkivarie), kanslirådet H. J. Boström, universitetssekreteraren frih. Tor Carpelan, prof. A. V. Koskimies, prof. J. J. Mikkola och generalmajor Birger Åkerman samt skattmästare (utom styrelsen) kamrer Robert Estlander. Samfundets årsskrifter XII (1928) och XIII (1929) befinna sig båda under tryckning.

— Det stora arbetet *Finlands medeltidsurkunder*, samlade och i tryck utgifna af Finlands statsarkiv genom Reinhold Hausen, varav 1924 utkom bd IV (1451—1480), har 1928 utökats med en ny voluminös del, bd V (1481—1495). (Helsingfors, 598 + (1) s. Fmk. 100:—). Detta urkundsverks betydelse även för rikssvenska förhållanden är självklar. Varje band är försett med register, som är på en gång person-, ort- och sakregister. Personhistoriska forskare böra observera uppställningen härav. Personer med fixerade släktnamn återfinnas så väl på detta som på dopnamnet. Däremot finnas adelsmän, som väl tillhört kända ätter, men ätter vilka först senare antagit fixerat släktnamn, blott upptagna på dop- och fadersnamnen, t. ex. Arvid Bengtsson (Oxenstierna) endast på Arvid och Bengtsson. Detta är en olägenhet. Om till sista delen av verket kommer att fogas ett generalregister, kunde man kanske hoppas få denna brist avhjälpt. Det mest praktiska är väl, att — som i registret till det danska Repertorium diplomaticum's första serie. — samla personer av samma ätt under släktnamnet (vare sig det burits av dessa eller först senare av ätten eller blott är en vedertagen benämning på släkten). Man får därigenom en

god överblick av släkten. Att, som i Finlands medeltidsurkunder upprepa *alla* sidhänvisningar under *både* dop- och släktnamn, där det senare finnes, synes väl i stället ganska onödigt från utrymmessynpunkt, då en enkel hänvisning från endera namnet vore tillfyllest.

B. H—d.

— *Finlands ridderskaps och adels kalender* för 1929 har utkommit, utg. av frih. Tör Carpelan (Helsingfors 1928, 532 s. Kr. 21:—). Den senaste kalendern utkom för 1926. I den nu föreliggande är införd den nyheten, att boken prydes av ett stort antal små vapenbilder. Bland under senare åren helt utdöda finländska ätter är grevl. ätten De Geer till Tervik; på manssidan ha utgått bl. a. adliga ätterna Ridderborg och Bäck i Finland samt frih. ätten Munck. Kvarlevande äro grevliga ätterna Creutz, Cronhjelm af Hakunge, Armfelt, Aminoff, Mannerheim och Berg, 48 friherrliga och 188 adliga släkter; endast på kvinnolinjen fortleva av dessa 5 friherrliga och 33 adliga. Ett studium av Finlands adelskalender ger alltid anledning till reflexioner rörande dels proportionen mellan gammalsvensk och ren Finlandsadel — den senare är talrik — dels frågan om härstamning, ingiften och språk. Tungomålets svenska, finska eller ryska form avspeglar sig ju i hög grad i dopnamnen. Att gå in på de sociala och politiska problem, som äro intimt förknippade med dessa sakförhållanden, skulle dock här föra för långt.

— Den danska *Personalhistorisk Tidsskrift* har avslutat sin 49:e årg. (9. Række, 1. Bind) med h. 4 (Kbhvn 1929). Häftet innehåller en uppsats av kammarjunkaren O. v. Munthe af Morgonstjerne om en mindre norsk frälsesläkt Skjolderbaand (1500-talet), som genom gifte var förenad med ätten Benkestok, varjämte H. Hjorth-Nielsen fortsätter utdragen ur biskop Jens Bircherods dagböcker. Man lägger där bl. a. märke till B:s korta men talande relation om Leonora Christina Ulfelds frigivande. 1685 den 16 (26) maj, heter det, »blev af Hans Kongl. Maytt. resolverit og tilladt, at Frøicken Eleonora Christina, som i mange Aar hafde udi det blaa Taarn paa Kiøbenhafns Slot været i Fængsel indsluttet, motte nu derfra igien til Frihed udladis. Thi Enke-Dronningen Sophia Amalia hafde, ald den Stund hun levede, iidelig afværget hendes Befrielse. Men nu samme Dronning vaar død, loed Hans Maytt: sig omsider til Naade imod hende bevæge». Och för den 20 (30) maj heter det så: »Om Aftenen sildig circa hor. 10, da Kongen vaar i Kolding, kom Frøicken Leonora Christina, Corfitz Uhlefelds Enke, efter kongelig Tilladelse, ud af hendis langvarige Fængsel i det blaa Taarn Hafniæ, efter at hun hafde vaaren der inde i 21 Aar 9 Maaneder og 12 Dage. Hr. Hans Lindenous Daatter, Friherinde Lindenov kom op paa Slotzpladsen og nedhendte hende udi en Caross.» Häftet avslutas med register till årgången. — Samfundet för dansk Genealogi og Personalhistorie hade vid årsskiftet följande styrelse: Ordenshistoriograf Dr. phil. Louis Bobé (ordf.), Byretsdommer A. Drachmann Bentzon, hovjägmästaren länsbaron H. H. Berner-Schilden-Holsten, bankofullmäktig O. H. Clementsen (skattm.),

dir. Th. Hauch-Fausbøll, arkivarien och bibliotekarien i Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet H. Hjorth-Nielsen (sekr.), postmästaren C. Klitgaard, kammarherre G. Krag, arkivarien i Riksarkivet S. Nygård och generallöjtnanten Dr. phil. A. Tuxen (död jan. 1929). Samfundet, som d. 20—21 sept. i år firar 50-årsfest, har utfärdat inbjudning till de skandinaviska systemsamfundet att därvid låta sig representeras.

B. H—d.

— År 1912 avslutades den 1894 påbörjade, av Selskabet for Udgivelse af Kilder til dansk Historie genom Kr. Erslev, i förening med William Christensen och Anna Hude, utgivna serien *Repertorium diplomaticum regni danici mediævalis. Fortegnelse over Danmarks Breve fra Middelalderen* med Udtog ad de hidtil utrykte. Den omfattade som bekant brev t. o. m. 1450. Sällskapet beslöt 1915 att utgiva en ny serie, omfattande tiden fr. o. m. 1 jan. 1451 till kung Hans' död 20 febr. 1513. Av denna »2. Række», som utges genom arkivarien W. Christensen, utkom 1928 bd 1 för åren 1451—1466 (G. E. C. Gad, Khvn. XIV + (1) + 720 s. Kr. 10:—). Arbetet har naturligtvis stor betydelse icke minst för de skånska landskapens historia och personhistoria. Rörande direkt skånska handlingar kan utg. visserligen i ett stort antal fall hänvisa till Lauritz Weibulls »Diplomatarium dioecesis Lundensis. Lunds ärkestifts urkundsbok», men repertoriet innehåller även därstädes icke tryckta Skåneurkunder. Fullt praktiskt användbart blir emellertid den nya serien givetvis icke förrän den fullbordats, så att registret föreligger.

B. H—d.

— *Danmarks Adels Aarbogs* 46:e årg., 1929 (Kbhvn 1928—29), torde kunna kallas en märkesårgång. Kalenderavdelningen (red. av överste J. V. Teisen) är på 450 s., ättartavleavdelningen (red. av Ordenshistoriograf Dr. phil. Louis Bobé) på 314 och denna kvantitativa ansvällning av den röda boken kompletteras av en praktfull utstyrsel. Icke mindre än sammanlagt 84 porträttplanscher, 15 vapenavbildningar i färg och 2 utan färg pryda i år kalendern och göra den till en verklig ögonfägnad. Slutligen bringar Aarbogen sin hittills största genealogi, nämligen över den gamla, förnäma, såväl i Danmark som hertigdömena framstående och vittförgrenade ätten Ahlefeldt. Detta ämne är emellertid också ett av utgivarens, Dr. Bobés, specialområden, i det han här sammanfattar resultatet av sitt stora verk »Slægten Ahlefeldts Historie» (6 bd, 1895—1912). I kalenderavdelningen ingå som vanligt de gamla danska, nu helt eller delvis i Sverige levande ätterna Barnekow, Beck-Friis, Bildt, Blixen-Finecke, Gyllenstierna, Moltke Huitfeldt, Ramel, Reventlow, Rosencrantz, Thott, Trampe, Treschow, Trolle och Walkendorff.

Ättartalsavdelningen omfattar, utom Ahlefeldtarna med två grevliga grenar, grevarna Danneskiold-Samsøe och Schulin, frih. ätten Zeuthen och ätterna Abildgaard, Falkenskiold, Romeling, Stiernholm och Wonsfleth. De illustra Samsøegrevarna härstamma som bekant

från konung Christian V:s och Sophie Amalie Moths son Christian Gyldenløve. Vad ätten Ahlefeldt beträffar, finner man där ett och annat inslag, som berör Sverige. I Historiska Museet i Lund hänga numera de intressanta porträtt av Catharina (Karen) v. Ahlefeldt (d. 1582), hennes make Hans Spiegel eller von Spiegel till Borgeby och dennes andra hustru Hilleborg Lindenov, vilka fordom sutto i Borgeby kyrka. Porträtten äro nyligen utmärkt reproducerade i festskriften till prof. Ewert Wrangel (Lund 1928; om denna jfr ovan s. 159). Spiegel, som var en högt uppskattad man i Fredrik II:s tjänst, har skildrats av Dr. Bobé i Hist. Tidskr. för Skåneland 1908 (bd 2, h. 7, s. 349—355). Då förf. där synes godtaga porträttramens anvapen med det Qualenska som Karen Ahlefeldts moders, frapperar det, att genealogien i Aarbogen ej anger, i vilket av faderens giften Karen föddes. En Christian Albrecht v. A. var 1713—20 i svensk tjänst, andra (bröderna Otto o. Bendix A.) deltog på dansk sida i Karl XI:s skånska krig. På rättelseavdelningen bringar kalendern ett långt tillägg till ätten Gyldenstiernes genealogi i 1926 års Aarbog. Ytterligare kunde som tillägg nämnas, att Catharina G., syster till den bekanta överstinnan Margaretha Sofia Hästesko, född Gyldenstjerne, till Bjersgård, blev gift med svenske ryttmästaren Mårten Starckhufvud, adlad 1699. Deras son blev en tid gästgivare i Markaryd och dog under torftiga omständigheter i Råå fiskeläge (jfr Barfod, Skånska adeln, 2:a uppl., s. 335—338). — Glädjande vore om, som Aarbogens förord antyder, man en gång kunde vänta en samlad självständig upplaga av danska adelns ättartavlor.

B. H—d.

— *Norsk Slektshistorisk Tidsskrift* inleder sitt h. 1 för 1929 (Bind II) med en redogörelse av arkivarien Einar Jansen för »Kronprinsparrets aner». Jämte stamtavla över kronprins Olavs och kronprinsessan Märthas härstamning från Harald Haarfagre återges de höga kontrahenternas antavla t. o. m. 5:e led. Arkivarien E. A. Thomle skriver om illegitima, nu utdöda grenar av ätten Werenskiold och B. Tengnagel Jørgensen avslutar sin förteckning över norrmän, som vunnit burskap i Köpenhamn 1683—1800. Ett bedrövligt svenskt inslag har man i E. Jansens »Tose-mordet, aktmæssig belyst», en framställning rörande mordet 1814 på överkrigskommisarien Hans Angell Gude. I frågan voro inblandade greve Nils Anton Barck och den av honom kommanderade avdelning av Mörnerska husarerna, som enligt konventionen i Moss höll en del av Smaalenenes amt besatt. Fullt uppklarad blev denna kriminalaffär aldrig. Efter ytterligare bidrag av E. A. Thomle och S. Meidell slutar häftet med dödslista för 1925, uppgjord av arkivarien A. W. Rasch.

— Som förebild för slätkalendrarna har »*Almanach de Gotha*» spelat en stor roll. Det måste därför hälsas med tillfredsställelse att ett register till denna och övriga Gothakalendrar utkommit, nämligen *Gesamtverzeichnis der im Gothaischen Hofkalender und in den Genealogischen Taschenbüchern behandelten Häuser*, 1929 (kr. 3: —).

Då i dessa handböcker behandlats 7,320 släkter, varav i hovkalendern 360, i grevekalendern 1,084, i friherrekalendern 2,360 och i de adliga delarna 696 av uradel och 2,891 övrig adel, kan man förstå, vilket stort material här föreligger och som genom registret blir lättare tillgängligt. Hänvisning göres till första och sista årgång, vari respektive släkt förekommer, ävensom till den årgång, där stamtavlan återfinnes.

Likaledes har till 60:e årgången, 1928, av *Deutsches Geschlechterbuch* (Genealogisches Handbuch Bürgerlicher Familien), fogats ett register (kr. 19: —) för samtliga 60 årgångar. Då detta verk även innehåller uppgifter om till Sverige överflyttade grenar av respektive släkter, bör det beaktas. I 60:e årgången finnes bl. a. slakten Iacobi, som även behandlats i Svenska slätkalendern 1919.

G. I.

— Ehuru den schweiziska *Archives Héraldiques Suisses* (Schweizer Archiv für Heraldik. Basel) naturligt nog innehåller föga av direkt intresse för Sverige förtjänar tidskriften, som 1928 fullbordade sin 42:a årg. och för 1929 utkommit med h. 1, dock ett omnämnande. Det är nämligen en i sig själv njutbar och genom sina talrika, utmärkta illustrationer synnerligen vacker publikation. 1928 års årg. innehåller ända till 11 planscher och 130 textillustrationer. I innehållet ligger huvudvikten på det heraldiska men även biographica och genealogica förekomma, t. ex. (h. 4, 1928) rörande den litterärt betydande Johann Jakob Bodmer i Zürich. Ett allmänt sigillhistoriskt intresse torde kunna tillmätas den av D. L. Galbreath (h. 1, 1929) påbörjade framställningen »Les sceaux des évêques de Lausanne 1115—1536» med många bilder.

B. H—d.

Frågor.

Som jag har under utarbetande en levnadsteckning över kansli-rådet *Carl Fredrik Eckleff*, f. 1723, d. 1786, vore jag mycket tacksam för upplysningar om honom och om befintligheten av anteckningar, brev etc. av, till och om honom och om hans släkt. Eckleff stiftade det vittra ordenssamfundet Tankebyggareorden och flera frimurarloger i Stockholm; han är även känd som boksamlare och var medlem av åtskilliga okända ordenssällskap: »Ordre Peruvien», »Chaine des Pélerins», »Porte-Flambeaux» eller Fackelorden, »Ordre de la Felicité», »Frère Gaillard». Han var son till Görtz' medhjälpare Georg Henning Eckleff, över vilken släkt jag icke funnit några uppgifter.

Johannes Rudbeck.
Banérgatan 10, Stockholm.

Innehavare av brev från *Hedvig Charlotta Nordenflycht* torde godhetsfullt meddela sig med utgivaren av Svenska Vitterhetssamfundets utplaga av hennes skrifter, fil. doktor *Hilma Borelius*, Lund.

Undertecknad vore tacksam för upplysningar om brev av, till eller rörande skalden *Bernhard Elis Malmström*. Särskilt efterlysas de av Warburg citerade breven till Bergstedt, som icke kunnat återfinnas.

Sven Stolpe.
Fil. kand.
Kommendörsgatan 44, Stockholm.

För utarbetande av en monografi över ståthållaren *Christoffer Wernstedt* vore undertecknad tacksam för meddelande angående brev och handlingar i enskild ägo rörande honom, hans hustru och barn. Källuppgift sökes även rörande W:s och hans son Melchior Wernstedts födelseår.

F. Wernstedt.
Kapten.
Engelbrektsgatan 29, Stockholm.

Insända böcker.

Från Albert Bonniers förlag:

AXEL VON FERSENS dagbok, utgiven av ALMA SÖDERHJELM. Tredje delen. Sthlm 1929. 425 s. Ill. Häft. kr. 15:—.

FOGELQVIST, TORSTEN, Till Viktor Rydbergs minne. Sthlm 1928. 64 s. Häft. kr. 1:—.

SVENSKT BIOGRAFISKT LEXIKON, red. av Bertil Boëthius, H. 37 (Cederström-Cervin), 38 (Cervin-Christiernin), Sthlm 1928. Kr. 7:— per häfte.

Från Almqvist & Wiksells Boktryckeri-Aktiebolag:

BYGDÉN, LEONARD, Härnösands stifts herdaminne. Bidrag till kännedomen om prästerskap och kyrkliga förhållanden till tiden omkring Luleå stifts utbrytning. Fjärde delen. Uppsala 1926—1928. 431 s. Häft. kr. 16:—.

Från Dalarnas Hembygds-Förbund:

DALARNAS HEMBYGDS-FÖRBUNDS TIDSKRIFT, utg. av Dalarnas Hembygds-Förbund under redaktion av Karl Trotzig. Årg. 8, 1928, h. 1—4. Ill. Kr. 10:— pr år.

Från Gestriklands Kulturhistoriska Förening:

MEDDELANDEN AV GESTRIKLANDS KULTURHISTORISKA FÖRENING 1928. Red. av Karl Hedlund. Gävle 1928. 76 s., ill. Häft kr. 3:—.

Från red. av Historisk Tidskrift för Finland:

HISTORISK TIDSKRIFT FÖR FINLAND, utg. av Eric Anthoni. Årg. 14, 1929, h. 1. Hfors 1929.

Från red. av Kyrkohistorisk Årsskrift:

KYRKO HISTORISK ÅRSSKRIFT, utg. av Emanuel Linderholm. Årg. 27, 1927. Upps. 1928. VIII + 340 s. Kr. 12:—.

Från red. av Nordisk Tidskrift för Bok- och Biblioteksväsen:

NORDISK TIDSKRIFT FÖR BOK- OCH BIBLIOTEKSVÄSEN, utg. av Isak Collijn. Årg. 15, 1928, nr:is 3—4. Upps. 1928—29. Årg. 16, 1929, nr: 1. Upps. 1929.

Från P. A. Norstedts & Söners förlag:

ELGENSTIERNA, GUSTAF, Den introducerade svenska adelns ättartavlor med tillägg och rättelser. Bd IV (Igelström-Lillietopp). Sthlm 1928. X + 782 s. Häft. kr. 60:—.

GEIJER, ERIK GUSTAF, Minnen, utdrag ur brev och dagböcker. Minnestal över Esaias Tegnér. Personalier över Bengt Gustaf Geijer. Med inledning av Fredrik Böök. (Memoarer och resor.) Sthlm 1929. 236 s. Häft. kr. 4:—.

- SVENSKA AKADEMIENS HANDLINGAR ifrån år 1886. Del 36, 1925. Sthlm 1926. Del 37, 1926. Sthlm 1927. Del 38, 1927. Sthlm 1928. 413, 486, 326 s. Häft. kr. 9: —, 10: —, 8: —.
- VÄRLDSHISTORIA, utg. av Sven Tunberg och S. E. Bring. Sjätte delen. Nationalstaterna och renässansen (1300—1500) av P. O. von Törne, Johan Nordström och H. S. Nyberg. Sthlm 1929. 678 s. + 2 kartor. Ill. Häft. kr. 12: —.
- Från Norsk Slektshistorisk Forening:
NORSK SLEKTHISTORISK TIDSSKRIFT, utgit av Norsk Slektshistorisk Forening. Bd II, h. 1. Oslo 1929.
- Från red. av Nysvenska studier:
NYSVENSKA STUDIER. Tidskrift för svensk stil- och språkforskning, utg. av Bengt Hesselman och Olof Östergren. Årg. 8, h. 3—5. Upps. 1928—29, Årg. 9, h. 1—2. Upps. 1929.
- Från Personalhistorisk Institut:
MEDDELSER FRA PERSONALHISTORISK INSTITUT. No. 1, nov. 1928. Khvn 1928. No. 2—3, jan. 1929. Khvn 1929.
- Från Riksarkivet:
MEDDELANDET FRÅN SVENSKA RIKSARKIVET för år 1927. Sthlm 1928. 238 s. Kr. 3: —.
- Från Samfundet for dansk Genealogi og Personalhistorie:
PERSONALHISTORISK TIDSSKRIFT. 49 Aarg. (9. Række, 1. Bind), H. 4, 1928. Khvn 1929.
- Från red. av Scandia:
SCANDIA. Tidskrift för historisk forskning. Utg. av Lauritz Weibull. Bd II, 1929, h. 1. Lund 1929.
- Från Société Suisse d'Héraldique:
ARCHIVES HÉRALDIQUES SUISSES. Organe de la Société Suisse d'Héraldique. Årg. 42, 1928, no. 3—4. Årg. 43, 1929, no. 1. Basel.
- Från Svenska Historiska Föreningen.
HISTORISK TIDSSKRIFT, utg. av Svenska Historiska Föreningen genom Sven Tunberg. Årg. 49, 1929, h. 1. Sthlm 1929.
- Från Svenska Kyrkans Diakonistyrelses Bokförlag:
ALM, ANNA, I Torstuna prästgård 1845—1878. Några brottstycken ur en prästsläkts historia. Sthlm (tr. Uppsala) 1926.
- ÅMARK, MATS, Kyrkklockor, klockare och klocksägner i Dalarne. En studie över Dalarnes kyrkklockor i historien, kulten och folktron. (Dalarnes Hembygds-Förbunds skrifter, 6) Sthlm (tr. Strängnäs) 1928. Häft. kr. 6: 50.
- Från Svenska Litteratursällskapet i Finland:
LINDH, ERIK, Kongl. Björneborgs regemente. Anteckningar om Satakunda knektars del i Sverige-Finlands krigshistoria. (Skrifter utg. av Svenska Litteratursällskapet i Finland, 204.) Hfors 1928. XII + 344 s. jämte bilagor. Fmk. 40: —.

Från K. Vitterhets, Historie och Antikvitets Akademien:

FORNVÄNNEN. Meddelanden från K. Vitterhets, Historie och Antikvitets Akademien under redaktion av Sigurd Curman. 1928, h. 6. 1929, h. 1—2.

Från Värmlands Fornminnes- och Museiförening:

VÄRMLAND FÖRR OCH NU 1928. Meddelanden från Värmlands Fornminnes- och Museiförening, 26. Karlstad 1928—29. 188 + (1) s., ill.

Från Zentralstelle für niedersächsische Familiengeschichte:

ZEITSCHRIFT DER ZENTRALSTELLE FÜR NIEDERSÄCHSISCHE FAMILIENGESCHICHTE. Jahrg. X, 1928, nr:ris 8—12; Jahrg. XI, 1929, Nr:ris 1—4.

Från förf. och utg.:

ALM, HENRIK, Släkten Alm från Örebro. Stamtavla — i vidsträcktaste bemärkelse — upprättad. Sthlm 1928, 4:0. Ill.

BERGFORSS, N. A., Postmatrikel (11—30 lönegraderna) 1928. Malmö 1928. 559 s., inkl. 35 portr. Kr. 5:—.

CARLSSON, A. B., Uppsala universitets matrikel. 12. 1760—1770. 13. 1770—1776. (Uppsala universitets årsskrift 1927, progr. 7, 1928, progr. 8.) Upps. 1927, 1928. Kr. 2:50, 1:50.

HJELMMAN, WERNER, Uppgifter angående släkten Hjelmman i Finland för släktens medlemmar samlade. Hfors 1929. 69 s. + 1 släkttavla.

LILJENBERG, CARL-GUSTAF, Tufve Månsson (1671—1747), patriotenvapensmeden-storbonden. (Särtr. ur Önnestads Elevförbunds årsbok 1928.) Kristianstad 1928. 22 s.

LINDKÖPINGS STIFTS HERDAMINNE af Johan Alfred Westerlund †, Johan Axel Setterdahl †, Erik Meurling. Del 4, h. 3. Linköp. 1929. Sid. 115—258. Häft. kr. 7:50.

NAUMANN, ERIK, Personregister till Sveriges Ridderskaps och Adels Riksdags-Protokoll från och med år 1719, delarna 1—18, 1719—1752. [Utg. med förord av Ingrid Naumann, född Molin.] Sthlm 1929. V + 253 s. Häft. kr. 8:—.

NORDSTRÖM, AUG., Ersnäsbaronen. Utdrag ur Claes Samuel Lybeckers efterlämnade anteckningar. Luleå 1929. 48 s. Ill. Förf:s förl., kr. 1:25.

VEJDE, P. G., Kronobergare vid Poltava och Perevolotjna. Anteckningar ur domböckerna. (Särtr. ur Hyltén Cavallius-Föreningens årsbok 1923.) 9 s. Växjö 1923.

VEJDE, P. G., Kronobergs läns herrgårdar. Historisk översikt jämte ägarlängder. Utg. med anslag från Längmanska kulturfonden. (Hyltén Cavallius-Föreningens årsbok 1928—1929.) Växjö 1929. 406 s. + 1 karta. Ill. Kr. 10:—.

Notiser.

Personhistoriska Samfundets årsmöte ägde rum i Gyldene Fredens festvåning, Stockholm, tisdagen den 19 mars 1929. På revisorer-
nas förslag beviljades styrelsen full och tacksam ansvarsfrihet för 1928 års
förvaltning. Till medlemmar av styrelsen omvaldes arkivrådet Joh. Ax.
Almquist, överstekammarjunkaren greve Adam Lewenhaupt, direktören
Govert Indebetou, professorn Sven Tunberg och redaktionssekreteraren
i Nordisk Familjeboks redaktion Bengt Hildebrand. Till medlemmar
av redaktionsutskottet omvaldes arkivrådet Almquist, förste arkivarien
Bertil Boëthius, intendenten frih. Rudolf Cederström, postkontrollören
Gustaf Elgenstierna och sekreteraren Hildebrand. Till revisorer omvaldes
kamrer Axel Dandenell och hovrättsrådet F. W. Grönwall med kamrer
Claës Schram som suppleant. Vid därpå hållet styrelsesammanträde
konstituerade sig styrelsen med arkivrådet Almquist som ordf., direktören
Indebetou som skattemästare och sekreteraren Hildebrand som samfundets
sekr. och red. för Personhistorisk tidskrift.

Fil. lic. Nils Forssell höll föredrag om »Brigadgeneralen Jean
Sarrazin. Också en sagesman rörande Karl Johans franska tid», varpå
vidtog gemensam supé.

Utdrag ur revisionsberättelsen för år 1928:

Debet.

<i>Behållning</i> från år 1927	5,027: 84
<i>Inkomster</i> år 1928:	
Årsavgifter	3,664: —
En ständig ledamotsavgift	150: —
Tidskriftsförsäljning	874: 45
Räntor	208: 50
	<u>4,896: 95</u>
	Summa kr. 9,924: 79

Kredit.

<i>Utgifter</i> år 1928:	
Trycknings- och illustrationskostnader	4,330: 97
Uppbörds- och distributionskostnader	469: 03
Arvoden	1,621: —
	<u>6,421: —</u>
<i>Behållning</i> till år 1929	3,503: 79
	<u>Summa kr. 9,924: 79</u>

Följande av Samfundets skrifter utlämnas efter rekvisition hos sekreteraren, adr. FAMILJEBOKEN, Vasagatan 7, Stockholm, till nedannämnda pris:
Svenska autografsällskapets tidskrift, Del I, n:is 3, 7—12 årg.

1879—1888 (h. 1, 2 o. 4—6 saknas, per nr . . . . . kr. 3:—.

Svenska autografsällskapets tidskrift, Del II, n:is 1—12 årg.

1889—1896 (340 sid.), lämnas fullständig till nedsatt pris . . . . . kr. 18:—.

Personregister till delarne I och II (44 sid.) . . . . . kr. 6:—.

Personhistorisk tidskrift:

Årg. I (1898—1899) h. 3 o. 4 à kr. 3:75 (h. 1 o. 2 slutsålda).

› II (1900) h. 1 o. 2 à kr. 3:75 (h. 3 o. 4 slutsålda).

› III (1901) (slutsåld).

› IV (1902) — årg. XXIV (1923) à kr. 15 per årg. utom årg. VIII (1906), som är slutsåld.

› XXV (1924) — årg. XXIX (1928) à kr. 10.

Handlingar, utg. genom samfundet:

I. St. Nikolai kyrkas i Stockholm vigselbok, 1. 1604—1650 och 2. 1651—1700 (182 sid.), utg. av F. U. Wrangel . . . . . kr. 9:—

II. En adlig och furstlig hofpredikant under 1600-talets senare hälft, P. G. Öjer; utg. af Karl af Schmidt (82 sid.) . . . . . kr. 4:50.

III. Släkten Aminoff (slutsåld).

IV. Klosterfolket i Vadstena af C. Silfverstolpe (slutsåld).

D:o d:o tryckt å *bättre papper* (i få ex.) . . . . . kr. 15:—

V. Svenska porträtt i samlingarna vid Uppsala universitet, förteckn. af N. Sjöberg (6+87 sid.) med 31 porträtt; ingår i årg. III o. IV.

VI. Svenskarne under dannebrogen 1848—50, med tillägg (102+24 sid.), af B. Schöldström, med 97 porträtt (slutsåld).

VII. Svensk genealogisk litteratur, förtecknad af J. A. Almquist (80 sid.) . kr. 6:—

VIII. Porträttsamlingarna å Edsberg och Hedensberg (23 sid. och 14 porträtt + 56 sid. och 3 porträtt); ingår i årg. VI h. 3—4 och årg. VII h. 4.

Ny serie:

1. Köpings stads tjänstemän 1605—1905 af G. Elgenstierna (106 sid.); ingår i årg. VIII h. 3—4.

2. Kalmar regementes chefer 1623—1907 af F. Rudelius (160 sid. + 23 porträtt); ingår i årg. IX h. 3—4.

3. Register till Personh. Samfundets porträttsamlingar årg. I—III (1906—08); ingår i årg. XI h. 2—4 och XII h. 1—2; även separat . . . . . kr. 6:—.

4. Personhistoriska anteckningar rörande Kristianstads magistrat och andra stadens tjänstemän under åren 1700—1800. Af Karl Enghoff . . . kr. 6:—

5. V. Millqvist, Svenska Riksdagens Borgarstånd 1719—1866. Personhistoriska anteckningar . . . . . kr. 6:—.

6. Erik XIV:s almanacksanteckningar, hans dagböcker, ritningar och musiknoter i urval, utg. af C. M. Stenbock; ingår i årg. XIV h. 2—3.

7. Olof och Caroline Wijks porträttsamling. Beskrifven af Nils Sjöberg; ingår i årg. XV h. 4.

8. Grefve Reinhold von Rosens porträttsamling. Beskrifven af Nils Sjöberg; ingår i årg. XVI h. 1—2.

9. Namnlistor över officerskårerna vid svenska s. k. mánningregementen till häst och stándsdragoner under stora nordiska kriget av V. Hamilton, C. H. Kreüger och E. Leijonhufvud; ingår i årg. XVIII h. 1—2.

10. Namnlistor över officerskårerna vid svenska s. k. mánningregementen till fot under stora nordiska kriget av E. Leijonhufvud . . . . . kr. 15:—

Dödslistor från och med år 1899 till och med år 1903 à . . . . . kr. 3:—

Medlemsavgiften i Personhistoriska Samfundet är kr. 10:— pr år + 50 öre för porto. Samfundets ledamöter erhålla Personhistorisk Tidskrift. Önskan om inträde anmäles till Samfundets sekreterare (adr. se ovan).

Personhistoriska Samfundets ledamöter uppmanas att söka verka för ökning av Samfundets medlemsantal.

Serien Memoarer och Resor

karakteriseras av *Knut Hagberg* i N. D. A.

med orden att

»den utmärker sig genom aristokratiska ur-
valsprinciper, förstklassig yttre utstyrel
och förvånande prisbillighet, tre
sällan förenade ting.»

Hittills utkomna:

Bernhard von Beskow, **Levnadsminnen.** Med inled-
ning av *Fredrik Böök*.

F. U. Wrangel, **Resor och resenärer i Frankrike.**

Egrom Lundgren, **Italien och Spanien.** Med inled-
ning av *Karl Asplund*. Två delar.

Petrus Læstadius, **Journal.** Med inledning av *Gudmar
Hasselberg*. Två delar.

E. G. Geijer, **Minnen.** Med inledning av *Fredrik Böök*.

Pris per volym häft. 4: —; inb. i pappband 5: —;
i halvfranskt band 8: —.

N O R S T E D T S